

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ

ΣΧΟΛΗ Σ.Δ.Ο.

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ

**ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑ**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:

ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ ΚΩΝ/ΝΑ

ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

ΤΟΠΟΣ - ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ

ΠΑΤΡΑ 2005

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 1 - 7

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 8 - 28

- ✚ Χαρακτηριστικά του σημερινού τουρίστα – επισκέπτη

§ 1.1. Η ΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

- 1.1.1. Αφίξεις και διανυκτερεύσεις τουριστών
- 1.1.2. Κατά κεφαλή δαπάνη
- 1.1.3. Προέλευση Τουριστικής Ζήτησης
- 1.1.4. Χαρακτηριστικά τουριστικής Ζήτησης
 - ✚ Εποχικότητα Ζήτησης
- 1.1.5. Οργάνωση της Διεθνούς Αγοράς
- 1.1.6. Συμβολή του τουρισμού στην Οικονομία
- 1.1.7. Εξερχόμενος Τουρισμός

§ 1.2. Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

- 1.2.1. Τουριστικά καταλύματα
- 1.2.2 Εγκαταστάσεις Ειδικής Υποδομής
- 1.2.3 Άλλες Τουριστικές Επιχειρήσεις
- 1.2.4 Διάρθρωση Τουριστικών Επιχειρήσεων
 - ✚ Γεωγραφική κατανομή
 - ✚ Συγκέντρωση και καθετοποίηση
 - ✚ Εποχικότητα λειτουργίας τουριστικών επιχειρήσεων
 - ✚ Εμπόδια εισόδου επιχειρήσεων-Καθεστώς «Κορεσμού»

§ 1.3. ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

§ 1.4. ΝΕΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

§ 1.5. ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ – 2004

- ✚ Φιλοξένια 2004
- ✚ Τουριστικό Ολυμπιακό πακέτο

2 . ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ 29 - 35

§ 2.1. Γεωγραφικά και μορφολογικά στοιχεία

- § 2.2. Πληθυσμός
- § 2.3 Περιφερειακό Α.Ε.Π.
- § 2.4 Απασχόληση – Ανεργεία
- § 2.5 Επίπεδο εκπαίδευσης
- § 2.6. Επίπεδο καινοτομίας και επιχειρηματικότητας
- § 2.7. Διανυκτερεύσεις

3. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ 36 - 37

- § 3.1. Πλεονεκτήματα
- § 3.2. Αδυναμίες
- § 3.3. Άξονες προτεραιότητας Κεντρικής Μακεδονίας

4. ΝΟΜΟΙ 38 - 131

§ 4.1. ΝΟΜΟΣ ΗΜΑΘΙΑΣ 38 - 52

4.1.1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

- Βέροια
- Νάουσα
- Αλεξάνδρεια

4.1.2. ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

- Τα ανάκτορα και οι βασιλικοί τάφοι της Βεργίνας
- Οι βασιλικοί τάφοι της Μεγάλης Τούμπας.
- Οι βασιλικοί τάφοι στα βορειοδυτικά της πόλης.
- Το νεκροταφείο των Τύμβων.
- Το ανάκτορο και το θέατρο.
- Το ιερό της Εύκλειας.
- Η Ακρόπολη και το τείχος της πόλης.
- Ο νεολιθικός οικισμός της Νέας Νικομήδειας .

4.1.3. ΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

- Τα οικήματα, αρχιτεκτονικά λείψανα
- Το «ιερό»
- Οι λάκκοι
- Οι κεραμικοί φούρνοι και οι εστίες
- Οι τάφοι

- ✚ Η πηλοπλαστική
- ✚ Οι πήλινες σφραγίδες
- ✚ Τα λίθινα εργαλεία και άλλα αντικείμενα
- ✚ Τα οστέινα αντικείμενα
- ✚ Τα κατάλοιπα- υπολείμματα τροφών

4.1.4 ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ – ΜΟΝΕΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ.

4.1.5 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ ΚΑΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΗΜΑΘΙΑ

- ✚ Το καρναβάλι της Νάουσας με τους Γεννίτσαρους και τις Μπούλες
- ✚ Τα «Ημαθιώτικα»
- ✚ Οι εκδηλώσεις «Όινοσ και Πολιτισμός»

4.1.6. ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΕΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

§ 4.2 ΝΟΜΟΣ ΠΕΛΛΑΣ 53 -59

4.2.1 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

- ✚ ΈΔΕΣΣΑ
- ✚ ΑΡΙΔΑΙΑ
- ✚ ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ

4.2.2..ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΤΗΣ ΠΕΛΛΑΣ

- ✚ Οι «ιδιωτικές κατοικίες»
- ✚ Η «Αγορά»
- ✚ Τα «Ιερά»

4.2.3.ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΕΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

§ 4.3 ΝΟΜΟΣ ΚΙΑΚΙΣ 60 -68

4.3.1 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

4.3.2 ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΑΚΙΣ

4.3.3.ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗ ΟΜΟΡΦΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΑΚΙΣ

- ✚ Αλσύλιο της Ξυρόβρυσης
- ✚ Λίμνη Δοϊράνης
- ✚ Χίλια Δένδρα
- ✚ Άλσος Πεδινού
- ✚ Το χωριό Πάλιο Γυναικόκαστρο
- ✚ Πικρόλιμνη
- ✚ Κρούσια
- ✚ Τα χωριά του Πάϊκου
- ✚ Δύο ποτάμια της Γουμένισσας

- Η οροσειρά Κερκίνης (Μπέλλες)
- Σπήλαιο
- Παλαιό γυναικόκαστρο
- Κολχίδα
- Άγιος Γεώργιος
- Παλατιανό
- Πικρολίμνη

§ 4.4. ΝΟΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ 69 - 79

4.4.1 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

4.4.2 ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

4.4.3. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

- Μάμας
- Όλυνθος
- Σπήλαιο Πετραλώνων

4.4.4 ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

- Ελιά – λάδι
- Τυροκομικά
- Μέλι
- Μαρμελάδες - γλυκά
- Υφαντά
- Ζωγραφική – ξύλο
- Δασικά προϊόντα
- Αγγειοπλαστική

§ 4.4.5. ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ ΚΑΙ ΜΟΝΕΣ 79 - 99

- 4.4.5.1** Μονή Βατοπεδίου
- 4.4.5.2** Μονή Ιβήρων
- 4.4.5.3.** Μονή Χιλανδαρίου
- 4.4.5.4** Μονή Μεγίστης Λαύρας
- 4.4.5.5.** Μονή Κουτλουμουσίου
- 4.4.5.6.** Μονή Διονυσίου
- 4.4.5.7** Μονή Παντοκράτορα
- 4.4.5.8** Μονή Ξηροποτάμου
- 4.4.5.9** Μονή Εσφιγμένου
- 4.4.5.10** Μονή Γρηγορίου

- 4.4.5.11 Μονή Αγίου Παντελεήμονος
- 4.4.5.12 Μονή Ξενοφώντος
- 4.4.5.13 Μονή Σταυρονικήτα
- 4.4.5.14 Μονή Αγ. Παύλου
- 4.4.5.15. Μονή Σίμωνος Πέτρας
- 4.4.5.16.Μονή Φιλοθέου
- 4.4.5.17 Μονή Δοχειαρίου
- 4.4.5.18.Μονή Καρακάλου
- 4.4.5.19 Μονή Ζωγράφου
- 4.4.5.20 Μονή Κωνσταμονίτου

§ 4.5 ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ 100 -114

- 4.5.1 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ
- 4.5.2 Κέντρο Μακεδονικής Γης
- 4.5.3 Οικονομικό Κέντρο των Βαλκανίων
- 4.5.4 Θησαυροί της Φύσης
- 4.5.5 Πολύχρωμη και Φιλόξενη
- 4.5.6 Σύντομη Ιστορία της Θεσσαλονίκης
- 4.5.7 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ – ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΟ
- 4.5.8 ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ – ΜΝΗΜΕΙΑ
- 4.5.9 Η Θεσσαλονίκη ως μοχλός ανάπτυξης της κεντρικής Μακεδονίας

§ 4.6 ΝΟΜΟΣ ΠΙΕΡΙΑΣ 115 -131

- 4.6.1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
 - ΚΑΤΕΡΙΝΗ
 - ΠΛΑΤΑΜΩΝΑΣ
 - ΜΑΚΡΥΓΙΑΛΟΣ
 - ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ
- 4.6.2. ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΤΗΣ ΠΙΕΡΙΑΣ
- 4.6.3. ΦΥΣΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΙΕΡΙΑΣ
 - Ορειβασία – Πεζοπορία στα Πιέρια Όρη
 - Ορειβασία – Πεζοπορία στον Όλυμπο
 - Θαλάσσιες περιηγήσεις
 - Θαλάσσια Σπορ
 - Ιππασία
 - Αιωροπτερισμός
 - Αλεξίπτωτο πλαγιάς (Parapente)
 - Αναρρίχηση

 Σκι στο Ελατοχώρι

5. ΕΛΛΕΙΨΗ ΥΠΟΔΟΜΗΣ – ΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ 132 -133

6. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ 133 - 134

7. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ – ΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ 135 -164

§ 7.1. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

§ 7.2. ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

§ 7.3. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

§ 7.4. ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΣ – ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

§ 7.5. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΩΝ ΣΠΟΡ – ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

§ 7.6. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ – ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

§ 7.7. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ – ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

§ 7.8. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

§ 7.9. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

§ 7.10. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

§ 7.11. ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

§ 7.12. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

§ 7.13. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΗΣ

8. ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 165 - 191

§ 8.1. ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ

8.1.1. Αξιολόγηση των υφιστάμενων τουριστικών πόρων

8.1.2. Αξιολόγηση της υφιστάμενης τουριστικής προσφοράς και της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος και των δυο περιφερειών

8.1.3. Η Φέρουσα ικανότητα

8.1.4. Ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών της σημερινής τουριστικής ανάπτυξης

8.1.5. Διερεύνηση των ευκαιριών και των δυνατοτήτων αξιοποίησης, αναβάθμισης και προβολής του δυναμικού των δυο περιφερειών

8.1.6. Εξέταση των απειλών και εντοπισμός προβληματικών ζωνών τομέων

8.1.7 Διερεύνηση της δυναμικής ζήτησης

§ 8.2. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

8.2.1. Καθορισμός στρατηγικής για την προώθηση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης των περιφερειών της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας

§ 8.3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

9. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ – ΜΕΤΑΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 192 - 194

10. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ 194 -198

§ 10.1 Ποιες είναι οι επιπτώσεις της εισαγωγής του ευρώ στην οικονομία;

§ 10.2 Ποιες είναι οι προτιμήσεις των τουριστών

11. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ 199 -212

§ 11.1 ΓΕΝΙΚΑ – ΠΙΝΑΚΕΣ - ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

§ 11.2 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

§ 11.3 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

11.3.1 Αξιοποίηση των τουριστικών πόρων της Περιφέρειας-Ανάπτυξη και αναβίωση εγκαταλελειμμένων περιοχών

11.3.2. Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου

11.3.3 Τουριστική ζήτηση υψηλότερου εισοδήματος

11.3.4 Ενίσχυση αστικού τουρισμού

§ 11.4. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

11.4.1. Εκσυγχρονισμός των καταλυμάτων-βελτίωση και έλεγχος ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών

11.4.2 Διαφοροποίηση και εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος

11.4.3

Ασφάλιση τουριστικών επιχειρήσεων έναντι εξωγενών κινδύνων

§ 11.5 ΑΜΕΣΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

11.5.1 Προβολή και διαφήμιση της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

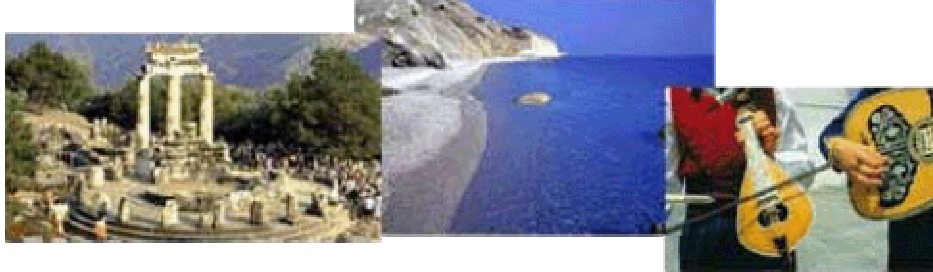
11.5.2 Τεχνολογική αναβάθμιση τουριστικών επιχειρήσεων

11.5.3 Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού του τουρισμού

12. ΕΠΙΛΟΓΟΣ 213

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 215 – 216

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Στην Ελλάδα ο τουρισμός αποτελεί παραδοσιακά έναν από τους πιο σημαντικούς τομείς και η ανάπτυξη του στηρίζει την εθνική οικονομία.

Η Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα μπορεί και χρειάζεται σήμερα να πάρει ποικιλόμορφες πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη του τουρισμού. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην ποιοτική και ποσοτική προσέλκυση τουριστών από όλο τον κόσμο, καθώς ο κλάδος του τουρισμού με όλες τις δραστηριότητές του αποτελεί σημαντικό μοχλό ανάπτυξης και ιδιαίτερα σε ότι αφορά την απασχόληση και την αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος.

Ως γνωστό, η Ελλάδα είναι ένας από τους πιο δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως λόγω των ιδιαίτερων μορφολογικών, κλιματολογικών και πολιτιστικών στοιχείων που διαθέτει. Η αντίληψη ότι η Ελλάδα αποτελεί τον τόπο όπου διασταυρώνονται ο μύθος, η ιστορία, το φυσικό κάλλος και ο πολιτισμός έχει εμπεδωθεί στην συνείδηση της διεθνούς κοινής γνώμης εδώ και πολλά χρόνια. Οι ηλιόλουστες παραλίες, τα γοητευτικά νησιά, τα παραδοσιακά ηπειρωτικά χωριά και τα βουνά προσελκύουν μεγάλο αριθμό τουριστών, με αποτέλεσμα ο τουρισμός να αποτελεί ιδιαίτερα δυναμικό παράγοντα ανάπτυξης της οικονομίας και να κατέχει σημαντική θέση στον τριτογενή τομέα. Αυτά τα συγκριτικά πλεονεκτήματα, σε συνδυασμό με το προνομιακό κλίμα και τις σύγχρονες τουριστικές υποδομές που έχουν αναπτυχθεί, ιδίως τα τελευταία χρόνια, διαμορφώνουν έναν ιδεώδη τουριστικό προορισμό, γεγονός που αποτυπώνεται άλλωστε στην εξέχουσα θέση που καταλαμβάνει η χώρα μας στη διεθνή τουριστική αγορά. Άνθρωποι όλων

των εθνικοτήτων και από τις πέντε ηπείρους επιλέγουν ως προορισμό τον ελλαδικό χώρο. Η Ελλάδα είναι μία από τις λίγες χώρες που δίνει την δυνατότητα στον επισκέπτη να κάνει τουρισμό όλες τις εποχές του χρόνου αφού κάθε στιγμή μπορεί να επισκεφθεί δεκάδες ενδιαφέροντα μέρη και να ζήσει μοναδικές απολαύσεις. Να γεμίσει ευχάριστα τις μέρες και τις νύχτες του, να πραγματοποιήσει οποιαδήποτε επιθυμία του για χειμερινά ή καλοκαιρινά σπορ: ορειβασία, σκι, rafting, trekking, παραπέντε, θαλάσσιο σκι, windsurfing, κολύμπι, ιστιοπλοΐα, καγιάκ... αλλά και να απολαύσει τη μοναδική βραδινή ζωή αφού στην Ελλάδα βρίσκει τον ορισμό της η λέξη 'διασκέδαση'.

Ωστόσο, χωρίς να θέλουμε να υποβαθμίσουμε αυτά τα χαρακτηριστικά που συνθέτουν το πρόσωπο της τουριστικής Ελλάδας, η χρονική συγκυρία λόγω της ραγδαίας εξέλιξης του τουρισμού τα τελευταία χρόνια, θέτουν το ζήτημα αναπροσαρμογής του κλάδου και ανάδειξη των υπόλοιπων δυνατοτήτων της χώρας μας έτσι ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί στις νέες παγκόσμιες απαιτήσεις. Η περαιτέρω δυναμική ανάπτυξη του τουρισμού θα λειτουργήσει ευεργετικά για την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας, εφόσον είναι γνωστό ότι ο τουρισμός δημιουργεί μεγαλύτερη ζήτηση για υπηρεσίες, η δαπάνη όμως ενός μεγάλου αριθμού τουριστών, όπως είναι αυτό που επισκέπτεται την Ελλάδα ασκεί ενισχυτική επίδραση σε ορισμένους άλλους οικονομικούς κλάδους, κυρίως της βιομηχανίας και της χειροτεχνίας που ο ρόλος τους είναι σημαντικός για το επίπεδο της απασχόλησης και του εισοδήματος της ελληνικής οικονομίας.

Ο μαζικός τουρισμός που επικρατεί στην Ελλάδα, κυρίως τους θερινούς μήνες μπορεί πλέον με δυσκολία να ικανοποιήσει τις νέες

απαιτήσεις του νέου μοντέλου τουρίστα. Ο τουρίστας των τελευταίων χρόνων δεν έχει γίνει απλά πιο απαιτητικός, αλλά συνάμα πιο ενημερωμένος και πιο περίεργος για νέες και εναλλακτικές μορφές τουρισμού οι οποίες μπορούν να γίνουν πόλος έλξης ευρύτερων κατηγοριών τουριστών. Ο σεβασμός στην ποιότητα ζωής, ανάπαυσης και διασκέδασης του τουρίστα πρέπει να συνδυάζεται με το φυσικό περιβάλλον της πολιτικής για τον τουρισμό σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

Ø Χαρακτηριστικά του σημερινού τουρίστα - επισκέπτη

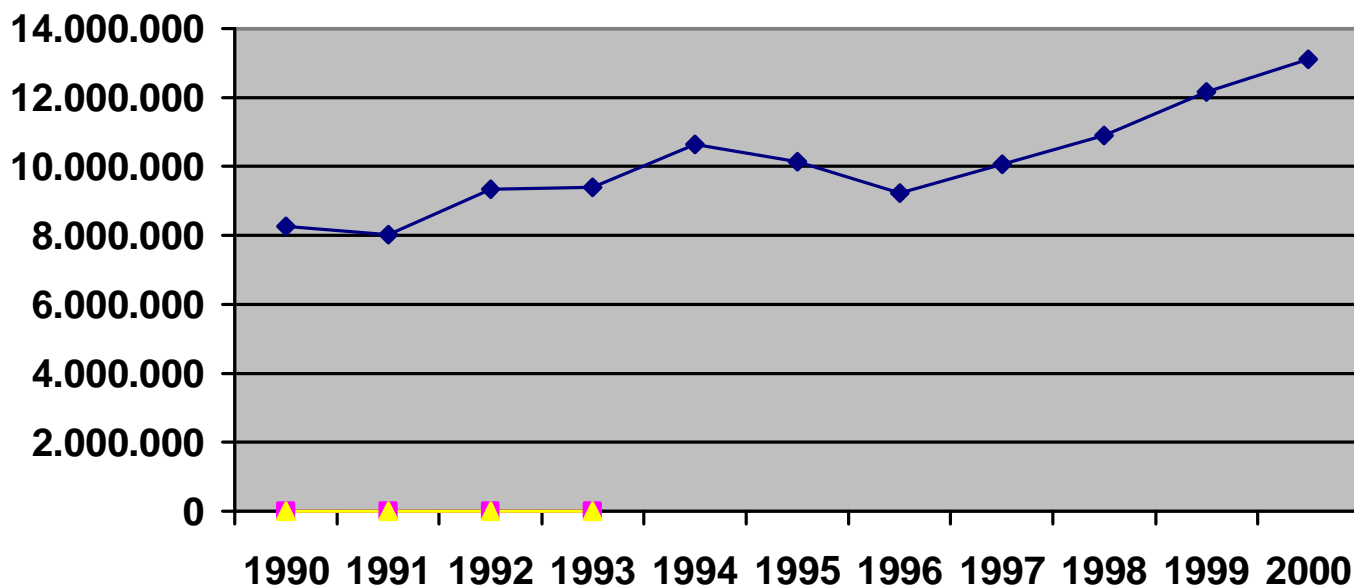
- είναι καλά πληροφορημένος και απαιτητικός
- δεν δέχεται πλέον να ανήκει σε ένα group
- θέλει να έχει μια αίσθηση προσωπικής ανεξαρτησίας, εκμεταλλευόμενος το χρόνο του όπως εκείνος θέλει
- θέλει να βιώσει εμπειρίες που του είναι άγνωστες
- αναζητά ήσυχο περιβάλλον για ψυχική και πνευματική ξεκούραση, μακριά από την καθημερινότητα
- αναζητά ποιότητα στην παροχή υπηρεσιών
- έχει μεγαλύτερη ευαισθησία στην προστασία του περιβάλλοντος, αλλά και της πολιτικής κληρονομιάς και τέλος,
- δείχνει μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τις ήπιες εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, ορειβατικός τουρισμός κτλ.

Με μια οργανωμένη και σωστή υποδομή θα μπορέσει η Ελλάδα να υποδεχτεί και να ικανοποιήσει κάθε είδους 'μοντέλου'. Ας δούμε λοιπόν μερικά στοιχεία που μας δίνουν μια εικόνα για την πορεία του τουρισμού στη χώρα τα τελευταία χρόνια.

§ 1.1 Η ΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

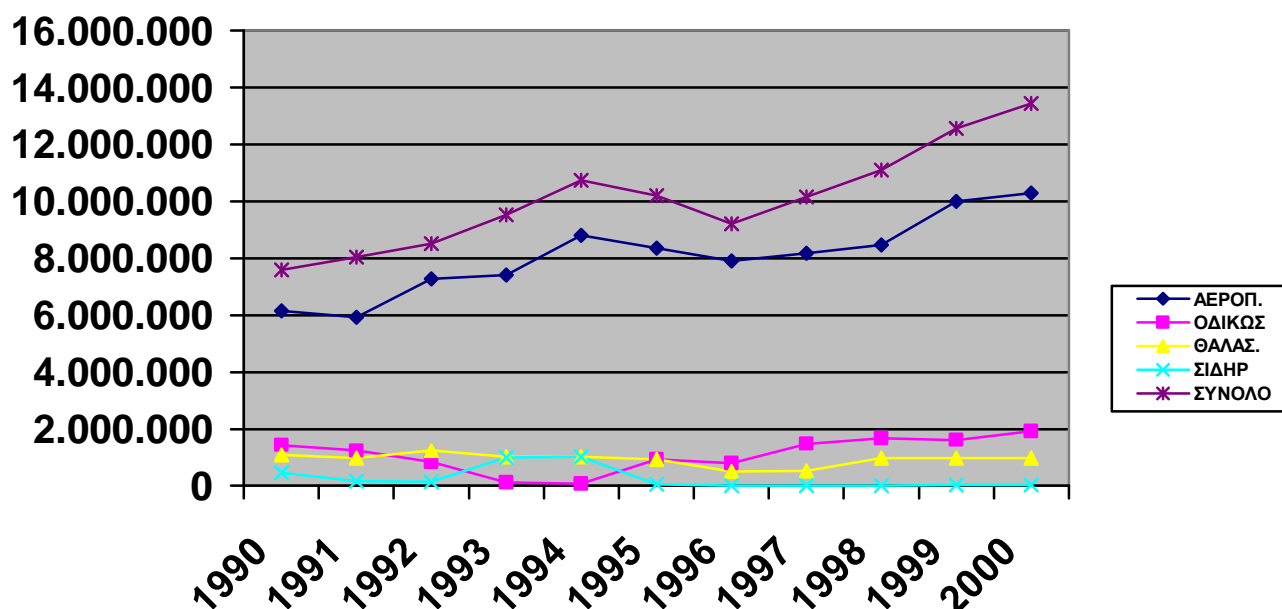
1.1.1. Αφίξεις και διανυκτερεύσεις τουριστών (Διάγραμμα 1 &2)

Διάγραμμα 1. Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα 1990 - 2000

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού για τις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών κατά το έτος 2000, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 15^η θέση στην παγκόσμια κατάταξη των χωρών υποδοχής. Η αύξηση του συνόλου των αφίξεων αλλοδαπών κατά το διάστημα Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2000, σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 1999 έφθασε το + 7,66% με 13.095.545 αφίξεις, όπως προκύπτει από τα πιο διαθέσιμα στοιχεία (πηγή: ΕΣΥΕ).

Διάγραμμα 2. Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών κατά μέσο μεταφοράς

Το 2000, ποσοστό 79,8% του συνόλου των αλλοδαπών τουριστών έφθασε στη χώρα αεροπορικώς, έναντι 69% ου 1981. Η συμμετοχή των αφίξεων με αεροπλάνο αυξάνεται σταθερά λόγω και της απελευθέρωσης των αεροπορικών συγκοινωνιών και της μείωσης των ναύλων, ενώ μειώνεται αντίστοιχα η συμμετοχή των άλλων μέσων μεταφοράς.

Οι αφίξεις ξένων επισκεπτών με κρουαζιέρες, εμφανίζουν τα τελευταία χρόνια κάμψη κατά 20% έναντι του 1996. Η φθίνουσα αυτή τάση οφείλεται κυρίως στη εξάρτηση από την αμερικανική αγορά. Στις ξενοδοχειακές μονάδες το 2000 πραγματοποιήθηκαν συνολικά 61.302.903 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών. Οι Έλληνες εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικό μέγεθος της ζήτησης,

δεδομένου ότι πραγματοποίησαν 14.666.610 διανυκτερεύσεις (αύξηση 1,47% ως προς το 1999). Η αύξηση του αριθμού των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών το 2000 σε σχέση με το 199 είναι +1,82%.

1.1.2. Κατά κεφαλή δαπάνη

Τα έσοδα από τουριστικές υπηρεσίες στην Ελλάδα, έχουν σημειώσει θεαματική άνοδο τα τελευταία 30 χρόνια. Σε τρέχουσες τιμές η κατά κεφαλήν τουριστική δαπάνη έχει τριπλασιαστεί.

Οι εισπράξεις από τουριστικές υπηρεσίες κατά το 2000 έφθασαν τα 9.221 εκ. δολάρια, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 5% έναντι του 1999, σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος. Με βάση τον σχετικό πίνακα του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, η Ελλάδα κατατάσσεται έτσι στην 10^η θέση από άποψη τουριστικών εισπράξεων.

Η μέση δαπάνη κατά κεφαλήν αφικνούμενου αλλοδαπού τουρίστα, σε τρέχουσες τιμές, κυμαίνονταν γύρω στα 300 δολ. ΗΠΑ στη διάρκεια της δεκαετίας του '80, άρχισε να αυξάνεται όμως σημαντικά προς το τέλος της δεκαετίας του '90. Το 2000 έφθασε τα 704 δολάρια ΗΠΑ(776 ευρώ).

Η τουριστική δαπάνη αποτελείται από δαπάνες διαμονής, διατροφής, αναψυχής – διασκέδασης, μετακινήσεις, ψώνια και λοιπές τουριστικές δαπάνες. Το μεγαλύτερο μέρος της δαπάνης (40%), προορίζεται για διαμονή και τη διατροφή.

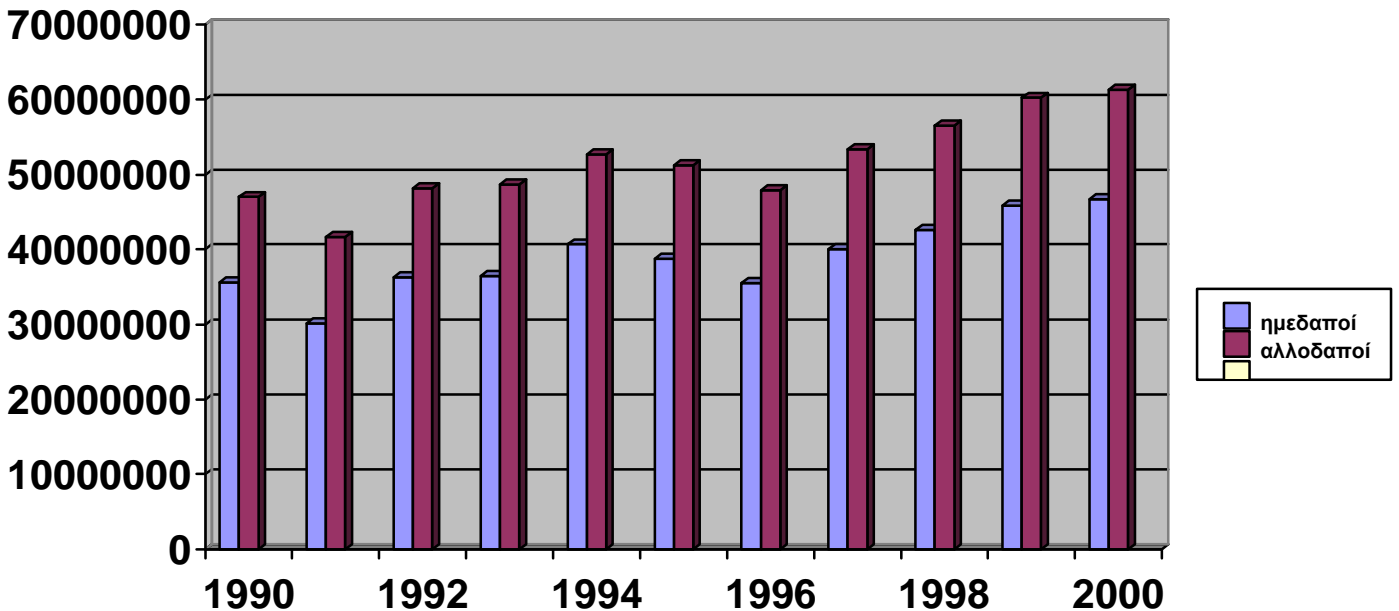
Ωστόσο, η Ελλάδα εξακολουθεί να θεωρείται χώρα φιλοξενίας τουριστών χαμηλής εισοδηματικής στάθμης.

1.1.3. Προέλευση τουριστικής ζήτησης (Διάγραμμα 3)

Το έτος 2000, ποσοστό 70,4% των αφίξεων αλλοδαπών τουριστών στα σύνορα πραγματοποιήθηκαν από πολίτες της ΕΕ, 21% από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ μόλις 2,5% πραγματοποιήθηκαν από την της ζήτησης ήταν 74%, ενώ της Αμερικής 8%.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ζήτησης είναι το υψηλό ποσοστό επαναλαμβανόμενου τουρισμού (repeaters), που το καλοκαίρι του 1998 ήταν 55%.

Διάγραμμα 3. Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών στην Ελλάδα

Σημαντικό τμήμα της ζήτησης τουριστικών υπηρεσιών προέρχεται από την εσωτερική αγορά και μάλιστα βαίνει αυξανόμενο. Το 25% του συνόλου των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα της χώρας πραγματοποιούνται από ημεδαπούς, αλλά μόνο το 10% γίνεται από Έλληνες τουρίστες που κάνουν διακοπές, και άλλο ένα 10% ταξιδεύει για επιχειρηματικούς σκοπούς. Ο εσωτερικός τουρισμός καλύπτει συχνά τα ελλείμματα σε περιόδους ύφεσης της κίνησης από το εξωτερικό.

1.1.4. Χαρακτηριστικά Τουριστικής Ζήτησης

Ø Τουριστική μονοκαλλιέργεια:

Η ζήτηση για τη χώρα μας και τους επί μέρους προορισμούς της αφορά σε συντριπτικό βαθμό την κυρίαρχη μορφή οργανωμένης ζήτησης για “**Ήλιο και Θάλασσα**”. Οι ειδικές ή εναλλακτικές μορφές τουρισμού αποτελούν μεσοπρόθεσμα ‘αγορές-θύλακες’, που διακινούν μικρά μεν

πλην όμως ενδιαφέροντα από τη σκοπιά της οικονομικής απόδοσης, μεγέθη.

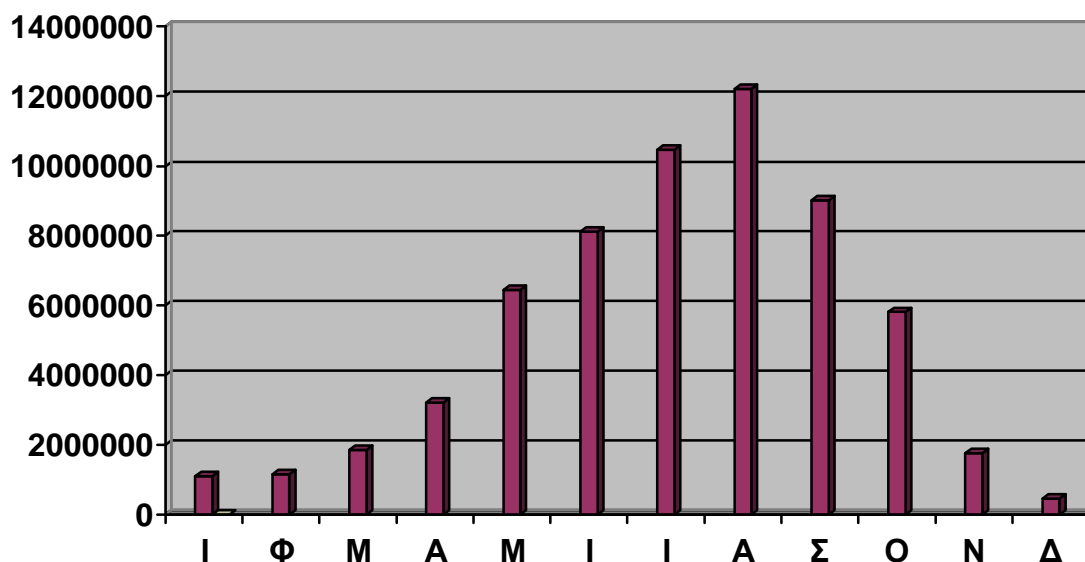
Ø Μέση διάρκεια παραμονής:

Η διάρκεια παραμονής των αλλοδαπών τουριστών ποικίλλει ανάλογα με τον σκοπό του ταξιδιού και την περιοχή του προορισμού τους. Η μέση διάρκεια των διακοπών αλλοδαπών στα ελληνικά θέρετρα είναι 15 ημέρες, ενώ η μέση διάρκεια παραμονής τους σε ξενοδοχειακά καταλύματα είναι 6 ημέρες.

Ø Εποχικότητα ζήτησης (διάγραμμα 4):

Η ζήτηση της παραδοσιακής 7μηνης τουριστικής περιόδου (Απρίλιος-Οκτώβριος), παρουσιάζει μια αυξανόμενη εποχικότητα. Το σύνολο των διανυκτερεύσεων που πραγματοποιούνται στη διάρκεια του επταμήνου ήταν το 92% του γενικού συνόλου το 2000. Το ίδιο ισχύει για το

Διάγραμμα 4. Εποχικότητα διανυκτερεύσεων τουριστών στην Ελλάδα 2000

τετράμηνο, που αποτελεί την αιχμή της τουριστικής περιόδου (Ιούνιος-Σεπτέμβριος), το οποίο ήταν το 67% του συνόλου το 2000.

1.1.5. Οργάνωση της διεθνούς αγοράς

Η διεθνής αγορά προς τους ελληνικούς τουριστικούς προορισμούς χαρακτηρίζεται από έντονα φαινόμενα συγκέντρωσης και καθετοποίησης των ξένων ταξιδιωτικών επιχειρήσεων. Οι συγχωνεύσεις μεγάλων τουριστικών ομίλων, οι αλληπάλληλες εξελισσόμενες εξαγορές και συμμαχίες μεταξύ πιστωτικών συγκροτημάτων, αερομεταφορών και τουριστικών επιχειρήσεων μαζικών πωλήσεων-πακέτων (tour operators) έχουν αλλάξει ριζικά την αγορά.

Εκτός από τον διεθνή ανταγωνισμό από άλλους τουριστικούς προορισμούς, ο ελληνικός τουρισμός έχει πλέον να αντιμετωπίσει και τις ολιγοψωνιακές έως και μονοψωνιακές καταστάσεις, που κατευθύνουν τις μαζικές τουριστικές ροές. Υπάρχει βεβαίως διαπιστωμένη και μια τάση ενός μικρού αλλά διευρυνόμενου τμήματος της διεθνούς αγοράς, που επιδιώκει την ανεξάρτητη μεταφορά σε επιλεγμένους προορισμούς με αποφυγή του μαζικού τουρισμού και αναζήτηση εναλλακτικών δυνατοτήτων.

1.1.6. Συμβολή του τουρισμού στην οικονομία

Διαπιστώνεται σημαντική σταδιακή βελτίωση της συμμετοχής του τουρισμού στα βασικά μεγέθη της Οικονομίας. Το 2000, η Τράπεζα της Ελλάδος κατέγραψε είσπραξη 9,221 εκ. δολαρίων ΗΠΑ από τουριστικές υπηρεσίες, με βάση τις οποίες η Ελλάδα καταλαμβάνει τη 10^η θέση. Οι τουριστικές υπηρεσίες καλύπτουν το 2000 το 45,6% του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου, από 28% το 1981. Η άμεση συμμετοχή του τουρισμού στο ΑΕΠ σήμερα είναι 8%, από 4% το 1981.

Πρέπει να αναφερθεί επίσης η συμμετοχή του τουρισμού στα Δημόσια Έσοδα των ΟΤΑ (αφού μόνον ο τουρισμός μεταξύ των παραγωγικών κλάδων καταβάλλει ειδικά τέλη υπέρ ΟΤΑ, πλέον των συνήθων δημοτικών τελών των άλλων χρήσεων) και η καθοριστική συμβολή του στην Περιφερειακή Ανάπτυξη.

Στον τουριστικό τομέα απασχολείται περίπου το 10% του συνόλου των απασχολούμενων.

Σημειώνεται πάντως ότι η καταμέτρηση του προϊόντος και της απασχόλησης στον τουρισμό σε διάφορες χώρες δεν είναι ακόμα μεθοδολογικά αξιόπιστες και μεταξύ τους συγκρίσιμες. Για το λόγο αυτό ο Π.Ο.Τ., ο ΟΟΣΑ και η Eurostat προωθούν την καθιέρωση ενός συνδεδεμένου συστήματος καταγραφής των οικονομικών δραστηριοτήτων του τουρισμού με τη μορφή **Δορυφορικού Λογαριασμού Τουρισμού** (Tourism Satellite Account).

1.1.7. Εξερχόμενος Τουρισμός

Οι δαπάνες του εξερχόμενου τουρισμού καλύπτουν ήδη το 25% των επίσημων εισπράξεων από τον εισερχόμενο τουρισμό. Το 2000 οι εξερχόμενες δαπάνες ανήλθαν σε 4,5 δις δολάρια ΗΠΑ, έναντι 1,6 δις δολαρίων που είχαν καταγραφεί το 1991.

Οι ελληνικοί τουριστικοί προορισμοί αρχίζουν να δέχονται την πίεση από τον ανταγωνισμό προορισμών του εξωτερικού, με αξιοσημείωτο επακόλουθο και την αυξανόμενη διείσδυση στην εσωτερική αγορά τουριστικών επιχειρήσεων του εξωτερικού που απευθύνονται στον έλληνα καταναλωτή.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ελλήνων εξακολουθεί πάντως να προτιμά να κάνει διακοπές στη Ελλάδα, για περισσότερο από 5 ημέρες (62% των ταξιδιών διακοπών στο εσωτερικό).

Σημαντικός είναι και ο αριθμός των συνταξιούχων που κάνει διακοπές (16% του συνόλου).

§ 1.2 Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

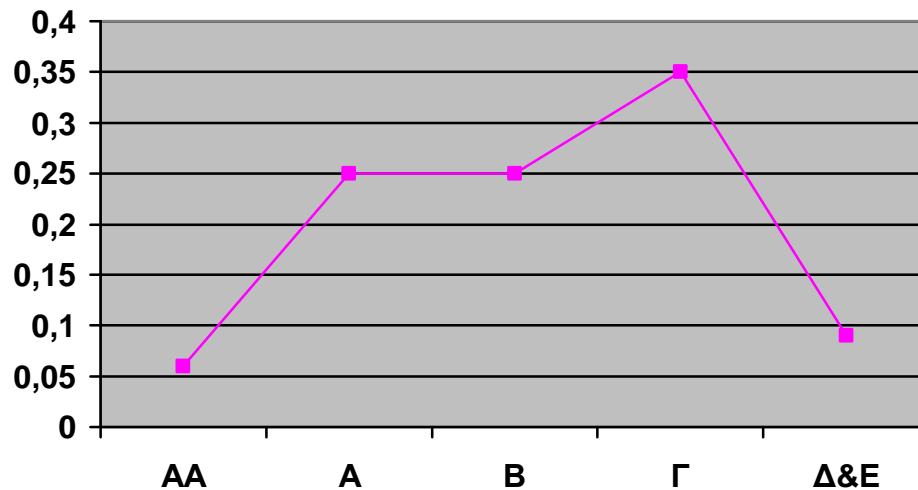
1.2.1 Τουριστικά καταλύματα (Διάγραμμα 5)

Το ενεργό ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας είναι σήμερα 601.034 κλίνες σε 8.209 ξενοδοχειακές μονάδες. Η κατανομή των υφιστάμενων μονάδων σε τάξεις, όπως φαίνεται στο διάγραμμα, είναι «ανάποδη» από την κατανομή μιας ποιοτικής αγοράς. Έχει μόλις το 6% σε μονάδες πολυτελείας και το 44% στις χαμηλές κατηγορίες. Η αγορά χαρακτηρίζεται επίσης από το μικρό μέγεθος των μονάδων, αφού το ήμισυ σχεδόν των μονάδων έχει κάτω από 100 κλίνες. Η μέση μηνιαία πληρότητα των ξενοδοχείων είναι 65%.

Υπάρχουν επίσης άλλες 420.000 κλίνες σε 28.000 μονάδες ενοικιαζόμενων δωματίων και διαμερισμάτων καθώς και 30.643 θέσεις

κατασκήνωσης και 949 οικίσκοι σε 351 camping που μπορούν να φιλοξενήσουν άλλα 94.776 άτομα.

Διάγραμμα 5. Κατανομή ξενοδοχειακών κλινών ανα κατηγορία

Μαζί με τις ξενοδοχειακές κλίνες, το σύνολο των νομίμων τουριστικών καταλυμάτων κάθε κατηγορίας έχει δυναμικότητα φιλοξενίας 1.100.000 ατόμων.

1.2.2.Εγκαταστάσεις ειδικής υποδομής

Στη χώρα λειτουργούν οι εξής ειδικές υποδομές:

- 5 Συνεδριακά Κέντρα με δυναμικότητα 2.400 συνέδρων που έχουν λάβει ειδικό σήμα του ΕΟΤ. 9 Συνεδριακά Κέντρα έχουν υπαχθεί στον αναπτυξιακό νόμο, άλλα 12 έχουν λάβει έγκριση αρχιτεκτονικών σχεδίων ΕΟΤ και τέλος άλλα 9 διαθέτουν έγκριση σκοπιμότητας υπαγωγής στον αναπτυξιακό νόμο.
- 453 αίθουσες συνεδρίων και συνδιασκέψεων δυναμικότητας 10 έως και πλέον των 1000 ατόμων σε 150 ξενοδοχεία, που λειτουργούν με ειδικό σήμα ΕΟΤ.
- 5 γήπεδα γκολφ (4 των 18 οπών και ένα των 9), ενώ άλλο ένα γήπεδο γκολφ έχει υπαχθεί στον αναπτυξιακό νόμο.

- 2 Κέντρα Θαλασσοθεραπείας με σήμα ΕΟΤ, άλλο ένα είναι υπό κατασκευήν και άλλα 5 έχουν έγκριση σκοπιμότητας ΕΟΤ.
- Ένα σύγχρονο ιδιωτικό υδροθεραπευτήριο και άλλο ένα έχει έγκριση σκοπιμότητας ΕΟΤ
- Κατασκευάζονται 4 ιδιωτικές μαρίνες και ξενοδοχειακοί λιμένες.

1.2.3. Άλλες τουριστικές επιχειρήσεις

Υπάρχουν επίσης άλλες κατηγορίες τουριστικών επιχειρήσεων, ως εξής:

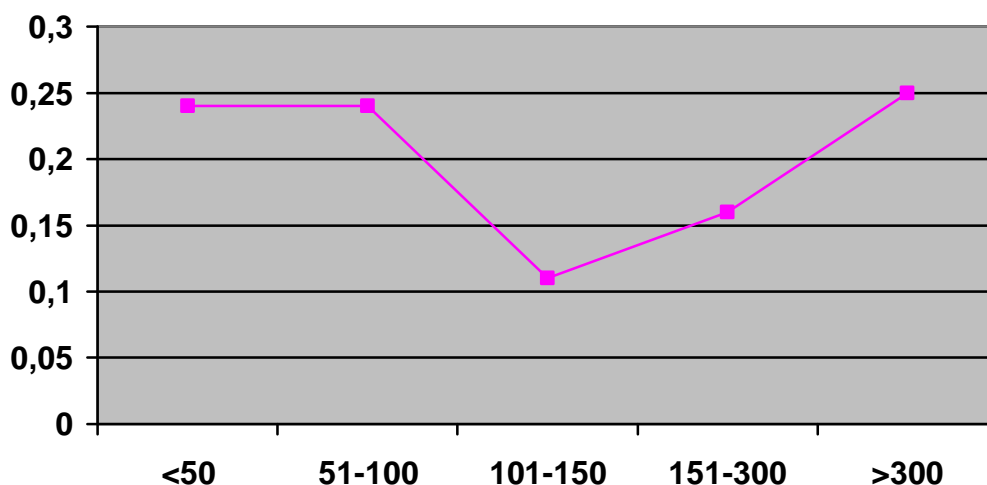
- 4.500 τουριστικά γραφεία,
- 738 Τουριστικές Επιχειρήσεις Οδικών Μεταφορών,
- 1.455 Γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων ΙΧ χωρίς οδηγό
- 200 ναυλομεσιτικά γραφεία
- 2000 περίπου διπλωματούχοι ξεναγοί ως ατομικοί επαγγελματίες

1.2.4. Διάρθρωση τουριστικών επιχειρήσεων (Διάγραμμα 6)

Ø Γεωγραφική κατανομή:

Με βάση την γεωγραφική κατανομή των ξενοδοχείων, γύρω από τα οποία συγκεντρώνονται συνήθως οι λοιπές τουριστικές επιχειρήσεις, διαπιστώνεται μια έντονη συγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας σε λίγες περιοχές της χώρας. Πέντε από τις 13 Περιφέρειες συγκεντρώνουν το 75% των ξενοδοχειακών κλινών της χώρας, ενώ παρουσιάζονται σημαντικές οι διαφορές συγκέντρωσης και εντός της περιφέρειας. Οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις σε κλίνες παρατηρούνται στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (24% του συνόλου), την Κρήτη (19%), τα Ιόνια Νησιά (11%), την Αττική (11%) και την Κεντρική Μακεδονία (10%).

Διάγραμμα 6. Κατανομή κλινών ανα μέγεθος ξενοδοχειακής μονάδας

Ø Συγκέντρωση και καθετοποίηση:

- Το κύριο χαρακτηριστικό των μονάδων είναι το μικρό μέγεθος, το οποίο ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό για μια σειρά αδυναμιών και δυσλειτουργιών, όπως χαμηλή στάθμη προσφερόμενων υπηρεσιών, αδυναμία παρακολούθησης των εξελίξεων των αγορών και των απαιτήσεων της ζήτησης, καθώς και των τάσεων της προσφοράς σε ανταγωνιστικούς προορισμούς, αδυναμία επίτευξης οικονομιών κλίμακας κλπ.

- Όλες οι μονάδες ενοικιαζόμενων δωματίων και διαμερισμάτων είναι πολύ μικρές επιχειρήσεις με έως 15-20 δωμάτια. Άνω του 98% των λοιπών μορφών τουριστικών επιχειρήσεων (τουριστικά γραφεία, ναυλομεσιτικά γραφεία, επιχειρήσεις ενοικίασης αυτοκινήτων ΙΧ κλπ) είναι μικρού μεγέθους και απασχολούν λιγότερα από 10 άτομα η καθεμία.

- Η τάση μεγέθυνσης των τουριστικών επιχειρήσεων είναι ασθενής. Υπάρχουν 47 μικρές αλυσίδες ξενοδοχείων οι οποίες όμως, δεν είναι ομοιογενείς και συγκρίσιμες γιατί περιλαμβάνουν ξενοδοχεία της αυτής ή διαφορετικής ιδιοκτησίας, αλυσίδες απλής διοίκησης (management), συνενώσεις σε επίπεδο Marketing και πωλήσεων ή και διεθνή δίκτυα πωλήσεων.

- Καθετοποίηση με άλλα τμήματα της τουριστικής αλυσίδας παρατηρείται σε ελάχιστες μόνο περιπτώσεις (πχ κρουαζιερόπλοια, tour-operating, περιηγήσεις κλπ). Τα τελευταία χρόνια ενισχύεται η τάση

εξαγοράς ελληνικών ξενοδοχείων και άλλων τουριστικών επιχειρήσεων από ξένους οίκους, με ιδιαίτερη παρουσία κυπριακών συμφερόντων. Πρέπει επίσης να σημειωθεί η συμμετοχή τουριστικών επιχειρήσεων σε αεροπορικές εταιρείες και handling.

Ø Εποχικότητα λειτουργίας τουριστικών επιχειρήσεων:

Ένα άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό της ελληνικής τουριστικής προσφοράς είναι η εποχική λειτουργία και εκμετάλλευση. Η εποχική λειτουργία χαρακτηρίζει και την υπόλοιπη τουριστική προσφορά των συμπληρωματικών τουριστικών επιχειρήσεων εστίασης, αναψυχής κλπ, οι οποίες όπως είναι φυσικό συγκεντρώνονται και λειτουργούν όπου και όταν υφίσταται σημαντική δυναμικότητα σε ξενοδοχειακές κλίνες.

Στους παραδοσιακούς παραθεριστικούς προορισμούς, η εποχικότητα λειτουργίας εμφανίζεται ακόμα πιο έντονη με έντονη επίδραση στην ανεργία.

Ø Εμπόδια εισόδου επιχειρήσεων:Καθεστώς «κορεσμού»:

Με την Υπουργική απόφαση 2647/86 ορισμένες περιοχές της χώρας χαρακτηρίστηκαν ως **‘Περιοχές Ελέγχου Τουριστικής Ανάπτυξης’**. Τμήματα των περιοχών αυτών που παρουσίαζαν τη μεγαλύτερη συγκέντρωση ξενοδοχειακών κλινών, χαρακτηρίστηκαν ως **‘Κορεσμένες Τουριστικά Περιοχές’**, στις οποίες δεν επιτρέπεται η ανέγερση νέων ξενοδοχείων ή η επέκταση των λειτουργούντων. Με την απόφαση αυτή πολλές περιοχές της χώρας έχουν κριθεί **‘τουριστικά κορεσμένες’**. Ο καθορισμός των κορεσμένων περιοχών βασίστηκε και κυρίως σε ευρύτερα χωροταξικά και περιβαλλοντικά κριτήρια, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις παρακινήθηκε κυρίως από την πολιτική σταθεροποίησης της υφιστάμενης ξενοδοχειακής αγοράς, θέτοντας εμπόδια εισόδου νέων επιχειρήσεων.

Το μέτρο ελήφθη με την επίκληση δύο λόγων:

- προστασία ή ανάσχεση της υποβάθμισης του περιβάλλοντος από την υπερβολική τουριστική δόμηση και την υπέρβαση των αντοχών της υποδομής και
- διασφάλιση της βιωσιμότητας των ήδη λειτουργουσών ξενοδοχειακών μονάδων, σε περιοχές με εντόνως αρνητική εξέλιξη της τουριστικής ζήτησης.

Το καθεστώς κορεσμού είναι δυνατόν να αρθεί ή να τροποποιηθεί μέσω του θεσμοθετημένου χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και σε αρκετές κορεσμένες περιοχές το καθεστώς αυτό έχει τροποποιηθεί μέσω μεταγενέστερου σχεδιασμού.

Το αποτέλεσμα της επιβολής θεσμικών εμποδίων εισόδου στον ξενοδοχειακό κλάδο ήταν τα εξής:

- να προστατεύονται αδιακρίτως καλές και κακές επιχειρήσεις
- να μην επιτρέπεται η δημιουργία καλύτερων από τις υφιστάμενες μονάδων
- να εμποδίζεται η φυσική ανανέωση και αναβάθμιση των επιχειρήσεων του κλάδου
- να υπάρχουν ποιοτικά και ποσοτικά υποδεέστερες μονάδες τόσο από αυτές που απαιτεί το επίπεδο του ελληνικού τουρισμού, όσο και κατώτερες των δυνατοτήτων των ελληνικών επιχειρήσεων
- να υποβαθμίζεται τελικά το τουριστικό προϊόν αφού η χαμηλότερη ποιότητα διαμορφώνει και υποβαθμισμένη κατανάλωση.

Υπάρχει βέβαια περίπτωση όπου η τουριστική ανάπτυξη δε μπορεί να επεκταθεί πλέον χωρικά. **Σημείο κορεσμού** για την τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής δημιουργείται όταν ο αριθμός των επισκεπτών ή ο όγκος των κατασκευών προσεγγίζει επίπεδα στα οποία προκαλείται αλλοίωση του φυσικού, πολιτισμικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Αυτό σημαίνει ότι πριν χαρακτηριστεί μια περιοχή 'κορεσμένη' πρέπει να προηγείται συγκεκριμένη μελέτη για τη συγκεκριμένη 'τουριστική ενότητα', (πχ παραλία, ευαίσθητο φυσικό περιβάλλον, παραδοσιακός οικισμός, αγροτική περιοχή κλπ).

Ειδικά για την Αθήνα το πρόβλημα κορεσμού με το κριτήριο αλλοίωσης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος υφίσταται μόνο για συγκεκριμένες περιοχές (π.χ. Πλάκα), όχι όμως λόγω ξενοδοχείων. Πρόβλημα αλλοίωσης του τουριστικού περιβάλλοντος της Αθήνας από τα ξενοδοχεία δεν υφίσταται και πολύ περισσότερο δεν υφίσταται στην ευρύτερη περιοχή του Λεκανοπεδίου.

Σε μια σύγχρονη οικονομία, αυτό που χρειάζεται κρατική προστασία είναι το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον και όχι οι επιχειρήσεις του κλάδου που θέλουν να περιορίσουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό και να κλειδώσουν τα μερίδια της αγοράς.

Στις 'κορεσμένες' τουριστικές περιοχές, οι Μελέτες Τουριστικής Ανάπτυξης των 13 Περιφερειών της χώρας, που ανατέθηκαν πρόσφατα

από τον ΕΟΤ, μεταξύ άλλων, θα προσεγγίσουν με επιστημονικά κριτήρια τη 'φέρουσα ικανότητα' των αντίστοιχων περιοχών που θα περιλάβουν πορίσματα για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

§ 1.3 ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

1.3.1. Σχολές Τουριστικής Εκπαίδευσης (Σ.Τ.Ε.) και νέα τουριστικά επαγγέλματα

Κεντρικό άξονα της τουριστικής πολιτικής και των μέτρων βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού τομέα, που προωθεί το Υπουργείο Ανάπτυξης, αποτελεί η ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η αναβάθμιση αυτή προϋποθέτει την επένδυση σε ανθρώπινους πόρους με την παροχή υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης στο απασχολούμενο στον τουριστικό τομέα προσωπικό.

Ο εμπλουτισμός και η διαφοροποίηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος συμβάλλουν σταδιακά στη δημιουργία νέων εξειδικευμένων επαγγελμάτων, τα νέα επαγγέλματα εισέρχονται τόσο στις παραδοσιακές επιχειρήσεις καταλυμάτων οι οποίες συνδυάζουν όλο και περισσότερο την προσφορά υπηρεσιών αναψυχής, άθλησης και διάθεσης του ελεύθερου χρόνου του επισκέπτη όσο και στις επιχειρήσεις οι οποίες εξειδικεύονται στις μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Επίσης στην ελληνική τουριστική αγορά και ιδιαίτερα στην ενδοχώρα και τα μικρά νησιά αναπτύσσονται συνδυασμένες μορφές επιχειρείν και απασχόλησης, όπως στον πρωτογενή τομέα και τον τουρισμό.

Οι τάσεις αυτές εάν στηριχθούν με κατάλληλα μέτρα πολιτικής, μπορούν να οδηγήσουν σε μαζική έναρξη νέων επιχειρήσεων και

δημιουργία πολλών θέσεων απασχόλησης.

Ήδη προωθείται νέος νόμος που αναμορφώνει τις 'Σχολές Τουριστικής Εκπαίδευσης', για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στα σύγχρονα δεδομένα και στις συνθήκες που δημιουργεί ο έντονος διεθνής ανταγωνισμός.

§ 1.4. Νέο θεσμικό πλαίσιο

Στις συνθήκες της δεκαετίας του 1950, οι ανάγκες ισόρροπης ανάπτυξης του τουρισμού επέβαλαν την δημιουργία ενός κρατικού φορέα, ο οποίος εκτός από το ρυθμιστικό του χαρακτήρα έπρεπε να λειτουργήσει και ως επιχειρηματίας επειδή η ιδιωτική πρωτοβουλία δεν είχε ούτε τη γνώση και ίσως ούτε τους πόρους για να αναπτύξει σημαντική δραστηριότητα. Ο φορέας που έπαιξε αυτό το ρόλο ήταν ο ΕΟΤ, ο οποίος επανασυστήθηκε το 1950 με την ίδια περίπου θεσμική μορφή με την οποία είχε ιδρυθεί επί Ελευθέριου Βενιζέλου.

Μέχρι πρόσφατα ο ΕΟΤ κατέβαλε προσπάθεια να ανταποκριθεί στο ρόλο του ρυθμιστή του σχεδιαστή και του επιχειρηματία έχοντας στην αρμοδιότητά του την διοίκηση, την διαχείριση και εκμετάλλευση επιχειρηματικών μονάδων και πλήθους περιουσιακών στοιχείων (χιονοδρομικά κέντρα, μαρίνες, ιαματικές πηγές, ξενοδοχεία, καζίνο, πλαζ, ανεκμετάλλευτες εκτάσεις κλπ). Παράλληλα έχει αναλάβει την τουριστική προβολή της χώρας στο εσωτερικό και εξωτερικό, αποφασίζει μέτρα και ρυθμίσεις για την ομαλή λειτουργία της τουριστικής αγοράς, αδειοδοτεί και ελέγχει τουριστικές επιχειρήσεις, αλλά και εισηγείται την τουριστική πολιτική της χώρας. Το εύρος αυτών των δραστηριοτήτων γνώσεις και μεθόδους υλοποίησης είναι τόσο μεγάλο που δεν είναι δυνατό να ασκείται αποτελεσματικά από έναν μόνο οργανισμό, αφού κάθε μια από αυτές απαιτεί πλέον ειδική στρατηγική.

Με την κατά καιρούς ίδρυση Υπουργείου Τουρισμού, έγιναν προσπάθειες να αποδесμευτεί ο ΕΟΤ από μέρος των δραστηριοτήτων του ώστε να ασκήσει ικανοποιητικά τις υπόλοιπες. Όμως κάτι τέτοιο στην πράξη δεν ολοκληρώθηκε αφού δεν υπήρξε η κατάλληλη οργάνωση και στελέχωση των υπηρεσιών σε επίπεδο Υπουργείου ή Γενικής Γραμματείας. Το έτος 1998 με την ψήφιση του Ν. 2636/98 συστάθηκαν δύο ανώνυμες εταιρείες προκειμένου να αναλάβουν μέρος των δραστηριοτήτων του ΕΟΤ που δεν ήταν δυνατόν να ασκούνται πλέον από φορέα με μορφή Ν.Π.Δ.Δ. Οι εταιρείες αυτές ήταν το «Ελληνικό Φεστιβάλ Α.Ε.», το οποίο ανέλαβε αμέσως το σύνολο των δραστηριοτήτων του ΕΟΤ στον τομέα των καλλιτεχνικών εκδηλώσεων και η «Εταιρία Αξιοποίησης Περιουσίας ΕΟΤ», η οποία άρχισε σταδιακά να παραλαμβάνει τις επιχειρηματικές μονάδες και τα περιουσιακά στοιχεία του ΕΟΤ. Η εταιρεία αυτή μετονομάστηκε σε «Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε.» και οι μετοχές της περιήλθαν στο δημόσιο.

Το έτος 2001 συστάθηκε Γεν. Γραμματεία Τουρισμού στο Υπ.Αν., στην οποία περιήλθε το μεγαλύτερο τμήμα των επιτελικών και διοικητικών αρμοδιοτήτων του ΕΟΤ, ενώ συγχρόνως το μεγαλύτερο

τιμήμα των αδειοδοτικών και ελεγκτικών αρμοδιοτήτων του ΕΟΤ αποκεντρώθηκε στις νεοσύστατες Δ/νσεις Τουρισμού των 13 Περιφερειών.

§ 1.5 Ελλάδα και Ολυμπιακοί Αγώνες - 2004

Αρκετά μεγάλη ευκαιρία για την Ελλάδα να αναδείξει τις ικανότητές της, αποδείχτηκαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες οι οποίοι διεξήχθησαν με τον καλύτερο τρόπο και απέσπασαν τα καλύτερα σχόλια από ολόκληρη τη διεθνή γνώμη.

Ø Φιλοξενία 2004

Είναι γνωστό το Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ του Οργανισμού Αθήνα 2004 και της Ένωσης Ξενοδόχων Αθηνών που τέθηκε σε εφαρμογή και συντέλεσε στην δραστηριοποίηση μεγάλου μέρους ξενοδοχειακών μονάδων.

Ø Τουριστικό Ολυμπιακό Πακέτο

Οι Ολυμπιακοί αγώνες και η Πολιτιστική Ολυμπιάδα προσέφερε μοναδική ευκαιρία για τον σχεδιασμό μιας ολοκληρωμένης παρέμβασης για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Η Ολυμπιάδα του 2004 αξιοποιήθηκε κατάλληλα διαμορφώνοντας αρκετά αυξημένη κίνηση, ιδίως πολιτιστικού και αθλητικού τουρισμού πριν και μετά τους αγώνες, με αρκετά μεγάλη διάρκεια. Σε αυτό συνέβαλλαν:

- Οι νέες αθλητικές υποδομές,
- Τα μεγάλα προγράμματα στο χώρο του πολιτισμού (ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων, Πολιτιστική Ολυμπιάδα κλπ)
- Η νέα εικόνα της Αθήνας λόγω των μεγάλων έργων γενικής υποδομής (αεροδρόμιο, Μετρό, οδικό δίκτυο ταχείας κυκλοφορίας κλπ)
- Οι νέες τουριστικές υποδομές της Αθήνας
- Η αναβάθμιση και αύξηση των ξενοδοχειακών μονάδων

Η αξιοποίηση της Ολυμπιάδας προς όφελος του Τουρισμού επιτεύχθηκε μέσω ειδικά προσανατολισμένου προγράμματος διαφήμισης, συντονίστηκε με τη γενική ετήσια καμπάνια του ΕΟΤ, τις πρωτοβουλίες του Οργανισμού 'Αθήνα 2004' και του ΥΠΠΟ ενώ ο ΕΟΤ εκπονήθηκε ειδικό marketing plan 2001-2005 για την ευρύτερη περιοχή της Αττικής.

Την παγκόσμια αυτή προβολή θα πρέπει να εκμεταλλευτεί η Ελλάδα, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις να αναδειχθεί ως προορισμός ποιοτικού και ποικίλου τουριστικού ενδιαφέροντος αφού τα έργα υποδομής που κατασκευάστηκαν και θα μείνουν στη χώρα μας, θα απολαμβάνουμε τα οφέλη τους πολλά χρόνια μετά.

Είναι βέβαια γνωστό ότι υπάρχουν τομείς στους οποίους θα πρέπει να δείξουμε μεγαλύτερη ευαισθησία και ευαισθητοποίηση προκειμένου να επιτύχουμε αυτό το στόχο. Σημαντικό βήμα είναι η βελτίωση και η καθιέρωση των ποιοτικών στάνταρντς σε υψηλό επίπεδο, κάτι που ευτυχώς έχει αρχίσει να γίνεται κατανοητό και αποδεκτό από τους ίδιους τους επιχειρηματίες που ασχολούνται με τον τουρισμό σε κάθε επίπεδο. Η Πολιτεία από τη μεριά της έχει αρχίσει και ενισχύει αυτή την προσπάθεια με κάθε οικονομικό και πρακτικό τρόπο, ενισχύοντας και επιβραβεύοντας την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Η προσπάθεια αναβάθμισης του τουριστικού προφίλ της χώρας και η βελτίωση της σύνθεσης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών όλων των κλάδων των τουριστικών επιχειρήσεων συμπίπτει με την προσπάθεια εισαγωγής εναλλακτικών μορφών τουρισμού καθώς και την επέκταση της τουριστικής περιόδου.

Ø Για να επιτευχθούν όμως όλα αυτά θα πρέπει η πολιτεία να ακολουθήσει συγκεκριμένους **άξονες πολιτικής** όπως:

- **αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών σε όλους τους τομείς που συνθέτουν το τουριστικό προϊόν**

Η προτεραιότητα αυτή θα υλοποιηθεί μέσω ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού για τον εκσυγχρονισμό των τουριστικών επιχειρήσεων με εξαίρεση δράσεις που αφορούν νέες τεχνολογίες (που καλύπτονται από το ΕΠ Κοινωνία της Πληροφορίας). Η χορήγηση ενισχύσεων για νέες ξενοδοχειακές κλίνες πρέπει να γίνεται με βάση τη φυσική περιβαλλοντική και κοινωνικά φέρουσα ικανότητα των τουριστικών περιοχών σε όλες τις περιοχές της Περιφέρειας. Οι περιοχές που χαρακτηρίζονται από επάρκεια τουριστικών καταλυμάτων προσδιορίζονται με γνώμονα την ικανότητα αυτή, λαμβανομένου βέβαια υπόψη ότι δεν θα γίνονται επενδύσεις σε νέες κλίνες με βάση οικονομικά

κίνητρα. Έμφαση στις περιοχές αυτές θα δίδεται στην αναβάθμιση των υφιστάμενων μονάδων.

• Η ενίσχυση και προβολή της Περιφέρειας ως τουριστικού προορισμού

Η ενίσχυση της προσπάθειας προβολής της Κεντρικής Μακεδονίας ως τουριστικού προορισμού, μέσω κυρίως μιας δράσης, με επαρκή και σταθερό προϋπολογισμό, που θα επικεντρώνεται σε ειδικές ομάδες-στόχους, με βάση εξειδικευμένη και αξιόπιστη έρευνα αγοράς, λαμβανόμενων υπόψη και συνεργειών με παράλληλες πρωτοβουλίες από τον ιδιωτικό τομέα. Η πρόσφατη έρευνα αγοράς και το σχέδιο που στηρίχτηκε σ' αυτήν καλύπτουν μόνο ένα μικρό ποσοστό της τελευταίας δεκαετίας. Πρέπει συνεπώς να εκπονηθεί νέα έρευνα και ανάλυση των ισχυρών και αδύνατων σημείων του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας για την υπόλοιπη περίοδο.

• Η μείωση της εποχικότητας της τουριστικής δραστηριότητας

Αυτό επιτυγχάνεται κυρίως με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και με την συνεχή και ολοκληρωμένη προβολή της περιοχής.

• Η αναμόρφωση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

Η σύνδεση της τουριστικής εκπαίδευσης με τις ανάγκες του τομέα πρέπει να βελτιωθεί ουσιαστικά. Για το σκοπό αυτό πρέπει να δημιουργηθούν νέες μορφές δομών συνεργασίας με στόχο τον προσδιορισμό του περιεχομένου των εκπαιδευτικών προγραμμάτων καθώς και της πρακτικής άσκησης κατά τη διάρκεια της κατάρτισης. Πρέπει επίσης να επιτευχθεί καλύτερη γεωγραφική κατανομή της προσφοράς εκπαίδευσης. Η δράση στο πεδίο αυτό πρέπει να ενισχύεται κατά τη διάρκεια των περιόδων χαμηλής τουριστικής κίνησης.

• Η οργάνωση υποδομών ικανών να τροφοδοτήσουν την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού

Αυτό το οποίο χρειάζεται είναι να εμπλουτιστεί η σύνθεση του τουριστικού προϊόντος, μέσω της δημιουργίας της κατάλληλης υποδομής και της οργάνωσης συγκεκριμένων προϊόντων για εναλλακτικές μορφές τουρισμού, με βάση αναβαθμισμένη στρατηγική σε περιφερειακό επίπεδο. Ειδικά έργα τουριστικής υποδομής πρέπει να χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά ως ιδιωτικές επενδύσεις.

• Η ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος με το συγκριτικό πλεονέκτημα του πολιτιστικού αποθέματος που διαθέτει η Περιφέρεια

Ενέργειες εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος μέσω της προώθησης της πολιτιστικής κληρονομιάς που αποτελεί το συγκριτικό πλεονέκτημα της Περιφέρειας, καθώς και ενέργειες βελτίωσης του φυσικού περιβάλλοντος ως τουριστικού πόρου μπορούν να συγχρηματοδοτηθούν από το 3^ο ΚΠΣ καθώς και από άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Όλα αυτά, η εξέλιξη δηλαδή του τουρισμού τα τελευταία χρόνια, σε συνδυασμό με τα προβλήματα ανάπτυξης και λύσεις για την αντιμετώπισή τους θα μελετήσουμε σε αυτή την εργασία επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον μας στην περιοχή της κεντρικής Μακεδονίας.

2. ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Η ηπειρωτική Ελλάδα περιλαμβάνει περιοχές μεγάλης φυσικής ομορφιάς και είναι ιδανική για τους πραγματικούς φυσιολάτρες, αλλά και τους λάτρεις της αυθεντικής ελληνικής ζωής και των λαϊκών παραδόσεων. Τα τοπία της ηπειρωτικής Ελλάδας είναι εκπληκτικής ωραιότητας και συνταιριάζουν αρμονικά πολλές αντιθέσεις.

Η Κεντρική Μακεδονία καταλαμβάνει το κεντρικό τμήμα του βορειοελλαδικού χώρου και είναι μια περιοχή κατάμεστη από φυσικές ομορφιές και με τεράστιο πολιτιστικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Το κεντρικό διαμέρισμα της Μακεδονίας με πρωτεύουσα τη Θεσσαλονίκη, είναι ορόσημο και σταυροδρόμι των Βαλκανίων, πύλη προς την Ανατολή, σημαντικό λιμάνι του Βορρά, με σημαντικότερα αρχαιολογικά ευρήματα και οργανωμένα χιονοδρομικά κέντρα και με άριστη τουριστική υποδομή.

Η γνωριμία με την πανέμορφη πόλη της Θεσσαλονίκης μπορεί να συνδυαστεί με διακοπές στις αμμόδεις παραλίες της Χαλκιδικής, η οποία κυριαρχεί στο Βόρειο Αιγαίο με τα τρία 'πόδια' της, την Κασσάνδρα, τη Σιθωνία και τον Άθω, προσφέροντας έναν εκπληκτικό συνδυασμό φυσικών πλούτων, που με την άρτια τουριστική υποδομή που

διαθέτει μπορεί να ικανοποιήσει και τον απαιτητικότερο επισκέπτη. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι βιότοποι, που φιλοξενούν σπάνια είδη μεταναστευτικών πουλιών και τα βαθύσκιωτα δάση με τις πολλές ποικιλίες δέντρων και θάμνων. Εδώ βρίσκεται η Βεργίνα, στην θέση της πρωτεύουσας της Αρχαίας Μακεδονίας, οι Αίγες, όπου ανακαλύφθηκαν οι περίφημοι τάφοι της μακεδονικής βασιλικής δυναστείας, η Πέλλα άλλοτε πρωτεύουσα της Μακεδονίας με το διακοσμημένο ανάκτορό της αλλά και η σχολή του Αριστοτέλη στο Νυμφαίο και τα Στάγειρα. Εδώ επίσης φιλοξενείται και η επιβλητική μοναστική κοινότητα του Αγίου Όρους, από τα σημαντικότερα κέντρα της ορθοδοξίας παγκοσμίως, όπου ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει εικόνες, χειρόγραφα, ναούς μοναστήρια, αλλά και μοναδικές θρησκευτικές εκδηλώσεις.

Η απρόβλεπτη εναλλαγή φυσικών τοπίων από τη μια και η εύκολη πρόσβαση στις εκπληκτικές παραλίες της περιοχής από την άλλη, καθώς και στα καταπράσινα χωριουδάκια του Ολύμπου και των Πιερίων, κάνουν το κεντρικό διαμέρισμα της Μακεδονίας πρώτη επιλογή για χειμερινές και καλοκαιρινές διακοπές.

Για όλα τα παραπάνω και για ακόμα περισσότερα, η Κεντρική Μακεδονία, αποτελεί, ιδίως τα τελευταία χρόνια πόλο έλξης για πολλούς ημεδαπούς αλλά και αλλοδαπούς τουρίστες. Φυσικό επακόλουθο αυτού του φαινομένου είναι η σταδιακή αλλά και σταθερή ανάπτυξη της περιοχής κατά την πάροδο των χρόνων σε πολλούς τομείς και κυρίως στον τουριστικό, τον οποίο και θα μελετήσουμε σε αυτή την εργασία.

Για να αναπτύξουμε όμως την Περιφέρεια σε σχέση με τον τουρισμό θα πρέπει πρώτα να γνωρίσουμε κάποια βασικά χαρακτηριστικά της, όπως την αναπτυξιακή της φυσιογνωμία.

§ 2.1 Γεωγραφικά και μορφολογικά στοιχεία

Η Περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας καταλαμβάνει το κεντρικό τμήμα της Βόρειας Ελλάδας και αποτελείται από τους νομούς Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικής, Σερρών, Κιλκίς, Πέλλας, Ημαθίας, Πιερίας και έχει έδρα την Θεσσαλονίκη, πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού. Συνορεύει Βόρεια με την Βουλγαρία και την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Νότια βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος και συνορεύει με την Περιφέρεια της Θεσσαλίας. Δυτικά συνορεύει με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και ανατολικά με την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Έχει συνολική έκταση 19.146 τ. χμ και καλύπτει το 14,5% της συνολικής έκτασης της χώρας.

Η Περιφέρεια έχει πλούσιους φυσικούς, εδαφικούς και υδάτινους πόρους, καθώς και πλούσιο υπέδαφος που αξιοποιούνται εν μέρει, αλλά

απαιτούν και περαιτέρω εκσυγχρονισμό υποδομών και ερευνητική προσπάθεια. Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας κατέχει μια ιδιαίτερα ευνοϊκή θέση στη διασταύρωση των εθνικών αξόνων ΠΑΘΕ και ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ. Η κεντρικότητα αυτή σε συνδυασμό με το λιμάνι της Θεσσαλονίκης θα τονωθεί περισσότερο με την ολοκλήρωση της ΕΓΝΑΤΙΑΣ και τη σύνδεση με την Αδριατική. Η γεωγραφική θέση της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας διαμορφώνει με τα δεδομένα της συγκυρίας (διαπεριφερειακή, διαβαλκανική και Ευρωπαϊκή λειτουργία της Περιφέρειας), ένα σημαντικό 'πεδίο' ανάπτυξης πρωτοβουλιών. Η Θεσσαλονίκη θα ανταποκριθεί στις προσδοκίες του Βαλκανικού σχεδιασμού, στο βαθμό που θα μετατρέπει το οργανωτικό, λειτουργικό και παραγωγικό της πλεονέκτημα σε πολιτικό βάρος.

§ 2.2 Πληθυσμός

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας κατατάσσεται από πλευράς πληθυσμιακού δυναμικού δεύτερη μεταξύ των 13 Περιφερειών της χώρας με συνολικό πληθυσμό που ανέρχεται σε 1.792.304 κατοίκους για το 1998 και καλύπτει το 17,1% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Ο αστικός πληθυσμός ανέρχεται στο 57% του συνολικού πληθυσμού (1991) και παρουσιάζει τάση σταθεροποίησης σε σχέση με το 1981. Ο αγροτικός πληθυσμός ανέρχεται στο 26% του συνολικού και παρουσιάζει μείωση σε σχέση με το 1981, ενώ ο ημιαστικός πληθυσμός αυξάνεται και ανέρχεται στο 17% του συνόλου.

Η πρόβλεψη για την Περιφέρεια και τη δεκαετία 2000, εμφανίζει ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά αύξησης πληθυσμού στην Ελλάδα σύμφωνα με μελέτη ΚΕΠΕ. Στην κατεύθυνση αυτή συνηγορούν και τα σενάρια πρόβλεψης πληθυσμού στο χωροταξικό σχέδιο της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

£ 2.3 Περιφερειακό ΑΕΠ

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας είναι χαμηλότερο του αντίστοιχου μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας. Συγκεκριμένα ανέρχεται στο 97,9% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας για το έτος 1994, παρουσιάζοντας ωστόσο μικρή βελτίωση σε σχέση με το έτος 1989 που ήταν 96,2%.

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας αντιστοιχεί στο 67% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1996 και η Περιφέρεια κατατάσσεται στις φτωχότερες της Ε.Ε., βελτιώνοντας όμως

τη θέση της σε σχέση με το έτος 1986 που είχε το 58% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ένωσης και βρισκόταν στην 23^η θέση μεταξύ των Περιφερειών με το χαμηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ.

Η Περιφέρεια παράγει το 17% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας. Στον πρωτογενή τομέα παράγεται το 18%, στον δευτερογενή το 28% και στον τριτογενή τομέα το 54% του περιφερειακού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τη χώρα είναι 15% για τον πρωτογενή τομέα, 25% για τον δευτερογενή και 60% για τον τριτογενή.

Το μεγαλύτερο μέρος του ΑΕΠ της Περιφέρειας παράγεται στο νομό Θεσσαλονίκης (58%), ενώ ακολουθούν οι νομοί Σερρών (9,5%), Ημαθίας (8,3%), Πέλλας (7,8%), Πιερίας (6%), Χαλκιδικής (5,4%) και Κιλκίς (4,9%).

Όσον αφορά την παραγωγικότητα, η Περιφέρεια υστερεί σε σχέση με την παραγωγικότητα τόσο της χώρας όσο και της Ε.Ε. Συγκεκριμένα, το 1996 η παραγωγικότητα της Κεντρικής Μακεδονίας καλύπτει το 69% του μ.ο. της Ε.Ε. (ενώ το αντίστοιχο ποσοστό της χώρας είναι 72%), παρουσιάζοντας μικρή κάμψη, σε σχέση με το έτος 1993 που το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 70% και μικρή βελτίωση σε σχέση με το έτος 1998 που ήταν 65%.

ξ 2.4 Απασχόληση – Ανεργία

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Περιφέρειας της Κεντρικής Μακεδονίας ανέρχεται σε 772,8 χιλ., ενώ οι απασχολούμενοι σε 694,3 χιλ. (1997). Η διαχρονική εξέλιξη του ενεργού πληθυσμού και της απασχόλησης τα τελευταία χρόνια (1993-97) παρουσιάζει σταθερή αύξηση, γεγονός που συμβαδίζει με τη διαχρονική αύξηση του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Το 19,6% των απασχολούμενων εργάζεται στον πρωτογενή τομέα, το 25,6% στον δευτερογενή τομέα και το 54,8% στον τριτογενή τομέα ενώ τα αντίστοιχα εθνικά ποσοστά είναι 19,8%, 22,5% και 57% αντίστοιχα (1997). Κατά την περίοδο 1993 – 1997 παρατηρείται σημαντική αύξηση του ποσοστού απασχόλησης του τριτογενή τομέα, μείωση του ποσοστού του πρωτογενή και μικρότερη μείωση του ποσοστού δευτερογενή. Η κατανομή των εργαζομένων μεταξύ ανδρών και γυναικών (63,2% έναντι 36,8%) είναι περίπου ίδια με αυτή του συνόλου της χώρας. Η ηλικιακή επίσης κατανομή των απασχολούμενων εμφανίζει εθνική εικόνα με ιδιαίτερα υψηλές συχνότητες στις ομάδες ηλικιών από 25 έως 44 ετών.

Το ποσοστό ανεργίας στην Περιφέρεια το έτος 1997 φθάνει το 10,2% και βρίσκεται περίπου στα ίδια επίπεδα με το αντίστοιχο εθνικό που ανέρχεται στο 10,3%. Η διαχρονική εξέλιξη της ανεργίας της

Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας τα τελευταία χρόνια δείχνει κάποιες τάσεις αύξησης. Συγκεκριμένα, το ποσοστό ανεργίας το έτος 1993 ήταν 9,3% ενώ το 1997 έφτασε στο 10,2% (τα αντίστοιχα εθνικά ποσοστά ανεργίας είναι 9,7% και 10,3%). Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας ανέρχεται στο 51,7%. Αντιστοίχως το ποσοστό ανεργίας στις γυναίκες και στους νέους είναι 16% και 29,6% στην Περιφέρεια, και 15,9% και 32,3% στη χώρα. Το φαινόμενο της αποβιομηχάνισης τα τελευταία χρόνια πλήττει και την Κεντρική Μακεδονία. Οι άνεργοι των μεταποιητικών επιχειρήσεων ανέρχονται στο 22,1% του συνόλου των ανέργων.

Η ανεργία διασπείρεται σε όλες τις εκπαιδευτικές κατηγορίες του εργατικού δυναμικού και υποδηλώνει την δύσκολη αντιστοίχιση εκπαίδευσης και απασχόλησης. Το ποσοστό συγκεντρώνεται ιδιαίτερα στους νέους, όπου οι ρυθμοί εισόδου στην αγορά εργασίας είναι αργοί και στις γυναίκες όπου τα ποσοστά της ανεργίας είναι σαφώς υψηλότερα σε σχέση με αυτά των ανδρών ανεξάρτητα από τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Τα άτομα με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, παρουσιάζουν μεγαλύτερη ανθεκτικότητα στην ανεργία όπως και τα άτομα με ανώτατη και μεταπτυχιακή εκπαίδευση. Η ομάδα που πλήττεται περισσότερο είναι οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και νεαρής ηλικίας.

§ 2.5 Επίπεδο εκπαίδευσης

Το 34,7% του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας είναι απόφοιτοι Δημοτικού και το 3,7% δεν έχουν τελειώσει το Δημοτικό, ενώ 0,9% δεν έχει πάει καθόλου στο Δημοτικό (1997). Τα αντίστοιχα ποσοστά για τη χώρα είναι 34,1%, 2,8% και 1,2%. Επίσης το 28,7% έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης, το 7,4% είναι πτυχιούχοι Τεχνικών – Επαγγελματικών Σχολών, το 14,3% είναι πτυχιούχοι Ανώτατων Σχολών, ενώ οι κάτοχοι κάποιου μεταπτυχιακού τίτλου καλύπτουν το 0,3% του ενεργού πληθυσμού (τα αντίστοιχα ποσοστά για τη χώρα είναι 28,6%, 8,7%, 13,8% και 0,4%). Το επίπεδο εκπαίδευσης της Κεντρικής

Μακεδονίας δεν παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς τη διάρθρωσή του από το επίπεδο εκπαίδευσης της χώρας.

§2.6 Επίπεδο καινοτομίας και επιχειρηματικότητας

Αν και η Κεντρική Μακεδονία, χάρις κυρίως στον δυναμισμό που υποστηρίζει το μητροπολιτικό κέντρο της Θεσσαλονίκης, διαθέτει ισχυρή παραγωγική και επιχειρηματική βάση, εντούτοις υστερεί ακόμη σημαντικά ως προς το εθνικό κέντρο, την Αττική, τόσο σε επιδόσεις όσο και σε υποστήριξη και χρηματοδότηση της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης για τις ανάγκες των επιχειρήσεων.

Τα Πανεπιστήμια εξακολουθούν να αποτελούν τους κύριους χώρους παραγωγής ερευνητικού έργου, δεν έχει αναπτυχθεί η έννοια μεταφοράς της τεχνολογίας, το σχετικά μεγάλο ενδιαφέρον για την τεχνολογία δεν είναι αρκετά ώριμο, και τη ‘μερίδα του λέοντος’ στη χρηματοδότηση ερευνητικών προγραμμάτων εξακολουθεί να παίρνει η περιοχή της Αττικής, ενώ εκτιμάται ότι η δημιουργία ενός Φορέα υπεύθυνου για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη θα συμβάλλει στην άρση της αναντι-στοιχίας μεταξύ Αθήνας και Θεσσαλονίκης και στην διεύρυνση των χρηματοδοτήσεων έρευνας στη Βόρεια Ελλάδα.

Αναμένεται βεβαίως ανάπτυξη της αγοράς με την εμφάνιση μεγάλων εταιρικών σχημάτων και για ορισμένους επιχειρηματικούς κλάδους, όπως οι Τράπεζες, η αγορά είναι πιο ώριμη ενώ ο κλάδος της μεταποίησης βρίσκεται σε πολύ αρχικό στάδιο. Το ποσοστό δαπανών επί του τζίρου προβλέπεται ότι θα αυξηθεί καθώς αυτό συντελεί στη απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και οι επενδύσεις σε τεχνολογία προβλέπεται ότι θα αυξάνονται με σταθερούς ρυθμούς, με τομείς που θα προσελκύσουν σε μεγαλύτερο βαθμό το ενδιαφέρον των επιχειρήσεων τη βιομηχανική πληροφορική, τα ολοκληρωμένα συστήματα διοίκησης (όπως τα συστήματα ERP), τα συστήματα διαχείρισης ανθρώπινων πόρων και τα δίκτυα.

Η πρόσβαση στις πηγές τεχνολογίας δεν είναι εύκολη καθώς δεν έχουν αναπτυχθεί σταθεροί δεσμοί και η ‘προσφυγή’ στη πηγή γίνεται όταν παρουσιαστεί το πρόβλημα, οπότε και η αντιμετώπισή του είναι περισσότερο κατασταλτική παρά προληπτική. Ο ανταγωνισμός δεν είναι ιδιαίτερα έντονος, και το μεγαλύτερο πρόβλημα εντοπίζεται στο ότι οι επιχειρήσεις δεν έχουν συνειδητοποιήσει την αξία της εφαρμογής των τεχνολογιών.

§ 2.7 Διανυκτερεύσεις

Στην Κεντρική Μακεδονία συγκεντρώνεται το 14% περίπου των ξενοδοχείων της χώρας. Ειδικότερα, ο νομός Χαλκιδικής συγκεντρώνει το 5% των ξενοδοχείων της χώρας. Στην Περιφέρεια παρατηρείται το φαινόμενο της εποχικής λειτουργίας, καθώς τα ξενοδοχεία λειτουργούν σχεδόν, κατά μέσο όρο, από το Μάιο μέχρι τον Οκτώβριο. Επίσης διαπιστώνεται υψηλός αριθμός διανυκτερεύσεων, καθώς αυτός υπολογίζεται σε 16.263 ανά ξενοδοχείο για το 1998 και αποτελεί το δεύτερο υψηλότερο αριθμό διανυκτερεύσεων στη χώρα. Από αυτές οι 13.679 πραγματοποιήθηκαν από αλλοδαπούς και μόνο οι 3057 από Έλληνες.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, βλέπουμε πως η Κεντρική Μακεδονία είναι μια περιφέρεια με πολλές αναπτυξιακές δυνατότητες και αποτελεί πρόσφορο έδαφος για επενδύσεις. Εύλογα λοιπόν γεννιέται το ερώτημα γιατί δεν διαδραματίζει το ρόλο που πραγματικά της αξίζει. Μερικά από τα προβλήματα που τη μαστίζουν θα τα αναλύσουμε παρακάτω.

3. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Η αναπτυξιακή στρατηγική για την Κεντρική Μακεδονία για την περίοδο 2000-2006 επιδιώκει την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων αξιοποιώντας με βέλτιστο τρόπο τους ανθρώπινους πόρους και το ανθρωπογενές και φυσικό δυναμικό της Περιφέρειας. Στο πλαίσιο αυτό, η στρατηγική ανάπτυξης συνεκτιμά τα συγκριτικά πλεονεκτήματα, καθώς και τις αδυναμίες και τα προβλήματα της περιοχής.

§ 3.1 Πλεονεκτήματα

- Ø Η γεωπολιτική θέση της Θεσσαλονίκης και οι εγκατεστημένες υποδομές, που την καθιστούν αστικό κέντρο με μητροπολιτική λειτουργία
- Ø Η θέση της Περιφέρειας ως προς τους αναπτυξιακούς άξονες και τα διευρωπαϊκά δίκτυα (διασταύρωση ΠΑΘΕ και Εγνατίας Οδού, λιμάνι και αεροδρόμιο Θεσσαλονίκης)
- Ø Οι προοπτικές δυναμισμού των αστικών κέντρων με αυξανόμενη συγκέντρωση σύγχρονων υπηρεσιών και επιχειρηματικής υποδομής
- Ø Η συγκέντρωση αξιοποιήσιμων ανθρώπινων πόρων και στοιχείων υποδοχής-υιοθέτησης καινοτομίας
- Ø Οι ισχυρές αγροτικές εξειδικεύσεις κατά περιοχές: ζώνες οπωροκαλλιεργιών, βιομηχανικών καλλιεργειών κλπ
- Ø Το σημαντικό μέγεθος του δευτερογενή τομέα, με ισχυρή αλλά παραδοσιακή βάση, που καθιστά την Περιφέρεια δεύτερο βιομηχανικό κέντρο της χώρας, μετά την Αττική και κυρίως
- Ø Οι αξιόλογοι τουριστικοί πόροι, φυσικό και ιστορικό περιβάλλον (Μνημεία Θεσσαλονίκης, Όλυμπος, Άγιο Όρος, Βεργίνα, Δίον κλπ), πολιτιστική υποδομή, εκτεταμένη ζώνη παραθαλάσσιου τουρισμού (Χαλκιδική, Πιερία).

§ 3.2 Αδυναμίες

- Ø Γεωγραφική απόσταση από τα δυτικά ευρωπαϊκά κέντρα και ανεπαρκείς και ανασφαλείς συνδέσεις με τους νέους οικονομικούς πόλους

- Ø Καθυστέρηση στην αναδιάρθρωση του αγροτικού τομέα και την αξιοποίηση των πρώτων υλών
- Ø Αστάθεια του βιομηχανικού συστήματος και εξάρτησή του από εξωγενείς συνθήκες
- Ø Στρεβλή και μονοσήμαντη ανάπτυξη του τουρισμού
- Ø Ρύπανση του περιβάλλοντος λόγω αστικών και βιομηχανικών λειτουργιών
- Ø Έλλειμμα αστικών υποδομών με συνακόλουθη δυσλειτουργία των αστικών κέντρων
- Ø Καθυστέρηση στο ρυθμό ανάπτυξης των γειτονικών χωρών της Βαλκανικής.
- Ø Η μη ικανοποιητική σύνδεση με την πολιτιστική κληρονομιά (αδυναμίες στον τρόπο έκθεσης και παρουσίασης, μη πρόβλεψη οργανωμένης συμμετοχής, φτωχό πληροφοριακό υλικό κλπ)

Σε όλα τα προβλήματα έρχεται να δώσει απαντήσεις το ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2000-2006, μέσω συγκεκριμένων προτεραιοτήτων που έχουν μπει για την κάλυψη των ελλείψεων και την ανάπτυξη της περιοχής στο σύνολό της.

§ 3.3 Άξονες προτεραιότητας ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας

- Û Ανάδειξη του Μητροπολιτικού ρόλου της Θεσσαλονίκης και ενθάρρυνση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας
- Û Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος στην Κεντρική Μακεδονία
- Û Μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων
- Û Αγροτική ανάπτυξη
- Û Μείωση της ανεργίας και παροχή ίσων ευκαιριών στη γνώση και τις δεξιότητες
- Û Ανάπτυξη ορεινού χώρου, εσωτερικών ζωνών και μειονεκτικών/
- Û προβληματικών περιοχών.

4. ΝΟΜΟΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Για να αναλύσουμε με μεθοδικότητα την ανάπτυξη της κεντρικής Μακεδονίας θα πρέπει να αναφέρουμε με λεπτομέρεια και σαφήνεια τους Νομούς της περιφέρειας της κεντρικής Μακεδονίας.

Οι Νομοί που υπάγονται στο τμήμα της κεντρικής Μακεδονίας είναι οι παρακάτω:

- Νομός Ημαθίας
- Νομός Πέλλας
- Νομός Πιερίας
- Νομός Κιλκίς
- Νομός Θεσσαλονίκης
- Νομός Χαλκιδικής

4.1 ΝΟΜΟΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

4.1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ο νομός Ημαθίας είναι τμήμα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας με πρωτεύουσα τη Βέροια , ένας από τους πιο δυναμικά ανεπτυγμένους νομούς σε ολόκληρη την Ελλάδα.

Η έκτασή του είναι 1.701 τετραγωνικά χιλιόμετρα και ο πληθυσμός του ανέρχεται στις 144.372 κατοίκους (Απογραφή ΕΣΥΕ 2002).

Ο Νομός Ημαθίας συνορεύει :

- Βόρεια με τον Νομό Πέλλας.
- Νοτιοανατολικά με τον Νομό Πιερίας.
- Ανατολικά με τον Νομό Θεσσαλονίκης.
- Νοτιοδυτικά με τον Νομό Κοζάνης.

Το κλίμα του Νομού είναι μεσογειακό και επηρεάζεται από τη γειτνίαση με τη θάλασσα. Οι ορεινοί όγκοι του Βερμίου και των Πιερίων, συμβάλλουν σημαντικά στη διαφοροποίηση των μετεωρολογικών και

κλιματικών στοιχείων του Νομού σε σχέση με το πεδινό μέρος. Ο νομός είναι πλούσιος σε φυσικούς πόρους, έχει μεγάλες και εύφορες πεδινές εκτάσεις υψηλής παραγωγικότητας, άφθονο υδάτινο και μάλιστα επιφανειακό. Χαρακτηρίζεται αγροτικός από άποψη κύριας απασχόλησης και πηγής εισοδήματος, με έμφαση στις εντατικές καλλιέργειες όπως είναι, τα φρούτα, τα τεύτλα, το βαμβάκι και διάφορα κηπευτικά.

Μορφολογικά ο Νομός διαιρείται σε τρία τμήματα:

- Στο ορεινό κατά ποσοστό 49.85%.
- Στο ημιορεινό κατά ποσοστό 5.00%.
- Στο πεδινό κατά 46.15%.

Το πεδινό τμήμα του Νομού, το οποίο μπορεί να προσδιορισθεί μέχρι το υψόμετρο των 200μ., είναι πυκνοκατοικημένο και σε αυτό αναπτύσσονται οι περισσότεροι οικισμοί. Στο τμήμα αυτό υπάρχουν διάσπαρτες οι περισσότερες βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες του Νομού και ως εύφορη περιοχή, με άφθονο υδάτινο πλούτο, καλλιεργείται στο σύνολό της με όλες τις δυναμικές καλλιέργειες.

Το ημιορεινό τμήμα, το οποίο μπορεί να προσδιορισθεί από το υψόμετρο των 200μ. μέχρι αυτό των 600μ. και καταλαμβάνει τη μικρότερη έκταση και χαρακτηρίζεται από το ήπιο ανάγλυφο. Το τμήμα αυτό αν και χαρακτηρίζεται ως Ζώνη των Φυλλοβόλων Δρυών, στις περισσότερες περιπτώσεις οι συστάδες Δρυός είναι υποβαθμισμένες.

Ο φράξος, το φυλίκι και το πουρνάρι λόγω της υποβόσκησης και της λαθροϋλοτομίας του παρελθόντος, καταλαμβάνουν περιοχές όπου σε αντίθετες συνθήκες θα κυριαρχούσε η Δρυς.

Στην περιοχή αυτή είναι συγκεντρωμένη η περισσότερη κτηνοτροφία του Νομού και ανάλογα με τη χρήση της γης διακρίνεται κυρίως σε βοσκότοπους και λιγότερο σε γεωργική γη και δάση.

Το ορεινό τμήμα του Νομού καταλαμβάνεται από τμήματα δύο μεγάλων οροσειρών, του Βερμίου και των Πιερίων που διαχωρίζονται μεταξύ τους από την ρηξιγενή κοιλάδα του Αλιάκμονα.

Το Νομό διαρρέουν οι ποταμοί:

- Ο Αλιάκμονας στη κοίτη του οποίου έχουν δημιουργηθεί μέσα στα όρια του Νομού ένα αρδευτικό φράγμα, στη περιοχή της Κοινότητας Αγίας Βαρβάρας και οι δύο φραγματολίμνες της Σφηκιάς και των Ασωμάτων (υδροηλεκτρικά έργα της Δ.Ε.Η).
- Ο ποταμός Λουδίας.
- Ο Τριπόταμος που διασχίζει την πόλη της Βέροιας.
- Η Αράπιτσα που διασχίζει την πόλη της Νάουσας.

- Ο Κουτίχας και ο Κρασοπούλης , μικρά ποτάμια που καταλήγουν στον Αλιάκμονα.

Το μεγαλύτερο μέρος του Νομού έχει δοθεί στην γεωργική καλλιέργεια και έχει μοιραστεί στους αγρότες του Νομού και ένα μικρό μέρος χρησιμοποιείται για βοσκή.

Ανεπτυγμένη επίσης είναι και η κτηνοτροφία καθώς και η ελαφριά βιοτεχνία, που σχετίζεται άμεσα με τις πρώτες ύλες του Νομού και την παράδοση. Οι εξαγωγικές επιχειρήσεις νωπών και επεξεργασμένων είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες τόσο σε πλήθος μονάδων όσο και σε ποσότητα προϊόντος.

▼ ΒΕΡΟΙΑ

Η Βέροια πρωτεύουσα του Νομού Ημαθίας και δεύτερη σε μέγεθος πόλη της Κεντρικής Μακεδονίας μετά την Θεσσαλονίκη είναι κτισμένη στους ανατολικούς πρόποδες του Βερμίου.

Στα νοτιοανατολικά υψώνονται τα οργιώδη σε βλάστηση Πιέρια όρη και στις υπώρειες τους κυλούν τα ορμητικά και καθαρά νερά του Αλιάκμονα που χωρίζονται σε πολλούς παραποτάμους. Η Βέροια αποτελεί κέντρο βιομηχανικής επεξεργασίας των άφθονων κτηνοτροφικών και γεωργικών προϊόντων. Η Βέροια είναι χωρισμένη σε δύο τμήματα, θα έλεγε κανείς, από την μια μεριά ο εκσυγχρονισμός και τα μεγάλα κτίρια που της δίνουν την εντύπωση μεγαλούπολης και από την άλλη τα παλιά αρχοντικά σπίτια που κάποτε χαρακτήριζαν την πόλη και σήμερα σώζονται ελάχιστα. Διατηρούνται όμως οι παραδοσιακές συνοικίες της Κυριώτισσας και Μπαρμπούτας που αποτελούν οικιστικά σύνολα της χαρακτηριστικής Μακεδονικής αρχιτεκτονικής. Κύρια αξιοθέατα της πόλης είναι το αρχαιολογικό Μουσείο, οι βυζαντινές Εκκλησίες, το βήμα του Αποστόλου Παύλου, ένας χώρος όπου σύμφωνα με την παράδοση δίδαξε ο Απόστολος των Εθνών και άλλα σημαντικά που θα αναφερθούν παρακάτω.

▼ ΝΑΟΥΣΑ

Η Νάουσα είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη του Νομού κτισμένη σε προνομιακή θέση, στους πρόποδες του ανατολικού Βερμίου, η πόλη διασώζει σύνολα λαϊκής αρχιτεκτονικής στις συνοικίες Αλώνια και Μεταμόρφωση. Είναι η πόλη με το πολύ πράσινο και τα τρεχούμενα νερά που σχηματίζουν τους περίφημους καταρράχτες. Την περίοδο της Επανάστασης του 1821 οι κάτοικοι της Νάουσας εξεγέρθηκαν μαζί με τους υπόλοιπους Έλληνες. Η εξέγερση όμως πνίγηκε στο αίμα και οι γυναίκες του χωριού, για να μην υποδουλωθούν στους Τούρκους, προτίμησαν να θυσιάσουν στο βράθρο του καταρράχτη Στουμπάνοι. Το καρναβάλι στη Νάουσα γιορτάζεται με πολλά έθιμα ανάμεσά τους το χορό της Μπούλας, προσελκύοντας κάθε χρόνο πολλούς επισκέπτες. Η Νάουσα είναι γνωστή και για το κόκκινο κρασί και τα γευστικά φρούτα που παράγει η εύφορη γη της.

Το οινοποιείο της εταιρείας Μπουτάρη στη Στενήμαχο. Εδώ παράγεται το φημισμένο κόκκινο κρασί «Νάουσα». Στο οινοποιείο γίνονται διάφορες εκδηλώσεις όπως γευσιγνωσία, προσφέρονται τοπικά προϊόντα ιδανικά για να συνοδέψουν το κρασί ενώ παράλληλα μπορεί κανείς να αγοράσει φιάλες καινούργιο ή παλαιωμένο κρασί καθώς και βιβλία και αντικείμενα που σχετίζονται με το κρασί και την αμπελουργία. Σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα νεότερα κτίρια, που δημιουργήθηκαν τα χρόνια της πρώτης βιομηχανικής ανάπτυξης (Αρχές του 20^{ου} αιώνα) και τα βιομηχανικά κτίσματα όπως το εργοστάσιο Λόγγου, Κύρτση, Τουρπάλη. Οι ομορφιές της πόλης είναι πολλές, το πάρκο, οι όχθες του ποταμού Αράπιτσα, οι πηγές και το Άλσος του Αγίου Νικολάου.

▼ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Η Αλεξάνδρεια είναι κέντρο μιας ευρύτερης αγροτικής περιοχής της Ημαθίας. Είναι η μοναδική πόλη στην Ελλάδα που φέρει το όνομα του Μεγάλου Αλεξάνδρου και είναι κτισμένη στη καρδιά Ημαθιώτικου κάμπου σε μια ιδιαίτερα καλή συγκοινωνιακή θέση. Στην περιοχή υπάρχουν μεγάλες αγροτικές βιομηχανίες και πλούσια πολιτιστική παράδοση, με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ενδυμασίας το κάλυμμα του κεφαλιού στην παραδοσιακή φορεσιά «κατσούλι», που μοιάζει με περικεφαλαία αρχαίου Έλληνα πολεμιστή

4.1.2 ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Από τα πανάρχαια χρόνια η γη της Μακεδονίας, αποτέλεσε κέντρο ανάπτυξης πολλών πολιτισμών. Τα ευρήματα που έχουν ανακαλυφθεί σε όλη σχεδόν την περιοχή του Νομού Ημαθίας καταμαρτυρούν την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά που έχει δεχθεί ο Ελληνισμός από τους προγόνους του.

Ø Τα ανάκτορα και οι βασιλικοί τάφοι της Βεργίνας

Στο χωριό Βεργίνα, η αρχαιολογική α σκαπάνη του καθηγητή Ανδρόνικου έφερε στο φως το μεγαλύτερο μέρος του πολιτισμού της αρχαίας Μακεδονίας κάνοντας έτσι ευρύτερα γνωστή την ιστορία του Μακεδονικού πολιτισμού και ενός μεγάλου μέρους της Ελληνικής αρχαιότητας. Εδώ και χρόνια ήταν γνωστή η ύπαρξη ενός Μακεδονικού τάφου, μιας εκτεταμένης νεκρόπολης και του ανακτόρου της Ελληνιστικής περιόδου καθώς και ένας μεγάλος τύμβος στο κέντρο του χωριού. Τα ευρήματα που αποκαλύφθηκαν είναι τόσο σημαντικά που η Βεργίνα θεωρείται ισάξια με τις Μυκήνες και κάθε χρόνος ένας μεγάλος αριθμός περιηγητών την επισκέπτονται.

Στην περιοχή αυτή υπήρξε η παλιά πρωτεύουσα του αρχαίου Μακεδονικού κράτους, οι Αιγές. Ο χώρος κατοικείται σύμφωνα με τις ενδείξεις, συνεχώς από την εποχή της πρώιμης Χαλκοκρατίας, ενώ ήδη κατά την πρώιμη εποχή του Σιδήρου ήταν ένα σημαντικό πλούσιο και πολυπληθές κέντρο. Εδώ υπάρχουν τα ανάκτορα, το αρχαίο θέατρο και οι βασιλικοί τάφοι. Οι Αιγές ήταν περίφημες στην αρχαιότητα για τον πλούτο των βασιλικών τάφων που βρίσκονταν στην εκτεταμένη νεκρόπολη της πόλης. Τα ευρήματα από τους βασιλικούς τάφους εκτίθενται στο υπόγειο κτίριο – στέγαστρο που προστατεύει τα αρχαία μνημεία και σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο του αρχαιολογικού μουσείου Θεσσαλονίκης.

Ø Οι βασιλικοί τάφοι της Μεγάλης Τούμπας.

Στην ομάδα περιλαμβάνονται τρεις Μακεδονικοί τάφοι και ένας κιβωτιόσχημος. Ανάμεσά τους συγκαταλέγεται ο ασύλητος τάφος του

Φιλίππου Β΄ και ένας συλημένος κιβωτιόσχημος τάφος που ανήκει πιθανότητα στον βασιλιά Αλέξανδρο Δ΄. Οι δύο αυτοί τάφοι κοσμούνται με λαμπρές τοιχογραφίες, έργα μεγάλων επώνυμων καλλιτεχνών.

Ø Οι βασιλικοί τάφοι στα βορειοδυτικά της πόλης.

Στην ομάδα περιλαμβάνονται δύο Μακεδονικοί τάφοι, ο λεγόμενος, «τάφος του Ρωμαίου» ναόσχημος των αρχών του 3^{ου} αιώνα προ Χριστού και ο «τάφος της Ευρυδίκης», που πιθανότατα ανήκει στη μητέρα του Φιλίππου Β΄ και χρονολογείται γύρω στο 340 προ Χριστού. Επίσης έχουν βρεθεί τρεις κιβωτιόσχημοι του 5^{ου} και 4^{ου} αιώνα προ Χριστού και τέσσερις λακκοειδείς της υστεροαρχαϊκής εποχής.

Ø Το νεκροταφείο των Τύμβων.

Πρόκειται για την επιβλητική νεκρόπολη της εποχής του Σιδήρου μεταξύ 11^{ου}– 8^{ου} αιώνα προ Χριστού, που αποτελείται από περισσότερους από τριακόσιους χωμάτινους τύμβους οι οποίοι καλύπτουν συστάδες κτερισμένων τάφων.

Ø Το ανάκτορο και το θέατρο.

Τα δύο πολύ σημαντικά αυτά μνημεία είναι ενταγμένα στο ίδιο οικοδομικό σύνολο, που χρονολογείται στον 4^ο αιώνα προ Χριστού. Το ανάκτορο οργανώνεται γύρω από μεγάλη περίστυλη αυλή και περιλαμβάνει ιερό αφιερωμένο στον Ηρακλή Πατρώο και πολυτελείς χώρους συμποσίων για τον βασιλιά και τους αξιωματούχους. Σε έναν από αυτούς σώζεται μωσαϊκό δάπεδο.

Ø Το ιερό της Εύκλειας.

Βρίσκεται στα βόρεια του θεάτρου και περιλαμβάνει δύο ναούς του 4^{ου} και του 3^{ου} αιώνα προ Χριστού, μνημειακό περιστύλιο και σειρά αναθημάτων, ανάμεσα στα οποία και δύο βάσεις από αναθήματα της βασίλισσας Ευρυδίκης, γιαγιάς του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

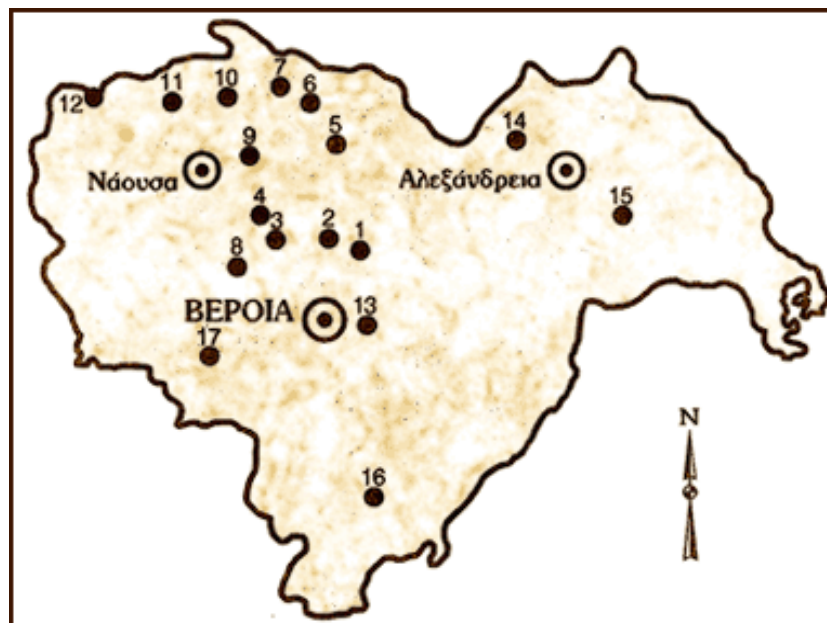
Ø Η Ακρόπολη και το τείχος της πόλης.

Βρίσκεται στα νότια του οικισμού σε έναν αρκετά απόκρημνο λόφο. Το τείχος εκτείνεται και προς τα ανατολικά της πόλης. Από την Ακρόπολη έχουν ανασκαφεί τμήματα του περιβόλου και του εσωτερικού όπως οικίες της Ελληνιστικής εποχής. Η Οχύρωση των Αιγών χρονολογείται στα πρώιμα ελληνιστικά χρόνια, τέλος του 4^{ου} και αρχές του 3^{ου} αιώνα προ Χριστού.

Ø Ο νεολιθικός οικισμός της Νέας Νικομήδειας .

Νεολιθικοί οικισμοί έχουν βρεθεί σχεδόν σε όλη την Ελλάδα. Η Νέα Νικομήδεια είναι ένα χωριό με μεγάλο αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Ο παλαιότερος όμως απ' όλους αυτούς και μάλιστα γεωργικός, σε

ευρωπαϊκό έδαφος, εξακριβώθηκε έξω από τη Βέροια, στη Νέα Νικομήδεια Ημαθίας και χρονολογείται στην 7^η χιλιετία προ Χριστού. Ακόμα, εντοπίστηκαν στο Νομό Ημαθίας και άλλοι προϊστορικοί οικισμοί όπως φαίνεται στο χάρτη που ακολουθεί.

1. Νέα Νικομήδεια	7. Πολυπλάτανος	13. Κιδωνοχώρι.
2. Π. Λυκογιάννη	8. Τρίλοφος	14. Σχοινιάς.
3. Αγ. Γεώργιος	9. Λευκάδα	15. Πρασινάδα.
4. Μονόσπιτα	10. Επισκοπή	16. Σφηκιά
5. Ζερβοχώρι	11. Μαρίνα	17. Κουμαριά.
6. Αγγελολώρι	12. Ροδοχώρι	

4.1.3 ΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Ø Τα οικήματα, αρχιτεκτονικά λείψανα

Συνολικά ανακαλύφθηκαν στην ανασκαφείσα έκταση του λοφίσκου, 24 οικήματα. Τα οικήματα αυτά έχουν, σύμφωνα με τον ανασκαφέα, ορθογώνια ή τετραγωνική κάτοψη. Υπάρχει ένα που όπως εκτιμάται έχει τριγωνική κάτοψη.

Ø Το «ιερό»

Ένα από τα οικήματα του οικισμού είναι εξαιρετικά μεγάλο 160,68 τετραγωνικά μέτρα σε σύγκριση με όλα τα άλλα. Αυτό το οίκημα ταυτίζεται με πιθανό «ιερό».

Ø Οι λάκκοι

Κατά τις ανασκαφές βρέθηκαν διάφοροι λάκκοι. Εκτιμάται ότι αυτοί δημιουργήθηκαν κατά την εξόρυξη χώματος για το χτίσιμο των οικημάτων. Τους λάκκους τους χρησιμοποιούσαν για δύο σκοπούς: Ο πρώτος ήταν για συγκέντρωση των απορριμμάτων και ο δεύτερος για αποθήκες.

Ø Ο κεραμικοί φούρνοι και οι εστίες

Οι κεραμικοί φούρνοι, που ανακαλύφθηκαν ήταν ανοιχτοί και είχαν εσωτερική επάλειψη από πηλό. Στους φούρνους αυτούς οι αγγειοπλάστες έψηναν τα αγγεία οικιακής χρήσης καθώς και άλλα πήλινα αντικείμενα όπως ειδώλια και σφραγίδες.

Ø Οι τάφοι

Μέσα στον οικιστικό χώρο αποκαλύφθηκαν εικοσιένα τάφοι. Είναι λακκοειδείς, απλά σκάμματα μέσα στο χώμα. Τα σώματα των νεκρών δεν καλύπτονταν με κάποιο υφαντό ή πέτρες, είχαν στάση συνεσταλμένη με τα γόνατα προς το στομάχι.

Ø Τα πήλινα αγγεία

Στον οικιστικό χώρο του οικισμού έχουν βρεθεί 1.115 θραύσματα αγγείων. Ακόμα και σήμερα αν επισκεφτεί κάποιος την Τούμπα θα δει πολλά διακοσμημένα όστρακα αγγείων.

Ø Η πηλοπλαστική

Από τα πιο αξιοσημείωτα είδη της κεραμικής τέχνης των κατοίκων του οικισμού, είναι αναμφισβήτητα τα πέντε πήλινα ειδώλια γυναικείων μορφών. Στα ειδώλια αυτά το κεφάλι αποδίδεται σαν ραβδοειδής κόμπος. Τα μάτια μοιάζουν με σχισμή και η μύτη είναι μεγάλη. Ο λαιμός είναι ψηλός. Οι μικρόσχημοι βραχίονες υποβαστάζουν τα τονισμένα στήθη. Η μέση είναι λεπτή, οι μηροί και γλουτοί εκφράζονται με υπερβολική καμπυλότητα.

Ø Οι πήλινες σφραγίδες

Οι ανασκαφές έφεραν στο φως και καλοφτιαγμένες σφραγίδες. Πιθανόν τις σφραγίδες αυτές να τις χρησιμοποιούσαν για την διακόσμηση του σώματος. Ίσως να αποτελούσαν ένδειξη ατομικής ή οικογενειακής ιδιοκτησίας.

Ø Τα λίθινα εργαλεία και άλλα αντικείμενα

Η αρχαιολογική σκαπάνη έφερε στην επιφάνεια σημαντικά εργαλεία και λίθινα διακοσμητικά αντικείμενα. Τέτοια εργαλεία είναι: δύο μεγάλοι πέλεκυς από πράσινη πέτρα, λεπίδες από πυρόλιθο, τριπτήρες για άλεσμα σιτηρών και βέλη. Τα εργαλεία στυλώνονταν με κόκαλα ή ξύλινα στελέχη.

Ø Τα τμήματα αδραχτιού και τα υφαντικά βάρη

Οι ανασκαφές έχουν αποκαλύψει και τμήματα αδραχτιού, όπως είναι τα υφαντικά βάρη. Τα ευρήματα έρχονται να ενισχύσουν την άποψη, ότι οι γυναίκες του οικισμού γνώριζαν να γνέθουν και να υφαίνουν.

Ø Τα οστέινα αντικείμενα

Σύμφωνα με ανασκαφές αρχαιολόγων τα οστά ανήκουν σε πρόβατα, χοίρους καθώς και υδρόβια όπως ψάρια και όστρακα.

Ø Τα κατάλοιπα- υπολείμματα τροφών

Οι ανασκαφές έχουν αποκαλύψει ένα σημαντικό αριθμό κόκκων σιτηρών και σπόρων του τύπου μπιζελιού. Τα κατάλοιπα αυτά αποτελούν αποδεικτικά στοιχεία για την καλλιέργεια της γης. Επίσης σε αφθονία τα υπολείμματα τροφής, τα οποία προέρχονταν από κόκαλα ζώων.

4.1.4 BYZANTINA ΜΝΗΜΕΙΑ – ΜΟΝΕΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ.

Κατά την Βυζαντινή περίοδο, το ρεύμα του Ορθόδοξου Χριστιανισμού είναι πολύ δυναμικό και στην Ημαθία. Αυτό άλλωστε μαρτυρούν λείψανα κοσμικών και εκκλησιαστικών κτιρίων στη πόλη της Βέροιας που χρονολογούνται παλαιοχριστιανική περίοδο. Ο μητροπολιτικός ναός της πόλης (1.070-1.080 μετά Χριστού), τα τείχη της Βέροιας, τα ερείπια του τετράκογχου βαπτιστηρίου μέσα σε μια τρίκλιτη βασιλική αλλά και οι σαρανταοχτώ βυζαντινοί και μεταβυζαντινοί ναοί, με σπάνιες τοιχογραφίες του 12^{ου} και 18^{ου} αιώνα διαμορφώνουν ένα πολυσύνθετο πλέγμα ανάπτυξης έρευνας και ταυτόχρονα θρησκευτικής κατάνυξης.

Η Ιερά Μονή του Τιμίου Προδρόμου βρίσκεται στις πλαγιές των Πιερίων πάνω από τον ποταμό Αλιάκμονα όπου εκεί ασκήτεψαν μεγάλες μορφές του Μοναχισμού όπως ο Άγιος Γεώργιος και Άγιος Διονύσιος, το Βήμα του Αποστόλου Παύλου, η Παναγία Σουμελά που αποτελεί προσκύνημα χιλιάδων πιστών κάθε χρόνο στις δεκαπέντε Αυγούστου και φυλάσσεται εκεί και η εικόνα της Παναγίας φιλοτεχνημένη από τον Ευαγγελιστή Λουκά, και τα παρεκκλήσια στις καταπράσινες παρυφές του

Βερμίου, ο Ιερός Ναός Τιμίου Προδρόμου, ο Άγιος Γεώργιος Περιστερεώτας, η Αγία Τριάδα και η έξω Υπαπαντή, συνθέτουν μια μοναδική, μοναστηριακού περιεχομένου διαδρομή που κάθε πιστός θα επιθυμούσε να κάνει. Επίσης στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται ο βυζαντινός ναός Αγίων Αναργύρων στο νησί της Αλεξάνδρειας, ο ναός Αγίου Δημητρίου στα Παλατίτσια, η Ιερά Μονή της Παναγίας Δοβρά, η Μονή Αγίας Κυριακής στο λουτρό Αλεξάνδρειας και η Μονή Αγίου Αθανασίου Σφηνίτσης στην Αγκαθιά.

4.1.5 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ ΚΑΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΗΜΑΘΙΑ

Η πολιτιστική κληρονομιά περνά διαχρονικά μέσα από την καθημερινή ζωή των κατοίκων της περιοχής και δημιουργεί ένα σύνολο από παραδόσεις, ήθη και έθιμα που διατηρούνται ζωντανά μέχρι και σήμερα. Το φημισμένο καρναβάλι της Νάουσας με τις κυρίαρχες φιγούρες των Γεννίτσαρων και της Μπούλας αναβιώνει κάθε χρόνο πανάρχαια έθιμα που ξεκινούν από τα διονυσιακά δρώμενα και φτάνουν στα χρόνια του αγώνα κατά της Τουρκοκρατίας. Οι κατά καιρούς εκδηλώσεις των πολυάριθμων πολιτιστικών συλλόγων της περιοχής όπως τα «Ημαθιώτικα» που διοργανώνονται κάθε χρόνο από τον σύλλογο της Νάουσας, προσδίδουν ένα ιδιαίτερο χρώμα και γίνονται πόλος έλξης ανθρώπων με ειδικές προτιμήσεις, όπως ερευνητές, ιστορικοί, λαογράφοι και φοιτητές.

Ø Το καρναβάλι της Νάουσας με τους Γεννίτσαρους και τις Μπούλες

Τις Απόκριες γίνεται η γιορτή του καρναβαλιού στη Νάουσα, με πλήθος εκδηλώσεων

που ξεκινούν την Τσικνοπέμπτη και τελειώνουν την Καθαρή Δευτέρα. Περιλαμβάνουν αναβίωση παλαιών εθίμων με τα «Μπουλούκια» των Γεννίτσαρων, χορευτικά συγκροτήματα, παρελάσεις μεταμφιεσμένων και λαϊκά γλέντια. Παράλληλα, λειτουργεί όλο το διάστημα των Αποκριών, η «έκθεση τοπικών και παραδοσιακών προϊόντων» στη Νάουσα, όπου ο επισκέπτης μπορεί να γνωρίσει από κοντά τα προϊόντα της περιοχής.

Ø Τα «Ημαθιώτικα»

Στο διάστημα από 15 Αυγούστου μέχρι 15 Σεπτεμβρίου πραγματοποιούνται οι κορυφαίες πολιτιστικές εκδηλώσεις του Νομού, τα « Ημαθιώτικα». Γίνονται σε κάθε γωνιά της Ημαθίας, ιδιαίτερα στους Δήμους και περιλαμβάνουν όλο το φάσμα της καλλιτεχνικής δημιουργίας όπως μουσικές συναυλίες, θέατρο, χορό, αθλητικές εκδηλώσεις και εικαστικά. Στα πλαίσια των εκδηλώσεων πραγματοποιείται συνάντηση όλων των δημοτικών περιφερειακών θεάτρων της χώρας με τα έργα που εκείνη την εποχή ανεβάζουν, συνάντηση χάλκινων από χώρες των Βαλκανίων και της Μεσογείου και άλλες καλλιτεχνικές συναντήσεις.

Ø Οι εκδηλώσεις «Οίνος και Πολιτισμός»

Οι εκδηλώσεις «Οίνος και Πολιτισμός», πραγματοποιούνται από τον Δήμο Νάουσας κάθε χρόνο και έχουν ως κύριο θέμα, το κρασί και την συνολική παρουσίασή του σαν μέσο ανάπτυξης, τόσο οικονομικά όσο και πολιτισμικά. Παράλληλα, αναδεικνύεται η βιομηχανική κληρονομιά της περιοχής στις αρχές του αιώνα, αλλά και τη διερεύνηση της Μακεδονίτικης αρχιτεκτονικής δομής στα εναπομείναντα κτήρια στις πόλεις της Ημαθίας.

4.1.6 ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΕΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Η περιοχή της Ημαθίας προσφέρει μεγάλες φυσικές ομορφιές στον κάθε επισκέπτη. Η επιθυμία φυγής του σύγχρονου Έλληνα από τα αστικά κέντρα και η αναζήτηση δρόμων και τρόπων απόδρασης από την καθημερινότητα και την ρουτίνα, δίνουν στην περιοχή της Ημαθίας ένα συγκριτικό πλεονέκτημα, αφού η φυσική ομορφιά της είναι πραγματικά

μοναδική, προσφέροντας στους επισκέπτες ώρες ξεγνοιασιάς και ψυχικής ευφορίας. Ο πλούσιος υδάτινος πλούτος δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για τεράστια δενδροκάλυψη στην περιοχή και οι πανύψηλες κορυφές με τα βουερά ποτάμια και τις ολόδροσες πηγές είναι πραγματικά πόλος έλξης για όποιον επιθυμεί να γνωρίσει την ελληνική φύση σε όλο της το μεγαλείο.

Αξίζει να επισκεφτεί κανείς την Ημαθία οποιαδήποτε εποχή του χρόνου, είτε για να απολαύσει τις μοσχομύριστες βουνοπλαγιές της είτε για να γλιστρήσει με τα χιονοπέδιλά του στα πανέμορφα χιονοδρομικά κέντρα της περιοχής, όπως είναι οι ορεινοί όγκοι του Βερμίου και των Πιερίων απολαμβάνοντας μια αίσθηση αλπικού τοπίου, τόσο σπάνιου για την πατρίδα μας. Τα γνωστά χιονοδρομικά κέντρα Σελίου και 3-5 Πηγαδίων, προσελκύουν κάθε χρόνο πολλούς τουρίστες αλλά και ένα μεγάλο αριθμό επαγγελματικών αθλητικών ομάδων που ενδιαφέρονται να πραγματοποιήσουν την προετοιμασία τους στις πανέμορφες κορυφές του Βερμίου και των Πιερίων, για τους προσεχείς αγώνες που θα ακολουθήσουν. Δικαίως αποτελούν πόλο έλξης οι σύγχρονες χιονοδρομικές εγκαταστάσεις, που κατά καιρούς φιλοξενούν μεγάλα αθλητικά γεγονότα, όπως πανελλήνιοι αγώνες αντοχής και κατάβασης, γιατί προσφέρουν άφθονο οξυγόνο αλλά και το απαραίτητο υψόμετρο που βοηθά στην βελτίωση της φυσικής κατάστασης των αθλητών. Επίσης όπως αναφέρθηκε και παραπάνω το Σέλι και τα 3-5 Πηγάδια, συνδυάζουν πίστες για τουριστική και αθλητική χιονοδρομία, παιδικές χαρές, πίστες δρόμων αντοχής, μονοπάτια πορείας και ορειβασίας, πλούσιες συνθήκες χιονιού, εκπληκτική ηλιοφάνεια, εύκολη προσπέλαση και άνετους χώρους στάθμευσης. Διαθέτει όλες τις απαραίτητες τουριστικές εξυπηρετήσεις όπως είναι, οι αναβατήρες, τα ξενοδοχεία, τα εστιατόρια, τα καταφύγια, τις σχολές σκι και τις πίστες ανάβασης μέτριας έως και μεγάλης δυσκολίας.

Μεγάλο τουριστικό κέντρο αναψυχής είναι η περιοχή του Αγίου Νικολάου, ένας επίγειος παράδεισος στην καρδιά της Νάουσας.

Μοναδικό στην Ελλάδα είναι το υπεραιώνιο άλσος πλατάνων που εντυπωσιάζει τον επισκέπτη σε κάθε εποχή για την μεγαλοπρέπεια και τον όγκο του. Σήμερα επισκέπτονται το άλσος ετησίως ένα εκατομμύριο τουρίστες από ολόκληρη την Ελλάδα, που έχουν την δυνατότητα να κάνουν χρήση των παρακάτω εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων:

- Της δημοτικής ξενοδοχειακής μονάδας «Βέρμιο» δυναμικότητας 150 κλινών με εστιατόριο και συνεδριακό κέντρο που λειτουργεί κατά την διάρκεια του έτους
- Των αθλητικών εγκαταστάσεων που περιλαμβάνουν γήπεδα καλαθοσφαίρισης, πετοσφαίρισης και αντισφαίρισης καθώς δημοτικό αναψυκτήριο και παιδική χαρά.

- Της μικρής τεχνητής λίμνης ψαρέματος και βαρκάδας.
- Της Εκκλησίας του Αγίου Νικολάου, από την οποία πήρε το όνομά της η περιοχή.
- Του εκτροφείου θηραμάτων.
- Των εστιατορίων με κυριότερο έδρα την τοπική πέστροφα
- Των χώρων υπαιθρίου γεύματος.
- Των μικρών πόνου για αξέχαστες εμπειρίες για αξέχαστες εμπειρίες των μικρών επισκεπτών του Άλσους
- Των διαδρόμων άθλησης και περιπάτου και πηγών.
- Του μικρού τρένου για μια σύντομη περιήγηση του Άλσους.
- Του κέντρου περιβαλλοντικής ενημέρωσης για μια πρώτη γνωριμία με την χλωρίδα και πανίδα της περιοχής και τέλος,
- Των εγκαταστάσεων υγιεινής.

Χρειάζεται σωστός σχεδιασμός μέσα από επιλογές ολοκληρωμένων αναπτυξιακών δράσεων, με τελικό στόχο τη προώθηση της Νάουσας ως τουριστικό προορισμό τεσσάρων εποχών για την ανάδειξη, αξιοποίηση και την προβολή των τουριστικών πόλων έλξης της περιοχής. Είναι απαραίτητη η αξιοποίηση των ιστορικών και φυσικοπεριβαλλοντικών πόρων που διαθέτει ο τόπος σε συνάρτηση με την ενίσχυση εκδηλώσεων και καθιέρωση νέων θεσμών με σκοπό την αύξηση των επισκεπτών στην πόλη.

Η περιοχή προσφέρεται για υπαίθριες δραστηριότητες όπως είναι οι ορειβατικές διαδρομές στο δίκτυο των ορεινών μονοπατιών, πτήσεις με αλεξίπτωτο πλαγιάς, αναρριχήσεις και αναβάσεις βουνών είτε με το ποδήλατο είτε με πεζοπορία. Η περιοχή προσφέρεται για πολλές εναλλακτικές δραστηριότητες διότι είναι τόσο μεγάλη και πολυσύνθετη που αναγάγει ένα κέντρο ανάπτυξης, φυσιολατρικού, χειμερινού, περιηγητικού, παραδοσιακού, θρησκευτικού και αθλητικού τουρισμού.

4.2 ΝΟΜΟΣ ΠΕΛΛΑΣ

4.2.1 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο κέντρο της Μακεδονίας ο νομός της Πέλλας είναι μια από τις γοητευτικότερες περιοχές της Ελλάδας. Οι φυσικές ομορφιές σε συνδυασμό με την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά δημιουργούν ένα μοναδικό πόλο έλξης. Η αρχαία Πέλλα, η πρωτεύουσα της Μακεδονίας του Φιλίππου και του Μεγάλου Αλεξάνδρου είναι ένας από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους της Μακεδονίας.

Ο νομός της Πέλλας συνορεύει:

- Βόρεια με την F.Y.R.O.M (Σκόπια).
- Ανατολικά με τον Νομό Κιλκίς.
- Νότια με τον Νομό Ημαθίας.
- Νοτιοδυτικά με τον Νομό Κοζάνης.
- Νοτιοανατολικά με τον Νομό Θεσσαλονίκης.

Μορφολογικά η περιοχή της Πέλλας χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη σημαντικών ορεινών όγκων όπως είναι ο Βόρας, το Πάικο, η Τζένα και το Βέρμιο. Επίσης μεγάλης σημασίας είναι ο εύφορος κάμπος και οι γραφικές λίμνες του Νομού.

Τον Νομό τον διαρρέουν οι παρακάτω ποταμοί:

- Ο ποταμός Έδεσσαίος ή Βόδας που σημαίνει νερό, διασχίζει την πόλη της Έδεσσας
- Ο ποταμός Λουδίας, διασχίζει τον Νομό της Πέλλας.

▼ ΈΔΕΣΣΑ

Πρωτεύουσα και κέντρο της ορεινής Πέλλας είναι η πανέμορφη Έδεσσα που βρίσκεται 89 χλμ. δυτικά της Θεσσαλονίκης και 25 χλμ. από τα βόρεια σύνορα της Ελλάδας. Η ιστορία της Έδεσσας, μιας από τις ομορφότερες ελληνικές πόλεις της αρχαίας Μακεδονίας, με μεγάλο ιστορικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον, χάνεται στην αρχαιότητα. Κατά τον Ηρόδοτο, άνθιζαν στην Έδεσσα οι περίφημοι κήποι του Μίδα με τα

θαυμαστά εκατοντάφυλλα τριαντάφυλλα. Με μυρωδιές και αρώματα από την πλούσια βλάστησή της, τα δροσερά νερά της και με φιλόξενους ανθρώπους, η Έδεσσα είναι πάντα διαθέσιμη να εξυπηρετήσει και να κατακτήσει τους επισκέπτες της. Η πόλη είναι κτισμένη σε έναν φυσικό εξέστη του Βερμίου και του Βόρα με θέα προς τον Μακεδονικό κάμπο. Ο ποταμός Βόδας διασχίζει την Έδεσσα, γι' αυτό και η πόλη παλαιότερα ονομαζόταν Βοδενά. Σήμερα σε ανάμνηση του παλιού της ονόματος αγοράζουμε «κεράσια Βοδενών».

Η Έδεσσα είναι φημισμένη για τους καταρράκτες της και για τα γευστικά της φρούτα. Στο χωριό Άγρα βρίσκεται ένα από τα μεγαλύτερα υδροηλεκτρικά εργοστάσια της χώρας. Από την χαράδρα του Άγρα βρίσκουν πέρασμα τα πηγαία και ποταμίσια νερά της περιοχής τα οποία διακλαδίζονται μέσα στην πόλη και βρίσκουν τελικά διέξοδο στον κάμπο, πέφτοντας από 70μ. ύψος και σχηματίζοντας τους φημισμένους καταρράκτες, θέαμα μοναδικό στη Ελλάδα. Τα ορμητικά νερά του καταρράκτη Κάρανου σμίλεψαν στους βράχους ένα μικρό σπήλαιο με εντυπωσιακή διακόσμηση από σταλακτίτες και σταλαγμίτες. Κάτω από το μεγαλύτερο καταρράκτη βρίσκεται και τι εκκλησιάκι της Ανάληψης. Στη λίμνη του Άγρα, που πήρε το όνομά της από τον Μακεδονομάχο Άγρα, οι επισκέπτες μπορούν να δουν πολλές αγριόπαπιες, κύκνους και σπάνια είδη πουλιών. Με φόντο τις γραφικές πλαγιές του Καϊματσαλάν και μπροστά στη λίμνη Βεγορίτιδα, απλώνεται η κωμόπολη της Άρνισσας.

Στην Έδεσσα μπορεί κανείς να επισκεφθεί τη διατηρητέα χριστιανική συνοικία Βαρόσι όπου βρίσκονται οι Εκκλησίες του Αγίου Ιωάννη και της Κοίμησης της Θεοτόκου. Ο πέτρινος πύργος με τα έξι ρολόγια στο κέντρο και τα τμήματα του μεσαιωνικού τείχους της πόλης είναι ιδιαίτερα φημισμένος. Στην Έδεσσα συναντά κανείς το αρχαιολογικό και λαογραφικό μουσείο με ενδιαφέροντα εκθέματα από την περιοχή. Επίσης λειτουργεί και το μοναδικό υπαίθριο μουσείο νερού με μύλους και αναπαλαιωμένα εργοστάσια. Η Έδεσσα συγκαταλέγεται ανάμεσα στις ομορφότερες πόλεις της Μακεδονίας.

▼ ΑΡΙΔΑΙΑ

Η Αριδαία βρίσκεται στο κέντρο του λεκανοπεδίου της επαρχίας Αλμωπία, μίας φυσικής λεκάνης που παρουσιάζει έντονη γεωμορφία και περικλείεται από τα βουνά Βόρας και Πάικο. Το 1951 ο Δήμος της

Αρδέας μετονομάστηκε σε Αριδαία. Το όνομα της πόλης προέρχεται από τον Αριδαίο, γιο του Αμύντα του Γ', ετεροθαλή αδερφό του Φιλίππου και πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Η Αριδαία είναι γνωστή για τα μυρωδάτα της φρούτα, τις κόκκινες πιπεριές και τα νόστιμα σπαράγγια που παράγει. Τα ερείπια του κάστρου των Μογλένων, όπου στο εσωτερικό του έχει ανασκαφεί τμήμα μιας μεγάλης εκκλησίας που χρονολογείται τον 10^ο αιώνα. Επίσης γνωστό είναι και το σπίτι του ποιητή Μενέλαου Λουντέμη στο χωριό Εξαπλάτανος, το παλαιοχριστιανικό νεκροταφείο στο χωριό Άλωρος και τα λείψανα παλαιοχριστιανικών κτισμάτων στο χωριό Άψαλος.

Η Αριδαία, διαθέτοντας τουριστική υποδομή, σήμερα είναι πόλος έλξης για τουρίστες, για ταξιδιώτες και ορειβάτες από ολόκληρη την Ελλάδα και το εξωτερικό, οι οποίοι μπορούν να επισκεφθούν και όλα τα αξιοθέατα της Αλμωπίας.

▼ ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ

Τα Γιαννιτσή είναι η μεγαλύτερη πόλη του Νομού Πέλλας και αποτελεί μία από σημαντικότερες πόλεις της Μακεδονίας. Στον κάμπο που δημιουργήθηκε μετά από την αποξήρανση της ομώνυμης λίμνης απλώνεται η πόλη των Γιαννιτσών. Η λίμνη αποξηράνθηκε το 1930 και το εύφορο έδαφός της καλλιεργήθηκε, με αποτέλεσμα σήμερα τα Γιαννιτσή να αποτελούν ένα πολύ σημαντικό γεωργοκτηνοτροφικό κέντρο της περιοχής. Η αξιοποίηση των νερών και των εύφορων πεδιάδων οδήγησαν τόσο σε αγροτική όσο και σε βιομηχανική ανάπτυξη την περιοχή, με ονομαστό κέντρο εξαγωγικού εμπορίου τα Γιαννιτσή.

Βρίσκεται κοντά στο αρχαιολογικό τρίγωνο Πέλλα, Βεργίνα και Δίον. Αποτελεί σημαντικό κέντρο γεωργικής, βιομηχανικής και οικονομικής ανάπτυξης του Νομού Πέλλας.

Στις παρυφές της πόλης αποκαλύφθηκαν ευρήματα της νεολιθικής εποχής που ανήκουν σ' έναν από τους αρχαιότερους οικισμούς της Ευρώπης. Η πόλη χτίστηκε ανάμεσα στη πεδιάδα και το βουνό Πάικο, πάνω στο σταυροδρόμι των βασικών οδικών αξόνων των Βαλκανίων με κυρίαρχη την Εγνατία οδό.

Το Ηρώο των Γιαννιτσών, που συνηθίζεται να λέγεται «Μαύρο Άγαλμα», είναι έργο του γλύπτη Γρηγορίου Ζευγώλη και τοποθετήθηκε το 1925 σε ανάμνηση της απελευθέρωσης της πόλης από τους Τούρκους το 1912.

Ο ποταμός Λουδίας διασχίζει τον Νομό της Πέλλας χαρίζοντάς του ζωή και ευφορία. Η διαδρομή του στον κάμπο των Γιαννιτσών συμπίπτει με το χώρο όπου εκτεινόταν η αβαθής και ελώδης λίμνη των Γιαννιτσών, που αποξηράνθηκε πριν από 70 χρόνια περίπου. Πρόκειται για την περιοχή του ιστορικού «Βάλτου των Γιαννιτσών», όπου οι Έλληνες της Μακεδονίας έδωσαν σκληρούς αγώνες εναντίον των Βουλγάρων για την ελευθερία της Μακεδονίας.

4.2.2..ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΤΗΣ ΠΕΛΛΑΣ

Η Πέλλα έγινε πρωτεύουσα του Μακεδονικού κράτους από το τέλος του 5^{ου} με αρχές του 4^{ου} αιώνα προ Χριστού. Από την παλαιότερη πόλη έχει ανασκαφεί το νεκροταφείο και λιγοστά αρχιτεκτονικά λείψανα στην περιοχή του σύγχρονου αρδευτικού καναλιού. Η πόλη οργανώνεται και επεκτείνεται στα χρόνια του Φιλίππου και του Κασσάνδρου. Εποχή ακμής της Πέλλας είναι ο 3^{ος} και ο 2^{ος} αιώνας προ Χριστού.

Κατά την πρώτη περίοδο των ανασκαφών 1957 έως 1964 αποκαλύφθηκαν οι οικίες με τα ψηφιδωτά δάπεδα και τμήμα του Ανακτόρου, ενώ κατά την δεύτερη περίοδο των ανασκαφών 1976 έως και σήμερα αποκαλύφθηκαν η Αγορά, τμήμα του Ανακτόρου, άλλες κατοικίες, ιερά και νεκροταφεία.

Τα αρχαιολογικά ευρήματα των ανασκαφών εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πέλλας.

Από τα σημαντικότερα μνημεία ή αρχιτεκτονικά σύνολα της περιοχής είναι:

Ø Οι «ιδιωτικές κατοικίες»

Κατοικία με τα ψηφιδωτά δάπεδα του Διονύσου και του κυνηγιού του λιονταριού. Το περιστύλιο της μιας από τις δύο αυλές της είναι αναστηλωμένο. Επίσης ξεχωρίζει η κατοικία με τα ψηφιδωτά δάπεδα που απεικονίζουν την απαγωγή της ωραίας Ελένης, την Αμαζονομαχία, και το κυνήγι του ελαφιού. Ο πυρήνας και των δύο κατοικιών έχει έκταση 2.500 έως 3.000 τ.μ. και είναι η κεντρική αυλή με τη στοά γύρω της.

Ø Το «Ανάκτορο»

Το κτιριακό συγκρότημα έκτασης 60.000 τ.μ. βρίσκεται στο βορειότερο λόφο. Αποτελείται από τέσσερις ενότητες που έχουν ως

πυρήνα μεγάλο υπαίθριο χώρο. Το πρότυλο εισόδου βρίσκεται στο νότιο τμήμα του κτιρίου.

Ø Η «Αγορά»

Κτιριακό συγκρότημα στο κέντρο της πόλης έχει έκταση 70.000 τ.μ.. Την κεντρική πλατεία της περιβάλλει μια στοά και πίσω από αυτή τέσσερις χώρους σε σειρά, που ήταν καταστήματα πώλησης ή πλήθος εργαστηρίων κατασκευής προϊόντων κεραμικής, κηροπλαστικής, μεταλλικών αντικειμένων αλλά και οικιακών σκευών. Στο νοτιοδυτικό άκρο του συγκροτήματος υπάρχει το αρχείο της πόλης, όπου βρέθηκαν πήλινα σφραγίσματα παπύρων.

Ø Τα «Ιερά»

Τα Ιερά είναι:

- Το Θεσμοφόριο που βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο της πόλης. Είναι ένας κυκλικός περίβολος, υπάρχει ένας βωμός στο κέντρο και διάφορα λαξεύματα στο δάπεδο.
- Το Ιερό της Αφροδίτης, Μητέρας των Θεών, βρίσκεται βόρεια της Αγοράς. Είναι ένας υπαίθριος χώρος όπου στεγάζονται εκεί χώροι εργαστηρίων. Αποθηκών και συμποσίων.
- Το Ιερό του Δάρρωνα, θεραπευτή Θεού, βρίσκεται στην περιοχή του σύγχρονου αρδευτικού καναλιού. Εκεί συναντά κανείς δεξαμενές, κρηναίο και φρεάτια.

4.2.3. ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΕΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Ο Νομός βρίσκεται στα βόρεια σύνορα της Ελλάδας και το όνομά του το έχει πάρει από την ομώνυμη πρωτεύουσα του Αρχαίου Μακεδονικού Κράτους την Πέλλα. Είναι ένας Νομός με πλούσια ιστορία και εξίσου πλούσια τουριστικά αξιοθέατα, με τους ονομαστούς και φημισμένους πλέον καταρράκτες της Έδεσσας, το χιονοδρομικό κέντρο Καϊμάκτσαλαν, τις δύο φυσικές και όμορφες λίμνες της Βεγορίτιδας και του Άγρα.

Ο Νομός της Πέλλας. . . γοητευτικός από άκρη σε άκρη . . .

συναρπαστικός όλες τις εποχές του χρόνου. Είναι ένας τόπος ιστορικός, ευλογημένος, ανθρώπινος και πολύ φιλόξενος για κάθε επισκέπτη που προτιμά να τον γνωρίσει από κοντά.

Οι καταρράκτες της Έδεσσας είναι ένα μοναδικό θέαμα σε όλη την Ελλάδα, προκαλούν το δέος στον επισκέπτη καθώς τα νερά πέφτουν από ύψος 70 μ.. Το πανέμορφο πάρκο των καταρρακτών βρίσκεται στην άκρη του γκρεμού, όπου συναντιούνται δύο παραπόταμοι του ποταμού Έδεσσαίου. Ο επισκέπτης μπορεί να δει από ύψος 200 μέτρων μέσα στην κοιλάδα το μοναστήρι της Αγίας Τριάδας του 18^{ου} αιώνα και πιο μακριά το χωριό Ριζάρι και την πόλη της Σκύδρας όπου εκεί έχουν εντοπιστεί αρχαιότητες από τα προϊστορικά ως τα παλαιοχριστιανικά χρόνια.. Κατεβαίνοντας 20 μέτρα πιο κάτω μπορεί κανείς να θαυμάσει τον κύριο καταρράκτη και να περπατήσει πίσω από αυτόν. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η περιοχή των Μύλλων στη οποία λειτουργεί υπαίθριος κινηματογράφος και το αναπαλαιωμένο εργοστάσιο του Κανναβουργείου

Φημισμένη λίμνη είναι αυτή της Βεγορίτιδας. Στην περιοχή της Άρνισσας σχηματίζεται ένα ρήγμα που δέχεται τον μεγαλύτερο όγκο των υδάτων και δημιουργείται έτσι η λίμνη Βεγορίτιδα, γνωστή και ως λίμνη Οστρόβου. Φθάνοντας κανείς στη λίμνη εντυπωσιάζεται από την ηρεμία του τοπίου, αλλά και τη μικρότερη λίμνη του Νησιού από την οποία πηγάζει ο Έδεσσαίος ποταμός, τους καταρράκτες του οποίου θαυμάζει ο επισκέπτης στη Έδεσσα. Η λίμνη της Βεγορίτιδας αποτελεί στολίδι για τον νομό και είναι καταφύγιο για σπάνια πτηνά. Επίσης λειτουργεί και Ναυτικός Όμιλος, ενώ μπορεί να απολαύσει κανείς ψάρεμα το ηλιοβασίλεμα.

Η λίμνη του Άγρα προστατεύεται σαν υδροβιότοπος από την δεκαετία του 1980. Το κυνήγι απαγορεύεται, επιτρέπεται μόνο το ψάρεμα και αυτό με προϋποθέσεις. Στην περιοχή του Άγρα και της Καρυδιάς παράγονται 5.400 τόνοι κεράσια, που είναι η βασική παραγωγή των αγροτών της περιοχής Κάθε χρόνο το τελευταίο δεκαήμερο του Ιουνίου γίνεται η «γιορτή κερασιού» που συνοδεύεται από διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Κάθε εποχή οι επισκέπτες σταματούν στο Άγρα και θαυμάζουν το μεγαλείο της φύσης.

Ιδιαίτερα φημισμένο είναι και το χιονοδρομικό κέντρο του Βόρα –Καϊμάκτσαλαν. «Ελληνικές Άλπεις» η πλευρά στολίδι του όρους Βόρα, απλόχερα ευνοημένη από το Θεό. Με τις καλύτερες φυσικές πίστες , χιόνι έξι από τους δώδεκα μήνες του χρόνου και δώρο πρόσθετο για

όσους μετά την εξερεύνηση πατήσουν την κορυφή του, να ακουμπήσουν με μάτι καθαρό, χωρίς την θόλωση της ομίχλης, τον ουρανό. Το χιονοδρομικό κέντρο αναπτύσσεται στην νοτιοανατολική πλευρά του όρους Βόρας σε υψόμετρο 2.480 μέτρα και διαθέτει πίστες πολλών χιλιομέτρων και διαφόρων επιπέδων δυσκολίας. Το χιονοδρομικό κέντρο λειτουργεί από τις αρχές Νοεμβρίου έως αρχές

Μαΐου. Η διάρκεια και η ποιότητα του χιονιού το καθιστούν ένα από τα καλύτερα της πατρίδας μας. Στο χιονοδρομικό κέντρο υπάρχουν δεκατέσσερις πίστες πολλών χιλιομέτρων και διαφόρων επιπέδων δυσκολίας. Ο επισκέπτης έχει την δυνατότητα να διαμένει στο σαλέ του κέντρου, όπου λειτουργεί εστιατόριο, ιατρείο, κατάστημα ενοικιάσεων εξοπλισμού ειδών σκι, σχολή του σκι με έμπειρους εκπαιδευτές, καθώς και τουριστικό περίπτερο πληροφοριών.

Ο ποταμός Λουδίας διασχίζει τον Νομό της Πέλλας χαρίζοντάς του ζωή και ευφορία. Η απaráμιλλη ομορφιά του, τα γάργαρα νερά του που ποτίζουν και δίνουν ζωή στα χωράφια της περιοχής, καθώς και η μαγεία της φύσης που τον περιβάλλει αποτελούν πόλο έλξης και ευκαιρία για ψυχική ξεκούραση και ανάταση για τον επισκέπτη. Για τους περιπετειώδεις επισκέπτες, υπάρχει κωπηλατικό κέντρο όπου μπορεί κανείς να ακολουθήσει τον ποταμό Λουδία στη μοναδική διαδρομή του ανακαλύπτοντας κρυμμένους θησαυρούς φυσικής ομορφιάς και περιπέτειας. Ο επισκέπτης έχει την δυνατότητα να ασχοληθεί με ενδιαφέρουσες δραστηριότητες όπως είναι η ιστιοπλοΐα και η κωπηλασία, καθώς ο ανεμοπτερισμός, οι ριψοκίνδυνες πτήσεις, στα ψηλά και όμορφα βουνά. Σε απόσταση 6 χλμ. Νοτιοδυτικά της πόλης των Γιαννιτσών, ο Λουδίας έχει διαπλατυνθεί και διαμορφωθεί κατάλληλα σε πλωτή πίστα για κωπηλατικούς αγώνες. Εκεί έχει τις εγκαταστάσεις του και ο ναυτικός όμιλος Γιαννιτσών «Λουδίας» από τα τμήματα του οποίου έχουν αναδειχθεί πανελληνιονίκες και ολυμπιονίκες.

4.3 ΝΟΜΟΣ ΚΙΛΚΙΣ

4.3.1 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ο Νομός Κιλκίς βρίσκεται στην Κεντρική Μακεδονία, μεταξύ των νομών Πέλλης και Σερρών, ενώ Βόρεια συνορεύει με το κράτος των Σκοπίων. Καταλαμβάνει το βόρειο άκρο του βασικού κατακόρυφου άξονα ανάπτυξης της χώρας, που ορίζουν η οδική αρτηρία Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Εύζωνοι και η αντίστοιχη σιδηροδρομική γραμμή, που συνδέουν τη χώρα με την Ευρώπη, προς την οποία ο Νομός έχει τρεις εισόδους-εξόδους: Εύζωνοι – Ειδομένη – Δοιράνη.

Περιβάλλεται από τα όρη:

- Ανατολικά το όρος Κρούσια (υψόμετρο 860μ.)
- Βόρεια το όρος Μπέλλες (υψ. 2031μ.) και η λίμνη Δοϊράνη (διακρατική)
- Δυτικά το όρος Πάϊκο (υψ. 1650μ.) και
- Νότια το όρος Βερτίστος και η πεδιάδα της Θεσσαλονίκης

Διασχίζεται από τους ποταμούς Αξιό και Γαλλικό και έχει τις λίμνες Δοϊράνη και Πικρολίμνη.

Το Κιλκίς απελευθερώθηκε το 1913 στις 21 Ιουνίου και έγινε Νομός το 1934. Από τα αρχαία χρόνια απετέλεσε κοιτίδα Ελληνικών φύλλων όπως αποδεικνύουν και πρόσφατα αρχαιολογικά ευρήματα (Εύρωπος, Παλατιανό κλπ).

Η παρουσία των Ελλήνων υπήρξε συνεχής στα Ρωμαϊκά και Βυζαντινά χρόνια και στην περίοδο της Τουρκοκρατίας. Η νεώτερη ιστορία του Νομού σημαδεύεται από τη μάχη του Κιλκίς το 1912 που ελληνικά στρατεύματα ανέκοψαν την πορεία των Βουλγάρων προς τη Θεσσαλονίκη. Από τη μάχη του Κιλκίς το 1913 κατά την οποία απελευθερώθηκε η πόλη, και από την αποφασιστικής σημασίας μάχη του Σκράτο 1918 την οποία Ελληνικά στρατεύματα μαζί με συμμαχικά συνέτριψαν τους Γερμανούς και τους Βούλγαρους.

Βορειοδυτικά και Βορειοανατολικά του Νομού το έδαφος είναι ορεινό ενώ Νότια είναι πεδινό. Έχει πληθυσμό 89.059 κατοίκους. Διαιρείται σε δύο επαρχίες και έχει έκταση συνολική 2.520.000 στρέμματα.

Οι κάτοικοι είναι Έλληνες γηγενείς και πρόσφυγες από τον Πόντο, Ανατολική Θράκη και τη Μικρά Ασία και ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία, κτηνοτροφία, υλοτομία και αγροτουρισμό. Ο Νομός παράγει δημητριακά, βαμβάκι, καπνό, κηπευτικά, οπωρολαχανικά και περίφημα κόκκινα κρασιά Γουμένισσας.

4.3.2 ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ

Οι πρώτες αναφορές για την πόλη του Κιλκίς απαντώνται στα μέσα της περιόδου της τουρκοκρατίας. Η πόλη αναφέρεται το 17^ο αιώνα ως ζωοπανήγυρης και εμποροπανήγυρης, ανταγωνιστική προς αυτή του Γυναικόκαστρου. Οι κάτοικοι της πόλης ήταν κυρίως μουσουλμάνοι, ενώ υπήρχαν και χριστιανοί. Τον 18^ο αιώνα ο χριστιανικός πληθυσμός του Κιλκίς αυξήθηκε με ταχύτερους ρυθμούς από εκείνους των μουσουλμάνων. Όμως η πόλη δοκιμάστηκε το 1768 – 1774 από στρατολόγηση για το ρωσοτουρκικό πόλεμο και το 1828 – 1829 από επιδρομές Αλβανών ληστών.

Τα επόμενα χρόνια η πλειοψηφία του πληθυσμού ήταν πλέον χριστιανοί σλαβόφωνοι, προσκείμενοι στην Εξαρχία. Μάλιστα το Κιλκίς θεωρείτο ως ένα από τα σημαντικότερα κέντρα βουλγαρικής προπαγάνδας στη Μακεδονία και θεωρείτο ιδιαίτερα δύσκολο για τα ελληνικά ένοπλα σώματα στις αρχές του 20^{ου} αιώνα να επικρατήσουν στην περιοχή αυτή.

Το Κιλκίς κατά τον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο περιήλθε στην κατάκτηση του βουλγαρικού στρατού, ο οποίος και το οχύρωσε για να εμποδίσει την προέλαση του ελληνικού στρατού προς τα βορρά. Όμως στο Β΄ Βαλκανικό πόλεμο ο ελληνικός στρατός κατόρθωσε ύστερα από σκληρότατη μάχη να απωθήσει τους Βούλγαρους προς την περιοχή Σερρών. Η μάχη αυτή ήταν αποφασιστική για την έκβαση του Β΄ Βαλκανικού πολέμου.

Στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου τα εδάφη του νομού Κιλκίς αποτέλεσαν το θέατρο των μεγαλύτερων πολεμικών επιχειρήσεων μεταξύ των εχθρών (Γερμανών – Αυστριακών από τη μία και Άγγλων,

Γάλλων και Ρώσων από την άλλη με τους συμμάχους τους). Καθοριστική για την τελική έκβαση του πολέμου ήταν η παρουσία του ελληνικού στρατού.

Στη δεκαετία του 1920 αποχώρησαν οι εναπομείναντες Βούλγαροι και Τούρκοι κάτοικοι του Κιλκίς και στην πόλη και στη γύρω περιοχή εγκαταστάθηκαν Έλληνες πρόσφυγες από τη Στρώμνιτσα, τη Γευγελή, τη Δοιράνη, τη Στενήμαχο, την Ανατολική Θράκη, τον Πόντο και τον Καύκασο.

Σύμφωνα με την απογραφή προσφύγων του 1923 στο νομό του Κιλκίς ήταν εγκατεστημένοι 2264 πρόσφυγες και το 1928 οι πρόσφυγες είχαν ανέλθει σε 3482 άτομα. Δώδεκα χρόνια μετά, το 1940, ο συνολικός πληθυσμός του Κιλκίς ανέρχονταν σε 8356 άτομα.

Το 1934 το Κιλκίς έγινε πρωτεύουσα του νομού Κιλκίς. Αρχισε δηλαδή να μεταμορφώνεται σε ένα διοικητικό, συγκοινωνιακό και οικονομικό κέντρο μιας καθαρά αγροτικής περιοχής και σήμερα φιλοδοξεί να αποτελέσει την πύλη για την εξόρμηση της Ελλάδας προς τα Βαλκάνια.

4.3.3 ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗ ΟΜΟΡΦΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ

Αξιοθέατα που αξίζει να γνωρίζει κανείς στο Ν. Κιλκίς

Ø Αλσύλιο της Ευρόβρυσης

Πέντε χιλιόμετρα από την πόλη του Κιλκίς βρίσκεται το άλσος της Ευρόβρυσης. Ένας περίπατος ανάμεσα στα πυκνά δένδρα ξεκουράζει και αναζωογονεί.

Ø Το χωριό Μεταλλικό

Βρίσκεται σε απόσταση 6 χιλιόμετρα από την πόλη του Κιλκίς. Προσφέρει πράσινο, μεταλλικό νερό και την ευκαιρία να ακούσει κανείς το τραγούδι των αηδονιών στη μικρή ρεματιά έξω από το χωριό.

Ø Λίμνη Δοϊράνης

Αποτελεί το φυσικό μας όριο με τη FYROM. Γραφικά ηλιοβασιλέματα, ψάρεμα, κολύμπι στα απαλά και γλυκά νερά της λίμνης, κουβέντα με παραδοσιακούς ψαράδες, είναι μερικά από αυτά που μπορεί να απολαύσει ο επισκέπτης. Στο χωριό Δοϊράνη λειτουργούν τελωνείο, γραφείο του ΕΟΤ και ανταλλακτήριο συναλλάγματος. Επίσης υπάρχουν ψαροταβέρνες, αναψυκτήρια και μαρίνα για τον ελλιμενισμό σκαφών.

Ø Χίλια Δένδρα

Απέχει 4 χιλιόμετρα από το χωριό Δοϊράνη. Εδώ έχει διαμορφωθεί ένας χώρος αναψυχής σε μια ειδυλλιακή τοποθεσία, στη μέση μας συστάδας από γέριες βελανιδιές.

Ø Άλσος Πεδινού

Στο χωριό Πεδινό 13 χιλιόμετρα από την πόλη του Κιλκίς έχει δημιουργηθεί ένας πανέμορφος χώρος αναψυχής, με υποδομή που ταιριάζει απόλυτα στο ειδυλλιακό καταπράσινο περιβάλλον. Εδώ ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει τη φύση, να ετοιμάσει πρόχειρο φαγητό, να ακούσει το κελάηδημα των χιλιάδων πουλιών και να ξεκουραστεί κάτω από τις αιωνόβιες δρυς.

Ø Το χωριό Πάλιο Γυναικόκαστρο

Από το ομώνυμο βυζαντινό κάστρο πήρε το όνομα του το χωριό. Το κάστρο που προβάλλει επιβλητικά πάνω στο λόφο ιδρύθηκε τον 14^ο αιώνα από τον αυτοκράτορα Ανδρόνικο τον Γ' και ονομάστηκε Γυναικόκαστρο γιατί ήταν τόσο ισχυρό που μπορούσαν να το υπερασπισθούν και γυναίκες. Στον καταπράσινο χώρο κάτω από το κάστρο μπορεί ο επισκέπτης να ξεκουραστεί ή να επιδοθεί σε αθλοπαιδιές.

Ø Πικρόλιμνη

Είκοσι πέντε χιλιόμετρα από τη Θεσσαλονίκη στο συνοικισμό Πικρολίμνη, βρίσκεται μία από τις σημαντικότερες λίμνες της Ελλάδας από άποψη θεραπευτικών και καλλυντικών ιδιοτήτων, χάρη στην ειδική σύνθεση του πηλού της. Στην περιοχή της Πικρολίμνης δημιουργήθηκαν έξι μονάδες σύγχρονης πηλοθεραπείας καθώς και ξενώνες Α΄ κατηγορίας.

Ø Κρούσια

Ο ορεινός όγκος των Κρουσιών με τις ατέλειωτες δρυς, το φράξο, την οστριά και το χαμηλό υψόμετρο είναι ιδανικός για περιπάτους, αναψυχή, ιππασία και ξεκούραση. Κοντά στο χωριό Ποντοκερασιά έχουν δημιουργηθεί ξενώνες με πλήρη υποδομή έτοιμοι να δεχθούν τους φυσιολάτρες. Η θέα από εκεί είναι πανοραμική.

Ø Τα χωριά του Πάϊκου

Η γεωγραφική θέση του Πάϊκου, σε συνδυασμό με το υψόμετρο, τη μορφολογία και τη σύσταση του εδάφους, χάρισε στην περιοχή ορισμένα αρκετά σπάνια χαρακτηριστικά, που έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο για τη ζωή και την εξέλιξή της ανά τους αιώνες. Στις ιδιομορφίες αυτές οφείλει το Πάϊκο το ενδιαφέρον που παρουσιάζει σήμερα.

Όλα τα χωριά πνιγμένα στο πράσινο έχουν κοινά χαρακτηριστικά αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας. Τα σπίτια, τα στενά δρομάκια, οι εκκλησίες, οι πλατείες, οι θέσεις θέας, τα σχολεία αναδεικνύουν το τοπικό χρώμα. Μέσα από πανέμορφες διαδρομές φθάνει κανείς στα χωριά του Πάϊκου, για απόλαυση της φύσης, ξεκούραση στα παραδοσιακά καφεενδάκια κουβεντούλα με τους γέρους που απόμειναν, δροσερό νερό από τις πηγές του βουνού και αγριοφράουλες που πλούσια φυτρώνουν στις πλαγιές.

Ø Δύο ποτάμια της Γουμένισσας

Πολύ κοντά στην πόλη της Γουμένισσας πηγαινόντας προς το χωριό Κάρπη υπάρχει ένας χώρος κατάφυτος από πλατάνια και δρυς. Τα δύο ρέματα που διαπερνούν την περιοχή με σχηματισμούς μικρών καταρρακτών δίνουν μια ιδιαίτερη φυσική ομορφιά στο τοπίο η οποία συμβάλλει στη μεγάλη προσέλευση επισκεπτών. Τα έργα αναψυχής απόλυτα προσαρμοσμένα στο περιβάλλον προσφέρουν στον επισκέπτη ξεκούραση, θέα, περιπάτους και γνωριμία με την ποικίλη και σπάνια φύση.

Ø Η οροσειρά Κερκίνης (Μπέλλες)

Η οροσειρά του Μπέλλες, υψόμετρο 2031 μ., γνωστή σε όλο τον κόσμο με ιστορικές μάχες, αποτελεί φυσικό όριο με την πρώην Γιουγκοσλαβία, ως επιβλητικός όγκος σε συνάρτηση με την γαλήνια ομορφιά της Δοϊράνης, από ψηλά, συνθέτουν ένα καταπληκτικό τοπίο. Η πλούσια βλάστηση αποτελείται από αιωνόβια πλατάνια, δρυς και φράξο. Το τοπίο είναι ειδυλλιακό και προσφέρεται για αναψυχή. Πλησιάζοντας στην υποαλπική ζώνη η βλάστηση μειώνεται και φαίνονται οι αετοφωλιές και οι άσπρες πυραμίδες.

Ø Σπήλαιο

Στους πρόποδες του λόφου του Αγίου Γεωργίου υπάρχει το σπήλαιο του Κιλκίς, ένα μεγάλο σπήλαιο με έκταση που ξεπερνά τα 1000 τ.μ. και εκτείνεται σε δύο ορόφους. Είναι επισκέψιμο καθημερινά, φωτίζεται, έχει πρόγραμμα ενδοεπικοινωνίας και προσφέρει οργανωμένες ξεναγήσεις.

Ανακαλύφθηκε τυχαία το 1925. το 1960 έγινε η πρώτη χαρτογράφηση του από την τότε πρόεδρο της ελληνικής σπηλαιολογικής εταιρίας (Ε.Σ.Ε.), Άννα Πετροχείλου. Οι εργασίες αξιοποίησής του ξεκίνησαν υπό την επίβλεψη της ίδιας το 1977 και κράτησαν έξι χρόνια. Άνοιξε τις πόρτες του στο κοινό το 1986. Συγκαταλέγεται στα 17 σημαντικότερα σπήλαια του ελλαδικού και διεθνούς χώρου, ειδικά σε ότι αφορά τους σχηματισμούς κοραλλιογενούς μορφής που παρουσιάζει. Το

μήκος των διαδρόμων του είναι 900μ. και η έκτασή του μαζί με τον 2^ο όροφο υπερβαίνει τα 1000τ.μ. Η θερμοκρασία του είναι σταθερή 15-17C⁰ όλο το χρόνο και υγρασία 99%. Λόγω του πρωτότυπου σχηματισμού του – σύστημα διακλαδώσεων, που έχουν διανοιχτεί κατακόρυφα σε παράλληλες και κάθετες διακλαδώσεις – διαθέτει ψηλές οροφές και δαιδαλώδεις διαδρόμους.

Έχει έξι ευρύχωρους θαλάμους οι οποίοι καλύπτονται με σταλακτικά στολίσματα και τα μοναδικά στο είδος τους πέτρινα κοράλλια. Τα κοράλλια είναι λιθωματικές δημιουργίες, αποτέλεσμα του τινάγματος και σκορπίσματος της σταγόνας του νερού καθώς πέφτει στο έδαφος, που δημιουργούνται σε κοιλώματα που δεν διαθέτουν ρεύμα αέρος.

Το σπήλαιο δημιουργήθηκε – σύμφωνα με την κ. Άννα Πετροχείλου – από ασβεστολιθικά πετρώματα, που πιέστηκαν και διαβρώθηκαν από νερά. Τα νερά εισχώρησαν σε πιο χαμηλά επίπεδα μέσα από τις σχισμές, διανοίχτηκαν οι θάλαμοι, και τα νερά διέφυγαν σε χαμηλότερα σημεία. Σχηματίζει με τους διαδρόμους του σταυρού. Το ψηλότερο σημείο του είναι 8,5 μ. και το χαμηλότερο 6,5 μ.

Λόγω των ιαματικών πηγών που διαθέτει είναι ιδανικό για μια νέα μορφή θεραπείας, σπηλαιοθεραπεία. Η σπηλαιοθεραπεία μπορεί να έχει ευεργετική επίδραση:

- Σε περιπτώσεις χρόνιων ασθενειών του αναπνευστικού συστήματος (άσθμα) με ιδιαίτερα καλά αποτελέσματα στα παιδιά.
- Στη θεραπεία δερματολογικών ασθενειών που προέρχονται από μόλυνση αλλεργικής μορφής,
- Στη σταθεροποίηση και βελτίωσης της φυσικής κατάστασης οργανισμών με χρόνιες παθήσεις,
- Στη γενική αναζωογόνηση του ανθρώπινου οργανισμού ιδιαίτερα όταν είναι εκτεθειμένες σε ατμοσφαιρική ρύπανση των πόλεων και των βιομηχανικών περιοχών.

Ήδη δρομολογείται η ανάπτυξη του σπηλαίου ως σπηλαιολογικού θεραπευτικού κέντρου.

Ø Παλαιό γυναικόκαστρο

Νοτιοανατολικά του Κιλκίς βρίσκεται το Παλαιό Γυναικόκαστρο. Σε λόφο κοντά στο χωριό, βρίσκεται το ομώνυμο κάστρο. Χτίστηκε από

τον αυτοκράτορα Ανδρόνικο Γ' Παλαιολόγο (1328-1341) στην κορυφή απόκρημνου λόφου για να ενισχύει την άμυνα της Θεσσαλονίκης από τις επιδρομές των Σέρβων, Τατάρων και Βουλγάρων από το βορρά. Ονομάστηκε έτσι διότι ήταν τόσο καλά οχυρωμένο ώστε θα μπορούσαν να το υπερασπιστούν ακόμη και γυναίκες. Άλλη παράδοση αναφέρει ότι κατά την πολιορκία των Τούρκων το 1383 διοικητής των Βυζαντινών ήταν η Μαρουλία, γι αυτό και ονομάστηκε από τους Τούρκους Αβρέτ Χισάρ, δηλαδή Γυναικόκαστρο. Στον ίδιο λόφο έχουν ανασκαφεί μια σειρά από τάφους της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου, χαρακτηριστικοί για τις ιδιόμορφες ταφές που περιείχαν.

Ø Κολχίδα

Νοτίως του Κιλκίς, κοντά στο Γαλλικό ποταμό, στο χωριό Κολχίδα ανασκαφές έχουν ανακαλύψει ολόκληρο παλαιοχριστιανικό οικισμό καιμέρη τρίκλιτης παλαιοχριστιανικής βασιλικής του 5ου αι. στην οποία διατηρούνται ακόμη ίχνη από βυζαντινές τοιχογραφίες του 12^{ου} αιώνα.. Το παλαιοχριστιανικό κτίριο μετατράπηκε τον 9^ο ή 10^ο αιώνα σε καθολικό μοναστήρι, ενώ την ίδια εποχή δημιουργήθηκαν και οι λοιπές απαραίτητες εγκαταστάσεις (εξωτερικός περίβολος, κελιά, αποθήκες, στέρνες νερού). Στον απέναντι λόφο χτίστηκε την ίδια εποχή η μικρή τρίκλιτη βασιλική του Αγίου Γεωργίου όπου λειτουργούσε το ασκητήριο μέσα στο σπήλαιο της Ζωοδόχου Πηγής. Το μοναστήρι καταστράφηκε τον 11^ο αιώνα. από άγνωστη αιτία.

Ø Άγιος Γεώργιος

Στην κορυφή του λόφου του Αγίου Γεωργίου είναι χτισμένη η ομώνυμη μεταβυζαντινή εκκλησία. Ο ναός χτίστηκε πιθανότατα σε αυτή τη θέση το 1830 σε αντικατάσταση παλαιότερου ναού. Είναι τρίκλιτη ξυλόστεγη βασιλική μεγάλων διαστάσεων. Το εσωτερικό διασώζει την αρχική του διακόσμηση. Το ξύλινο τέμπλο είναι ζωγραφιστό και κάποιες από τις εικόνες του είναι έργα ζωγράφων από την Κολακιά. Σημαντική θέση στο διάκοσμο κατέχουν τα ζωγραφισμένα ταβάνια που χρονολογούνται από το 1879. Τα γεωμετρικά σχήματα που δημιουργούνται σε αυτά με λεπτούς πήχεις, κοσμούνται με φυτικά και ανθοκομικά μοτίβα. Τα μορφολογικά στοιχεία και ο διάκοσμος του Αγίου Γεωργίου αποτελούν αντιπροσωπευτικά δείγματα εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής του 19ου αι. στη Μακεδονία.

Ø Παλατιανό

Βορείως της πόλης του Κιλκίς βρίσκεται ο αρχαιολογικός χώρος του Παλατιανού. Στο χώρο αυτό βρίσκονται τα ερείπια μεγάλης μακεδονικής πόλης που άκμασε στα ελληνιστικά και ρωμαϊκά χρόνια. Πολλοί την ταυτίζουν με το αρχαίο Ιωρον. Οι ανασκαφές, οι οποίες ξεκίνησαν το 1961 και συνεχίζονται ακόμη και σήμερα έχουν φέρει στο φως 4 σπουδαία αγάλματα που εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κιλκίς, το Ηρώο Ι και το Ηρώο ΙΙ, δηλαδή δυο τετράγωνοι περίβολοι, με κτίσματα, ένα πολυγωνικό περίβολο που περικλείει χώρο σχεδόν τεσσάρων στρεμμάτων, στο κέντρο του οποίου σώζεται ένας πύργος, δυο οικίες και ένας δρόμος που περνά μπροστά από τις οικίες αυτές. Επίσης σε δεύτερο λόφο έχει βρεθεί και το νεκροταφείο της πόλης.

Ø Πικρολίμνη

Νότια της πόλης του Κιλκίς, στα όρια του νομού Κιλκίς με το νομό Θεσσαλονίκης, βρίσκεται η Πικρολίμνη, ένας τόπος ειδικού τουριστικού ενδιαφέροντος, αφού είναι μια από τις σημαντικότερες λίμνες στην Ελλάδα, από άποψη θεραπευτικών και καλλυντικών ιδιοτήτων, χάρη στη σύνθεση του πηλού που περιέχει. Στις όχθες της λίμνης έχει δημιουργηθεί το πρώτο οργανωμένο κέντρο πηλοθεραπείας στα Βαλκάνια. Λειτουργούν ξενώνες Α' κατηγορίας, οι οποίοι προσφέρουν όλες τις σύγχρονες ανέσεις στους επισκέπτες τους καλοκαιρινούς μήνες.

4.4 ΝΟΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

4.4.1 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Η Χαλκιδική βρίσκεται ανάμεσα στον Θερμαϊκό και Στρυμονικό Κόλπο και αποτελεί χερσόνησος της Μακεδονίας. Η Χαλκιδική χωρίζεται σε τρεις χερσονήσους ή πόδια, την χερσόνησο της Κασσάνδρας, την χερσόνησο της Σιθωνίας και την χερσόνησο του Αγ. Όρους. Το όνομά της προέρχεται από τους κάτοικους της Χαλκίδας στην Εύβοια, οι οποίοι ίδρυσαν στην περιοχή αποικίες. Η έκταση της περιοχής αγγίζει τα 2.915 τετραγωνικά χιλιόμετρα, το μήκος ακτογραμμής τα 850 χιλιόμετρα, ενώ οι κάτοικοι της φτάνουν τις 80.000. Τα πιο γνωστά βουνά είναι ο Χολομώντας με κορυφή 1165 μ., ο Χορτιάτης με 1201 μ. και ο Στρατόνικος με 913 μ.

Η έκταση που είναι καλλιεργήσιμη είναι περίπου 350.000 και στην οποία ευδοκιμούν δημητριακά, οπωροφόρα δέντρα, ελιές και καπνός. Οι κάτοικοι ασχολούνται με την γεωργία και συγκεκριμένα με αμπελουργία και την ελαιοκομία, την κτηνοτροφία, την μελισσοκομία και παραθαλάσσια με την αλιεία. Η Χαλκιδική αποτελεί την πιο αυθεντική μακεδονική πόλη της Βόρειας Ελλάδας, την άποψη αυτή ενισχύει η δυναμική της παρουσία στην ιστορική εξέλιξη της Ελλάδας, με στοιχεία από την αρχαιότητα, την τούρκικη κατοχή και της Βυζαντινής Αυτοκρατορία.

Η Χαλκιδική φημίζεται για τον ορυκτό της πλούτο, γνωστός από την αρχαιότητα με μεταλλεία μαγγανίου, χαλκού, σιδήρου, σιδηροπυρίτη, βωξίτη και λευκόλιθου και για τις ιαματικές της πηγές με θεραπευτικές ιδιότητες. Ξεχωρίζουν η πηγή της Αγ. Παρασκευής και των Α.Αποστόλων.

Στην περιοχή διεθνώς γνωστό είναι το περίφημο σπήλαιο των Πετραλώνων που αξίζει τον κόπο να το επισκεφτείτε για το παλαιολογικό του ενδιαφέρον. Στην ευρύτερη περιοχή υπάρχουν πολλοί αρχαιολογικοί χώροι με σπουδαία ευρήματα και εκθέματα, ανάμεσα σε αυτούς που ξεχωρίζουν είναι η Άκανθος, η Απολλωνία, η Άφυτος, η Καλλιθέα, η Μένδη, η Όλυνθος, η Σάννη και η Τορώνη. Αρχαιολογικά μουσεία βρίσκονται στην Θεσσαλονίκη, στην Όλυνθο και στον Πολύγυρο.

Οι παραλίες της Χαλκιδικής φημίζονται για τα καταγάλανα ή γαλαζοπράσινα νερά τους, την υπέροχη ψιλή άμμο, την πλούσια

βλάστηση και την πεντακάθαρη θάλασσα. Οι πιο περιζήτητες παραλίες της περιοχής είναι ο Αγ Ιωάννης, ο Άγιος Μάμας, ο Άφυτος, ο Γλαρόκαμπος, το Κέρα Μαρία, η Κρυοπηγή, το Μόλα Καλύβα, το Πευκοχώρι, ο Ντριστινίκας, τα Φούρκα, το Πόρτο Κουφό, η Ιερισσός, η Καλλιθέα, ο Νέος Μαρμαράς, η Ολυμπιάδα, η Ουρανούπολη, το Πολύχρονο, το Ποσειδί και η Χανιώτη.

Η περιοχή καλύπτει και τον πιο απαιτητικό επισκέπτη με παραδοσιακούς οικισμούς αλλά και με κοσμοπολίτικα παραθεριστικά κέντρα με έντονη νυχτερινή ζωή.

Η διαμονή του επισκέπτη άνετη και ευχάριστη σε ξενοδοχειακά συγκροτήματα, μονάδες, επιπλωμένα διαμερίσματα, ενοικιαζόμενα δωμάτια, γραφικούς ξενώνες και οργανωμένα κάμπινγκ. Αμέτρητες επιλογές για τους φίλους των θαλάσσιων σπορ αλλά και για αυτούς που αγαπούν την ορειβασία, την πεζοπορία και το ψάρεμα. Αναμφισβήτητα την καλύτερη καλοκαιρινή απόδραση αποτελεί η χερσόνησος της Χαλκιδικής για όσους ζητούν αξέχαστες και ονειρεμένες διακοπές, γεμάτες κοσμοπολίτικη ένταση, γραφική ηρεμία, και φυσική ομορφιά.

4.4.2. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Η Ελληνική μυθολογία αναφέρεται συχνά στη Χαλκιδική: στην Κασσάνδρα βρίσκεται θαμμένος ο γίγαντας του σεισμού, Εγκέλαδος. Ο Άθως πάλι σχηματίστηκε από το βράχο που έριξε εναντίον των θεών ο ομώνυμος Γίγαντας, μα και η Σιθωνία οφείλει το όνομά της στο Σιθωνία, το γιο του Ποσειδώνα. Μύθοι θα πει κανείς. Υπονοούν όμως την προσπάθεια που καταβλήθηκε για να ερμηνευτούν, από τα πολύ παλιά χρόνια, οι ιδιορρυθμίες αυτού του χώρου. Η επιστημονική έρευνα πάντως έχει καταδείξει ότι η γεωμορφολογία της παλαιοντολογικής Χαλκιδικής ήταν πολύ διαφορετική από τη σημερινή. Διαφορετική σίγουρα ήταν και η χλωρίδα και η πανίδα της. Τα απολιθωμένα λείψανα ελεφαντοειδών και άλλων εξαφανισμένων ειδών που βρέθηκαν στη Νικήτη και έχουν εντοπιστεί στα Βραστά, και στην Τρίγλια. Αποτελούν μάρτυρες μιας άλλης εποχής, που μάλλον δεν είδε ποτέ ανθρώπινο γένος. Επίσης τα ευρήματα στο Σπήλαιο των Πετραλώνων απέδειξαν ότι η παρουσία του ανθρώπου εδώ ξεπερνά τις 700.000 χρόνια, ενώ το κρανίο του αρχανθρώπου υπολογίζεται πως έχει ηλικία 200.000 ετών περίπου. Εγκαταστάσεις οργανωμένης κοινωνίας έχουμε στη Χαλκιδική από το

4.000 π.Χ. και οι παλαιότεροι κάτοικοί της ήταν Θράκες και Πελασγοί.

Τον 8^ο αιώνα π.Χ. πλήθος κατοίκων καταφθάνει στην περιοχή, προερχόμενο κυρίως από την Χαλκίδα και την Ερέτρια. Τον 5^ο αιώνα π.Χ. οι σημαντικότερες πόλεις της είναι: Αίνεια, Γίγωνος, Λίπαξος, Ποτίδαια, Σάνη, Μένδη, Σκιώνη, Αιγαί, Νεάπολις, Άφυτις, Όλυνθος, Σερμύλη, Γαληψός, Τορώνη, Σάρτη, Σίγγος, Πύλωρος, Δίον, Κλεωναί, Ολόφυξος, Άκανθος, Στάγिरα, Απολλωνία, Αρναία, Ανθεμούς. Πολλές από αυτές αποτελούν συνέχεια προϊστορικών οικισμών, που υπήρχαν στην ίδια θέση.

Στο τέλος του 5^{ου} αιώνα π.Χ. οι 32 σπουδαιότερες πόλεις ιδρύουν υπό την ηγεσία της Ολύνθου, το "κοινόν των Χαλκιδέων", το οποίο θα διαλυθεί το 379 π.Χ. από τους Σπαρτιάτες. Το 348 π.Χ. ο Φίλιππος ενσωματώνει την περιοχή στο Μακεδονικό Βασίλειο. Στα Ελληνιστικά χρόνια ιδρύονται τρεις μεγάλες πόλεις: Κασσανδρεία (315), Ουρανούπολις (315) και Αντιγόνεια (στη μέση της Καλαμαριάς το 280 π.Χ.). Το 168 π.Χ. περνά στα χέρια των Ρωμαίων και παρακμάζει καθώς οι πόλεις της περιήλθαν υπό τον έλεγχο Ρωμαίων εμπόρων κυρίως.

Το Χριστιανισμό η Χαλκιδική πρέπει να ασπάστηκε το 50 μετά Χριστού (τότε δηλαδή που ο Απόστολος Παύλος πηγαίνοντας από τους Φιλίππους στη Θεσσαλονίκη είχε περάσει και από την Απολλωνία). Στους Χριστιανικούς αιώνες θα δεχθεί πολλές καταστροφικές επιδρομές όπως των Γότθων (269), των Ούννων (6ο αι.) και των Καταλανών (1307). Κατά τον 9ο αι. οργανώνεται η μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους. Το 855 ο Βασίλειος Α΄ ο Μακεδών με χρυσόβουλο ορίζει "του λοιπού αθορύβους και αταράχους διάγειν τους μοναχούς" έως της συνειρήσεως του αιώνας. Κατά τον 10^ο αιώνα ένα πλήθος μονυδρίων βρίσκονταν συγκεντρωμένο γύρω από τις Καρυές. Το 963 χτίζεται η Μονή της Μ. Λαύρας και στη συνέχεια οι υπόλοιπες 19 Μονές. Έκτοτε η Αγιώνυμη πολιτεία αποτελεί ένα ιδιόμορφο κόσμο. Τόπος μυστηρίου, της σκληρής άσκησης και του πνευματικού προσανατολισμού, μπόρεσε να διασώσει στο χρόνο τους πολύτιμους θησαυρούς του, να καλλιεργήσει την ελληνοχριστιανική παιδεία και να συνδράμει στη διάσωση της εθνικής συνείδησης στις δύσκολες για το έθνος εποχές. Μετά τον 10ο αιώνα το μεγαλύτερο μέρος της καλλιεργούμενης γης πέρασε στα χέρια των Αγιορειτών ("Μετόχια").

Από τους συνοικισμούς δε των κολίγων των μονών προήλθαν πολλά νέα χωριά, που αναπτύχθηκαν πλάι στα υπάρχοντα. Μετά το 12ο αιώνα στα πλαίσια της τότε διοικητικής μεταρρύθμισης διαιρέθηκε στα καπετανίκια: Καλαμαριάς, Ερμηλείας, Ιερισσού, Κασσανδρείας και Λογγού. Στα μέσα του 14ου αιώνα ένα μεγάλο μέρος της Χαλκιδικής προσαρτήθηκε στο Σερβικό κράτος, ενώ πριν την υποδούλωση στους Τούρκους η Κασσάνδρα και άλλες παραλιακές περιοχές βρέθηκαν υπό

τους Βενετούς.

Το 1430 υποδουλώθηκε στους Τούρκους και αποτέλεσε τμήμα του σαντζακιού της Θεσσαλονίκης . Διαιρέθηκε σε τρεις φορολογικές περιφέρειες: της Κασσάνδρας, περιοριζόμενη στα φυσικά όρια της Χερσονήσου, των Χασικοχωρίων, που περιλαμβάνει "όλη την καλλιεργήσιμη γη και τα ήμερα βουνά που εκτείνονται ως τον Τορωναίο και το Θερμαϊκό" και τέλος των Μαντεμοχωρίων. Ξεχωριστή βέβαια περιοχή αποτελούσε το Άγιο Όρος. Παρά τα ειδικά προνόμια κάθε περιφέρειας, την περίοδο της δουλείας οι Χαλκιδικιώτες υπέφεραν, όπως και οι υπόλοιποι Έλληνες, από τις αυθαιρεσίες της τυραννικής εξουσίας. Μπόρεσαν όμως και την πίστη τους να μη χάσουν και την εθνική τους συνείδηση να διατηρήσουν. Στα τέλη του 18ου αιώνα όλες οι περιφέρειες σημειώνουν ανάπτυξη (αύξηση σιτοπαραγωγής, μεταξοσκωληκοτροφία, κτηνοτροφία). Εξαιτίας αυτής της ευημερίας τα παραλιακά χωριά αντιμετωπίζουν πολλές επιδρομές πειρατών. Στα Μαντεμοχώρια μάλιστα η Πύλη το 1775 εμπιστεύεται την εκμετάλλευση των αργυρωρυχείων στα 12 μεγάλα χωριά της περιοχής - στο "Κοινό των Μαδεμίων" - κι έτσι δημιουργείται ένας εκτεταμένος μεταλλευτικός συνεταιρισμός με χωριστή δική του κοινοτική διοίκηση.

Τον Μάιο του 1821 επαναστατεί, υπό την ηγεσία του Εμμανουήλ Παπά, χωρίς επιτυχία με αποτέλεσμα να καταστραφεί ολοσχερώς. Θα δυναμώσει όμως πάλι και το 1854 θα συγκλονιστεί από νέα επανάσταση υπό τον Τσιάμη Καρατάσο. Επαναστατικός αέρας έπνευσε στη Χαλκιδική και το 1878, όμως οι Τούρκοι πήραν έγκαιρα προληπτικά μέτρα και η κίνηση ματαιώθηκε. Στις αρχές του αιώνα μας η Χαλκιδική παίρνει μέρος στο Μακεδονικό Αγώνα. Πολλοί Χαλκιδικιώτες όχι μόνο συμμετέχουν στα διάφορα σώματα των Μακεδονομάχων, αλλά φτιάχνουν και οι ίδιοι μικρότερα σώματα και πολεμούν κατά των κομιτατζήδων. Η πολυπόθητη ελευθερία θα έλθει τελικά τον Οκτώβριο του 1912.

Το 1922, τέλος, με την εγκατάσταση χιλιάδων προσφύγων από την Μ. Ασία άρχισε μια καινούρια φάση στην ιστορία της Χαλκιδικής. Πλάι στα ντόπια χωριά φύτεψαν 27 καινούρια, η συμβολή των οποίων στην οικονομική και πολιτιστική εξέλιξη της Χαλκιδικής είναι σοβαρότατη.

4.4.3. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Η σημαντικότερη αρχαία πόλη-λιμάνι της ΒΑ Χαλκιδικής, αποικία Ανδρίων. Ιδρύθηκε στα μέσα του 7ου αι. π.Χ. καταλαμβάνοντας θέση προϊστορικού οικισμού. Η πόλη εκτείνεται σε παράκτια λοφοσειρά 600μ. περίπου ΝΑ από τη σημερινή Ιερισσό και ανασκάπτεται από την ΙΣΤ' Ε.Π.Κ.Α. Στην έκτασή της διατηρούνται τμήματα από τα τείχη, ανάμεσά τους και ένα εντυπωσιακό μέρος ίσως της ακρόπολης, καθώς και διάσπαρτα αρχιτεκτονικά μέλη και κτίσματα από τα κλασικά και ελληνιστικά κυρίως χρόνια. Το εκτεταμένο νεκροταφείο της κατέχει την παράλια ζώνη της Ιερισσού και χρησιμοποιείται από τα αρχαϊκά (7ος, 6ος αι. π.Χ.) ως τα νεότερα χρόνια (17ος αι.), αριθμεί δε γύρω στους 9.000 τάφους.

Ø Μάμας

Η Τούμπα που κατοικήθηκε από το τέλος της Νεολιθικής περιόδου έως και την Εποχή του Σιδήρου σε αλλεπάλληλα στρώματα. Πρόκειται για μία από τις πιο σημαντικές προϊστορικές θέσεις της Χαλκιδικής από άποψη διάρκειας κατοίκησης και μεγέθους. Στα δυτικά της τούμπας εντοπίστηκε οργανωμένο νεκροταφείο της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού, το παλαιότερο νεκροταφείο που έχει βρεθεί στη Μακεδονία. Ανασκάφτηκε με μικρές διερευνητικές τομές το 1928 από τον άγγλο αρχαιολόγο W.A. Heurtley, ενώ από το 1993 ξεκίνησε νέα ανασκαφή συστηματική από τη Γερμανική Αρχαιολογική Σχολή, υπό τη διεύθυνση του αρχαιολόγου Dr B.Haensel. Η νέα ανασκαφή βρίσκεται σε εξέλιξη, ήδη όμως έφερε στο φως ενδιαφέροντα ευρήματα στον τομέα της προϊστορικής αρχιτεκτονικής και αγγειοπλαστικής. Το νεκροταφείο ερευνήθηκε το 1992 από τη ΙΣΤ' ΕΠΚΑ.

Ø Όλυνθος

Η Όλυνθος, για έναν αιώνα, υπήρξε η σπουδαιότερη πόλη της Χαλκιδικής. Η κτίση της χάνεται στα μυθικά χρόνια. Από αρχαιολογικά

ευρήματα προκύπτει ότι στη θέση της πόλης υπήρχε ένας αξιόλογος προϊστορικός οικισμός, του οποίου συνέχεια υπήρξε η πόλη των κλασικών χρόνων. Σύμφωνα με τη μυθολογία ο Όλυνθος ήταν γιος του βασιλιά της Θράκης Στρυμόνα και σκοτώθηκε σε κυνήγι λιονταριού. Μετά το θάνατό του ο αδελφός του Βράγγας έκτισε προς τιμή του την Όλυνθο. Κατά μια άλλη εκδοχή ο Όλυνθος ήταν γιος του Ηρακλή. Συγκεκριμένες μαρτυρίες για την πόλη έχουμε από τον 7ο π.Χ. αι., όταν την κατέλαβαν οι Βοττιείς. Το 480 π.Χ. ο Πέρσης στρατηγός Αρτάβαζος κατέλαβε την Όλυνθο και την κατέστρεψε σχεδόν ολοκληρωτικά. Όσους από τους κατοίκους συνέλαβε, τους έσφαξε στα έλη που βρίσκονται μεταξύ Ολύθνου και Ποτίδαιας. Μετά την καταστροφή παρέδωσε την πόλη στους Χαλκιδείς και έτσι έγινε και η Όλυνθος χαλκιδική πόλη. Μετά τους περσικούς πολέμους έγινε μέλος της Αθηναϊκής Συμμαχίας. Γύρω στο 440 π.Χ. αποσκίρτησε από τους Αθηναίους και με την προτροπή του Περδίκου της Μακεδονίας πολλές παραθαλάσσιες χαλκιδικές πόλεις συνοικίστηκαν στην Όλυνθο. Έτσι η πόλη ισχυροποιήθηκε τόσο, ώστε, σύμφωνα με τον ιστορικό Ξενοφώντα, να μπορεί να συντηρεί στρατιωτική δύναμη 20.000 ανδρών. Η ίδρυση του Κοινού των Χαλκιδέων, δηλ., η πολιτική ένωση 32 πόλεων της Χαλκιδικής κάτω από την αιγίδα της Ολύθνου, συνέβαλε ουσιαστικά στην περαιτέρω ανάπτυξη της πόλης. Στα χρόνια της βασιλείας του Αμύντα Β' (393-369 π.Χ.) η κυριαρχία της πόλης επεκτάθηκε και σε ένα μέρος της Μακεδονίας, στο οποίο περιλαμβανόταν και η Πέλλα. Το 379 π.Χ. την πόλη κατέλαβαν οι Λακεδαιμόνιοι και διέλυσαν το Κοινό τους, αλλά πολύ σύντομα η Όλυνθος απελευθερώθηκε πάλι, ξαναϊδρυσε το Κοινό και απόχτησε τέτοια ισχύ, ώστε όλες οι μεγάλες δυνάμεις του ελληνικού χώρου να επιδιώκουν τη συμμαχία της.

Ø Σπήλαιο Πετραλώνων

Δίπλα στο χωριό Πετράλωνα σε απόσταση 800 μέτρων και σε υψόμετρο 250 μέτρα στους πρόποδες του βουνού Κατσίκια βρίσκεται το ομώνυμο σπήλαιο. Ανακαλύφθηκε το 1959 από κατοίκους του χωριού που έψαχναν για νερό. Ονομάστηκε "Κόκκινες πέτρες" από την terra rosa (κόκκινη γη) που χρωματίζει τους σταλακτιτικούς και σταλαγματικούς σχηματισμούς του. Στη σπηλιά, το 1960, βρέθηκε κρανίο ανθρώπου ηλικίας 25-35 ετών, αρκετά ηλικιωμένου για τα δεδομένα εκείνης της εποχής, μιας και ο μέσος όρος ζωής ήταν τα 18-20 χρόνια. Ανήκει σε τύπο αρχανθρώπου (δηλαδή όρθιου ανθρώπου) μεταβατικής μορφής από τον Homo erectus

προς τον *Homo sapiens neandertalensis*. Το κρανίο βρέθηκε στο 11ο στρώμα του σπηλαίου που σχηματίστηκε σε μια πολύ ψυχρή περίοδο, την επονομαζόμενη Κρήνεια περίοδο. Ήταν καλυμμένο με σταλαγμίτη και το σημείο όπου εντοπίστηκε, που ονομάστηκε "Μαυσωλείο", είναι το στεγνότερο μέρος της σπηλιάς και λίγο πιο ζεστό. Στο χώρο του "Μαυσωλείου" βρέθηκαν διασκορπισμένες οστέινες βελόνες που πρέπει να τις χρησιμοποιούσε ο αρχάνθρωπος για να στηρίζει τα δέρματα γύρω από το σώμα του και ίχνη φωτιάς την οποία άναβε για να ζεσταθεί και να ψήνει την τροφή του. Ακόμη βρέθηκαν πολλά λίθινα και οστέινα εργαλεία, τα οποία έφτιαχνε για να κυνηγά τα θηράματά του.

Οι χώροι της σπηλιάς πρέπει να χρησίμεψαν ως τόπος διαμονής των ανθρώπων, όταν άρχισε η περίοδος των παγετώνων. Αναφορικά με τη χρονολόγηση των ευρημάτων του σπηλαίου των Πετραλώνων έχουν ανακύψει διάφορα επιστημονικά προβλήματα.

Σύμφωνα με μία εκδοχή η οποία βασίστηκε σε μέτρηση που έγινε με τη μέθοδο των αμινοξέων του οστού του κρανίου ο αρχάνθρωπος έχει ηλικία 260.000 ετών. Όμως κατά τον Άρη Πουλιανό, που διεξήγαγε έρευνες στο σπήλαιο και χρονολόγησε τα ευρήματα με τη μέθοδο της στροφορμής ηλεκτρονίων, ο αρχάνθρωπος των Πετραλώνων πρέπει να έζησε πριν από 700.000 χρόνια, ενώ τα ίχνη φωτιάς είναι περίπου 700.000 - 1.000.000 χρόνων και είναι τα αρχαιότερα που βρέθηκαν μέχρι σήμερα πάνω στη γη.

Στο θάλαμο του σπηλαίου που ονομάστηκε "Νεκροταφείο γιγάντων" βρέθηκαν οστά 14 διαφορετικών ειδών σαρκοβόρων ζώων, όπως μεγαλόσωμης αρκούδας, πάνθηρα, λιονταριού, ύαινας, λύκου, ρινόκερου, ελαφιού και τρωκτικών που σήμερα δεν υπάρχουν στη Χαλκιδική. Εκτός από τη μεγάλη σπουδαιότητα που έχει το σπήλαιο από παλαιοντολογική άποψη, οι χώροι του παρουσιάζουν ενδιαφέρον και από πλευράς σταλαγματικού διάκοσμου. Τους θαλάμους του στολίζουν σταλαγμίτες και σταλακτίτες με διάφορους χρωματισμούς και σε ποικίλα μεγέθη. Στη "Μεγάλη σάλα" και το "Θάλαμο των ελάτων" συναντάμε σταλαγμίτες ογκώδεις, ενώ στο "Διάδρομο των νάνων σταλαγματιτών" βλέπουμε μικρούς ακανθωτούς σταλαγμίτες, μεγέθους λίγων μόνο εκατοστών, που γι' αυτό το λόγο ονομάστηκαν "νάνοι". Στο "Θάλαμο των ριζών" λεπτές ρίζες πριναριών που έχουν εισχωρήσει από το έδαφος μέσα στη σπηλιά σχηματίζουν ένα δίκτυο που καλύπτει τους σταλακτίτες. Ακόμη εντυπωσιάζει η "χρυσή βροχή", δηλαδή πολύ λεπτοί σταλακτίτες που θυμίζουν τις σταγόνες της βροχής.

4.4.4 ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Ø Ελιά - λάδι

Η Χαλκιδική, χάρη στο κλίμα και τη μορφολογία του εδάφους, παράγει λάδι και ελιές που ξεχωρίζουν για την ιδιαίτερη γεύση και ποιότητά τους. Τα ελαιόδεντρα της Χαλκιδικής καλλιεργούνται χωρίς χημικές παρεμβάσεις. Πλούσιες σε φαινολογικά και οργανοληπτικά χαρακτηριστικά (ουσίες απαραίτητες για τη λειτουργία του ανθρώπινου οργανισμού), οι ελιές της Χαλκιδικής μεταποιούνται με γνώμονα την ικανοποίηση του καταναλωτή. Η υψηλή θρεπτική αξία και η μοναδική γεύση της ελιάς και του ελαιολάδου της Χαλκιδικής τα έχουν καθιερώσει ως ένα αναπόσπαστο συστατικό της μεσογειακής διατροφής. Νόστιμα και υγιεινά μετατρέπουν τις σαλάτες και τα φαγητά σε πραγματικές γαστρονομικές απολαύσεις. Περιοχές παραγωγής: Όρος Μελίτων, Χερσόνησος Παλλήνης, Υπόρεια Χολομώντα, Κάμποι Πολυγύρου, Ορμύλιας, Ολύνθου και Μουδανιών.

Ø Τυροκομικά

Οι εδαφοκλιματολογικές συνθήκες, η βλάστηση της Χαλκιδικής και η ισχυρή κτηνοτροφική παράδοση έχουν ως αποτέλεσμα την παραγωγή κτηνοτροφικών παραγόντων υψηλών προδιαγραφών. Το κατσικίσιο παραδοσιακό τυρί Χαλκιδικής, παράγεται από αμιγές κατσικίσιο γάλα και έχει αυξημένη περιεκτικότητα σε πρωτεΐνη. Ο ορεινός όγκος Χολομώντα όπου βρίσκονται οι περισσότερες κτηνοτροφικές μονάδες έχει ιδιάζοντα εδαφοκλιματολογικά στοιχεία και ειδική βλάστηση που συμβάλλουν θετικά στην ευνοϊκή σύνθεση του κατσικίσιου γάλακτος για την παραγωγή τυριού. Με σεβασμό στην παράδοση, οι κτηνοτρόφοι τυροκόμοι της Χαλκιδικής παράγουν σημαντικές ποσότητες κατσικίσιου τυριού. Η υψηλή ποιότητα και η μεγάλη περιεκτικότητα σε οργανοληπτικά χαρακτηριστικά το καθιστούν απαραίτητο για σωστή και υγιεινή διατροφή. Περιοχές παραγωγής: Κεντρική και Βόρεια Χαλκιδική.

Ø Μέλι

Η Χαλκιδική είναι η “μάννα της μελισσοκομίας”. Με 6.500 μελισσοκόμους (32% του συνόλου της χώρας) και 1.910 τόνους παραγωγής εξαιρετικής ποιότητας μελιού ετησίως, δίκαια χαρακτηρίζεται

ως το κέντρο μελισσοκομίας στην Ελλάδα. Ο Αριστοτέλης πριν από 2.300 χρόνια εκθείασε το μέλι και τις ωφέλειές του στον άνθρωπο με το επιχείρημα ότι το μέλι παρατείνει τη ζωή. Σήμερα οι μελισσοκόμοι της Χαλκιδικής συνεχίζοντας την παράδοση αξιοποιούν με τον αγνότερο τρόπο την πλούσια χλωρίδα της Κασσάνδρας, της Σιθωνίας και της Βόρειας Χαλκιδικής, παράγοντας μεγάλες ποσότητες μελιού. Οι μεγάλες ποσότητες ιχνοστοιχείων στο πευκόμελο το καθιστούν μέλι υψηλής θρεπτικής αξίας. Περιοχές παραγωγής: Νικήτη, Κασσάνδρα και Αρναία.

Ø Μαρμελάδες - γλυκά

Απ' άκρη σ' άκρη στη Χαλκιδική καλλιεργείται, χωρίς τη χρήση λιπασμάτων, μεγάλη ποικιλία φρούτων εξαιρετικής ποιότητας. Τα υπέροχα σε γεύση φρούτα αποτελούν την πρώτη ύλη για τις γνωστές

μαρμελάδες και τα γλυκά κουταλιού που οι γυναίκες της Χαλκιδικής παρασκευάζουν με μοναδική τέχνη. Η υψηλή ποιότητά τους, η ξεχωριστή γεύση τους και ο σεβασμός των παρασκευαστριών στην παράδοση τα έχει καθιερώσει στην ελληνική και ξένη αγορά. Οι παραδοσιακές μαρμελάδες και τα γλυκά της Χαλκιδικής, μετατρέπουν το πρωινό σε μοναδική γευστική απόλαυση για μικρούς και μεγάλους.

Ø Υφαντά

Γυναίκες υφάντριες του νομού Χαλκιδικής κατασκευάζουν στον πανάρχαιο ξύλινο αργαλειό τα παραδοσιακά υφαντά. Τα χειροποίητα αυτά έργα λαϊκής τέχνης δουλεύονται με μεράκι και ευαισθησία και πληρούν άριστες προδιαγραφές αντοχής, σταθερής φόρμας και ανεξίτηλων χρωμάτων. Η ποιότητα, η ποικιλία των σχεδίων και των χρωμάτων καθιστούν τα υφαντά της Χαλκιδικής μοναδικά ενώ ταυτόχρονα συμβάλουν ουσιαστικά στη διατήρηση της παράδοσης αλλά και στην οικονομία του τόπου. Η όμορφη, ζεστή ατμόσφαιρα που δημιουργεί η παρουσία τους στο χώρο αντικατοπτρίζει την καλόκαρδη και φιλική διάθεση των κατοίκων της περιοχής από αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερα. Περιοχή παράδοσης: Αρναία.

Ø Ζωγραφική - ξύλο

Η Χαλκιδική με τις έντονες εναλλαγές χρωμάτων, το καταπράσινο περιβάλλον, το όμορφο μπλε της θάλασσας και τον καταγάλανο ουρανό, αποτελεί καθοριστική πηγή έμπνευσης για τους ζωγράφους που ζουν και εργάζονται στον ευλογημένο αυτό τόπο. Το έργο των ζωγράφων της

Χαλκιδικής, παρουσιάζει εικόνες και φαινόμενα της καθημερινότητας και συχνά αποτυπώνει το “Περιβόλι της Παναγίας”, το θαυμαστό Άγιο Όρος. Τα έντονα παραδοσιακά στοιχεία των καλλιτεχνημάτων αυτών έχουν στόχο να απεικονίσουν τον αγώνα για μια δημιουργική ζωή, αποπνέουν όμως αισιοδοξία και εμπνέουν αγάπη για τη φύση και το μεγαλείο της ζωής.

Ø Δασικά προϊόντα

Τα δάση του νομού Χαλκιδικής, εκτός από σημαντική πηγή ζωής για τους κατοίκους και τους επισκέπτες, αποτελούν πηγή πρώτης ύλης για τις μεταποιητικές επιχειρήσεις ξύλου. Δρυς, οξιά, καστανιά, αείφυλλα και πεύκη συνθέτουν την εικόνα δασών της Χαλκιδικής. Το ξύλο αυτό κατεργάζεται στις μεταποιητικές μονάδες ξύλου και τα παραγόμενα προϊόντα, ξύλινες κατασκευές, έπιπλα, κουφώματα, δάπεδα, σκεπές, κιόσκια, οικοδομική ξυλεία, ξυλεία για πλοία κ.α. συνδυαζόμενα με το μεράκι του τεχνίτη, ξεχωρίζουν για την υψηλή ποιότητα, την αντοχή και την πρωτοτυπία τους. Η καύσιμη ύλη κατασκευάζεται ακόμη με τον παραδοσιακό τρόπο του καμινιού και τη διαδικασία παρακολουθούν με ενδιαφέρον ντόπιοι και ξένοι.

Ø Αγγειοπλαστική

Ασύγκριτη σε πρωτότυπη δημιουργικότητα και πληρότητα καλλιτεχνική είναι η αγγειοπλαστική τέχνη στη Χαλκιδική. Τα αγγεία που κατασκευάζονται είναι κομψά, μοναδικά στο είδος τους και με λογής διακοσμήσεις όπου απεικονίζονται λουλούδια, ψάρια, όστρακα, γεωμετρικά σχήματα, μυθολογικές παραστάσεις κ.α. Ο χρωματισμός τους είναι ζωηρός, εξαιρετικά ανθεκτικός και μερικές φορές καλύπτεται από σμάλτο. Η γραμμή τους είναι ανάλαφρη και κομψή. Η ποικιλία των σχημάτων τους και η ποιότητά τους είναι αξιοθαύμαστη.

Οι Χαλκιδικιώτες καλλιτέχνες δουλεύουν συνήθως χωρίς οργανωμένες εγκαταστάσεις αλλά με ξεχωριστή δεξιοτεχνία χρησιμοποιούν την παραδοσιακή μέθοδο του τροχού ή το καλούπι.

Ø Αγροτουρισμός

Η προώθηση νέων μορφών τουρισμού για την αύξηση της τουριστικής ανταγωνιστικότητας, οδήγησε στην εξέλιξη και του Αγροτουρισμού. Η Χαλκιδική διαθέτοντας πλούσια παραδοσιακά προϊόντα (υφαντά, κεντήματα, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδα, ζυμαρικά κ.α.) και χαρακτηριστική αρχιτεκτονική κληρονομιά, μπορεί να καλύψει τις απαιτήσεις των επισκεπτών στον τομέα αυτό. Εξελισσόμενες αγροτουριστικές περιοχές με αυξημένο αριθμό τουριστών είναι οι περιοχές της Βόρειας Χαλκιδικής, που έχουν καταφέρει να δώσουν αναπτυξιακή ώθηση στις τοπικές κοινωνίες ανεβάζοντας το δείκτη ευημερίας τους.

4.4.5 ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ ΚΑΙ ΜΟΝΕΣ

4.4.5.1 ΓΕΝΙΚΑ

Το Άγιο Όρος, ο Άθως είναι αυτόνομη και αυτοδιοικούμενη περιοχή του ελληνικού κράτους. Καταλαμβάνει σχεδόν ολόκληρη την ανατολική από τις τρεις χερσονήσους της Χαλκιδικής και έχει μήκος 40 περίπου χιλιόμετρα πλάτος 8-12χιλιόμετρα και έκταση 332,5 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Στο Κέντρο της χερσονήσου του Αγίου Όρους σχηματίζεται μια εκτεταμένη σε μήκος οροσειρά που καταλήγει στο όρος Άθως με ύψος 2.033 μέτρα. Τα σύνορά της μοναστικής πολιτείας ορίζονται στο χερσαίο χώρο με μια νοητή γραμμή που αρχίζει από την τοποθεσία Φραγκόκαστρο στην δυτική ακτή και φτάνει ως το ακρωτήριο αράπης στην απέναντι άκρη παράπλευρα από τα ριζά του βουνού Μεγάλη Βίγλα.

4.4.5.2 ΜΟΝΕΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Ø Μονή Βατοπεδίου

Η Μονή κτίσθηκε στο β' μισό του 10ου αιώνα από τρεις μοναχούς τον Αθανάσιο, τον Νικόλαο και τον Αντώνιο, οι οποίοι κατάγονταν από την Αδριανούπολη και χρημάτισαν μαθητές του Αγίου Αθανασίου της Λαύρας. Κτήρια κτίστηκαν σε όλες τις εποχές, μέχρι και τον 19ο αιώνα, αλλά ιδιαίτερα σημαντικά ήσαν τα κτίσματα των βυζαντινών χρόνων, του 18ου και 19ου αιώνα, οπότε η Μονή γνώρισε και την μεγαλύτερη της ακμή.

Πρόκειται για μεγάλο μνημειακό σύνολο που περικλείεται από υψηλό τείχος και κτίρια οργανωμένα σε σχήμα τριγώνου. Μέσα στην ευρύχωρη αυλή βρίσκεται ο κεντρικός ναός, η σταυρόσχημη τράπεζα και πολλά παρεκκλήσια. Στον κεντρικό ναό σώζονται τα μοναδικά εντοίχια ψηφιδωτά που υπάρχουν στο Άγιο Όρος, ενώ οι τοιχογραφίες του, ζωγραφισμένες στα 1312, αποδίδονται στον φημισμένο Εμμανουήλ Πανσέληνο από την Χαλκιδική.

Η Μονή κατοικείται σήμερα από 50 περίπου μοναχούς και αυτή την περίοδο βρίσκεται σε μεγάλο οικοδομικό οργανισμό προκειμένου να αναστηλωθούν τα μεγάλα κτίρια.

Εκτός από τις τοιχογραφίες και τα ψηφιδωτά, η Μονή διαθέτει μεγάλο αριθμό φορητών εικόνων, χειρογράφων και ιερών σκευών

μοναδικής αξίας. Είναι ανοικτή για όλους τους επιστήμονες του κόσμου σε όλους τους τομείς, εφόσον βέβαια υπάρξει πρώτα συνεννόηση με την Μονή και την 10η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων.

Ø Μονή Ιβήρων

Τρίτη σε σημασία μεταξύ των είκοσι Μονών του αγίου Ορους, κτίστηκε στο τέλος του 10^{ου} αιώνα από τους Γεωργιανούς (Ιβηρείς) Μοναχούς Ιωάννης και Ευθύμιο, στη θέση όπου παλαιότερα υπήρχε η Μονή του Κλήμεντος. Όπως και για άλλες Μονές, γνώρισε μεγάλη άνθιση κατά τον 16^ο αιώνα και μεγάλα ζωγραφικά έργα εκτελέστηκαν την εποχή αυτή (τοιχογραφίες καθολικού κλπ.)

Κτισμένη δίπλα στη θάλασσα, περιβάλλεται από τις τέσσερις πτέρυγες σε σχήμα ορθογωνίου. Στο κέντρο βρίσκεται ο κεντρικός ναός, που χρονολογείται από την εποχή των κτητόρων (10^{ος} αιώνας) καθώς και τα δυο σημαντικά για την ιστορία τους παρεκκλήσια, της Παναγίας Πορταϊτισσας και του Προδρόμου. Το μεγαλύτερο τμήμα των πτερύγων ανοικοδομήθηκε στην θέση παλαιότερων κτιρίων κατά τον 19ο αιώνα. Πολυμελής μοναχική Αδελφότητα έχει επιδοθεί σήμερα στην αποκατάσταση των ερειπωμένων κτηρίων που περιβάλλουν την Μονή, παράλληλα με την φιλοξενία των προσκυνητών και την εξυπηρέτηση πολλών επιστημόνων που καταφθάνουν από όλο τον κόσμο για την μελέτη του ιστορικού πλούτου της Μονής.

Η Μονή εορτάζει την 15η Αυγούστου - Κοίμηση της Θεοτόκου - (28η Αυγούστου με το Νέο Ημερολόγιο) και ο εορτασμός κάθε χρόνο γίνεται με ιδιαίτερη λαμπρότητα. Πλήθος κόσμου συρρέει και για τα θρυλικά Θαύματα της Παναγίας.

Θ Μονή Μεγίστης Λαύρας

Κτίστηκε το 963 από τον Όσιο Αθανάσιο τον Αθωνίτη με χρήματα που πρόσφεραν οι αυτοκράτορες Νικηφόρος Φωκάς και Ιωάννης Τζιμισκής. Και στους δέκα αιώνες της ζωής του, διατήρησε την πρώτη Θέση μεταξύ των άλλων ιδρυμάτων του Αγίου Όρους, τόσο λόγω του πλούτου όσο και των κειμηλίων που έχουν θησαυριστεί εκεί (χειρόγραφα, ιστορικά έγγραφα, χρυσόβουλα, φορητές εικόνες κ.λπ).

Πρόκειται για μνημειακό σύνολο που απαρτίζεται από κτιριακά συγκροτήματα μεγάλου μεγέθους. Ο κεντρικός (Καθολικός) ναός στο κέντρο περίπου της Μονής συμπεριλαμβάνει και δύο μεγάλα παρεκκλήσια, των Αγίων Σαράντα μαρτύρων και του Αγίου Νικολάου. Στον περίβολο επίσης βρίσκεται η τράπεζα, δύο μεγάλοι ναοί, το μαγειρείο, η βιβλιοθήκη κ.λπ. Στις τέσσερις κόρδες που περιβάλλουν το

συγκρότημα βρίσκονται τα κελιά των μοναχών, οι ξενώνες, παρεκκλήσια κ.α.

Η Μονή κατοικείται από 50 περίπου μοναχούς, οι οποίοι καθημερινά ασχολούνται τόσο με τα μοναχικά τους καθήκοντα (λειτουργίες, προσευχή κ.λπ.) όσο και με την φιλοξενία και εξυπηρέτηση δεκάδων επισκεπτών από όλο τον κόσμο.

Η Μονή παραμένει ανοικτή όλες τις ημέρες του χρόνου από την ανατολή μέχρι τη δύση του ηλίου. Η πρόσβαση κατά τους χειμερινούς μήνες γίνεται με δυσκολία. Για επίσκεψη εργασίας (μελέτη, φωτογράφιση κ.λπ.) απαιτείται προηγούμενη συνεννόηση τόσο με την 10η Εφορεία βυζαντινών Αρχαιοτήτων όσο και με την ίδια τη Μονή.

Θ Μονή Χιλανδαρίου

Η ιστορία της Μονής αρχίζει τον 10ο αιώνα, αλλά μετά την ερήμωσή της παραχωρήθηκε από τον αυτοκράτορα Αλέξιο Γ' το 1198 στους Σέρβους ηγεμόνες Στέφανο Νεμάνια και τον γιο του Ράστκο, οι οποίοι έγιναν μοναχοί (Συμεών και Σάββας αντίστοιχα) και προέβησαν στην ανοικοδόμηση νέων κτηρίων. Τόσο κατά τον 14ο αιώνα όσο και τους επόμενους, η Μονή γνώρισε μεγάλη ακμή και συγκέντρωσε πλούτο και κειμήλια τόσο από αυτοκρατορικές όσο και ιδιωτικές δωρεές.

Από τις μεγαλύτερες σε έκταση και πλουσιότερες σε κειμήλια Μονές του Αγίου Όρους . Η Μονή Χιλανδαρίου αποτελεί το κύριο πνευματικό κέντρο των Σέρβων από τον 12ο αιώνα μέχρι σήμερα. Εκτός από τον κεντρικό Ναό (Καθολικό) που τιμάται στη μνήμη των Εισοδίων της Θεοτόκου, υπάρχουν πλήθος παρεκκλησίων, η τράπεζα και οι πτέρυγες με τα κελιά των μοναχών και τα άλλα βοηθητικά κτίρια (ξενώνας, Βιβλιοθήκη κ.λπ.).

Η σημερινή μοναχική αδελφότητα διατηρεί ακμαίες τις σχέσεις της με τον Σερβικό λαό αλλά και το ελληνικό στοιχείο του Αγίου Όρους και της γύρω περιοχής γενικά.

Εκτός από τον πλούτο των τοιχογραφιών (πύργος Αγίου Γεωργίου, καθολικό, παλαιά και νέα τράπεζα κλπ) η Μονή μια από τις μεγαλύτερες βιβλιοθήκες Σλαβικών αλλά και ελληνικών χειρογράφων. Επίσης έχει στην κατοχή της πλήθος εικόνων όλων των εποχών από τον 12^ο αιώνα μέχρι σήμερα.

Ø Μονή Κουτλουμουσίου

Κτιριακό συγκρότημα ορθογώνιου σχήματος με σχετικά ευρύχωρη αυλή, στο κέντρο της οποίας υψώνεται ο κεντρικός (καθολικός) ναός. Η τράπεζα κτίστηκε στις μέρες μας (1995), ενώ ο μικρός ναός -κτίσμα του 16ου αιώνα- καλύπτεται με πέντε τρούλους και διαθέτει υαλόφρακτο εξωνάρθηκα.

Η αρχική Μονή χρονολογείται πριν τον 12ο αιώνα αλλά στον 14ο αιώνα ο ηγούμενος Χαρίτων από την Ίμβρο φρόντισε για την ανάπτυξη της Μονής Κουτλουμουσίου. Μεγάλες πυρκαγιές αλλά και κατολισθήσεις δημιούργησαν τεράστια προβλήματα σε όλη την διάρκεια της ζωής της Μονής.

Εκτός από τις τοιχογραφίες του καθολικού που χρονολογούνται στα μέσα του 16ου αιώνα, η μονή διαθέτει περισσότερα από 600

χειρόγραφα, απλά και εικονογραφημένα. Επίσης διαθέτει σπουδαίο ιστορικό αρχείο και μεγάλο αριθμό παλαιών εντύπων βιβλίων.

Η Μονή κατοικείται από πολυάριθμη αδελφότητα που αγωνίζεται να αποκαταστήσει την σωστή λειτουργία, μετά την πυρκαγιά του 1981, παράλληλα με την φιλοξενία και την εξυπηρέτηση των προσκυνητών.

Θ Μονή Διονυσίου

Κτίσθηκε στα μέσα του 14ου αιώνα από τον μοναχό Διονύσιο από την Κορυσσό της Καστοριάς και με οικονομική ενίσχυση του αυτοκράτορα Αλεξίου Γ' Κομνηνού από την Τραπεζούντα. Το 1535 καταστράφηκε από πυρκαγιά. Ανοικοδομήθηκε και πάλι και έκτοτε παραμένει ουσιαστικά αμετάβλητη αρχιτεκτονικά και κτιριακά μέχρι σήμερα.

Πρόκειται για ένα από τα πιο τολμηρά αρχιτεκτονικά σύνολα στηριγμένο σε ένα βράχο που υψώνεται κατακόρυφα πάνω από την Θάλασσα. Αν και ο χώρος στο εσωτερικό είναι ιδιαίτερα περιορισμένος, παρόλα αυτά υπάρχει όχι μόνο ο κεντρικός ναός αλλά και πλήθος παρεκκλησίων, πολλά από τα οποία είναι τοιχογραφημένα. Μέσα στη Μονή βρίσκεται και ο αμυντικός πύργος κτισμένος το 1520 και χρησιμοποιείται κατά εποχές για την φύλαξη της πολύτιμης βιβλιοθήκης της Μονής.

Η Μονή κατοικείται από νέα δυναμική μοναστική Αδελφότητα, η οποία φρόντισε και για τον εξωραϊσμό των παλαιών κτηρίων.

Ο καθολικός ναός έχει τοιχογραφηθεί το 1546 από τον ζωγράφο Τζώρτζη, έναν από τους κύριους εκπροσώπους της Κρητικής Σχολής των μέσων του 16ου αιώνα. Η τράπεζα έχει τοιχογραφηθεί σε δυο περιόδους: στα μέσα του 16ου αιώνα και το 1603. Η Μονή διαθέτει μια από τις πιο αξιόλογες συλλογές έργων τέχνης (κυρίως φορητών εικόνων) και χειρογράφων εικονογραφημένων.

Θ Μονή Παντοκράτορα

Η Μονή είναι κτισμένη πάνω στη Θάλασσα, στη Β.Α. πλευρά του Αγ. Όρους και είναι αφιερωμένη στην Μεταμόρφωση του Σωτήρος. Το Καθολικό της Μονής είναι αδωνικού τύπου με τοιχογραφίες του 14ου αι. που επιζωγραφήθηκαν το 1845. Η Μονή έχει συνολικά δέκα πέντε παρεκκλήσια με σπουδαιότατο εκείνο της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Από τα Κελιά της Μονής ξεχωρίζουν του Ραβδούχου, πιθανώς του 10ου αι. και της Κοιμήσεως της Θεοτόκου που ονομάζεται 'Αξιον Εστί, απ' όπου και η ομώνυμη Θαυματουργή εικόνα. Στη Μονή ανήκει και η Σκήτη του Προφήτη Ηλία.

Ιδρυτές της Μονής ήταν δυο βυζαντινοί αξιωματούχοι, ο Αλέξιος και ο Ιωάννης, οι οποίοι στα μέσα του 14ου αι. και με την ενίσχυση του αυτοκράτορα Ιωάννη Ε' Παλαιολόγου, μόνασαν στο ομώνυμο κελί, δίνοντας του την μορφή μοναστηριού. Μετά την πτώση της αυτοκρατορίας, η Μονή ενισχύεται οικονομικά από ηγεμόνες παραδουνάβιων χωρών. Στα 1773 και πρόσφατα στα 1948, έγιναν δυο μεγάλες καταστρεπτικές πυρκαγιές.

Η μονή διαθέτει μια μεγάλη συλλογή φορητών εικόνων, εκκλησιαστικών σκευών και κειμηλίων, ενώ στη βιβλιοθήκη της φυλάσσονται 350 χειρόγραφα και πάνω από 3.500 βιβλία.

Στη μονή είναι εγκατεστημένη αδελφότητα 25 μοναχών

Ø Μονή Ξηροποτάμου

Η Μονή βρίσκεται στο μέσον της χερσονήσου του 'Αθω, στον δρόμο από την Δάφνη στις Καρυές και είναι αφιερωμένη στους 40 μάρτυρες. Το Καθολικό της Μονής ανοικοδομήθηκε στα 1783. Η Μονή διαθέτει αρκετά παρεκκλήσια και μερικά κελιά.

Η Μονή ιδρύθηκε στα τέλη του 10ου αι. πιθανώς από τον μοναχό Παύλο Ξηροποταμινό και ευημερεί μέχρι την αρχή της Φραγκοκρατίας οπότε και αρχίζουν οι πειρατικές επιδρομές. Στην υστεροβυζαντινή περίοδο ενισχύεται οικονομικά από την δυναστεία των Παλαιολόγων καθώς και από Σέρβους ηγεμόνες. Μετά την πτώση του Βυζαντίου, οι τουρκικές επιδρομές καθώς και δυο μεγάλες πυρκαγιές στα 1507 και 1609, επιφέρουν βαρύτατα πλήγματα στη Μονή.

Από την πλούσια συλλογή κειμηλίων της Μονής ξεχωρίζουν το μεγαλύτερο στον κόσμο τεμάχιο Τιμίου Ξύλου καθώς και το παναγιάριο από στεατίτη γνωστό ως ο δίσκος της Πουλχερίας. Η βιβλιοθήκη της Μονής περιέχει γύρω στα 400 χειρόγραφα και περίπου 4.000 βιβλία.

Στη μονή είναι εγκατεστημένη αδελφότητα 30 μοναχών.

Θ Μονή Ζωγράφου

Η Μονή Ζωγράφου είναι η ένατη κατά την τάξη μονή του Αγίου Όρους. Είναι κτισμένη στη νοτιοδυτική πλευρά της χερσονήσου, σε μια κατάφυτη δασώδη περιοχή στην ενδοχώρα, αθέατη από τη θάλασσα. Είναι βαρύ, μεγαλοπρεπές και επιβλητικό οικοδομικά που μαρτυρεί το σεβασμό του βουλγαρικού λαού προς το Άγιο Όρος.

Ιδρυτές της μονής φέρονται τρεις αδερφοί από την Αχρίδα της Βουλγαρίας, οι Μύωσης, Ααρών και Ιωάννης που μόνασαν εκεί κατά τα τέλη του 9^{ου}- αρχές 10^{ου} αιώνα. Κατά μία παράδοση, οι τρεις μοναχοί διαφώνησαν ως προς την αφιέρωση του νεοσύστατου μοναστηρίου, γι' αυτό άφησαν στο ναό μια άγραφη σανίδα και προσευχήθηκαν θερμά. Την επόμενη μέρα βρέθηκε στο ξύλο θαυματουργικά ζωγραφισμένη η μορφή του Αγίου Γεωργίου και η μονή ονομάστηκε του Αγίου Γεωργίου του Ζωγράφου και τιμά τη μνήμη του.

Στη βιβλιοθήκη της Μονής Ζωγράφου βρίσκονται 162 χειρόγραφοι κώδικες ελληνικοί και 388 σλαβικοί από τους οποίους 26 είναι σε περγαμηνή. Πολυάριθμα είναι τα έντυπα βιβλία σε σλαβική, βουλγαρική και ελληνική γλώσσα.

Στα ιερά κειμήλια της μονής περιλαμβάνονται δύο μεγάλες θαυματουργές εικόνες του Αγίου Γεωργίου, η μία εκ των οποίων παριδίδεται ότι είναι η αχειροποίητη εικόνα που βρήκαν, όπως προαναφέρθηκε, οι τρεις κτήτορες της μονής. Υπάρχουν δύο ακόμα σπουδαίες εικόνες της Παναγίας, του 'Ακάθιστου' και της

‘Επακουούσης’. Στο μοναστήρι φυλάσσονται τεμάχιο του λειψάνου και αίμα του Αγίου Γεωργίου, καθώς και λείψανα του Αγίου Αθανασίου Πατριάρχου Αλεξανδρείας, του Αγίου Νέστορος, του Αγίου Θεοδώρου Τήρωνος, του Ευαγγελιστού Ματθαίου κ.α.

Θ Μονή Εσφιγμένου

Βρίσκεται δίπλα στη θάλασσα και αποτελείται από έναν ορθογώνιο περίβολο, ο οποίος δημιουργεί μία ευρύχωρη σχετικά αυλή. Στο κέντρο βρίσκεται το Καθολικό και περιμετρικά παρατάσσονται οι πτέρυγες με τα κελιά των πατέρων, τους χώρους φιλοξενίας και την τράπεζα. Η τράπεζα βρίσκεται δυτικά του καθολικού και είναι ημιανεξάρτητο κτήριο προσκολλημένο στη δυτική πτέρυγα.

Με το όνομα Μονή του Εσφιγμένου υπήρχε ήδη Μονή από τον 10^ο αιώνα και φαίνεται ότι βρισκόταν σε ακμή. Ερημώθηκε πολλές φορές από πειρατικές επιδρομές αλλά απέκτησε σημαντική δύναμη μετά τον 18^ο αιώνα. Το καθολικό κτίστηκε το 1810 στη θέση παλαιότερου ναού που κατεδαφίστηκε, ενώ η τοιχογράφηση έγινε από τους Γαλατσάνους ζωγράφους το 1811 και 1818. παλιότερο κτήριο της Μονής είναι η τράπεζα που διατηρεί τοιχογραφίες του 16^{ου}-17^{ου} αιώνα.

Εκτός από το καθολικό και την τράπεζα η Μονή διαθέτει μια πολύ καλή συλλογή βυζαντινών και μεταβυζαντινών εικόνων, από τις οποίες ξεχωρίζει η ψηφιδωτή εικόνα του Χριστού. Η βιβλιοθήκη περιλαμβάνει πολλά και σπάνια χειρόγραφα, ανάμεσα στα οποία ξεχωρίζει το υπ’ αριθμόν 14 για τις σπάνιες μικρογραφίες του.

Η Μονή κατοικείται από ισχυρή μοναχική αδελφότητα και αποτελεί παράδειγμα ισχυρής προσήλωσης στην Αγιορείτικη παράδοση.

Ø Μονή Γρηγορίου

Η Μονή είναι κτισμένη πάνω στη θάλασσα, στη Ν.Δ. πλευρά της χερσονήσου, ανάμεσα στις Μονές Δονύσου και Σίμωνος Πέτρα και είναι αφιερωμένη στον Άγ. Νικόλαο. Το Καθολικό κτίζεται και τοιχογραφείται μετά τα μέσα του 18^{ου} αιώνα. Η Μονή διαθέτει δέκα παρεκκλήσια και τέσσερα κελιά στις Καρυές.

Η Μονή κτίζεται κατά τον 14^ο αιώνα, μετά υπάρχουν ελάχιστες πληροφορίες γι' αυτήν. Ο ρώσος περιηγητής του 18^{ου} αιώνα Μπάρσκυ αναφέρει ότι η μονή ανακαινίζεται το 1500, ότι είναι η μικρότερη από τις μονές και ότι στην μεγάλη πυρκαγιά του 1761 χάθηκαν σχεδόν όλα τα κειμήλια και τα έγγραφα που υπήρχαν εκεί. Μετά ακολουθεί μία περίοδος ερήμωσης, όταν με τη βοήθεια ηγεμόνων της Μολδοβλαχίας, η μονή ανοικοδομείται.

Μέσα στο Καθολικό της μονής, φυλάσσονται πολλά κειμήλια και εικόνες, από τις οποίες ξεχωρίζουν του Αγ. Νικολάου, της Θεοτόκου Γαλακτοτροφούσας και της Θεοτόκου Παντάνασσας. Στη βιβλιοθήκη φυλάσσονται 297 χειρόγραφα, περίπου 4000 βιβλία και πολλά έγγραφα.

Στη μονή είναι εγκατεστημένη αδελφότητα 70 μοναχών.

Ø Μονή Αγίου Παντελεήμονος

Η Μονή είναι κτισμένη σ' ένα ορμίσκο, κοντά στη Μονή Ξενοφώντος από την πλευρά του Σιγγιτικού κόλπου και είναι αφιερωμένη στον ομώνυμο Άγιο. Η Μονή δίνει την εντύπωση μικρής πολιτείας με τις πολλές και πολυώροφες οικοδομές και τους ψηλούς τρούλους των ναών. Το Καθολικό χτίζεται αρχές 19ου αι. και έχει τοιχογραφίες ρωσικής τέχνης. Η Μονή έχει 15 παρεκκλήσια και 5 Κελιά, 2 από τα οποία είναι στις Καρυές. Η Μονή έχει επίσης το μετόχι της Χρωμίτσας, την Σκήτη του ξυλουργού ή της Θεοτόκου, την Νέα Θηβαΐδα ή Γουρνοσκήτη και το Παλαιομονάστηρο.

Τον 13ο αι. η Μονή καίγεται και την ανακατασκευή της ενισχύουν οικονομικά ο Ανδρόνικος Β' Παλαιολόγος και Σέρβοι ηγεμόνες. Περίοδοι ακμής εναλλάσσονται με περιόδους ανέχειας για τη μονή. Οι μοναχοί είναι Έλληνες και Ρώσοι, οι οποίοι υπερτερούν αριθμητικά μετά τα 149?. Τον 18ο αι. η Μονή επανέρχεται σε ελληνικά χέρια για να επικρατήσουν ξανά οι Ρώσοι το 1875.

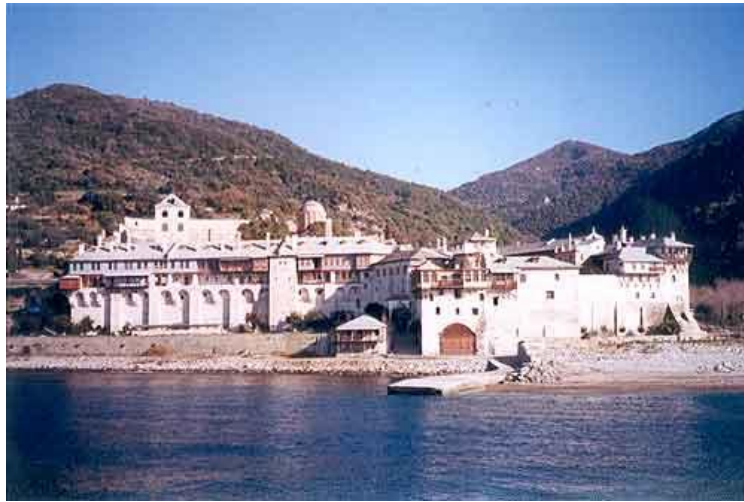
Στη Μονή φυλάσσονται πολλές φορητές εικόνες και ένα πλήθος κειμηλίων και αμφίων. Η βιβλιοθήκη της Μονής περιέχει 1320 ελληνικά χειρόγραφα, 600 σλαβικά και πάνω από 20.000 βιβλία ελληνικά και ρωσικά.

Στην μονή είναι εγκατεστημένη αδελφότητα 40 μοναχών.

Ø Μονή Ξενοφώντος

Είναι κτισμένη πάνω στη Θάλασσα, ανάμεσα στις Μονές Δοχειαρίου και Αγ. Παντελεήμονος και είναι αφιερωμένη στον Αγ. Γεώργιο. Το Καθολικό της Μονής κτίζεται στις αρχές του 18ου αι. και δεν είναι τοιχογραφημένο. Στο παλιό Καθολικό σώζονται αξιόλογες

τοιχογραφίες του Κρητικού ζωγράφου Αντωνίου (1544) καθώς και το ξυλόγλυπτο τέμπλο του 17ου αι.

Η Μονή διαθέτει 14 παρεκκλήσια, από τα οποία τα 8 είναι μέσα στη Μονή. Πρώτη μνεία της Μονής έχουμε στο τελευταίο τέταρτο του 11ου αι. Η περίοδος ακμής της διακόπτεται με την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως και στη συνέχεια τις αλλεπάλληλες καταστροφές διαδέχονται ανακαινίσεις και δωρεές από ηγεμόνες παραδουνάβιων χωρών.

Ανάμεσα στα αξιόλογα κειμήλια της Μονής συγκαταλέγονται Ζ ψηφιδωτές εικόνες των Αγίων Γεωργίου και Δημητρίου, ένα εικονίδιο από στεατίτη με παράσταση Μεταμόρφωσης, εκκλησιαστικά σκευή κ.α. Στην βιβλιοθήκη της Μονής φυλάσσονται 300 περίπου χειρόγραφα, διάφορα έγγραφα και πάνω από 4.000 βιβλία.

Στη μονή είναι εγκατεστημένη αδελφότητα 35 μοναχών.

Ø Μονή Σταυρονικήτα

Πρόκειται για μία από τις πιο μικρές σε κτήρια Μονές του Αγίου Όρους, αλλά με παραδοσιακή αρχιτεκτονική με το καθολικό στο κέντρο, την τράπεζα στον πρώτο όροφο της νότιας κόρδας, πολλά παρεκκλήσια και κτιστό υδραγωγείο, που μεταφέρει το νερό από τη Μονή. Νότια του καθολικού υψώνεται ο οχυρωματικός πύργος, ενώ γύρω από τη Μονή υπάρχουν πολλά βοηθητικά κτήρια και ο αρσανάς.

Κτίστηκε από τον Πατριάρχη Ιερεμία τον Α' το 1540, σε Θέση παλαιότερης Μονής, που υπήρχε ήδη στις αρχές του 11ου αιώνα. Στα έργα αυτά του Πατριάρχη περιλαμβάνεται τόσο το καθολικό με τις τοιχογραφίες του, όσο και η τράπεζα και το παρεκκλήσι του Προδρόμου με τις τοιχογραφίες τους. Νεότερες επισκευές έγιναν στον 18ο αιώνα και στις μέρες μας.

Διαθέτει πλούσια βιβλιοθήκη με σπάνια εικονογραφημένα χειρόγραφα και λειτουργικά ειλητήρια. Εκτός από τις τοιχογραφίες του καθολικού και της τράπεζας, στο συνεργείο του Θεοφάνη ανήκει και η σειρά των εικόνων του Δωδεκαόρτου, ενώ η ψηφιδωτή εικόνα του Άγιου Νικολάου είναι ένα από τα σπάνια δείγματα στο είδος της.

Τα τελευταία χρόνια η Μονή ανακαινίσθηκε σχεδόν εξ' ολοκλήρου από την Αρχαιολογική Υπηρεσία.

Κατοικείται από μεγάλη και δραστήρια μοναχική Αδελφότητα, η οποία μεριμνά για την συντήρηση των κτηρίων αλλά και την εξυπηρέτηση των προσκυνητών και επιστημόνων.

Ø Μονή Αγ. Παύλου

Βρίσκεται στους δυτικούς πρόποδες του Άθω, απέχει 20 λεπτά από την θάλασσα και είναι αφιερωμένη στην Υπαπαντή του Χριστού. Η Μονή καταστράφηκε πολλές φορές από διάφορες αιτίες, γι' αυτό και τα κτίριά της ανήκουν σε διάφορες χρονικές περιόδους. Το Καθολικό κτίστηκε λίγο πριν τα μέσα του 19ου αι. Η Μονή διαθέτει δώδεκα παρεκκλήσια, με πιο αξιόλογο εκείνο του Αγίου Γεωργίου με

τοιχογραφίες κρητικής τέχνης (1555). Στη Μονή υπάγονται δυο Σκήτες: η Νέα Σκήτη και του Αγίου Δημητρίου.

Πρώτη μνεία της Μονής έχουμε στο 2^ο μισό του 10ου αι., κυρίως του κτήτορα της Παύλου Ξηροποταμινού και μετά στα 1259. Μετά τις επιδρομές των Καταλανών υποβιβάζεται σε κελί για να ξαναγίνει οριστικά Μονή στο 3^ο τέταρτο του 14ου αι. Τον 15ο αι. ενισχύεται οικονομικά από Σέρβους ηγεμόνες και στα Μεταβυζαντινά χρόνια από ηγεμόνες παραδουνάβιων χωρών.

Στην Μονή φυλάσσονται φορητές εικόνες, κειμήλια, ιερά λείψανα και ιερά σκεύη. Η βιβλιοθήκη της Μονής περιέχει 494 χειρόγραφα και περίπου 12.500 βιβλία.

Στη Μονή είναι εγκατεστημένη αδελφότητα 30 μονάχων.

Ø Μονή Σίμωνος Πέτρας

Η επταόροφη Μονή της Σιμώνος Πέτρα είναι το τολμηρότερα οικοδόμημα του Αγ. Όρους είναι κτισμένη πάνω σε ένα απόκρημνο βράχο στη ΝΔ πλευρά της χερσονήσου και είναι αφιερωμένη στην Γέννηση του Χριστού. Η ονομασία της προέρχεται από τον ιδρυτή της, όσιο Σίμωνα, που έζησε στο Όρος στο μέσο του 14ου αιώνα. Το Καθολικό της Μονής κτίστηκε μετά την τελευταία πυρκαγιά και δεν είναι τοιχογραφημένο. Η Μονή διαθέτει 15 παρεκκλήσια και πέντε κελιά στις Καρυές.

Στα τέλη του 16^{ου} αιώνα., η Μονή καίγεται ολόκληρη, ξανακτίζεται και ξανακαίγεται στις αρχές του 17ου αι. Τότε αρχίζει μια περίοδος παρακμής που διακόπτεται από σύντομες περιόδους ανάκαμψης. Στα τέλη του περασμένου αιώνα η Μονή καίγεται ολόκληρη και ξανακτίζεται με εράνους από την Ρωσία.

Από άποψη κειμηλίων, η Μονή διαθέτει ένα τεμάχιο Τιμίου ξύλου, λείψανα αγίων και διάφορα άλλα κειμήλια. Η βιβλιοθήκη ήταν αξιόλογη μέχρι την τελευταία πυρκαγιά τώρα έχει μόνο Αίγα νεώτερα χειρόγραφα και λίγα βιβλία

Στη μονή είναι εγκατεστημένη αδελφότητα 60 μοναχών.

Ø Μονή Φιλοθέου

Λίγο πιο πάνω από την Μονή Καρακάλλου, σ 'ένα οροπέδιο βρίσκεται η Μονή Φιλοθέου, σε απόσταση περίπου 2,5 ωρών από τις Καρυές, και είναι αφιερωμένη στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου. Το καθολικό κτίζεται λίγο πριν από τα μέσα του 18ου αι, και τοιχογραφείται μετά τα μέσα του 18ου αι. Η μονή διαθέτει εννέα παρεκκλήσια και δεκατρία κελιά, το ένα εκ των οποίων βρίσκεται στις Καρυές.

Η Μονή ιδρύεται στο τελευταίο τέταρτο του 10ου αι., αλλά μόλις στα τέλη του 11ου παίρνει την μορφή μοναστηριού. Στα τέλη του 13ου και του 14ου αι. ενισχύεται οικονομικά από τους Βυζαντινούς αυτοκράτορες και τους Σέρβους ηγεμόνες. Στους μεταβυζαντινούς χρόνους, ηγεμόνες παραδουνάβιων χωρών προσφέρουν στην Μονή σοβαρή οικονομική βοήθεια. Το 1871, η Μονή, με εξαίρεση το Καθολικό, την Τράπεζα και την Βιβλιοθήκη, καίγεται ολόκληρη.

Η Μονή διαθέτει πολλά κειμήλια, λείψανα αγίων και κυρίως την Θαυματουργή εικόνα της Θεοτόκου Γλυκοφιλούσας. Στην βιβλιοθήκη υπάρχουν 250 χειρόγραφα και πολλά βιβλία.

Στην Μονή είναι εγκατεστημένη αδελφότητα 50 μοναχών.

Ø Μονή Δοχειαρίου

Πρόκειται για ένα από τα κομψότερα και ωραιότερα μοναστήρια του Αγίου Όρους, δίπλα στη Θάλασσα. Το συγκρότημα αρχίζει από την Τράπεζα (παλαιά και νέα) και τελειώνει στο ψηλότερο σημείο σε έναν ψηλό πύργο που δεσπόζει του χώρου. Ανάλογα υψηλό είναι και το καθολικό που υψώνεται πάνω στους τοίχους του παλαιότερου ναού.

Η ίδρυση της Μονής ανάγεται στο δεύτερο μισό του 10ου αιώνα και αποδίδεται στον Ευθύμιο, μαθητή του Οσίου Αθανασίου της Λαύρας, ο οποίος είχε στην υπηρεσία του "Δοχείου", εξ ου και η ονομασία Δοχειαρίου. Στα μέσα του 16ου αιώνα (1568) κτίσθηκε και εικονογραφήθηκε ο καθολικός Ναός και η τράπεζα. Η τοιχογράφηση της τράπεζας χρονολογείται στα 1676 και 1700 (Βόρειο τμήμα). Εκτός από τις τοιχογραφίες του 16ου αιώνα, στο καθολικό είναι επίσης οι τοιχογραφίες του 18ου, αιώνα που κοσμούν τον εξωνάρθηκα και αντιγράφουν με σπουδαία επιτυχία τις τοιχογραφίες του 14ου αιώνα από άλλα μνημεία. Επίσης αξιοσημείωτη είναι και η βιβλιοθήκη της Μονής, όπου εκτός από τα πολύ σημαντικά ιστορικά έγγραφα, φυλάσσονται και περισσότερα από 400 χειρόγραφα.

Η Μονή κατοικείται από δραστήρια αδελφότητα, η οποία μεριμνά για τις ποικίλες ανάγκες της. Η φιλοξενία των επιστημόνων και των προσκυνητών είναι δεδομένη.

Ø Μονή Καρακάλου

Η μονή βρίσκεται ανάμεσα στις μονές Μεγίστης ,Λαύρας και Ιβήρων, σε πλαγιά κοντά στη Θάλασσα και είναι αφιερωμένη στους αποστόλους Πέτρο και Παύλο. Μέσα στον φρουριακό περίβολο της Μονής βρίσκεται το Καθολικό, αθωνικού τύπου, που είναι των μέσων του 16ου αι. και τοιχογραφήθηκε στις αρχές του 18ου αιώνα. Η Μονή διαθέτει επτά παρεκκλήσια, τέσσερα κελιά στις Καρυές και δεκατέσσερα στο δάσος ΒΔ από αυτήν.

Η Μονή αναφέρεται σε έγγραφα του 1018 και του 1087. Τον 13ο αι. ερημώνεται εντελώς, αλλά ανακαινίζεται από τους αυτοκράτορες

Ανδρόνικο Β' και Ιωάννη Ε' Παλαιολόγο. Στη συνέχεια δέχεται επιθέσεις πειρατών και Λατίνων. Τον 16ο αι. καταστρέφεται εντελώς και ξανακτίζεται χάρη στην ενίσχυση των ηγεμόνων της Μολδοβλαχίας.

Στη Μονή φυλάσσονται πολλές φορητές εικόνες, ιερά κειμήλια και εκκλησιαστικά σκεύη. Η βιβλιοθήκη της Μονής περιέχει 279 χειρόγραφα και 2.500 περίπου βιβλία.

Στη μονή είναι εγκατεστημένη αδελφότητα 25 μοναχών.

Ø Μονή Κωνσταμονίτου

Η Μονή βρίσκεται ανάμεσα στις Μονές Ζωγράφου και Διονυσίου, μισή ώρα από τη Θάλασσα από την πλευρά του Σιγγιτικού κόλπου και είναι αφιερωμένη στον πρωτομάρτυρα Στέφανο. Το καθολικό κτίζεται μετά τα μέσα του 19ου αι., στον τύπο του αθωνικού καθολικού, πάνω στα ερείπια του παλιότερου ναού. Η Μονή διαθέτει 9 παρεκκλήσια.

Η Μονή αναφέρεται από τον 11ο αι. Στις αρχές του 14ου αι. καταστρέφεται. Αυτοκρατορικά χρυσόβουλα καθορίζουν τα σύνορα της και Σέρβοι ηγεμόνες συγκαταλέγονται στους ευεργέτες της, Στα Μεταβυζαντινό χρόνια, οι περίοδοι ακμής εναλλάσσονται με περιόδους ανέχειας.

Από τα κειμήλια της Μονής ξεχωρίζουν οι εικόνες του Πρωτομάρτυρος Στέφανου, της Θεοτόκου Οδηγήτριας και της Θεοτόκου Αντιφωνητριάς. Υπάρχουν ακόμη λειψανοθήκες, εκκλησιαστικά σκεύη, χρυσόβουλα κ.α. Στην βιβλιοθήκη φυλάσσονται 110 χειρόγραφα και πολλά βιβλία.

Στην μονή είναι εγκατεστημένη αδελφότητα 30 περίπου μοναχών.

4.5 ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

4.5.1 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Χτισμένη από τον Κάσσανδρο πάνω σε νεολιθικά πολίσματα στις όχθες του Θερμαϊκού, πήρε το όνομα της αδελφής του Μεγαλέξανδρου των Μακεδόνων. Θεμέλιο του Ελληνιστικού κόσμου, η Πρώτη των Μακεδόνων, έδρα της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, Συμβασιλεύουσα του Βυζαντίου, ξακουστό κέντρο μεταξύ Ανατολής και Δύσης, κόμβος στην Εγνατία οδό, μητροπολιτικό κέντρο της Βαλκανικής, κοσμοπολίτισσα των αρχών του αιώνα. Επέτρεψε την ειρηνική διείσδυση λαών και πολιτισμών, ενσωμάτωσε θρησκείες, συνήθειες και παραδόσεις στον καμβά του πολυπολιτισμικού της παρελθόντος.

Αρχαίοι ναοί, ανακτορικά συγκροτήματα, ασπίδες θριάμβου, βυζαντινές εκκλησιές με περίτεχνα ψηφιδωτά και τοιχογραφίες, επιβλητικές οχυρώσεις και πύργοι, οθωμανικά λουτρά και τεμένη, λαμπρά δημόσια κτίρια, νεοκλασικά αρχοντικά και γραφικές διατηρητέες γειτονιές, πιστοποιούν τη διαδοχή των πολιτισμών και συνθέτουν το σκηνικό μίας πόλης εξέχουσας και σημαντικής.

Υπήρξε το κέντρο των μεγάλων εργατικών κινημάτων της χώρας, αλλά και το καταφύγιο ξεριζωμένων προσφύγων, που κατέληξαν σ' αυτήν προσθέτοντας στο ανθρώπινο μωσαϊκό της, πολύχρωμες ψηφίδες.

Πόλη ποιητική και ερωτική γέννησε λογοτέχνες και ποιητές, καλλιτέχνες και μεγάλες φυσιογνωμίες της ελληνικής κοινωνικής, πολιτικής, οικονομικής και πολιτιστικής ζωής. Την ύμνησαν και τη ζωγράφισαν, την πολιόρκησαν και την κατέκτησαν Γενοβέζοι, Βενετσιάνοι, Φράγκοι, Σαρακηνοί, Εβραίοι, Αρμένιοι και Μωαμεθανοί και όλοι άφησαν πάνω της τα δικά τους σημάδια. Παρέμεινε πάντα Ελληνική όσο και μοναδική.

4.7.2 Κέντρο Μακεδονικής Γης

Στην καρδιά των μεγάλων κέντρων του αρχαίου Πολιτισμού - Δίον, Βεργίνα, Πέλλα Άγιο Όρος - η Θεσσαλονίκη συγκεντρώνει στα μουσεία της εκθέματα και θησαυρούς μοναδικούς.

Μέσα σε μία ακτίνα 100 χιλιομέτρων, περιμετρικά της πόλης και στους γύρω νομούς βρίσκονται συγκεντρωμένοι μερικοί από τους πιο ενδιαφέροντες τόπους του αρχαιοελληνικού κόσμου. Από το μεγάλο θρησκευτικό κέντρο, το Δίον, στη σκιά του Βουνού των Θεών του Ολύμπου, στην πρώτη πρωτεύουσα των αρχαίων Μακεδόνων, τις Αιγές, δίπλα στην νεκρόπολη των Μακεδόνων Βασιλέων στη Βεργίνα. Από το λαμπρό πολεοδομικό συγκρότημα της Πέλλας, στα περίτεχνα ζωγραφισμένα ταφικά μνημεία του Αγίου Αθανασίου. Λίγα χιλιόμετρα έξω από την πόλη ο αρχαιολογικός χώρος της Σίνδου, με τα μοναδικά ευρήματα. Στο δρόμο προς τη Χαλκιδική, στο μυστηριακό σπήλαιο των Πετραλώνων, παλαιολιθικής εποχής, η επιστήμη διασταυρώνεται με τους προϊστορικούς μύθους. Πολύ κοντά και η τιμωρημένη και ανασκαμμένη από τον Φίλιππο τον Μακεδόνα, Όλυνθος.

Στα ανατολικά του νομού ορθώνεται ο «Μακεδονικός Μυστράς», το Βυζαντινό κάστρο της Ρεντίνας. Πολύ κοντά και τα αρχαία Στάγαιρα, γενέτειρα του Αριστοτέλη, ενός από τους μεγαλύτερους φιλόσοφους του αρχαίου κόσμου.

Το επίκεντρο της Ορθοδοξίας, και ιστορικό κέντρο εκχριστιανισμού των Σλάβων, η Θεσσαλονίκη είναι ταυτόχρονα και αφετηρία για το προσκύνημα στις σεπτές μονές του Άθως, στο Άγιο Όρος

4.5.3 Οικονομικό Κέντρο των Βαλκανίων

Οικονομικό κέντρο σ' όλες τις περιόδους της ιστορίας της η Θεσσαλονίκη διατηρεί και σήμερα αυτό το ρόλο. Δεύτερο λιμάνι της χώρας, από τα μεγαλύτερα της Μεσογείου, επίνειο της βαλκανικής ενδοχώρας, συνδέει την Ευρώπη με την Εγγύς και τη Μέση Ανατολή, το Αιγαίο με τη Μαύρη Θάλασσα και τον Ινδικό Ωκεανό.

Το αεροδρόμιό της, ένας ευρωπαϊκός κόμβος υποδοχής και κατευόδου επισκεπτών απ' όλο τον κόσμο, τη συνδέει με τις

πρωτεύουσες και τις σημαντικότερες ευρωπαϊκές μεγαλουπόλεις. Μεγάλο διαμετακομιστικό κέντρο, χάρη στο σιδηροδρομικό και τον επιβατικό σταθμό στο λιμάνι της, υποδέχεται κάθε χρόνο εκατοντάδες χιλιάδες τουρίστες με προορισμό όχι μόνο την ίδια πόλη, αλλά και όλη την περιοχή.

Αληθινή ευρωπαϊκή μεγαλούπολη είναι ταυτόχρονα βιομηχανικό, χρηματιστηριακό, εμπορικό, συνεδριακό και τουριστικό κέντρο.

Η Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης HELEXPO, τόσο με τη γενική διοργάνωση, όσο και με τις 25 κλαδικές εκθέσεις την καθιστά επίκεντρο διεθνούς επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Το πανεπιστήμιο, τα επιστημονικά ιδρύματα και οργανώσεις, τα επιμελητήρια, οι επαγγελματικοί φορείς την αναδεικνύουν ως τη μεγαλύτερη συνεδριακή πόλη στα Βαλκάνια.

Από εδώ ξεκίνησαν και αναπτύσσονται οι μεγαλύτερες οικονομικές, και πολιτιστικές συνεργασίες της Ελλάδας με τις χώρες της Μαύρης Θάλασσας και της Ανατολικής Ευρώπης.

4.5.4 Θησαυροί της Φύσης

Δύο Λίμνες, η Κορώνεια και η Βόλβη, και το Δέλτα του ποταμού Αξιού με ένα σπάνιο πλέγμα οικοσυστημάτων με καλαμιώνες, υγρά λιβάδια, υδρόφιλα φυτά και δέντρα εντάσσουν τις περιοχές αυτές του νομού Θεσσαλονίκης στους 11 ελληνικούς υγροτόπους διεθνούς σημασίας που προστατεύονται από τη Συνθήκη Ramsar.

Φυσικές ομορφιές, γεωλογικοί σχηματισμοί, θερμές πηγές κι ανάμεσά τους βυζαντινά μνημεία και γραφικοί οικισμοί. Ένας βυζαντινός πύργος, οι ρηχές ψαρόβαρκες μέσα στις λίμνες, χαριτωμένοι αργυροπελεκάνοι και ερωδιοί, αιωνόβια πλατάνια φορτωμένα με φωλιές πουλιών, «μνημεία της φύσης», συνυπάρχουν με το βυζαντινό λαδόμυλο, τους γραφικούς ιχθυεμπόρους των γριβαδιών και των άλλων λιμνήσιων ψαριών, τις Νυμφόπετρες, τους πυριτικούς βράχους, που ο θρύλος τις θέλει «γαμήλια πομπή που ξαφνικά πέτρωσε από άδικη φθονερή κατάρα».

Σωστή αετοφωλιά στην κορυφή του λόφου της Ρεντίνας το βυζαντινό κάστρο, δίπλα στον ομώνυμο οικισμό, που για χρόνια είχε τον αποτελεσματικό έλεγχο της κοιλάδας του Ρήχιου ποταμού και της

Εγνατίας οδού. Η παρθένα φύση, που περιβάλλει την περιοχή και το ναό της Αγίας Μαρίνας, έδωσε στην περιοχή την ονομασία «Μακεδονικά Τέμπη».

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι υγρότοποι της Επανομής, του Αγγελοχωρίου και του Καλοχωρίου με οικολογική και αισθητική αξία, που προσφέρεται για εκπαιδευτικές επισκέψεις περιβαλλοντικής αγωγής.

Το παραλίμνιο δάσος της περιοχής Απολλωνίας συνολικής έκτασης 300 στρεμμάτων, με υπεραιώνobia δέντρα, το «βήμα» του Αποστόλου Παύλου στην ίδια περιοχή, τα μουσουλμανικά μνημεία - το λουτρό, το τζαμί και το χάνι - επικεντρώνουν το ενδιαφέρον στη βόρεια πλευρά των λιμνών. Τα δάση του Μελισουργού, του Βερτίσκου και των Κερδυλλίων, με ειδικούς χώρους υποδοχής επισκεπτών, γοητεύουν τους φυσιολάτρες.

Σε απόσταση λίγων λεπτών από το κέντρο της Θεσσαλονίκης τα παραθαλάσσια θέρετρα της, η Περαία, οι Νέοι Επιβάτες, το τραγουδισμένο Μπαξέ Τσιφλίκι, η Αγία Τριάδα, η Μηχανιώνα και λίγο μακρύτερα οι ακτές του Στρυμωνικού κόλπου, προσφέρονται όχι μόνο για αναψυχή αλλά και για καλοκαιρινές διακοπές.

4.5.5 Πολύχρωμη και Φιλόξενη

Διασχίζοντας τους κεντρικούς δρόμους συναντάς οικείες φυσιογνωμίες, ανθρώπους των γραμμάτων, της πολιτικής και της τέχνης.

Σε γραφικές γωνιές μικρά στέκια , ταβερνάκια , ουζάδικα φοιτητικά και πολυτελή εστιατόρια, ανατολίτικα σιροπιαστά και καφετέριες ευρωπαϊκές, πλανόδιοι μικροπωλητές και μεγάλα υπερκαταστήματα, παλαιοπωλεία και υπερμοντέρνα καταστήματα, λατέρνες και συναυλίες μουσικής δωματίου, ρεμπέτικες κομπανίες και αναρίθμητοι σπουδαστές ωδείων. Δεκάδες καφέ και μπαράκια είναι στέκια καλλιτεχνών. Μεγάλα βιβλιοπωλεία, όπου συχνάζουν οι ποιητές και λογοτέχνες. Το

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, το μεγαλύτερο των Βαλκανίων με 60.000 φοιτητές, αποτελεί μία ολοζώντανη , θορυβώδη, δημιουργική κοινότητα που συχνάζει στις μεγάλες δημόσιες βιβλιοθήκες, στις αίθουσες της 7ης και των άλλων τεχνών, αλλά και στα δικά της πολύβουα, νεανικά καφενεία και μαγαζιά.

Η Θεσσαλονίκη διαθέτει μεγάλα μουσεία με μοναδικά εκθέματα, που αξίζουν ταξίδι πολλών χιλιάδων χιλιομέτρων. Το Αρχαιολογικό Μουσείο, με τα ευρήματα της Βεργίνας, της Σίνδου, της Θέρμης, της Θεσσαλονίκης, της Χαλκιδικής και όλης της Μακεδονίας, Το Βυζαντινολογικό Μουσείο με μοναδικούς Θησαυρούς από όλη τη Βόρεια Ελλάδα, το Μουσείο του Λευκού Πύργου, με την εξαιρετική συλλογή βυζαντινών εικόνων, το Λαογραφικό Μουσείο, Το τεχνικό Μουσείο, το Μουσείο του Μακεδονικού Αγώνα, συγκεντρώνουν στις συλλογές τους ό,τι μπορεί να ενδιαφέρει επιστήμονες, ερευνητές και κάθε επισκέπτη της πόλης.

Στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, στη Δημοτική Πινακοθήκη, στο Πολιτιστικό Κέντρο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, στο Τελόγλειο, στις αίθουσες του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος, στα Φεστιβάλ Κινηματογράφου και Τραγουδιού, στις Βραδιές Ονείρου το καλοκαίρι, στα Δημήτρια κάθε φθινόπωρο, στις συναυλίες της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης και της Δημοτικής Ορχήστρας, συμμετέχει ο κάθε επισκέπτης στη σύγχρονη πολιτιστική της ζωή.

Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης το 1997, η Θεσσαλονίκη ορίστηκε κέντρο του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού και έδρα του Κοινοβουλίου των Αποδήμων Ελλήνων.

4.5.6 Σύντομη Ιστορία της Θεσσαλονίκης

315 Π. Χ	Ίδρυση της Θεσσαλονίκης από το βασιλιά της Μακεδονίας Κάσσανδρο, στη θέση της αρχαίας Θέρμης, με συνοικισμό των γειτονικών οικισμών Χαλάστρας, Απολλωνίας, Αινείας κ.α..Κάσσανδρος δίνει στη νέα πόλη το όνομα της γυναίκας του Θεσσαλονίκης, αδελφής του Μεγάλου Αλεξάνδρου
146-120π.Χ.	Κατασκευάζεται από τον ανθύπατο Γναίο Εγνάτιο η Εγνατία οδός, από την Αδριατική ως τον Έβρο.
50 μ.Χ.	Ο Απόστολος Παύλος κηρύσσει στη Θεσσαλονίκη τον Χριστιανισμό
253,262,269	Επιδρομές Γότθων
Αρχές 4^{ου} αιώνα	Ο Γαλέριος Βαλέριος Μαξιμιανός εξωραΐζει τη Θεσσαλονίκη με λαμπρό μνημειακό συγκρότημα: Αψίδα του Γαλερίου (Καμάρα), Rotonda, Ιππόδρομος, Οκτάγωνο Πλατεία Ναυαρίνου
26 Οκτ. 305	Μαρτύριο του Αγίου Δημητρίου. Πρώτη μικρή εκκλησία επάνω στον τάφο του
390 μ.Χ.	Εξέγερση των Θεσσαλονικέων εναντίον του αυτοκράτορα Θεοδοσίου Α' τον Μεγάλου.Σφαγή 7000 πολιτών στον Ιππόδρομο.

464 μ.Χ.	Κτιάζεται η πρώτη μεγάλη βασιλική του Αγίου Δημητρίου.
620 μ.Χ. ~	Μεγάλος σεισμός. Καταστροφή οικοδομημάτων της Αγοράς.
Τέλος 7^{ου} αιώνα	Ανέγερση του ναού της Αγίας Σοφίας (βασιλική με τρούλο) .
8ος αιώνας	Οικονομική άνοδος και ευημερία της πόλης. Πολιτιστική ακτινοβολία της στους Σλάβους
9ος αιώνας	Οι Θεσσαλονικείς αδερφοί Κύριλλος (Κωνσταντίνος) και Μεθόδιος διαδίδουν στους Σλάβους της Βαλκανικής και βορειότερων περιοχών το βυζαντινό πολιτισμό και τους φτιάχνουν αλφάβητο.
904 μ.Χ.	Επιδρομή των Σαρακηνών πειρατών. Κατάληψη και λεηλασία της πόλης
Τέλη 9^{ου} - μέσα 10^{ου} Αιώνα	Επιδρομές Βουλγάρων.
1185 - 1186	Κατάληψη και κατοχή της πόλης από τους Νορμανδούς.
1204 - 1224	Κατάληψη και κατοχή της πόλης από τους Φράγκους
Απρίλιος 1224	Η Θεσσαλονίκη ανακαταλαμβάνεται από τον Θεόδωρο Δούκα Κομνηνό, ηγεμόνα της Ηπείρου.
1339 μ.Χ.	Αναταραχή στην πόλη με αφορμή τις ησυχαστικές έριδες. Γρηγόριος Παλαμάς.
1342 - 1349	Επανάσταση των Ζηλωτών και κυριαρχία τους στην πόλη.

2 Μαρτίου 1430	Κατάληψη της Θεσσαλονίκης από τους Τούρκους
1821 - 1823	Τρομοκρατία στην πόλη εξαιτίας της ελληνικής επανάστασης και της εξέγερσης στη Χαλκιδική.
1850 - 1900	Οικονομική και πνευματική άνοδος των Ελλήνων και των Εβραίων της Θεσσαλονίκης, αύξηση του πληθυσμού της, ίδρυση ελληνικών και ξένων σχολείων και τυπογραφείων.
1874	Κατεδαφίζεται το παραλιακό τείχος και δημιουργείται η προκυμαία της Θεσσαλονίκης.
1904 - 1908	Ο Μακεδονικός Αγώνας. Το ελληνικό προξενείο της Θεσσαλονίκης καθοδηγεί τον αγώνα.
Ιούλιος 1908	Επανάσταση των Νεοτούρκων στη Θεσσαλονίκη
1912 - 1913	Βαλκανικοί Πόλεμοι.
26/10/1912	Παράδοση της Θεσσαλονίκης στους Έλληνες από τους Τούρκους
5 /3/1913	Δολοφονία του Γεωργίου Α' στη Θεσσαλονίκη.
22 /11/ 1915	Απόβαση του κύριου σώματος των Αγγλογάλλων στη Θεσσαλονίκη
17 Αυγ. 1916	Εκδηλώνεται στη Θεσσαλονίκη το κίνημα της "Εθνικής Αμύνης".
5 Αυγ. 1917	Καταστροφική πυρκαγιά. Εκπόνηση νέου πολεοδομικού σχεδίου από τον Ε.Hebrard.
1943	Εκτοπισμοί 44000 περίπου Εβραίων της Θεσσαλονίκης στα στρατόπεδα.
1957	Αρχίζουν τα έργα διαμόρφωσης της νέας παραλίας.
1962	Ίδρυση τον νέον Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης
22 /05/1963	Δολοφονία τον Γρηγόρη Λαμπράκη
20 Ιούν. 1978	Ισχυρός σεισμός συγκλονίζει την πόλη και προκαλεί καταστροφές.
1985	Συμπλήρωση 2300 χρόνων από την ίδρυση της πόλης
1997	Η Θεσσαλονίκη πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης.

Ο Νομός Θεσσαλονίκης μαζί με τη Χαλκιδική αποτελούν το κέντρο της Μακεδονίας, συγκεντρώνοντας το ενδιαφέρον χιλιάδων τουριστών κάθε χρόνο όχι μόνο από το εξωτερικό αλλά και από όλη την υπόλοιπη Ελλάδα. Ο συνδυασμός της ορεινής μακεδονικής γης με τις υπέροχες παραλίες, τα αρχαιολογικά και Θρησκευτικά μνημεία και τη μακραίωνη ιστορία μαγνητίζουν τους επισκέπτες της.

Ο νομός Θεσσαλονίκης με τη όμορφη ομώνυμη πόλη προσφέρεται ως αφετηρία των εκδρομών μας στη Χαλκιδική και τις γύρω παραλίες αλλά και για γραφικά ορεινά χωριά της περιοχής. Η Θεσσαλονίκη αν και είναι μια σύγχρονη μεγαλούπολη, έχει καταφέρει να αναδείξει το ανθρώπινο στοιχείο και να συνδυάσει αρμονικά εμπόριο, πνεύμα και διασκέδαση.

Ο νομός Θεσσαλονίκης συνορεύει δυτικά με τους νομούς Ημαθίας και Πέλλας, βόρεια και βορειοανατολικά με τους νομούς Κιλκίς και Σερρών, νοτιοανατολικά με τη Χαλκιδική και βρέχεται στα νότια από το Θερμαϊκό και στα ανατολικά από το Στρυμονικό κόλπο.

4.5.7 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ – ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΟ

Ο πολιτισμός είναι ανεπτυγμένος σε όλες του τις μορφές στη Θεσσαλονίκη. Το πιο πρόσφατο απόκτημα της πόλης είναι το Μέγαρο Μουσικής όπου φιλοξενούνται εξαιρετικές μουσικές και πολιτιστικές παραστάσεις. Η πόλη διαθέτει επίσης δυο Ωδεία, το Κρατικό Θέατρο και την Κρατική Ορχήστρα όλα με σημαντική προσφορά στην πολιτιστική ζωή του τόπου. Το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος φιλοξενείται στην αίθουσα της Εταιρίας Μακεδονικών Σπουδών και συχνά επισκέπτεται άλλες περιοχές της Μακεδονίας και της υπόλοιπης Ελλάδας με επιλεγμένο ρεπερτόριο. Το Κρατικό Θέατρο διαθέτει τρεις σκηνές, που λειτουργούν ταυτόχρονα μαζί με την Πειραματική σκηνή της Μακεδονικής Καλλιτεχνικής Εταιρίας "Τέχνη" που έχει δώσει ένα

υψηλού επιπέδου έργο στην πνευματική ζωή της πόλης. Αξιόλογη παρουσία είναι και το Θέατρο Δάσους, το Θερινό θέατρο, στον Κεδρηνό λόφο το οποίο προσφέρεται εκτός από Θέατρο για παραστάσεις χορού και συναυλίες. Υπάρχει ακόμα το μικρό Θερινό Θέατρο στο πάρκο της ΧΑΝΟ, στο οποίο φιλοξενούνται θεατρικά σχήματα και κυρίως εκεί γίνονται οι Θεατρικές εορτές, με συμμετοχή ομάδων από όλη τη χώρα.

Με μεγάλη θρησκευτική κατάνυξη εορτάζεται ο πολιούχος της πόλης Άγιος Δημήτριος. Στα "Δημήτρια" που διαρκούν δύο μήνες από τον Οκτώβριο μέχρι το Νοέμβριο πραγματοποιούνται πολλές και ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Ενώ στην εθνική επέτειο της 28ης Οκτωβρίου γίνεται στη Θεσσαλονίκη η μεγάλη στρατιωτική παρέλαση.

Τέλος, η Θεσσαλονίκη, χάρη στην καθιερωμένη Διεθνή "Εκθεση του Σεπτεμβρίου αλλά και σε μια σειρά δυναμικά αναπτυσσόμενων εκθεσιακών και συνεδριακών διοργανώσεων, έχει καθιερωθεί ως εμπορικό και οικονομικό κέντρο των Βαλκανίων και των χωρών της Παρευξείνιας ζώνης.

Άλλος σημαντικός θεσμός είναι το Φεστιβάλ Κινηματογράφου, η σημασία του οποίου συνεχώς αναβαθμίζεται αλλά και άλλες εκδηλώσεις όπως Φεστιβάλ Νέων Καλλιτεχνών, Χορευτικών Συγκροτημάτων και Ελαφρού Τραγουδιού.

4.5.8 ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ – ΜΝΗΜΕΙΑ

Ø Ο Λευκός Πύργος είναι το σήμα κατατεθέν της Θεσσαλονίκης. Κτίστηκε στο 1430 από τους Ενετούς ως οχυρωματικό έργο του λιμανιού. Την ίδια εποχή κτίστηκε και ο αντίστοιχος του ο πύργος του Τριγωνίου, στη νοτιανατολική γωνία της ακρόπολης. Ο Λευκός Πύργος έχει ύψος 37 μ. και αποτελεί το σύμβολο όχι μόνο της Θεσσαλονίκης αλλά ολόκληρης της Μακεδονίας. Το 18ο αι. ο Πύργος μετατράπηκε σε φυλακή για τους γενίτσαρους. Μετά τη σφαγή τους ονομάστηκε Πύργος του Αίματος, όνομα που άλλαξε στα τέλη του περασμένου αιώνα όταν το οικοδόμημα ασπρίστηκε εξωτερικά. Τα τελευταία χρόνια ο Πύργος λειτουργεί ως μουσείο για τη Ιστορία και την Τέχνη της Θεσσαλονίκης. Σήμερα η πλατεία του Λευκού Πύργου είναι ιδανική για τις απογευματινές βόλτες μικρών και μεγάλων. Για να απολαύσετε τη φαντασμαγορική θέα της πόλης και του Θερμαϊκού ανεβείτε μέχρι την κορυφή του Πύργου.

Ø Οι εγκαταστάσεις της Διεθνούς Έκθεσης της Θεσσαλονίκης με το χαρακτηριστικό **πύργο του ΟΤΕ** και το Θέατρο της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών.

Ø **Η Αψίδα του Γαλέριου** γνωστή ως Καμάρα. Η Αψίδα του Θριάμβου κτίστηκε στις αρχές του 4ου αι. από τον αυτοκράτορα Γαλέριο Βαλέριο Μαξιμιανό για να γιορτάσει τη νίκη του στην Ασία. Η Αψίδα ήταν τμήμα ενός μεγάλου οικοδομικού συνόλου που περιλάμβανε τα ανάκτορα του Γαλέριου, του ιππόδρομο και το μαισωλείο του Αυτοκράτορα. Η Αψίδα βρίσκεται στα ίχνη της αρχαίας Εγνατίας οδού. Λείψανα από τα ανάκτορα του Γαλέριου βρέθηκαν στην πλατεία Ναυαρίνου, ενώ τα ερείπια του ιπποδρόμου πρέπει να βρίσκονται κάτω από τα Θεμέλια πολυκατοικιών στην πλατεία Ιπποδρομίου.

Ø **Τα τείχη της Θεσσαλονίκης**, τα ονομαζόμενα και "κάστρα" κτίστηκαν επί Μεγάλου Θεοδοσίου και περιέβαλαν ολόκληρη την πόλη, από τη σημερινή πλατεία Δημοκρατίας ως το Επταπύργιο και μέχρι το σημείο όπου αργότερα κτίστηκε ο Λευκός Πύργος. Τα δυο τείχη, το παραλιακό και το βόρειο έχουν μισοκαταστραφεί. Πρόλαβαν όμως στην ιστορία τους να σώσουν πολλές φορές από τους επιδρομείς, όχι μόνο την πόλη αλλά και ολόκληρο το Βυζάντιο. Το αρχαιότερο τμήμα των οχυρώσεων της Θεσσαλονίκης χρονολογείται από τον 4ο μ.Χ. αι. που σε ορισμένα σημεία κτίστηκε πάνω σε οχυρωματικά έργα Ελληνιστικής εποχής. Κατά μήκος των τειχών υπήρχαν διάφοροι πύργοι και πολλές πύλες, οι οποίες καταστράφηκαν κατά καιρούς.

Ø Στο κέντρο της παλιάς πόλης βρισκόταν η **ρωμαϊκή αγορά** (2ος μ.Χ. αι.). Η κύρια είσοδος της ήταν κοντά στο άγαλμα του Ελ. Βενιζέλου και μέχρι τις αρχές του 19ου αι. διατηρούνταν τμήματα αρχαίας στοάς με αγάλματα τα οποία τώρα βρίσκονται στο μουσείο του Λούβρου. Πρόκειται για τις "μαινόμενες" ή "μαγεμένες" όπως τα ονόμαζαν οι παλαιοί Θεσσαλονικείς.

Ø **Η Ροτόντα** είναι το παλαιότερο μνημείο της πόλης, κτισμένη γύρω στα 300 μ.Χ. Πρόκειται για ένα κυκλικό οικοδόμημα ρωμαϊκής περιόδου μοναδικό στην Ελλάδα. Ο προορισμός της είναι αμφισβητούμενος. Σύμφωνα με μια άποψη κτίστηκε από το Γαλέριο ως μαυσωλείο αλλά δεν χρησιμοποιήθηκε ποτέ, ενώ μια δεύτερη άποψη αναφέρει πως πιθανόν στη Ροτόντα γινόταν οι επίσημες τελετές του παλατιού. Στα χρόνια του Μεγάλου Θεοδοσίου (379-395 μ.Χ.) η Ροτόντα διαμορφώθηκε σε ναό των Ασωμάτων ή Αρχαγγέλων και το 1590 μετατράπηκε σε τζαμί. Μετά την απελευθέρωση της πόλης αγιάστηκε και πάλι ως ναός του Αγ. Γεωργίου. Όταν η Ροτόντα μετατράπηκε σε χριστιανικό ναό διακοσμήθηκε με ψηφιδωτά σε χρυσό φόντο και υπέροχες τοιχογραφίες. Μοναδικής τέχνης ήταν και άμβωνας του ναού έργο του 5ου αι. ο οποίος βρίσκεται στο Αρχαιολογικό μουσείο της Κωνσταντινούπολης.

Ø **Η εκκλησία του Αγ. Δημητρίου**, του πολιούχου της Θεσσαλονίκης, κτίστηκε αρχικά πάνω από τα ερείπια του λουτρού όπου φυλακίστηκε, μαρτύρησε και σύμφωνα με την παράδοση θάφτηκε ο μάρτυρας Δημήτριος. Ο πρώτος ξυλόστεγος παλαιοχριστιανικός ναός καταστράφηκε σε μια πυρκαγιά τον 7ο αι. και ανοικοδομήθηκε σχεδόν αμέσως στην αρχική του μορφή αλλά ξανακάηκε σε πυρκαγιά το 1917. Την αποκατάσταση του ναού ανέλαβε ο αρχιτέκτονας Αρ. Ζάχος, ο οποίος προσπάθησε να διατηρήσει την παλιά μορφή της εκκλησίας. Ο ναός λειτούργησε ξανά στις 26 Οκτωβρίου του 1949. Η πεντάκλιτη βασιλική του Αγ. Δημητρίου είναι πολύ ωραία διακοσμημένη με τοιχογραφίες και ψηφιδωτά, λαμπρά μνημεία βυζαντινής τέχνης. Κάτω από το Άγιο Βήμα βρίσκεται η κρύπτη όπου μαρτύρησε ο Αγ. Δημήτριος. Εκεί ανάβλυζε το μύρο με το οποίο ο άγιος Θεράπευε τους πιστούς. Σήμερα η κρύπτη έχει μεταβληθεί σε μουσείο.

Ø Ένα από τα στολίδια της πόλης είναι η εκκλησία της **Παναγίας των Χαλκέων**, η οποία κτίστηκε το 1028 κοντά στη Χαλκευτική Αγορά που υπήρχε στα Βυζαντινά χρόνια. Εκεί, όπως και σήμερα, ήταν τα εργαστήρια των χαλκωματάδων από τους οποίους πήρε και το όνομα. Εξωτερικά είναι διακοσμημένη με κόκκινα τούβλα, ενώ το εσωτερικό της κοσμούν τοιχογραφίες του 11 ου - 12ου και 14ου αι. Η σταυροειδής αρχιτεκτονική της υπήρξε πρότυπο των βυζαντινών ιερών για πολλούς αιώνες.

Ø Άλλη μια ωραία σταυροειδής εκκλησία είναι αυτή των **Αγ. Αποστόλων** των αρχών του 14ου αι. Στο εσωτερικό της έχει μια εντυπωσιακή διακόσμηση με τούβλα τοποθετημένα σε διάφορους σχηματισμούς. Τα ψηφιδωτά της έγιναν την εποχή των Παλαιολόγων και σχετίζονται με τα έργα της Κωνσταντινούπολης.

Ø **Η εκκλησία της Αγ. Σοφίας** κτίστηκε του 8ου αι. στη θέση της πεντάκλιτης βασιλικής του Αγ. Μάρκου. Ο εξαιρετικός ψηφιδωτός διάκοσμος της χρονολογείται από το 2ο αι., με κάποιες επισκευές τον 11ο ή 12ο αι. ενώ οι τοιχογραφίες έγιναν στις αρχές του 11ου αι. Στα 1200 μ.Χ. μετατράπηκε σε καθολική εκκλησία και στα 1523 σε τζαμί. Πυρκαγιές και σεισμοί έπληξαν πολλές φορές το ναό, με τελευταία φορά το 1890 οπότε και αναστηλώθηκε.

Ø **Ο Ναός της Αχεροποίησης** ιδρύθηκε το 447-8 αφιερωμένος στη Θεοτόκο. Πήρε την προσωνομία του στο τέλος της Φραγκοκρατίας από μια εικόνα της Παναγίας της Αχεροποίησης. Ο ναός είναι διακοσμημένος με Θαυμάσια γλυπτά, ψηφιδωτά και αγιογραφίες. Η εκκλησία είναι συνδεμένη με πολλές ιστορικές στιγμές της Θεσσαλονίκης και είναι η καλύτερα σωζόμενη παλαιοχριστιανική βασιλική της Ανατολής.

Ø **Η εκκλησία του Οσίου Δαυίδ** είναι το παλιό καθολικό της μονής Λατόμου και ιδρύθηκε στα τέλη του 5ου ή στις αρχές του 6ου αι. Σε κόγχη στον ανατολικό τοίχο της εκκλησίας κυριαρχεί το ψηφιδωτό με το όραμα του Ιεζεκιήλ ενώ ο υπόλοιπος χώρος κοσμείται από τοιχογραφίες.

∅ Ο **Αγ. Παντελεήμονας** είναι το παλιό καθολικό βυζαντινής μονής του 14ου αι. Στην Τουρκοκρατία μετατράπηκε σε τζαμί. Οι τοιχογράφησή του έγινε την περίοδο της Τουρκοκρατίας.

∅ Στη Θεσσαλονίκη υπάρχουν πολλές ακόμη αξιόλογες εκκλησίες και βυζαντινά μνημεία. ξεχωρίζουν η **μονή Βλατταίων** με την εκκλησία της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος η οποία χρονολογείται από το 14ο αι., ο **Άγιος Νικόλαος ο Ορφανός** και η **Αγία Αικατερίνη** και οι δυο με τοιχογράφηση του 14ου αι. Της ίδιας περιόδου είναι ο **ναός των Ταξιαρχών** και ο **Προφήτης Ηλίας**.

∅ Κοντά στην πλατεία του **Κουλέ - Καφέ** επισκεφθείτε το **Λουτρό**, μοναδικό δείγμα βυζαντινών λουτρών το οποίο χρονολογείται στα τέλη του 13ου αι.

∅ Το **τουρκικό Αλατζά Ιμσρές ή Ισάκ Πασά Τζσμί**. Ο Τούρκος ποιητής Ναζίμ Χικμέτ, που έζησε στην Άνω Πόλη, το περιγράφει σαν ένα τζαμί με πολλούς τρούλους που ο μιναρές του ήταν πολύχρωμος "σαν τη βράκα της καγκελόφρυδης Τσιγγάνας που μας έφερνε κάθε πρωί στο σπίτι τα φρέσκα αυγά". Σήμερα λειτουργεί ως **Εικαστικό Κέντρο**.

∅ Τα **Χαμάμ** της πόλης και τα Τζαμιά όπως το Γενί Τζαμί, το Χάμιζα Μπέη Τζαμί, το Πασά Χαμάνι, το Γιαχούντι Χαμάμ.

∅ Η **Μπεζεστέν** (αγορά υφασμάτων) είναι ένα από τα πιο γραφικά συγκροτήματα καταστημάτων και βρίσκεται στο κέντρο της αγοράς.

4.5.9 Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΩΣ ΜΟΧΛΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Εδώ και λίγα χρόνια έχει ξεκινήσει και η ανίχνευση των χειμερινών δυνατοτήτων της Χαλκιδικής, που απαραίτητως θα συνδυαστούν με την εμπορική και οικονομική κίνηση της Θεσσαλονίκης, αφού σε ανάλογες προσπάθειες περιοχών η παρουσία σε μικρή απόσταση αστικών κέντρων καθορίζει άμεσα την επιτυχία των προσπαθειών αυτών.

Παρά τις αναπόφευκτες διεκδικήσεις και αντιθέσεις μεταξύ κέντρων και περιφέρειας, στην περίπτωση της περιφέρειας κεντρικής Μακεδονίας, υπάρχουν το πλαίσιο και οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή μιας αναπτυξιακής πολιτικής που θα βασίζεται:

- ✓ Στην αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων που προσφέρουν οι δομές και εξυπηρετήσεις του μητροπολιτικού κέντρου της Θεσσαλονίκης.
- ✓ Στην αποκέντρωση των λειτουργιών και στη χωροθέτηση των δραστηριοτήτων μα βάση τις τοπικές συνθήκες και δυνατότητες.

Ειδικότερα, πρέπει να αποτελέσουν κοινή διεκδίκηση Θεσσαλονίκης και περιφέρειας κεντρικής Μακεδονίας:

- Ø Η ανάπτυξη του λιμένα ώστε αυτός να αποτελέσει σύνδεσμο μεταξύ Ευρώπης και ΝΑ Μεσογείου.
- Ø Η αναβάθμιση του αεροδρομίου και η επέκταση των αεροπορικών συνδέσεων με διεθνή κέντρα.
- Ø Η μετεγκατάσταση και εκσυγχρονισμός των σιδηροδρομικών σταθμών διαλογής κι εμπορευμάτων.
- Ø Η ίδρυση λυρικού θεάτρου και μεγάλης συμφωνικής ορχήστρας για την πραγματοποίηση διεθνών εκδηλώσεων.
- Ø Η ανάπτυξη των αθλητικών εγκαταστάσεων ώστε να αποτελεί χώρο διεξαγωγής διεθνών αγώνων σε συνδυασμό με ενίσχυση των κέντρων χειμερινών και θαλάσσιων αθλημάτων των γύρω νομών.
- Ø Η ανάπτυξη του περιφερειακού δικτύου οδικών και σιδηροδρομικών μεταφορών με έμφαση στις διεθνείς γραμμές κλπ.

Για τις επιμέρους περιοχές και νομούς της περιφέρειας κεντρικής Μακεδονίας προέχει η συντονισμένη εκμετάλλευση τοπικών συνθηκών και δυνατοτήτων.

Η περίπτωση της Θεσσαλονίκης και της περιφέρειας κεντρικής Μακεδονίας αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση δημιουργίας μιας μητροπολιτικής περιοχής σε σύντομο χρονικό διάστημα, με έντονο ρυθμό ανάπτυξης και με ταυτόχρονες καταλυτικές συνέπειες στην περιφέρεια.

Στον τομέα του τουρισμού ο νομός Χαλκιδικής κατέχει το 40% των προσφερόμενων κλινών της περιοχής της Βορείου Ελλάδας και σχεδόν το 5% τη πανελλαδικής προσφοράς. Από πλευράς ενοικιαζόμενων δωματίων η Χαλκιδική κατατάσσεται τέταρτη μετά την Κέρκυρα, τις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα.

Αναμφίβολα, η βόρεια Ελλάδα χαρακτηρίζεται από ένα δυναμισμό ο οποίος σε συσχέτισμό με την προοπτική ανάπτυξης των αγορών των Βαλκανίων και Παρευξινίων χωρών δίνει στην περιοχή ιδιαίτερη σημασία. Ειδικότερα η Θεσσαλονίκη μπορεί να διαδραματίσει το ρόλο της οικονομικής μητρόπολης της ευρύτερης περιοχής των Βαλκανίων. Οι προοπτικές υπάρχουν, η υλοποίηση όμως της ανάπτυξης απαιτεί μια σειρά προϋποθέσεων όπως και η ολοκλήρωση των μεγάλων έργων υποδομής.

4.6 ΝΟΜΟΣ ΠΙΕΡΙΑΣ

4.6.1 ΓΕΝΙΚΑ

Ο Νομός Πιερίας απλώνεται κατά μήκος του Θερμαϊκού κόλπου στα ανατολικά και μέχρι τις εκβολές του Πηνειού στο νότο καταλαμβάνοντας περίπου 80 χλμ. χρυσαφένιας αμμουδιάς. Οι παραλίες αυτές σε συνδυασμό με τον Όλυμπο και τα Πιέρια όρη που οριοθετούν τα δυτικά σύνορα του Νομού προσφέρουν ποικίλες δυνατότητες στους επισκέπτες του, τόσο το καλοκαίρι όσο και το χειμώνα. Και πραγματικά τα περισσότερα παραθαλάσσια της περιοχής έχουν εξελιχθεί σε τουριστικά θέρετρα με ξενοδοχειακή υποδομή και πολλές επιλογές για κολύμπι και βραδινή διασκέδαση. Ο Όλυμπος, το Μακεδονικό ιερό του Δία στον Δίον, οι όμορφες πόλεις και τα απλωτά παράλια συνθέτουν το πρόσωπο του Νομού. Αρχαιολογικές μελέτες και ανασκαφές έδειξαν ότι ο Όλυμπος κατοικούνταν από την εποχή του χαλκού. Η Πιερία επίσης σηματοδότησε το πέρασμα των Μακεδόνων στην Ημαθία όπου και ίδρυσαν εκεί το κράτος των Αιγών. Η Πιερία πέρασε στα χέρια των Τούρκων το 1389 και ελευθερώθηκε το 1912. Ο Όλυμπος σε όλη την διάρκεια της επανάστασης, υπήρξε λημέρι των Κλεφτών.

Ο Νομός Πιερίας συνορεύει:

- Στα βόρεια με τον Νομό Ημαθίας
- Στα νότια με τον Νομό Λάρισας
- Στα δυτικά με τον Νομό Κοζάνης
- Στα ανατολικά βρέχεται από το Θερμαϊκό κόλπο.

Ο Νομός Πιερίας αποτελεί πόλο έλξης για κάθε επισκέπτη με έντονο αρχαιολογικό και ιστορικό ενδιαφέρον, καθώς συγκεντρώνει έναν πλούτο ευρημάτων, που εκτείνεται από το Νεολιθικό οικισμό του Μακρυγιάλου, την Αρχαία Πύδνα και το Αρχαίο Δίον έως το κάστρο του Πλαταμώνα. Μια σειρά από Μοναστήρια και Εκκλησίες μαρτυρούν επίσης τη μακραίωνη ιστορία του.

Η έκταση είναι 1.516.702 τετραγωνικά χιλιόμετρα και ο πληθυσμός ανέρχεται στους 120.000 κατοίκους περίπου. Το έδαφος του Νομού Πιερίας χαρακτηρίζεται από πολυμορφία. Έχει ψηλά βουνά, τον Όλυμπο και τα Πιέρια με μεγάλη ποικιλία χλωρίδας και πανίδας.

Οι μεταβολές των κλιματολογικών συνθηκών, η υψομετρική διαφορά, η ποικιλία του ανάγλυφου και η μικρή απόσταση από τη θάλασσα επηρεάζουν την κατανομή των διαφόρων φυτικών συστημάτων. Στη χλωρίδα του Ολύμπου έχουν καταγραφεί μέχρι σήμερα πάνω από χίλια επτακόσια είδη φυτών περίπου το 25% της ελληνικής χλωρίδας. Η πανίδα περιλαμβάνει σημαντική ποικιλία ειδών, έχουν καταγραφεί τριάντα δύο είδη θηλαστικών, όπως το αγριοκάτσικο, το ζαρκάδι, το αγριογούρουνο, η αγριόγατα, το κουνάβι, η αλεπού και ο σκίουρος.

Τα βουνά Όλυμπος, Τίταρος και Πιέρια Όρη, τα δάση και τα ποτάμια, οι παράκτιοι υγρότοποι, οι πεδινές περιοχές και οι θαλάσσιες ζώνες αποτελούν το ενιαίο Οικοσύστημα του Νομού Πιερίας. Όλα αυτά μαζί και το καθένα ξεχωριστά δείχνουν πως η Πιέρια είναι ένας τόπος με πλούσιο φυσικό περιβάλλον και ιδιαίτερα μεγάλη ποικιλία πανίδας και χλωρίδας. Παρουσιάζει ξεχωριστή οικολογική και αισθητική αξία, χαρακτηριστικά στοιχεία που προσφέρονται σε κάθε απαιτητικό επισκέπτη.

Έχει εύφορους κάμπους και πολύ μεγάλη παραλιακή ζώνη. Για αυτό και είναι ένας οικονομικά αναπτυγμένος Νομός με απέραντες ακρογιαλιές, αλλά και πολύ ενδιαφέροντες αρχαιολογικούς χώρους και υγροβιότοπους. Ο Νομός της Πιερίας είναι κυρίως αγροτική περιοχή και παράγει δημητριακά, βαμβάκι, κηπευτικά, όσπρια και οπωρικά. Ονομαστά είναι και τα καπνά της ποικιλίας «Κατερίνης», που απορροφώνται από τις ξένες αγορές. Αξιόλογη πλουτοπαραγωγική πηγή αποτελεί επίσης η κτηνοτροφία και η ξυλεία.

Υπάρχουν επίσης μικρές βιομηχανικές επιχειρήσεις κυρίως επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων. Ανάπτυξη σημειώνει και η τουριστική κίνηση του Νομού, με επίκεντρο την Παραλία Κατερίνης, το Λιτόχωρο, για όσους θέλουν να ανεβούν στον Όλυμπο και τον Πλαταμώνα. Πρωτεύουσα του Νομού είναι η Κατερίνη με 65.000 κατοίκους.

▼ ΚΑΤΕΡΙΝΗ

Η Κατερίνη πρωτεύουσα του Νομού, κτισμένη ανάμεσα στα Πιέρια όρη και τον Όλυμπο. Η ιστορία της ξεκινά πριν από περίπου 300 χρόνια όταν μια ομάδα ανθρώπων, καταδιωγμένοι από το Σινά, εγκαταστάθηκαν εκεί γύρω από την εκκλησία της Αγίας Αικατερίνης. Μετά την απελευθέρωση της πόλης από τους Τούρκους νέοι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στην περιοχή δίνοντας νέα ώθηση στο εμπόριο και την οικονομική ανάπτυξη.

Η Κατερίνη γνώρισε ραγδαία ανάπτυξη στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Μετά την απελευθέρωσή της από τους Τούρκους, το 1912, ο πληθυσμός της αυξήθηκε αλματωδώς και ο ρυθμός ανάπτυξης επιταχύνθηκε. Από την Κατερίνη είναι εντυπωσιακή η θέα του Ολύμπου. Επίσης οργανώνονται από ομάδες και ορειβατικές εκδρομές με προορισμό γραφικά καταφύγια του Ολύμπου και των Πιερίων.

▼ ΠΛΑΤΑΜΩΝΑΣ

Ο Πλαταμώνας βρίσκεται 40 χλμ νοτιοανατολικά από την Κατερίνη και είναι ένα από τα πιο γνωστά θέρετρα του Θερμαϊκού.

Ο Πλαταμώνας βρίσκεται 40 χλμ νοτιοανατολικά από την Κατερίνη και είναι ένα από τα πιο γνωστά θέρετρα του Θερμαϊκού.

Είναι παραθεριστικό κέντρο, με πεντακάθαρη θάλασσα, αμμουδερές παραλίες και πολλούς νέους που απολαμβάνουν τις διακοπές.

Εκτός από το φυσικό τοπίο με τα καταπράσινα βουνά, τις πηγές με τα κρύα νερά και την κρυστάλλινη θάλασσα η περιοχή διαθέτει άρτια τουριστική υποδομή για κάθε είδους τουρισμό και πλούσια βραδινή ζωή. Ελάχιστα χιλιόμετρα μακρύτερα, στέκουν αγέρωχες οι χιονισμένες κορφές του Ολύμπου.

▼ ΜΑΚΡΥΓΙΑΛΟΣ

Ο Μακρύγιαλος είναι παραθεριστικό κέντρο που συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό τουριστών χάρη τις καθαρές παραλίες με την εντυπωσιακή εμφάνιση που τον περιβάλλον. Είναι μια αμμώδης οργανωμένη ακτή, βραβευμένη με την γαλάζια σημαία της Ευρώπης, πολύ κοντά στην οποία εκτείνεται ο Νεολιθικός οικισμός του Μακρυγιάλου, που χρονολογείται στην 5^η χιλιετία προ Χριστού και είναι ένας από τους μεγαλύτερους της Ευρώπης. Το λοφώδες της περιοχής με πανοραμική θέα στο Θερμαϊκό κόλπο, η θάλασσα και η ηρεμία του τοπίου συνθέτουν ένα ιδανικό περιβάλλον για τον επισκέπτη. Διαθέτει μια από τις σημαντικότερες μυδοκαλλιέργειες της Ελλάδας με τη μεγαλύτερη παραγωγή και την καλύτερη ποιότητα μυδιών. Στο Μακρύγιαλο θα μπορούσε να βρει ο τουρίστας γραφικές ψαροταβέρνες που προσφέρουν παραδοσιακή μαγειρική των παραγόμενων στην περιοχή οστράκων, καθώς και τουριστική υποδομή σε ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια.

▼ ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ

Η Λεπτοκαρυά είναι δημοφιλές παραθεριστικό θέρετρο της Πιερίας όπου κάθε καλοκαίρι συρρέουν πλήθη τουριστών αφού η παραλία της είναι μια από τις πιο ωραίες του Θερμαϊκού.

4.6.2 ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΤΗΣ ΠΙΕΡΙΑΣ

Η Πιερία, η γη των εννέα Μουσών και των Ολυμπίων Θεών απλώνεται ανάμεσα στο μυθικό Όλυμπο και τα Πιέρια Όρη από τα δυτικά και τις σμαραγδένιες ακτές του Θερμαϊκού κόλπου στα ανατολικά. Η Πιερία είναι η γη όπου η καλλονή του τοπίου σμίγει με τους με τους μύθους και τις παραδόσεις της Ελλάδας, όπου το ιερό βουνό σμίγει με το σμαραγδί της θάλασσας. Είναι η μαγική γη στους πρόποδες του Ολύμπου. Πυκνά δάση από πλατάνια, λεύκες και έλατα σκεπάζουν τον Όλυμπο, ενώ η χαμηλή περιάκτιος ζώνη αποτελεί επέκταση του κάμπου της Θεσσαλονίκης. Ολόκληρη η περιοχή της νοτίου Πιερίας είναι ένας μοναδικός συνδυασμός βουνού και θάλασσας. Επίπεδες ακρογιαλιές που ενίοτε στενεύουν και δίνουν στην περιοχή ένα μοναδικό χαρακτήρα. Πυκνά δάση από καστανιές και δάφνες κατηφορίζουν μέχρι την ακρογιαλιά όπου το άρωμά τους σμίγει με τη δροσερή αύρα του πελάγους. Γεωλογικές μελέτες έδειξαν ότι ένα μεγάλο τμήμα της εύφορης πεδιάδας γύρω από το ποταμό Αλιάκμονα κάποτε καλύπτετο από θάλασσα που έφθανε έως τη Βέροια στα βόρεια.

Η Πιερία είναι διάσπαρτη από μνημεία και τόπους ιερούς, σημεία αναφοράς της μυθολογίας της ιστορίας και του πολιτισμού του Ελληνισμού. Τα Λείβηθρα η γενέτειρα πόλη του μύστη Ορφέα, είναι φωλιασμένη στη ρίζα του Ολύμπου πάνω από τη Λεπτοκαρυά. Ο προϊστορικός οικισμός στην περιοχή του Μακρυγιάλου δείχνει πως αυτός ο πλούσιος τόπος φιλοξένησε ανθρώπους χιλιάδες χρόνια πριν. Λίγο πριν το ανέβασμα στον Όλυμπο, ανάμεσα σε πυκνή βλάστηση και μόλις πέντε χιλιόμετρα από τις ακτές της Πιερίας, ευρίσκεται η αρχαία πόλη Δίον. Το Δίον ήταν η ιερή πόλη των Μακεδόνων και είχε πάρει την ονομασία του από τον Θεό Δία, τον πατέρα των Ολυμπίων Θεών. Εδώ ήταν που ο Βασιλιάς Φίλιππος γιόρταζε τις νίκες του και όπου ο Μέγας Αλέξανδρος πρόσφερε θυσίες στους Θεούς πριν ξεκινήσει για τις μεγάλες εκστρατείες του.

Κατά τη διάρκεια της Ρωμαϊκής περιόδου η Πιερία ήταν μια επαρχία με ασήμαντο ιστορικό ρόλο. Το πέρασμα του Χριστιανισμού από την περιοχή γύρω στα 50-51 μετά Χριστού, όταν ο Απόστολος Παύλος την επισκέφθηκε αποτέλεσε ένα μεγάλο ιστορικό γεγονός.

Κατά τους πρώτους Χριστιανικούς χρόνους, η περιοχή έτυχε σημαντικής ανάπτυξης όπως αποδεικνύεται από τις πολλές εκκλησίες εκείνης της εποχής, μαρτυρία της μετάβασής της από την ειδωλολατρία στο Χριστιανισμό. Ιστορικές μνήμες του λαμπρού πνευματικού βίου της Χριστιανικής Πιερίας αποτελούν οι ναοί στο Δίον, την Κονταριώτισσα, την Πέτρα, το Αιγίνιο, την Σκοτίνα, τον Κολινδρό, το Λιτόχωρο και μοναστήρια όπως του Αγίου Διονυσίου στον Όλυμπο και του Αγίου Γεωργίου στη Ρητίνη.

Η Πιερία δεν φημίζεται μόνο για τις φυσικές ομορφιές της και τα μνημεία της. Συνδυάζει μια πλούσια πνευματική και πολιτιστική δραστηριότητα δίνοντας στον επισκέπτη το προνόμιο να ζήσει αξέχαστες εμπειρίες στη γη των Θεών. Το Διεθνές Φεστιβάλ Ολύμπου, ένας καταξιωμένος θεσμός εθνικής εμβέλειας, φιλοξενεί στο αρχαίο θέατρο του Δίου και στο Κάστρο του Πλαταμώνα τα πιο αξιόλογα θεατρικά και μουσικά σχήματα από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Χιλιάδες θεατές παρακολουθούν την αναβίωση του ελληνικού πνεύματος και του θεατρικού λόγου σε ένα πραγματικά επιβλητικό αρχαίο θέατρο.

▼ ΑΡΧΑΙΟ ΔΙΟΝ

Στους πρόποδες του Ολύμπου και μόλις πέντε χιλιόμετρα από τις περικές ακτές βρίσκεται το αρχαίο Δίον, η ιερή πόλη των Μακεδόνων σε μια περιοχή κατάφυτη, που κατακλύζεται από νερά

Από τα ανασκαφικά ευρήματα προκύπτει ότι το Δίον καλύπτει μια χωρίς διακοπή ζωή 1000 χρόνων, από τον 5^ο αιώνα μετά Χριστού.

Αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς πληροφορούν ότι στο Δίον συγκεντρώνονταν οι Μακεδόνες για να τιμήσουν σε τακτά διαστήματα με θυσίες και αναθήματα τους Ολύμπιους Θεούς. Εδώ ο βασιλιάς Αρχέλαος στα τέλη του 5^{ου} αιώνα προ Χριστού οργάνωσε αθλητικούς και σκηνικούς αγώνες, ενώ ο Φίλιππος γιόρτασε στο Δίον ένδοξες νίκες και ο Αλέξανδρος, ξεκινώντας για τη μεγάλη εκστρατεία, θυσίασε στον Ολύμπιο Δία. Στο ιερό του Διός Ολυμπίου στάθηκε το περίφημο χάλκινο σύνταγμα του Λυσίππου που παρίστανε τους 25 ιππείς που έπεσαν στη μάχη του Γρανικού.

Στα χρόνια του Φιλίππου του Ε΄ μετά από μια καταστρεπτική εισβολή, οι Αιτωλοί ισοπέδωσαν την πόλη. Στην μάχη της Πύδνας το 168 προ Χριστού ο θάνατος του τελευταίου βασιλιά της Μακεδονίας Περσέα σήμανε την κατάλυση του μακεδονικού βασιλείου. Το Δίον γίνεται

ρωμαϊκή αποικία στα χρόνια του Αυγούστου. Η δεύτερη ακμή της πόλης σημειώνεται στα ρωμαϊκά χρόνια στο 2^ο και 3^ο αιώνα μετά Χριστού, όταν το Δίον ζει μια ελληνική αναγέννηση. Ο επίλογος γράφεται για το Δίον το 5^ο αιώνα μετά Χριστού, όταν καταστρεπτικοί σεισμοί, πλημμύρες και άλλες θεομηνίες σημαίνουν το τέλος της πόλης. Οι κάτοικοί της την εγκαταλείπουν φοβισμένοι και ανεβαίνουν στα χαμηλά υψώματα του Ολύμπου ζητώντας ασφάλεια. Η ιερή πόλη των Μακεδόνων σωριάζεται σε ερείπια που καλύπτονται κάτω από το χώμα της Μακεδονικής γης.

▼ ΛΕΙΒΗΘΡΑ

Αρχαία πόλη με ακρόπολη, πατρίδα του μυθικού Ορφέα, κτισμένη ανάμεσα στην Παλιά Λεπτοκαρυά και την Σκοτίνα, στη είσοδο της μεγάλης πτυχής που χωρίζει τον κάτω από τον άνω Όλυμπο. Στην περιοχή ρέουν αλλεπάλληλοι χείμαρροι που συμβάλλουν στην κοινή κοίτη του χειμάρρου της Ζηλιάνας. Ο αρχαιολογικός χώρος έχει συνολική έκταση πάνω από 1500 στρέμματα, περιβάλλεται από τις κοίτες των χειμάρρων που καλύπτονται από αιωνόβιο πλατανόδασος. Αποτελεί συνέχεια του κηρυγμένου ιστορικού και αρχαιολογικού χώρου του ορεινού όγκου του Ολύμπου και περιλαμβάνει:

- Ø Περιτειχισμένη αρχαία Ακρόπολη, που φαίνεται ότι εγκαταλείφθηκε στα ελληνιστικά χρόνια. Μέρος της έχει καταρρεύσει στην κοίτη του χειμάρρου Γρίβα, ενώ στις

υπόλοιπες πλευρές σώζεται ο αρχαίος περίβολος, κτισμένος με γωνιασμένους λίθους.

- Ø Αρχαίος οικισμός που εκτείνεται στα υψώματα βορειοδυτικά της Ακρόπολης. Χρονολογείται από τα προϊστορικά χρόνια μέχρι και τα βυζαντινά.
- Ø Αρχαία Νεκροταφεία, που χρονολογούνται από τα προϊστορικά χρόνια έως και τα ελληνιστικά. Τμήματα τοίχων από αργολιθοδομή, δάπεδα εσωτερικών χώρων, εξωτερικά λιθόστρωτα νομίσματα και ειδώλια είναι βασικά ευρήματα των ανασκαφών, που βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο.

✓ ΑΡΧΑΙΑ ΠΥΔΝΑ

Στη δυτική ακτή του Θερμαϊκού, ένα χιλιόμετρο νότια του Μακρυγιάλου, διατηρούνται τα ερείπια του κάστρου και της βυζαντινής επισκοπής Κίτρους

Στη δυτική ακτή του Θερμαϊκού, ένα χιλιόμετρο νότια του Μακρυγιάλου, διατηρούνται τα ερείπια του κάστρου και της βυζαντινής επισκοπής Κίτρους. Τα ερείπια αυτά, μαζί με τη δυτική πύλη του κάστρου, τα θεμέλια πανδοχείου, λουτρού, και μικρής βασιλικής, αποκαλύφθηκαν την περίοδο 1983 – 1992. Αποτελούν τα μόνα ορατά σήμερα υπολείμματα της βυζαντινής Πύδνας, που τον 6^ο – 7^ο αιώνα ονομάστηκε Κίτρος και υπήρξε μέχρι τον 14^ο αιώνα η σημαντικότερη πόλη της μεσαιωνικής Πιερίας. Μέσα στο κάστρο εντοπίστηκαν τμήματα δύο παλαιοχριστιανικών βασιλικών του 4^{ου} και 6^{ου} αιώνα, η τελευταία από τις οποίες πυρπολήθηκε κατά την άλωση του φρουρίου από τους Βούλγαρους, γεγονός που τοποθετείται μεταξύ των ετών 913 – 924. Στη θέση της ιδρύθηκε στο τέλος του 10^{ου} αιώνα μια μεγαλόπρεπη βασιλική μεταβατικού τύπου με τρούλο και περίστωο, που ήταν κοσμημένη με ψηφιδωτά, τοιχογραφίες και αξιόλογα γλυπτά και υπήρξε ο επισκοπικός

ναός του Κίτρους.

Μετά την πυρπόληση της επισκοπικής εκκλησίας, οι κάτοικοι ίδρυσαν στην περιοχή του λιμανιού μικρό μονόχωρο ναό δίπλα στο

πανδοχείο, στο εσωτερικό και τον περιβάλλοντα χώρο του οποίου ανασκάφηκε νεκροταφείο με λακκοειδείς και κεραμοσκεπάστους τάφους.

4.6.3 ΦΥΣΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΙΕΡΙΑΣ

Ø Ορειβασία – Πεζοπορία στα Πιέρια Όρη

Ολόκληρος ο ορεινός όγκος των Πιερίων χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη φυσική ομορφιά. Δεν είναι τυχαίο που αυτόν το χώρο διάλεξαν οι πρόγονοί μας για κατοικία των Πιερίδων Μουσών, που ήταν προστάτιδες των τεχνών και των επιστημών.

Υπάρχουν διαδρομές με εξαιρετική φυσική ομορφιά και οικολογικό ενδιαφέρον που προσφέρονται για ήρεμους περιπάτους στη φύση, αλλά και διαδρομές για κάθε επισκέπτη που αναζητά την περιπέτεια και τη δράση στο βουνό.

Βασικό σημείο αναφοράς σημαντικών διαδρομών στα Πιέρια Όρη είναι τα δύο Ορειβατικά Καταφύγια, που βρίσκονται σε υψόμετρο 1000μ. και 1680μ. αντίστοιχα.

Το πρώτο βρίσκεται στον οικισμό Άνω Μηλιάς και ανήκει στον Ορειβατικό Σύλλογο Ε.Ο.Σ. Κατερίνης. Από εδώ περνά το Ευρωπαϊκό Ορειβατικό μονοπάτι E4 το οποίο διασχίζει τα Πιέρια Όρη και συνεχίζει προς τον Όλυμπο.

Ø Ορειβασία – Πεζοπορία στον Όλυμπο

Οι πρώτες αναβάσεις στον Όλυμπο δεν είναι γνωστό πότε άρχισαν. Από ιστορικές αναφορές γνωρίζουμε ότι οι Αρχαίοι Έλληνες έφταναν μέχρι το Οροπέδιο των Μουσών και τον Προφήτη Ηλία. Ως πρώτος εξερευνητής του Ολύμπου πρέπει να θεωρηθεί ο Άγιος Διονύσιος.

Έγιναν πολλές προσπάθειες για την κατάκτηση του μυθικού βουνού από Έλληνες και Ευρωπαίους αξιωματικούς, επιστήμονες και

εξερευνητές. Μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα κανείς δεν κατόρθωσε να φθάσει στην ψηλότερη κορυφή του, το Μύτικα.

Η πρώτη κατάκτηση της κορυφής έγινε στις 2 Αυγούστου του 1913 από τους Ελβετούς Frederic Boissonas και τον Daniel Baud-Bovy, με οδηγό τον Λιτοχωρίτη Χρήστο Κάκκαλο, ο οποίος αργότερα έγινε ο πρώτος επίσημος οδηγός του Ολύμπου.

Οι αναβάσεις συνεχίστηκαν και συνεχίζονται από μεγάλο αριθμό επισκεπτών. Πάνω από 25.000 επισκέπτες από όλο τον κόσμο κατακτούν την ψηλότερη κορυφή του βουνού κάθε χρόνο.

Η ανάβαση από την ανατολική πλευρά γίνεται από το Λιτόχωρο. Εδώ έχουν την έδρα τους ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος (Ε.Ο.Σ.) και ο Σύλλογος Ελλήνων Ορειβατών (Σ.Ε.Ο.) Λιτοχώρου, που παρέχουν πληροφόρηση και κάθε συνδρομή για την ανάβαση στον Όλυμπο, όπως εξεύρεση οδηγών ή αγωγιατών για όσους θέλουν να χρησιμοποιήσουν ζώα για την ανάβαση.

Ανάλογη πληροφόρηση και συνδρομή παρέχεται και από τους Ορειβατικούς Συλλόγους Ε.Ο.Σ. και Σ.Ε.Ο. Κατερίνης, που έχουν την έδρα τους στην πόλη της Κατερίνης.

Τέσσερις βασικές διαδρομές, σηματοδοτημένες με διαφορετικό βαθμό δυσκολίας η καθεμία, ξεκινούν από την περιοχή του Λιτοχώρου: Λιτόχωρο - Φαράγγι του Ενιπέα - Π. Μονή Αγ. Διονυσίου – Πριόνια

- Ø Πριόνια - Καταφύγιο Σπήλιος Αγαπητός – Κορυφές
- Ø Λιτόχωρο - Λιβαδάκι - Καλόγερος - Κορυφές
- Ø Διασταύρωση ή Γκορτσιά - Οροπέδιο των Μουσών - Κορυφές
Μία όμορφη διαδρομή, στην περιοχή του Κάτω Ολύμπου, συνδέει τρεις παραδοσιακούς οικισμούς και προσφέρεται κυρίως για πεζοπορία:
- Ø Παλιοί Πόροι - Παλιός Παντελεήμονας - Άνω Σκοτίνα
Πολλά ορειβατικά μονοπάτια ξεκινούν και από την βορειοανατολική πλευρά του βουνού:
- Ø Δίον - Ρέμα Ορλιά - Κορομηλιά - Πετρόστρουγγα
- Ø Ρέμα Αγίας Τριάδας - Παπά Αλώνι

Ø Αγία Τριάδα - Κρεβάτια - Μπαρμπαλάς - Οροπέδιο Μουσών.

Θαλάσσιες περιηγήσεις

Τη χαρά της θάλασσας, μπορεί κάποιος να τη ζήσει στην Πιερία χάρη στις «κρουαζιέρες» με καΐκια και άλλα σκάφη, τα οποία πραγματοποιούν ημερήσιες εκδρομές από τα λιμάνια της Παραλίας και του Πλαταμώνα κατά μήκος των Πιερικών Ακτών. Μπορεί ακόμη να ναυλώσει μικρά Ιστιοφόρα σκάφη, με έμπειρους καπετάνιους και να προγραμματίσει ημερήσιες ή εβδομαδιαίες εξορμήσεις στη θάλασσα. Απευθυνόμενος στα τοπικά τουριστικά γραφεία, θα βρει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για αξέχαστες θαλασσινές εμπειρίες με πολύ κέφι, μπάνιο και ανθρώπινα συναισθήματα στις όμορφες ακτές της Πιερίας.

Ø Θαλάσσια Σπορ

Τα θαλάσσια σπορ, είναι σε θέση να συναρπάσουν τον κάθε τουρίστα. Μπορεί να τα χαρεί και να τα απολαύσει στις οργανωμένες παραλίες της Πιερίας, όπου υπάρχουν όλα τα απαραίτητα μέσα για την εξυπηρέτησή του. Προτείνεται η κολύμβηση, το αλεξίπτωτο της θάλασσας, το wind-surfing, το θαλάσσιο σκι, το jet ski, το θαλάσσιο ποδήλατο, το κανό, την ιστιοπλοΐα αλλά και πανέμορφες καταδύσεις στο βυθό, με τη βοήθεια έμπειρων δυτών. Οι περισσότερες παραλίες είναι ομαλές και προσιτές σε όλες τις ηλικίες και κυρίως στα παιδιά. Έχουν πλούσια άμμο και προσφέρονται για πολλές αθλητικές δραστηριότητες και παιχνίδια στην θάλασσα και στην άμμο.

Για να ζήσει ο επισκέπτης από κοντά τις εμπειρίες που προσφέρουν τα παραπάνω αθλήματα, μπορεί να απευθυνθεί στους αθλητικούς συλλόγους, στους εξειδικευμένους φορείς, καθώς και στα τουριστικά γραφεία που τα διοργανώνουν.

Ø Ιππασία

Εξορμήσεις - περίπατοι με άλογα, ατομικές ή ομαδικές, για εκπαίδευση, άθληση και περιπέτεια στα Πιέρια, στον Όλυμπο, στις ακτές και σε τοποθεσίες ιδιαίτερης ομορφιάς μέσα στα δάση, προσφέρουν αξέχαστες εμπειρίες μέσα στο κόσμο του αλόγου και της Πιερικής

φύσης. Αυτές τις εμπειρίες μπορεί κανείς να τις ζήσει στους ιππικούς ομίλους και σε ορισμένα οργανωμένα αγροκτήματα του Νομού.

Ø Αιωροπτερισμός

Συναρπαστικό αεράθλημα, χάρη στο οποίο η απογείωση, η ανάρτηση στο κενό κάτω από δύο φτερούγες, η αθόρυβη πτήση και η προσγείωση με τα πόδια προσφέρει στον αιωροπτεριστή την πραγματική αίσθηση της ελευθερίας. Θα απολαύσει την πτήση προς το φυσικό κάλλος του Ολύμπου, χρησιμοποιώντας την πίστα απογείωσης στην εκκλησία του Προφήτη Ηλία στον Παλιό Παντελεήμονα, με τη μοναδική θέα προς το Κάστρο του Πλαταμώνα, τους παραδοσιακούς οικισμούς και τις μοναδικές ακτές της Πιερίας.

Περιπέτεια και ψυχαγωγία με ένταση για οδήγηση στους δασικούς δρόμους και εξερεύνηση προσφέρονται ιδανικά στον Όλυμπο, στα Πιέρια, στα δάση και στις εκβολές των ποταμών της Πιερίας. Συνδυάζονται ταυτόχρονα με τη γνωριμία και την επαφή με τη μαγευτική φύση, χάρη στις εξορμήσεις με οχήματα παντός εδάφους (Jeep Safari). Μεγάλη ποικιλία διαδρομών για ανεπανάληπτες εμπειρίες θα βρείτε στον Όλυμπο και στα Πιέρια Όρη.

Ø Αλεξίπτωτο πλαγιάς (Parapente)

Ο αεραθλητής μπορεί να απογειωθεί από το μυθικό Όλυμπο, δίπλα από την εκκλησία του Προφήτη Ηλία στον Παλιό Παντελεήμονα, σε έναν από τους μεγαλύτερους και σημαντικότερους διαδρόμους απογείωσης της Ευρώπης για αλεξίπτωτο πλαγιάς και αιωροπτερισμό, για να απολαύσετε τη μοναδικότητα του τοπίου πάνω από τα βουνά των Θεών και των Μουσών, τα ιστορικά Μνημεία, τις ατέλειωτες αμμώδεις ακτές και το καταγάλανο Αιγαίο.

Ø Αναρρίχηση

Συναρπαστικό σπορ που χαρίζει έντονες συγκινήσεις, καθώς φέρνει αυτόν που το εξασκεί σε επαφή με τη φύση, γυμνάζοντας και δυναμώνοντας το κορμί και το μυαλό του. Ο επισκέπτης θα ζήσει τη μοναδική ικανοποίηση που του χαρίζει η κατάκτηση της κορυφής στα βουνά της Πιερίας και η επίτευξη του στόχου του στην καρδιά της φύσης. Αναρριχητικά πεδία θα βρει στον Όλυμπο και στα Πιέρια Όρη, καθώς επίσης και στις δύο τεχνητές αναρριχητικές πίστες στις εγκαταστάσεις του Αθλητικού Κέντρου Λιτοχώρου και του Σ.Ε.Ο. Κατερίνης.

Ø Σκι στο Ελατοχώρι

Το χιονοδρομικό κέντρο Ελατοχωρίου βρίσκεται στη θέση «Παπαχωράφι», στα όρια των νομών Πιερίας - Ημαθίας - Κοζάνης, στο ιδιόκτητο δάσος Ελατοχωρίου, σε υψόμετρο βάσης 1400μ. και κορυφής (πρώτο Lift) 1700 μ., στη θέση «Λιθαρίστρα», με προοπτική να φτάσει στη θέση «Θωμά Ράχη», σε υψόμετρο 2054 μ. Απέχει 36 χιλιόμετρα από την πόλη της Κατερίνης και 8 χιλιόμετρα από το Ελατοχώρι. Διοικείται από ανώνυμη εταιρία που συστάθηκε το έτος 1996. Η λειτουργία του άρχισε το έτος 2000 - 2001. Σήμερα διαθέτει ένα διθέσιο εναέριο αναβατήρα μήκους 1287 μέτρων, με δυνατότητα εξυπηρέτησης 1200 ατόμων ανά ώρα, ένα baby lift μήκους 130 μέτρων, με δυνατότητα εξυπηρέτησης 600 ατόμων ανά ώρα.

Λειτουργεί μία κεντρική πίστα μήκους 1500 μέτρων, χαρακτηρισμένη «κόκκινη», μία περιφερειακή πίστα μήκους 2000 μέτρων με μέση κλίση 15%, χαρακτηρισμένη «πράσινη» και μία πίστα αρχαίων μήκους 250 μέτρων, χαρακτηρισμένη «πράσινη». Διαθέτει επίσης κατάστημα ενοικίασης σκι, snowboard, ειδών ένδυσης και εξοπλισμού.

Στα άμεσα σχέδια της εταιρίας του χιονοδρομικού κέντρου Ελατοχωρίου είναι η επέκταση του χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων (parking), η κατασκευή χώρου υποδοχής «σαλέ» και η λειτουργία σχολών σκι.

Προβλεπόμενα σχέδια της εταιρίας (Β' φάση) είναι η κατασκευή ενός διθέσιου εναέριου αναβατήρα μήκους 1500 μέτρων, προέκταση του

υπάρχοντος, με κατάληξη στη θέση «Σαλταπήδα», σε υψόμετρο 1990 μ., τριών συρόμενων lift από τη θέση «Σαλταπήδα» προς τα κάτω, μήκους 850, 500 και 900 μέτρων η τοποθέτηση τριών συνδετικών συρόμενων αναβατήρων έως τη θέση «Θωμά Ράχη», σε υψόμετρο 2054 μ., για να δημιουργηθούν έξι νέες πίστες.

Στο Ελατοχώρι για τους επισκέπτες υπάρχουν καταστήματα εστίασης, καφέ, ξενοδοχείο και ενοικιαζόμενα δωμάτια για διαμονή.

5. ΕΛΛΕΙΨΗ ΥΠΟΔΟΜΗΣ – ΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Αν και ο τουρισμός με την πάροδο των χρόνων αυξάνεται στην περιφέρεια, βλάπτεται αδικαιολόγητα λόγω έλλειψης υποδομής. Η κεντρική Μακεδονία στερείται της γενικής υποδομής δηλαδή λιμάνια, αεροδρόμια, αυτοκινητόδρομοι, τηλεπικοινωνίες, σταθμαρχεία, όπως επίσης και της ειδικής υποδομής όπως μαρίνες, κέντρα θεραπευτικού τουρισμού κ.τ.λ.

Η εικόνα του αεροδρομίου έχει φτάσει σε ένα σχετικά ικανοποιητικό επίπεδο, αλλά τα έργα βελτίωσης και εκσυγχρονισμού εκτελούνται με πολύ αργούς ρυθμούς έτσι ώστε όταν φτάσουν στο στάδιο ολοκλήρωσης να χρειάζονται και πάλι αναβάθμιση. Εκτός αυτού είναι το μοναδικό που εξυπηρετεί την Κ. Μακεδονία και το οποίο παραμένει πολλές φορές κλειστό, ειδικά τους χειμερινούς μήνες, οπότε οι επιλογές περιορίζονται στο οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο, γεγονός που αποθαρρύνει πολλούς τουρίστες.

Τα προβλήματα στο οδικό δίκτυο χρονιάζουν, αν και σε αυτό τον τομέα καταβάλλονται προσπάθειες καλύτερης τους, όπως για παράδειγμα η κατασκευή της Εγνατίας Οδού, ενός έργου πολύ αξιόλογου που πραγματικά βελτιώνει κατά πολύ την εικόνα του οδικού δικτύου αν και δεν λύνει ολοκληρωτικά το γενικότερο πρόβλημα. Όσον αφορά τους τουρίστες που προτιμούν τα μαζικά μέσα μεταφοράς, αντιμετωπίζουν λεωφορεία και τρένα πεπαλαιωμένα χωρίς τη σχετική οργάνωση και καθαριότητα. Αυτό συμβαίνει κυρίως στο τοπικό δίκτυο που βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με το εθνικό και τις μεγάλες πόλεις όπου εκεί μόνο χρησιμοποιούνται μέσα εξελιγμένης τεχνολογίας. Η ίδια σχεδόν κατάσταση ισχύει και για τα σταθμαρχεία, που το γεγονός ότι δεν έχουν υποστεί την δέουσα βελτίωση έχοντας απαράδεκτες αίθουσες αναμονής, ταλαιπωρεί τους οδοιπόρους και τους αφήνει τις χειρότερες εντυπώσεις για τα μέσα μεταφοράς.

Η ειδική υποδομή, όπως και οι άλλοι τομείς, έχει αρχίσει να αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια αλλά με σχετικά αργούς ρυθμούς και με πιο εμπεριστατωμένες προσπάθειες σε συγκεκριμένες περιοχές, όπως Χαλκιδική και Θεσσαλονίκη που αυτό αποτελεί τροχοπέδη και αφήνει στην αφάνεια τις υπόλοιπες, εξίσου όμορφες περιοχές της Περιφέρειας χωρίς να γίνεται καμιά προσπάθεια για αποκέντρωση.

Στασιμότητα επίσης παρατηρείται και στην ξενοδοχειακή υποδομή, όπου εκτός από κάποια μεγάλα θέρετρα που εστιάζονται μόνο στην περιοχή της Χαλκιδικής, οι υπόλοιπες περιοχές υστερούν από τέτοιου είδους υποδομές. Για παράδειγμα, η πόλη της Θεσσαλονίκης, με τόσες

διεθνείς και τοπικές εκθέσεις πολλές φορές αδυνατεί να εξυπηρετήσει τους επισκέπτες της.

Ενώ λοιπόν βλέπουμε ότι υπάρχουν περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης τουριστικής και όχι μόνο, δεν αξιοποιούνται οι περιοχές αυτές όσο θα έπρεπε και οι φυσικοί πόροι καθώς και οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού (ιαματικός, ορεινός, κτλ) ενώ θα μπορούσαν να αποτελέσουν ίσως τη βασικότερη μορφή ανάπτυξης της περιοχής.

Από τα παραπάνω λοιπόν καταλαβαίνουμε ότι η Περιφέρεια οφείλει να εστιάσει την προσοχή της στις υποδομές, καθώς χρόνιες ελλείψεις έχουν φέρει την περιοχή στη δυσάρεστη θέση να παλεύει για τα αυτονόητα, για έργα που δικαιούται και δε νοείται να συνεχίσει να τα στερείται λόγω αναβλητικότητας, καθυστερήσεων ή αδιαφορίας της κεντρικής διοίκησης.

Η ενίσχυση των υποδομών της Κεντρικής Μακεδονίας και ιδιαίτερα της Θεσσαλονίκης, για την κατοχύρωση του ρόλου της ως μητροπολιτικού βαλκανικού κέντρου, θα είναι η κεντρική επιδίωξη που θα διέπει την χρήση των πόρων που θα απορροφηθούν από το Γ' ΚΠΣ για την περιοχή.

Ολόκληρη η περιοχή αποτελεί το όχημα της ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής της Βόρειας Ελλάδας και έχει ήδη αρχίσει να επανακτεί τον ιστορικό και ηγετικό της ρόλο στα Βαλκάνια.

6. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η φύση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, σε συνδυασμό με τη γεωγραφική θέση της χώρας μας οδηγούν στη μεγάλη εποχικότητα που το χαρακτηρίζει, με αρνητικές συνέπειες στο κόστος και την ποιότητα αυτού.

Η εποχικότητα στον τουρισμό αποτελεί αναμφίβολα το σοβαρότερο πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας. Το φαινόμενο αυτό προκαλείται κυρίως από παράγοντες οι οποίοι δεν αντιμετωπίζονται συνήθως εύκολα.

Είναι γνωστό ότι ο περισσότερος κόσμος προτιμάει σχεδόν πάντα να κάνει διακοπές κατά την διάρκεια των θερινών μηνών για ψυχολογικούς και βιολογικούς λόγους. Την περίοδο αυτή επικρατούν συνήθως ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες, οι οποίες επιτρέπουν την απόλαυση της φύσης, της ζωής στην ύπαιθρο και γενικότερα των χαρακτηριστικών των καλοκαιρινών διακοπών.

Υπάρχουν όμως και οργανωτικοί λόγοι που συνδέονται με ορισμένους βασικούς θεσμούς της οικονομικής και κοινωνικής συμβίωσης, όπως για παράδειγμα η περίοδος των μαθητικών και σπουδαστικών διακοπών, ο τρόπος που χορηγούνται οι άδειες στους εργαζόμενους στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα κλπ. Έχει πλέον καθιερωθεί η «τουριστική σεζόν», η οποία αφορά τους μήνες Μάιο μέχρι και αρχές Οκτωβρίου. Κάτι τέτοιο έχει ως αποτέλεσμα το επενδυμένο τουριστικό κεφάλαιο να μένει αναξιοποίητο για περίπου έξι μήνες το χρόνο.

Αν λοιπόν, μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε το φαινόμενο της εποχικότητας, εκμεταλλευόμενοι την τουριστική υποδομή όλο τον χρόνο, θα μπορούσαμε να οδηγηθούμε σε περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την καλύτερη κατανομή του τουρισμού στο χρόνο και στο χώρο, ώστε να αποφευχθούν τα προβλήματα που απορρέουν από την συγκέντρωση τουριστών σε ορισμένες χρονικές περιόδους και σε συγκεκριμένα τουριστικά μέρη.

Γενικότερα, η Κεντρική Μακεδονία παρουσιάζει αρκετές δυνατότητες για την επέκταση της τουριστικής περιόδου και σε άλλες χρονικές περιόδους, εκτός του καλοκαιριού. Και σε αυτή την περίπτωση κλειδί για την ανάπτυξη είναι καταρχάς η μέτρηση της δυναμικότητας των ζωνών υποδοχής και διέλευσης τουριστών, προκειμένου να εκτιμηθούν οι κίνδυνοι και τα αποτελέσματα του κορεσμού σε ορισμένες περιόδους του χρόνου.

Επίσης, συνετό θα ήταν η Περιφέρεια να σταματήσει την παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη και την προώθηση του τουρισμού σε περιοχές με υψηλό κίνδυνο κορεσμού και να ενθαρρύνουν μέτρα διαχείρισης και αποκέντρωσης ικανά να μετριάσουν τους παράγοντες υπέρβασης της δυναμικότητας υποδοχής. Ταυτόχρονα θα πρέπει ταυτόχρονα να αυξήσει τα κίνητρα για επενδύσεις και τουριστική ανάπτυξη σε ζώνες και περιοχές με μικρό κίνδυνο κορεσμού και να προωθήσει 'τουριστικά προϊόντα' που μπορούν να επιφέρουν διαφοροποίηση της ζήτησης και της εποχικότητας όπως για παράδειγμα την προβολή ευνοϊκών πακέτων off-season.

Γι' αυτό το σκοπό η Περιφέρεια έχει ήδη και δίνει έμφαση στην η προσφορά και ανάπτυξη αρκετών εναλλακτικών μορφών τουρισμού που να ταιριάζουν και σε διαφορετικές χρονικές περιόδους. Οι φορείς της περιφέρειας θα μπορούσαν να εκμεταλλευθούν την τοποθεσία και τις φυσικές ομορφιές της περιοχής και τη χειμερινή περίοδο με τον τρόπο αυτό.

7. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ – ΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Ο Εναλλακτικός Τουρισμός σηματοδοτεί μια νέα περίοδο τουριστικής ανάπτυξης και τουριστικής πολιτικής για τον ευρωπαϊκό και Ελληνικό χώρο. Οι πρώτες προσπάθειες για εναλλακτικό τουρισμό που υπερβαίνουν το παραδοσιακό μεσογειακό πρότυπο (Ήλιος και Θάλασσα), ξεκίνησαν και στη χώρα μας από το τέλος της δεκαετίας του 1980. Ο αριθμός των Ευρωπαίων πολιτών που στρέφεται προς τον εναλλακτικό τουρισμό ξεπερνά τα 35.000.000 και αυξάνεται με ρυθμούς άνω του 20 % κατά χρόνο. Τα στρώματα που συμμετέχουν σε αυτό τον τουρισμό είναι μέσης και άνω μόρφωσης και εισοδήματος.

Στη χώρα μας, ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μοχλός μιας νέας φάσης τουριστικής επέκτασης.

Οι βασικότερες μορφές του εναλλακτικού τουρισμού είναι :

- Ø Τουρισμός Εκθέσεων
- Ø Συνεδριακός Τουρισμός
- Ø Οικογενειακός
- Ø Τουρισμός Κινήτρων
- Ø Τουρισμός Χειμερινών Σπορ – Χειμερινός Τουρισμός
- Ø Αγροτουρισμός
- Ø Θαλάσσιος
- Ø Περιπέτειας – Αθλητικός Τουρισμός
- Ø Πολιτιστικός - Θρησκευτικός Τουρισμός
- Ø Αρχαιολογικός – Πολιτισμικός
- Ø Θεραπευτικός
- Ø Τουρισμός Τρίτης Ηλικίας
- Ø Τουρισμός Πόλης

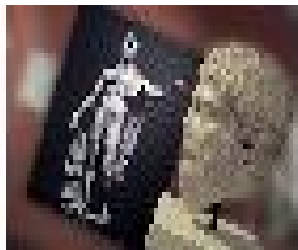
Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, έχουν γίνει αξιόλογες προσπάθειες από τους φορείς της Κεντρικής Μακεδονίας για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού, με σκοπό την αντιμετώπιση του προβλήματος της εποχικότητας και την προσέλκυση τουριστών κατά τη διάρκεια όλου του χρόνου.

Σκοπός αυτού του κεφαλαίου είναι :

- Η ανάλυση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Η έρευνα για το ποιες από τις μορφές αυτές μπορεί να εκμεταλλευτεί και έχει ήδη εκμεταλλευτεί η περιφέρεια
- Σε τι επίπεδο ανάπτυξης βρίσκονται

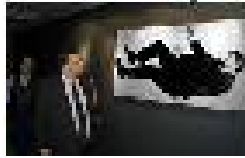
§ 7.1 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

Πρόκειται για μια μορφή τουρισμού που αφορά εκθέσεις τομέων ή κλάδων της οικονομίας και σκοπός τους είναι να προκαλέσουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών τους. Αυτός ο σκοπός ενώνει τις προσπάθειες οργανωτών και εκθετών με στόχο όχι μόνο περισσότερους πελάτες αλλά και ευχαριστημένους πελάτες.

Οι εκθέσεις διακρίνονται ανάλογα με το σκοπό (π.χ. προβολή προϊόντων, εκθέσεις κύρους και γοήτρου), το περιεχόμενο (π.χ. εκθέματα γενικού ενδιαφέροντος, ειδικές – τέχνης – επιστήμης κτλ), το χρόνο λειτουργίας (π.χ. διαρκείς, περιοδικές κτλ), το χώρο που λειτουργούν (π.χ. ειδικές αίθουσες, υπαίθριους χώρους κτλ) και την ευρύτητα του γεωγραφικού χώρου προέλευσης των συμμετεχόντων. Αρχικά οι εκθέσεις γίνονταν σε μικρούς εκθεσιακούς χώρους ή σε ξενοδοχεία. Τα μεγάλα οικονομικά οφέλη όμως, από τη διοργάνωση κυρίως εμπορικών εκθέσεων, οδήγησαν στη δημιουργία μεγάλων αυτόνομων εκθεσιακών κέντρων, τα οποία διαθέτουν μια σειρά από πλεονεκτήματα όπως : αντίστοιχη κατασκευή, ενιαίοι χώροι, αίθουσες αναψυχής, χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων και ειδικευμένο προσωπικό.

Ο εκθεσιακός τουρισμός παρέχει οφέλη τόσο στον δευτερογενή τομέα με την προβολή νέων προϊόντων και την προώθησή τους όσο και στον τριτογενή στον οποίο εντάσσεται και η παροχή τουριστικών υπηρεσιών. Οι συμμετέχοντες σε μια έκθεση αποτελούν νέα αγορά, νέο κοινωνικό χώρο από τον οποίο προέρχεται ζήτηση τουριστικών αγαθών. Με τον εκθεσιακό τουρισμό διευρύνεται η τουριστική ζήτηση του τόπου ή της χώρας που λειτουργεί η έκθεση και λαμβάνοντας υπ' όψη μας ότι οι συμμετέχοντες είναι κυρίως άτομα υψηλού εισοδήματος και συνεπώς υψηλής τουριστικής δαπάνης , μπορούμε να καταλάβουμε το οικονομικό όφελος για τη διοργανώτρια περιοχή.

Η Θεσσαλονίκη είναι η πλέον γνωστή πόλη της Κ. Μακεδονίας για τις επιτυχημένες εκθέσεις που διοργανώνει κάθε χρόνο (αυτοκινήτων , επίπλων κτλ) , αφού εκτός των άλλων διαθέτει την κατάλληλη υποδομή, δηλαδή σύγχρονους εκθεσιακούς χώρους κατάλληλα εξοπλισμένους αλλά και καταλύματα για την άνετη και ευχάριστη διαμονή των ενδιαφερόμενων .

Ενδεικτικά αναφέρουμε κάποιες εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν μέσα στο 2004.

- Έκθεση Ελληνικής παράδοσης με τον τίτλο « Παραδοσιακή Ποδιά» στο Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο Θεσσαλονίκης
- Αναδρομική Έκθεση του Τριαντάφυλλου Ηλιάδη στην Πινακοθήκη του Δήμου Θέρμης
- Η ατομική Έκθεση του Ιταλού Καλλιτέχνη Franco Viola στο Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

- Η 20^η Διεθνής Έκθεση Τουρισμού Philoxenia 2004, που διοργάνωσε η HELEXPO υπό την αιγίδα του υπουργείου τουριστικής ανάπτυξης και του ΕΟΤ, στις εγκαταστάσεις του Διεθνούς Εκθεσιακού Κέντρου στη Θεσσαλονίκη.

Με τον εκθεσιακό τουρισμό, οι επισκέπτες των εκθέσεων μπορούν να συνδυάζουν την επαγγελματική τους ενημέρωση με κάποια άλλη μορφή τουρισμού, πχ τουρισμό πόλης

7.2 ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Μια από τις πιο δυναμικές μορφές του σύγχρονου τουρισμού είναι και ο τουρισμός των συνεδρίων, ο οποίος σε γενικές γραμμές πλησιάζει λίγο τη μορφή του εκθεσιακού τουρισμού.

Ο Συνεδριακός τουρισμός περιλαμβάνει κάθε είδους οργανωμένης εκδήλωσης, συνέδρια ή συναντήσεις με μικρό ή μεγάλο αριθμό συμμετοχών και σε οποιοδήποτε επίπεδο (τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή ακόμα και διεθνές).

Τη δυναμικότητά του την οφείλει σε δυο κυρίως λόγους: πρώτον στο γεγονός ότι οι συνεδριακοί τουρίστες ξοδεύουν πολύ περισσότερα από τους συνηθισμένους τουρίστες στον τόπο που γίνεται το συνέδριο και δεύτερον στη δυνατότητα που παρουσιάζει η μορφή αυτή του τουρισμού για προγραμματισμό σε περιόδους μη τουριστικής αιχμής.

Πιο συγκεκριμένα:

Έχει αποδειχθεί από σχετικές έρευνες, ότι ο επισκέπτης ενός τόπου για συμμετοχή σε συνέδριο, δαπανά για τη διαμονή του, τη διατροφή του, την ψυχαγωγία του και τα ψώνια του, σχεδόν τα διπλάσια χρήματα από έναν απλό τουρίστα. Αυτό πρέπει να αποδοθεί στο γεγονός ότι ο συνεδριακός τουρίστας, έχοντας εξασφαλίσει το «πακέτο» του ύπνου, της τροφής και του ταξιδιού σε χαμηλή τιμή, που συνήθως επιδοτείται, έχει μεγαλύτερα περιθώρια για να ξοδέψει περισσότερα από τον προσωπικό του προϋπολογισμό.

Ένα δεύτερο πλεονέκτημα του τουρισμού των συνεδρίων είναι η δυνατότητα που προσφέρει στις « πόλεις των συνεδρίων » να δραστηριοποιούν τον τουρισμό τους πέρα από τους μήνες της τουριστικής αιχμής. Οι πόλεις αυτές με ορισμένα « κίνητρα » που προσφέρουν στους οργανωτές των συνεδρίων, κατορθώνουν να δημιουργούν μια σημαντική κίνηση σε όλες τις περιοχές.

Η χώρα μας άρχισε να μπαίνει δειλά - δειλά στην αγορά των διεθνών συνεδρίων με την Αθήνα, τη Ρόδο, τη Θεσσαλονίκη και τελευταία με την Κρήτη και την Κέρκυρα.

Μεγάλη ευκαιρία για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού, δόθηκε στη χώρα μας με την ανακοίνωση της ανάθεσης της Ολυμπιάδας του 2004. Το μεγάλο, πολύσκοπο συνεδριακό κέντρο της Αττικής διαμορφώθηκε και εξοπλίστηκε ανάλογα (τεχνολογικά) για τις ανάγκες

τις Ολυμπιάδας. Ένα συνεδριακό κέντρο όμως δεν είναι αρκετό. Εκείνη την περίοδο λοιπόν ήταν η πιο κατάλληλη στιγμή να εξεταστεί και η προοπτική δημιουργίας ενός δεύτερου κέντρου στη Θεσσαλονίκη, το οποίο πρώτα απ' όλα θα κάλυπτε τις ανάγκες της χώρας μας πριν και κατά τη διάρκεια των αγώνων, και έπειτα θα έδινε την ευκαιρία στην συμπρωτεύουσα (και κατ' επέκταση στη περιφέρεια) να προβληθεί και να επωφεληθεί οικονομικά , κάτι που δυστυχώς δεν έγινε.

Στην Κεντρική Μακεδονία πραγματοποιούνται αρκετά συνέδρια κάθε χρόνο με πρωταγωνιστική πόλη τη Θεσσαλονίκη, ακολουθούν η Χαλκιδική, η Βέροια και η Ημαθία.

Η έλλειψη ενός μεγάλου, αυτόνομου συνεδριακού κέντρου στην περιοχή, δημιουργεί προβλήματα ανάθεσης ενός συνεδρίου μεγάλης δυναμικότητας , με αποτέλεσμα να έχει μετατεθεί το βάρος της δημιουργίας κατάλληλης υποδομής στα ξενοδοχεία. Όμως μιλάμε για μικρά συνεδριακά κέντρα, τα οποία αν και μπορούν να ανταποκριθούν ως ένα μεγάλο βαθμό στη διοργάνωση τοπικών ή και εθνικών συνεδρίων, δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να συμμετέχουν στο διεθνή ανταγωνισμό.

Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικούς από τους κυριότερους συνεδριακούς χώρους της περιοχής :

Ø HELEXPO' S CONGRESS CENTER ' I. VELLIDIS '

Η HELEXPO A.E. είναι ο μεγαλύτερος οργανωτής συνεδρίων, εκθέσεων και πολιτιστικών εκδηλώσεων στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, και έχει ως έδρα τη Θεσσαλονίκη. Μετά το διαχωρισμό της πρώην ενιαίας εταιρίας HELEXPO – ΔΕΘ (1999), η HELEXPO A.E. απέκτησε το αποκλειστικό δικαίωμα χρήσης του Διεθνούς Εκθεσιακού και Συνεδριακού Κέντρου Θεσσαλονίκης , του Εκθεσιακού και Συνεδριακού Κέντρου Αττικής, καθώς και των εκθεσιακών trademarks. Εντός του Διεθνούς εκθεσιακού κέντρου Θεσσαλονίκης υπάρχουν δύο συνεδριακά κέντρα.

Το μεγαλύτερο από τα δυο έχει χωρητικότητα 2.400 ατόμων.

Ø CAPSIS HOTEL : Θεσσαλονίκη
Κατηγορία : A ****
Λειτουργεί όλο το χρόνο και διαθέτει αίθουσα για Συνέδρια

Ø HYATT REGENCY : Θεσσαλονίκη
Κατηγορία : DE LUXE *****

Λειτουργεί όλο το χρόνο και διαθέτει 3 αίθουσες για Συνέδρια, των 1050 – των 270 – και των 260 ατόμων αντίστοιχα.

Ø ARISTOTELES HOLIDAYS RESORT : Χαλκιδική

Ø SANI CONVENTION CENTER : Χαλκιδική

Ø POSSIDI HOLIDAYS HOTEL : Χαλκιδική.

Στο σημείο αυτό, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο συνεδριακός τουρίστας, τις περισσότερες φορές, είναι επιστήμονας ή επιχειρηματίας με υψηλή μόρφωση και απαιτήσεις για service υψηλού επιπέδου.

Είναι γεγονός ότι η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας τηρεί βασικές προϋποθέσεις για τη διοργάνωση διεθνών συνεδρίων και εκδηλώσεων. Το κλίμα, η φύση και τα αξιοθέατα της περιοχής είναι τέτοιας ποιότητας που την καθιστούν ιδανική για τη διεξαγωγή συναντήσεων.

Θα έπρεπε λοιπόν να αποτελεί αντικείμενο κρατικών αρχών, όπως λ.χ. το Υπουργείο Πολιτισμού ή η Γενική Γραμματεία Τουρισμού και Ανάπτυξης, να φροντίζουν για τη δημιουργία συνεδριακών κέντρων, να συλλέγουν πληροφορίες για τις κυριότερες πηγές ενισχύσεων για συνεδριακές εκδηλώσεις από το δημόσιο τομέα και να επιχειρούν το συντονισμό τους, με κύριο σκοπό την ανάπτυξη του Συνεδριακού τουρισμού. Χρήσιμο προς την κατεύθυνση αυτή θα ήταν ασφαλώς και οι υπηρεσίες ενός γραφείου συνεδρίων και φιλοξενίας, αν και όταν αυτό ιδρυθεί.

7.3 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

Προσφερόμενο προϊόν του τουρισμού αυτού είναι τα ταξίδια κίνητρα. Πρόκειται για ταξίδια δώρα που παρέχονται σαν επιβράβευση στους εργαζόμενους εκείνους που καταβάλλουν ιδιαίτερες και επιτυχημένες προσπάθειες στο να υπερβούν τους επιχειρησιακούς στόχους. Είναι ένα από τα κίνητρα που έχουν υιοθετήσει πολλές επιχειρήσεις τον τελευταίο καιρό στην προσπάθειά τους να συνδυάσουν την υλική με την ηθική επιβράβευση.

Τα ταξίδια κινήτρων γεννήθηκαν και καθιερώθηκαν στις Η.Π.Α. Η επιχείρηση που προσφέρει το ταξίδι κίνητρο, το πραγματοποιεί με βάση τις προτιμήσεις της, τις ανάγκες της και την οικονομική της δυνατότητα. Το ταξίδι έχει το δικό του χρώμα, στηριζόμενο βέβαια και στα κοινωνικά, πνευματικά και οικονομικά χαρακτηριστικά των βραβευθέντων. Τα τελευταία χρόνια δίνεται μεγάλη έμφαση στην ενεργό συμμετοχή των βραβευθέντων σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα θα πρέπει να προσφέρει ότι καλύτερο υπάρχει σε έναν τόπο και να αξιοποιεί κάθε δυνατότητα για ψυχαγωγία, περιήγηση, επαφή με την τοπική κουλτούρα και φυσικά καλή διατροφή.

Τα κυριότερα κριτήρια επιλογής του προορισμού ενός ταξιδιού κινήτρων είναι :

- Η πρόσβαση
- Η ποιότητα των ξενοδοχείων, ο βαθμός εξειδίκευσης του προσωπικού τους και τα αξιοθέατα της εγγύτερης περιοχής
- Ο βαθμός προβολής
- Οι κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν

Οι διακρίσεις της μορφής των ταξιδιών γίνονται ανάλογα με :

- Το είδος της επιχείρησης που προσφέρει το ταξίδι
- Τον εθνικό ή πολυεθνικό χαρακτήρα της και κατά συνέπεια την εθνική ή πολυεθνική συμμετοχή των βραβευθέντων.
- Τη διάρκεια του ταξιδιού
- Το ιεραρχικό επίπεδο των συμμετεχόντων
- Τον τομέα απασχόλησής τους μέσα στην επιχείρηση (π.χ. αντιπρόσωποι, πωλητές, στελέχη παραγωγής)

Τα οικονομικά οφέλη από τον τουρισμό κινήτρων είναι σημαντικά και η περιφέρεια πρέπει να φροντίζει για την ανάπτυξη αυτής της μορφής.

Καταρχήν, ο τουρισμός κινήτρων έχει υψηλή κατά κεφαλή δαπάνη, περισσότερη ακόμα από του Συνεδριακού τουρισμού. Το ταξίδι – δώρο που προσφέρεται στον εργαζόμενο, του παρέχει τις δυνατότητες δωρεάν ταξιδιού, διαμονής και φαγητού για δυο άτομα (τον επιβραβευμένο εργαζόμενο και άλλο ένα της επιλογής του). Είναι ευνόητο λοιπόν πως οι τουρίστες κινήτρων έχουν τα περιθώρια να ξοδέψουν περισσότερα για τα ψώνια τους και τη διασκέδασή τους.

Επιπλέον, τα ταξίδια κινήτρων επιμηκύνουν την τουριστική περίοδο με αποτέλεσμα την άμβλυνση της εποχικότητας, ενός προβλήματος που η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, γνωρίζει καλά.

Τέλος, άλλο ένα πλεονέκτημα που προσφέρει ο τουρισμός κινήτρων, είναι η προβολή του τόπου με αποτέλεσμα την προσέλκυση τουριστών άλλων ενδιαφερόντων.

Τα ταξίδια κινήτρων μπορεί να είναι εξωτερικού ή εσωτερικού. Στα πρώτα αποβλέπουν μεγάλες επιχειρήσεις που έχουν την οικονομική δυνατότητα να τα προσφέρουν, ενώ τα δεύτερα τα προτιμούν οι πιο μικρές επιχειρήσεις. Σε αυτήν την κατηγορία προσανατολίζεται και η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας, που όμως συναντά μεγάλο ανταγωνισμό. Αυτό οφείλεται στο γεγονός πως στην Ελλάδα υπάρχουν μέρη που έχουν προβληθεί πολύ περισσότερο και συγκεντρώνουν τις προτιμήσεις της πλειοψηφίας των τουριστών (π.χ. διάφορα νησιά για τους ζεστούς μήνες, Αράχοβα – Ζαγοροχώρια κ.α. για τους πιο κρύους μήνες).

Πρέπει λοιπόν η περιφέρεια να κινητοποιηθεί, να διαφημίσει και να προβάλλει όσο το δυνατόν περισσότερο τα τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες που έχει να προσφέρει (π. χ. τα ξενοδοχεία, τους αρχαιολογικούς χώρους, τα μουσεία, διάφορα άλλα θέρετρα, τις παραδόσεις και την ιστορία του τόπου κ.α.) έτσι ώστε να μπει δυναμικά στον ανταγωνισμό. Σημαντικός επίσης τρόπος για την ανάπτυξη του τουρισμού κινήτρων είναι και η προσφορά πακέτων (διαμονής και φαγητού σε συνδυασμό με άλλες δραστηριότητες) σε χαμηλές τιμές, εκ μέρους των ξενοδοχειακών μονάδων της περιφέρειας προς τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις.

7.4 ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΣ - ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο Θεραπευτικός τουρισμός είναι μια επιλεκτική μορφή τουρισμού με σημαντικά οικονομικά πλεονεκτήματα. Είναι η μορφή τουρισμού που υφίσταται τις λιγότερες αρνητικές επιδράσεις από τυχόν δυσμενείς συγκυρίες και μπορεί να δώσει δωδεκάμηνη τουριστική περίοδο.

Πολλά κέντρα τουρισμού υγείας λειτουργούν σήμερα στην Κεντρική Ευρώπη και συγκεκριμένα στη Γερμανία, Ιταλία, Ελβετία, Ολλανδία, Βέλγιο, Ισπανία, Πορτογαλία, Σουηδία και φυσικά στην Ελλάδα.

Τα πακέτα διακοπών προορισμού σε αυτά τα κέντρα συνδυάζονται πολλές φορές και με προσφορά άλλων τουριστικών υπηρεσιών αναψυχής, αναζωογόνησης, σπορ (σκι, τένις, κτλ) και πολιτιστικών δραστηριοτήτων της υψηλής κοινωνικής ζωής (όπως κινηματογράφο, θέατρο, φεστιβάλ μουσικής κτλ). Οι λόγοι που γίνεται αυτό είναι δυο : α) τα κέντρα αυτά δεν απευθύνονται μόνο στους ασθενείς αλλά και στους συνοδούς τους, καθώς και σε άλλους επισκέπτες συνήθως ανώτερου εισοδηματικού επιπέδου β) προκειμένου να φανούν τα αποτελέσματα μιας θεραπείας, απαιτείται η μακρά παραμονή των ατόμων σε αυτά τα θέρετρα οπότε η δημιουργία διαφόρων άλλων δραστηριοτήτων και τόπων έλξης τουριστών που θα τους απασχολούν κατά τις ελεύθερες ώρες τους καθίσταται απαραίτητη.

Η Ελλάδα είναι μια χώρα πλούσια σε ιαματικές πηγές που έχουν ποικίλη φυσικοχημική σύσταση, στη Μακεδονία μόνο υπάρχουν περίπου 115 . Στις περισσότερες ιαματικές πηγές όμως που λειτουργούν ,συναντάται κυρίως η μορφή της θεραπείας και όχι η προσφορά υπηρεσιών που έχουν σχέση με την αναζωογόνηση του οργανισμού.

Όσον αφορά την ηλικία και το φύλο των λουόμενων παρατηρείται ότι είναι συνήθως άτομα της τρίτης ηλικίας και οι γυναίκες αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στην περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας, οι σημαντικότερες ιαματικές πηγές είναι:

Ø Θεσσαλονίκη

Θέρμη: Υπάρχουν μπανιέρες και μια μαρμάρινη χαβούζα. Το νερό είναι διαυγές και συνιστάται για ρευματισμούς, παχυσαρκία, αρθριτικά κ.α.

Λαγκαδάς: Λουτρόπολη με πισίνα, μπανιέρες, τζακούζι, χαμάμ, αμμόλουτρο και φυσιοθεραπευτήριο. Συνιστάται για ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, δερματοπάθειες, γυναικολογικά κ.α.

Νέα Απολλωνία: Λουτρόπολη με ξενοδοχεία και υδροθεραπευτήριο με μπανιέρες. Συνιστάται για ρευματοπάθειες, δερματοπάθειες, γυναικολογικά κ.α.

Ø Κιλκίς

Πικρολίμνη: Προσφέρει υδροθεραπεία, φυσιοθεραπεία, μασαζοθεραπεία κ.α. Συνιστάται για ρευματισμούς, μυαλγίες, μυοσκελετικές παθήσεις, αρθριτικά, γυναικολογικά και μετατραυματικά προβλήματα.

Ø Πέλλα

Αριδαία: Υπάρχουν 5 ιαματικές πηγές. Συνιστάται για λουτροθεραπεία (ρευματισμούς, δερματικές, νευρικές, γυναικολογικές παθήσεις κ.α.) και ποσιοθεραπεία (παθήσεις ήπατος, νεφρών κ.α.)

Λουτροχώρι Πετραίας: Λουτροθεραπεία και ποσιοθεραπεία. Συνιστάται για νευρικά και δερματικά προβλήματα.

Ø Χαλκιδική

Άγιος Νικόλαος: Λουτρόπολη με δυο χαβούζες. Συνιστάται για δερματικά προβλήματα και αρθριτικά.

Παρόλο που υπάρχουν αρκετές ιαματικές πηγές, ο θεραπευτικός τουρισμός στην περιφέρεια παρουσιάζει χαμηλή ζήτηση και οι βασικοί λόγοι που συμβαίνει αυτό είναι οι εξής :

- Ο ανταγωνισμός που προέρχεται από το χώρο της φαρμακοβιομηχανίας και η απροθυμία των γιατρών να δεχθούν αυτόν τον τρόπο θεραπείας ως ιατρική μέθοδο ,
- και
- Η έλλειψη της σχετικής διαφήμισης και πληροφόρησης του κοινού από τα ΜΜΕ

Το θετικό είναι ότι η Κ. Μακεδονία έχει τις βασικές προϋποθέσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη του θεραπευτικού τουρισμού και η περιφέρεια κάνει αξιόλογες προσπάθειες για την προώθησή του.

Τον Μάρτιο του 2004 , πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη συνέδριο του Ευρωπαϊκού Συνδέσμου Λουτροπόλεων (ESPA), για την ανταλλαγή εμπειρίας και τεχνογνωσίας σε ζητήματα που αφορούν στην αναγνώριση, αξιοποίηση, διαχείριση και προστασία του ιαματικού και θερμαλιστικού φυσικού πόρου.

Ο Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας, προωθεί τη συνεργασία του με τον Ευρωπαϊκό Σύνδεσμο Λουτροπόλεων με κεντρικές επιδιώξεις :

- την ενημέρωση σε θέματα λειτουργίας των λουτροπόλεων στο εξωτερικό
- την ιατρική τεκμηρίωση σε επιμέρους ζητήματα σχετικά με τα οφέλη του ιαματικού φυσικού πόρου και,
- τη δημιουργία ενός δικτύου λουτροπόλεων για την καλύτερη επικοινωνία μεταξύ τους και την παροχής υποστήριξης σε θέματα προώθησης κοινών προγραμμάτων.

7.5 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΩΝ ΣΠΟΡ - ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο Χειμερινός τουρισμός είναι μια δυναμική μορφή εναλλακτικού τουρισμού, εκπληκτικά εξελισσόμενου στην Κ. Μακεδονία και καλύπτει το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Πιο συγκεκριμένα αφορά τις δραστηριότητες εκείνες που εκδηλώνονται σε συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο, συνήθως ορεινές περιοχές, και σε συνδυασμό με ορισμένες κλιματολογικές συνθήκες, όπως χαμηλές θερμοκρασίες, χιόνια κτλ. Φυσικά ο χειμερινός τουρισμός είναι άμεσα συνδεδεμένος με τα χειμερινά σπορ (σκι, snowboard, παγοδρομίες κ.α.)

Η περιφέρεια, στην προσπάθειά της να διαφοροποιήσει το τουριστικό της προϊόν έτσι ώστε να αξιοποιήσει και να εκμεταλλευτεί τους αδρανείς μήνες , έχει κατορθώσει να προσφέρει στο κοινό αξιόλογα κέντρα χειμερινού τουρισμού. Κάποια από αυτά είναι:

Ø Το χιονοδρομικό κέντρο ‘3-5 Πηγάδια’.

Βρίσκεται στη δυτική πλευρά του όρους Βέρμιο και ανήκει στο Δήμο Νάουσας. Διαθέτει άρτια υποδομή : χιονοδρομικές πίστες κάθε βαθμού δυσκολίας, σχολή και κατάστημα ενοικίασης εξοπλισμού σκι, ξενοδοχείο και ξενώνες που λειτουργούν καθ ‘ όλη τη διάρκεια του

χρόνου, εξειδικευμένο και έμπειρο προσωπικό, πλήρως εξοπλισμένο ιατρείο με συνεχή ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και το σημαντικότερο από όλα, σύστημα τεχνητής χιόνωσης – το μοναδικό στην Ελλάδα – εξασφαλίζοντας άριστη ποιότητα χιονιού σ' όλη τη διάρκεια της χειμερινής περιόδου.

Στο χιονοδρομικό κέντρο λειτουργούν πέντε αναβατήρες, εναέρια διπλή καρέκλα, δυο συρόμενοι αναβατήρες και δυο baby lifts, από την 1^η Δεκεμβρίου μέχρι αρχές Απριλίου. Σε ύψος 1430m βρίσκεται η αρχή των αναβατήρων που μεταφέρουν τους χιονοδρόμους στα 2005m.

Επιπλέον, εκτός από τα χειμερινά σπορ, προσφέρει και ποικίλες άλλες δραστηριότητες όπως : ορειβασία, πεζοπορία, ορεινή ποδηλασία, αλεξίπτωτο πλαγιάς και αιωροπτερισμό, για τους λάτρεις των ορεινών σπορ.

Ø Το Εθνικό χιονοδρομικό Κέντρο Σελίου.

Το Εθνικό χιονοδρομικό Κέντρο του Σελίου είναι το πρώτο χιονοδρομικό κέντρο της χώρας. Λειτουργεί από το 1934, χρονιά που ορίστηκαν οι πρώτοι Πανελλήνιοι αγώνες. Το 1955 τοποθετείται ο πρώτος αναβατήρας (εναέρια καρέκλα μήκους 750 μ. ενώ το 1968 επεκτάθηκε κατά 500 μ. φτάνοντας τα 1250 μ.. Απέχει 24 κlm από τη Βέροια, 20κlm από τη Νάουσα και 105 κlm από τη Θεσσαλονίκη. Διαθέτει έναν εναέριο αναβατήρα, έξι συρόμενους και δύο αρχαρίων, που εξυπηρετούν συνολικά 10 πίστες. Ένα από τα θετικά του είναι η σχετικά μεγάλη ηλιοφάνεια που παρουσιάζει τους χειμερινούς μήνες.

Το Σέλι συνδυάζει πίστες για τουριστική και αθλητική χιονοδρομία, παιδικές χαρές, πίστες δρόμων αντοχής, μονοπάτια πορείας, ορειβασίας, πλούσιες συνθήκες χιονιού, εύκολη προσπέλαση και άνετους χώρους στάθμευσης. Διαθέτει όλες τις απαραίτητες εξυπηρετήσεις καθώς και σαλέ φαγητού και ύπνου.

Ø Το χιονοδρομικό κέντρο Λαιλιάς.

Βρίσκεται στον ορεινό όγκο Βροντούς σε υψόμετρο 1847 μ. Απέχει 17 χιλ. από τις Σέρρες και 110 χιλ. από τη Θεσσαλονίκη. Λειτουργεί ανελλιπώς από το 1978 από τον ΕΟΣ Σερρών.

Ø Το χιονοδρομικό κέντρο Καϊμακτσαλάν

Στην Τρίτη ψηλότερη κορυφή της Ελλάδας, βρίσκεται το Χιονοδρομικό κέντρο Καϊμακτσαλάν, σε υψόμετρο 2.554 m.

Στη Λευκή Κορυφή δημιουργήθηκε ένα σύγχρονο χιονοδρομικό κέντρο με δυνατότητες μεγαλύτερης ανάπτυξης. Απέχει 45 κlm από την Έδεσσα και 135 κlm από τη Θεσσαλονίκη. Είναι το ψηλότερο χιονοδρομικό κέντρο στην Ελλάδα αλλά, παρόλο το υψόμετρό του, η ποιότητα του χιονιού του είναι καλή.

Διαθέτει έναν εναέριο διθέσιο αναβατήρα, μια συρόμενη άγκυρα, ένα συρόμενο πιάτο και τρία μικρότερα lift. Υπάρχουν έξι βασικές

πίστες, που με τις παραλλαγές του δημιουργούν ένα δίκτυο πιστών συνολικού μήκους 11 km.

Παρ' όλες τις προσπάθειες των αρμοδίων να εκσυγχρονίσουν τα κέντρα χειμερινού τουρισμού, η Ελλάδα μέσα στην τελευταία δεκαετία δεν έχει καταφέρει να συγκεντρώσει τις προτιμήσεις των ξένων τουριστών, αν και τα τελευταία δυο χρόνια παρατηρείται μία μικρή αύξηση.

Είναι πλέον γνωστό ότι οι 'λάτρεις του χιονιού' οι οποίοι ενδιαφέρονται για τα χειμερινά σπορ, αναζητούν τα τελευταία χρόνια περιοχές λιγότερο ακριβές από την Ελβετία και την Αυστρία και παράλληλα λιγότερο τουριστικές, με έντονα τοπικά στοιχεία. Η Περιφέρεια της Κ. Μακεδονίας, και γενικότερα όλη η Ελλάδα, δεν διαθέτει μεν πολλά χιόνια αλλά έχει αρκετά καλή υποδομή. Η έλλειψη όμως σωστής προβολής και προώθησης των τουριστικών της προϊόντων, σε συνδυασμό με τον διεθνή ανταγωνισμό δεν έχουν φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι πολλοί τουρίστες ξαφνιάζονται όταν μαθαίνουν πως η Ελλάδα διαθέτει χιονοδρομικά κέντρα.

Δεν πρέπει να παραβλέψουμε μια άλλη κατηγορία τουριστών που επιλέγουν τη χειμερινή περίοδο με οικονομικά κριτήρια. Πρόκειται για ένα μεγάλο αριθμό ατόμων που επωφελείται από ταξιδιωτικά πακέτα ή άλλες προσφορές και ενδιαφέρεται κυρίως για αρχαιολογικούς χώρους και εκδρομές.

7.6 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ – ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Όλο και περισσότερα τουριστικά γραφεία και ξενοδοχειακές επιχειρήσεις ανά τον κόσμο συνεργάζονται μεταξύ τους, δείχνοντας ενδιαφέρον για την ιδιόμορφη και απαιτητική ομάδα τουριστών που αποτελεί το σώμα του τουρισμού περιπέτειας.

Μέρος αυτής της δυναμικής ριγοκίνδυνης ομάδας που είναι λάτρης της δράσης, της κίνησης, του απρόοπτου και της φύσης, μπορεί να αποτελεί ένα τμήμα του επιλεκτικού τουρισμού με την έννοια της υψηλής εισοδηματικής δυνατότητας του τουρίστα, της υψηλής του εισοδηματικής δαπάνης αλλά και του υψηλού μορφωτικού επιπέδου.

Ο τουρισμός περιπέτειας απευθύνεται σε εκείνους που επιθυμούν να αισθανθούν εξερευνητές και να βιώσουν με τον πιο έντονο τρόπο την εμπειρία ενός ταξιδιού. Φυσικά, τα άτομα που δείχνουν ενδιαφέρον για τον τουρισμό περιπέτειας, είναι φυσιολάτρες και οπαδοί του οικολογικού τουρισμού, που τον επιλέγουν για τις πιο ήπιες εξορμήσεις τους στη φύση.

Ταξίδια περιπέτειας διοργανώνονται στη χώρα μας με επιτυχία, τόσο από ξένους τουρίστες όσο και από Έλληνες φίλους της δράσης. Ήδη ένας σημαντικός αριθμός ταξιδιωτικών γραφείων έχουν καταξιωθεί στην αγορά και έχουν να παρουσιάσουν συγκεκριμένες διαδρομές

περιπέτειας δοκιμασμένες και επιτυχημένες. Πολλά από αυτά συνεργάζονται με ξενοδοχειακές μονάδες οι οποίες εμπλουτίζοντας την προσφορά των υπηρεσιών τους, ενημερώνουν τους πελάτες για την πραγματοποίηση τέτοιων εκδρομών και τους διευκολύνουν να συμμετάσχουν σε αυτές. Άλλα πάλι συνεργάζονται με δήμους, κοινότητες, χώρους εστίασης και αναψυχής, προσφέροντας εναλλακτικές και ηπιότερες προτάσεις για δράση.

Στα προγράμματα αυτά, μπορεί να ενσωματώνονται στοιχεία εκπαίδευσης όπως : ξεναγήσεις, ενημερωτικές ομιλίες, γνωριμία με τον ντόπιο πληθυσμό – τη φύση – την ιστορία – την αρχιτεκτονική – τις λαϊκές παραδόσεις - τα ήθη και τα έθιμα – τη μουσική και την κουζίνα .

Φυσικά, από τον τουρισμό περιπέτειας δεν γίνεται να λείπουν τα στοιχεία άθλησης (οδήγηση – ποδηλασία – κατέβασμα ποταμών – πεζοπορίες – ορειβασία κλπ) καθώς και στοιχεία περιπέτειας (εξερευνήσεις – επικίνδυνες διαδρομές – διανυκτερεύσεις στη φύση – ψάρεμα – κυνήγι κλπ)

Οι επίσημοι φορείς του τουρισμού, δεν έχουν ακόμα στην Ελλάδα προβάλλει ιδιαίτερα τον τουρισμό περιπέτειας, αγνοώντας ίσως ότι η μορφή αυτή τουρισμού δεν απαιτεί ούτε ξενοδοχεία πολλών αστέρων , ούτε καζίνα – μαρίνες , ούτε αναπτυξιακές επεμβάσεις. Ο επισκέπτης έρχεται να νιώσει τη ζωή και να γνωρίσει τη φύση ενός τόπου.

Ο αθλητικός τουρισμός μοιάζει πολύ με τον τουρισμό περιπέτειας , μόνο που για την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης μορφής τουρισμού απαιτείται, εκτός από τη φύση, η δημιουργία εγκαταστάσεων άθλησης εκ μέρους των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων καθώς και η απασχόληση έμπειρων γυμναστών.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι μια επένδυση σε συμπληρωματικές εγκαταστάσεις άθλησης, ανεβάζει το επίπεδο και την ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης, και προσελκύει πελατεία υψηλής εισοδηματικής τάξης.

Για του λάτρεις της περιπέτειας και του αθλητισμού η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας έχει να προσφέρει πολλά. Πιο συγκεκριμένα:

Στη Θεσσαλονίκη υπάρχουν τρία μεγάλα κολυμβητήρια, τόσο για τους αθλητές όσο και για το κοινό. Η πόλη διαθέτει μεγάλο αριθμό γηπέδων ποδοσφαίρου, μπάσκετ και τένις, με μεγαλύτερο και σημαντικότερο το Παλαί – ντε – Σπορ στο χώρο της Δ.Ε.Θ. Για τους λάτρεις της ιππασίας, υπάρχουν και αρκετοί ιππικοί όμιλοι.

Στην Χαλκιδική υπάρχουν διαδρομές για ποδηλασία, ιππασία καθώς και περιοχές ελεγχόμενου κυνηγιού και εκτροφής θηραμάτων. Τα περισσότερα ξενοδοχεία της Χαλκιδικής είναι ήδη εξοπλισμένα με γήπεδα και άλλες αθλητικές εγκαταστάσεις.

Στα χιονοδρομικά κέντρα της Κεντρικής Μακεδονίας, 3 – 5 Πηγάδια, Καϊμακτσαλάν (που παραμένουν ανοιχτά όλο το χρόνο) και Σέλι υπάρχουν μονοπάτια πορείας και ορειβασίας, ενώ εκτός των γνωστών χειμερινών σπορ, διαθέτουν εξοπλισμό και έμπειρο προσωπικό για πιο επικίνδυνα αθλήματα π.χ. αιωροπτερισμό. Επίσης τα 3-5 Πηγάδια, τους καλοκαιρινούς μήνες επιλέγονται για προετοιμασία ποδοσφαιρικών κυρίως ομάδων.

Κάτι που πολύς κόσμος δε γνωρίζει είναι η σπηλαιολογία, η οποία εκτός από επιστήμη αποτελεί μια πολύ καλή μορφή τουρισμού περιπέτειας αλλά και αθλητισμού. Ο νομός Κιλκίς προκαλεί τον επισκέπτη του να εξερευνήσει το διάωρο σπήλαιο που βρίσκεται στους πρόποδες του λόφου του Αγίου Γεωργίου. Η μοναδική διακόσμησή του από κοραλλιογενές υλικό, το κατατάσσει 17^ο στον κόσμο ανάμεσα σε 10.000 άλλα σπήλαια. Στην περιφέρεια υπάρχουν κι άλλα αξιόλογα σπήλαια που μπορεί κανείς να επισκεφτεί, όπως το σπήλαιο με σταλακτίτες και σταλαγμίτες στην περιοχή Σαράντα Οντάδες στην Ημαθία.

7.7 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Παραδεχόμενοι ότι ο τουρισμός και ο πολιτισμός είναι δυο έννοιες που συνδέονται μεταξύ τους, αφού εξ' ορισμού οι άνθρωποι που ταξιδεύουν, που κάνουν τουρισμό, επισκέπτονται έναν τόπο για να γνωρίσουν τον πολιτισμό του, όπως αυτός εκφράζεται με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της καλλιτεχνικής, ηθικής και υλικής (οικονομικής και τεχνικής) ζωής του λαού στη διαδρομή του χρόνου, καταλήγουμε στο συμπέρασμα, πως ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί πόλο έλξης και μια κοινωνική και πολιτιστική λειτουργία.

Τον τελευταίο καιρό όλο και περισσότεροι άνθρωποι που ταξιδεύουν, ζητούν αυτό το τυποποιημένο και μαζικής κατανάλωσης προϊόν, αναζητώντας κάτι παραπάνω από ήλιο και θάλασσα, κάτι διαφορετικό. Αυτό λοιπόν το διαφορετικό, ο πολιτισμός μας, αποτελεί την αιχμή αυτής της προσφοράς. Αυτή η νέα στάση που διαμορφώνεται δειλά – δειλά, φαίνεται να περνά και στα μέσα διαφημιστικής προβολής του διεθνούς τουρισμού. Ήδη η Ευρωπαϊκή Ένωση, εκφράζοντας αυτή τη νέα πορεία στον τουριστικό τομέα, ενισχύει ενέργειες που αφορούν τον πολιτιστικό τουρισμό

Στην Ελλάδα τα βασικά στοιχεία, τα οποία αποτελούν τον κορμό για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού, είναι η αρχιτεκτονική, η γλυπτική, η ζωγραφική, το θέατρο και οι συναυλίες. Ως χώρα με πλούσια ιστορία και πολιτιστική κληρονομιά αιώνων, έχει να επιδείξει αξιόλογα ευρήματα, πολλά από τα οποία είναι απaráμιλλης αξίας.

Στοχεύοντας στην ποιοτική αναβάθμιση του τουρισμού, το κυρίαρχο βάρος πέφτει στον τουρίστα εκείνο που ανήκει στη μέση – ανώτερη εισοδηματική τάξη και αντίστοιχου μορφωτικού επιπέδου.

Η Κεντρική Μακεδονία είναι μια περιοχή με πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, η οποία περνά διαχρονικά μέσα από την καθημερινή ζωή των κατοίκων, δημιουργώντας ένα σύνολο από παραδόσεις, ήθη και έθιμα που παραμένουν ζωντανά ακόμα και σήμερα.

Οι κατά καιρούς εκδηλώσεις των πολυάριθμων πολιτιστικών εκδηλώσεων της Ημαθίας όπως τα « Ημαθιώτικα » και τα « Αναστενάρια » ή το φημισμένο καρναβάλι της Νάουσας με τις κυρίαρχες φιγούρες των Γενίτσαρων και της Μπούλας, το οποίο αναβιώνει κάθε χρόνο πανάρχαια έθιμα που ξεκινούν από τα Διονυσιακά δρώμενα και φτάνουν στα χρόνια της τουρκοκρατίας, είναι κάτι που αξίζει ο κόσμος να δει.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις με ιδιαίτερο χαρακτήρα πραγματοποιούνται σε όλους τους Νομούς της Κεντρικής Μακεδονίας, .

Στη Θεσσαλονίκη διοργανώνονται κάθε χρόνο τα «Δημήτρια», προς τιμή του πολιούχου της πόλης, τα οποία διαρκούν δυο μήνες (Οκτώβρη – Νοέμβρη) και πραγματοποιούνται πολλές και ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Δεν πρέπει να ξεχνάμε τα φεστιβάλ Κινηματογράφου, Νέων Καλλιτεχνών, Χορευτικών Συγκροτημάτων καθώς και η Διεθνής Έκθεση κάθε Σεπτέμβρη.

Στη Γουμένιτσα - Κιλκίς πραγματοποιείται κάθε χρόνο η γιορτή κρασιού και τρύγου καθώς και το πανηγύρι στη γιορτή της Παναγίας τον 15 Αυγουστο που κρατάει 3 ημέρες.

Στο χωριό Γαλατάδες στην Έδεσσα στις αρχές Σεπτεμβρίου γίνεται η «γιορτή του σπαραγγιού»

Στον Μακρυγιάλο στην Πιερία διοργανώνονται τα «Πολυκαστρνά» - ένα δεκαήμερο πολιτιστικών και αθλητικών εκδηλώσεων με την ευκαιρία της τοπικής εορτής του Αγίου Πνεύματος κλπ

Αναπόσπαστο κομμάτι του πολιτιστικού τουρισμού αποτελεί για πολλούς ο **Θρησκευτικός Τουρισμός**.

Τα μνημεία της Ελληνικής ορθοδοξίας είναι σημαντικό τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και φυσικά πόλος έλξης πολλών επισκεπτών, ακολουθώντας τα βήματα της διαδρομής του Απόστολου Παύλου με επίκεντρο τη Θεσσαλονίκη αλλά και τη Βέροια. Οι βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες στις πόλεις και τα χωριά, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια και τα προσκυνήματα της υπαίθρου, τα μοναστήρια και οι σκήτες, η μοναδική μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους με την αξιόλογη εικονογράφηση τους, με τα ψηφιδωτά, τοιχογραφίες και εικόνες, μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και τη στενή και μακραίωνη διασύνδεση της τέχνης με τη θρησκευτική λατρεία.

Οι περιηγητές τουρίστες, που επισκέπτονται την περιφέρεια παρακινούνται από καθαρά θρησκευτικούς λόγους. αλλά και οι θαυμαστές της βυζαντινής τέχνης θα βρουν, μέσα από πολιτιστικά οδοιπορικά στον χώρο της Κεντρικής Μακεδονίας, τους δρόμους της επαφής με την πνευματικότητα της ορθοδοξίας. Σε πολλές περιοχές θα

συναντήσει κανείς κτίσματα και μνημεία λατρείας διαφορετικών δογμάτων και θρησκειών να συνυπάρχουν σε ένα διαρκή διάλογο, αποδεικνύοντας την πολυπολιτισμικότητα του Ελληνικού χώρου.

Στη Βέροια, οι βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες φτάνουν τις 51 με αποτέλεσμα η πόλη να ονομάζεται και « Μικρή Ιερουσαλήμ ». Αξιόλογες επίσης είναι και οι εκκλησία του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου (12^{ος} αιώνας) και η φημισμένη εκκλησία του Χριστού.

Στη Θεσσαλονίκη , οι εκκλησίες του Αγίου Δημητρίου, του Οσίου Δαβίδ και της Αγίας Σοφίας ξεχωρίζουν ανάμεσα σε πολλές άλλες.

Στη Γουμένιτσα (Κιλκίς), θα συναντήσουμε το μοναστήρι της Παναγίας – από τα σημαντικότερα μνημεία της περιοχής, και το Ναό του Αγίου Δημητρίου – τη σημερινή Μητρόπολη.

7.8 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Οι ταξιδιωτικοί οργανισμοί γνωρίζουν ότι όταν τα τουριστικά πακέτα που προσφέρουν είναι προσιτά στις οικογένειες, τότε αυτές ταξιδεύουν με τα παιδιά τους. Ο οικογενειακός τουρισμός είναι μια από τις πιο σημαντικές μορφές εναλλακτικού τουρισμού για την περιφέρεια, αφού αποτελεί σημαντικό έσοδο για την περιοχή, καθώς όσο πιο πολυμελής είναι η οικογένεια, τόσο πιο πολλές δαπάνες κάνει. Έτσι λοιπόν δημιουργούνται ευέλικτα και οικονομικά πακέτα για τις οικογένειες, οι οποίες ενδιαφέρονται κυρίως για τους καλοκαιρινούς μήνες.

Δεν πρέπει να παραβλέπουμε το γεγονός ότι οι γονείς πέρα από την ξεκούραση που αναζητούν για τους ίδιους και την διασκέδαση για τα παιδιά τους, θέλουν πολλές φορές οι διακοπές τους να είναι και εκπαιδευτικές. Να προσφέρουν δηλαδή την ευκαιρία, τόσο στον εαυτό τους όσο και στα παιδιά να μάθουν πράγματα για την ιστορία τις παραδόσεις κ.α. της περιοχής ενώ παράλληλα να ψυχαγωγούνται.

Η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας προσφέρεται για οικογενειακές διακοπές , γιατί μπορεί να συνδυάζει διαμονή και ψυχαγωγία σε βουνό και θάλασσα (ανάλογα με τις προτιμήσεις των τουριστών) με διάφορα αλλά αξιοθέατα αρχαιολογικού και θρησκευτικού ενδιαφέροντος.

Για παράδειγμα, τα Πιέρια, η Βέροια και η ευρύτερη περιοχή της Ημαθίας είναι ένας ιδανικός τόπος για να συνδυάσει κάποιος τις οικογενειακές του διακοπές παράλληλα με άλλες δραστηριότητες. Πέρα από τα αρχαιολογικού και θρησκευτικού ενδιαφέροντος αξιοθέατα, ο

τόπος έχει πλούσια λαογραφική παράδοση, θαυμάσιες τοποθεσίες και πολλά άλλα ιστορικά μνημεία. Παράλληλα οι πολιτιστικές εκδηλώσεις της περιοχής και τα τοπικά έθιμα δίνουν ένα άλλο χρώμα στην παραμονή των τουριστών εκεί. Ενδεικτικά αναφέρουμε το καρναβάλι της Νάουσας, τα « Ημαθιώτικα » που γίνονται κάθε καλοκαίρι σε όλο το νομό, τα αναστενάρια της Μελίκης κ.α..

Οι περισσότερες περιοχές του νομού διαθέτουν περιοχές φυσικού κάλους, πάρκα και οργανωμένους χώρους αναψυχής. Στο χώρο της διασκέδασης υπάρχουν δυνατότητες για κάθε ηλικία. Οι γνωστοί πεζοδρόμοι της Βέροιας , της Νάουσας και της Αλεξάνδρειας, οι παραδοσιακές ταβέρνες με ζωντανή λαϊκή μουσική, μπαρ και άλλα που προσφέρουν τις γευστικές απολαύσεις του τόπου και την γνήσια ελληνική μουσική.

Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και στους υπόλοιπους νομούς της περιφέρειας αφού όλοι έχουν κάτι αξιόλογο να προσφέρουν. Αυτό που λείπει είναι η σωστή προβολή και προώθηση των τουριστικών προϊόντων της περιοχής

7.9 ΑΓΡΟΤΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο αγροτικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από το ότι δημιουργείται και αναπτύσσεται σε μη αστικό χώρο και ότι αποτελεί δραστηριότητα κυρίως εκείνων που απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα παραγωγής.

Ο αγροτουρισμός στοχεύει σε δυο παράλληλους στόχους:

- Να δώσει στον τουρίστα τη δυνατότητα να περάσει ήρεμες διακοπές μέσα στη φύση, έξω από το πλαίσιο του αναπτυγμένου τουρισμού, μέσα σε ένα φιλόξενο κλίμα που δημιουργεί η ίδια η φύση και οι άνθρωποί της.

- Να ενισχύσει το εισόδημα του αγρότη-επιχειρηματία με την εκμετάλλευση καταλυμάτων και με την τροφοδοσία των επισκεπτών, με προϊόντα ντόπιας αγροτικής παραγωγής και τοπικής λαϊκής τέχνης.

Κάτω από αυτή την οπτική γωνία, ο αγροτουρισμός , αποτελεί μια πραγματικά σημαντική μορφή τουριστικής ανάπτυξης, που ,στοχεύει ανάμεσα στα άλλα :

1) Στο συνδυασμό συνεργασίας των τριών τομέων της παραγωγής μιας χώρας (δηλαδή πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς ή τομέα παροχής υπηρεσιών)

2) Στην περιφερειακή ανάπτυξη, αφού η ύπαρξή του αποτελεί σημαντικό λόγο δημιουργίας αναπτυξιακών έργων υποδομής και

ανωδομής, που πιθανώς καθυστερούσαν για μεγάλα χρονικά διαστήματα.

3) Στην ελαχιστοποίηση περιβαλλοντικών και οικολογικών επιβαρύνσεων.

4) Στην άνοδο του οικονομικού επιπέδου των περιοχών αυτών και στη συμπλήρωση του εισοδήματος των κατοίκων τους από τον τουρισμό

5) Στην ουσιαστική γνωριμία με τη φύση και την απομακρυσμένη πολιτιστική κληρονομιά

6) Στη γνωριμία και διάδοση προϊόντων προερχόμενων από τη χειροτεχνία και τη βιοτεχνία.

Η κεντρική Μακεδονία, πλούσια σε φυσική ομορφιά, ιστορία, παραδόσεις και παραγωγής τοπικών προϊόντων, προσφέρεται για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι η ορεινή Χαλκιδική, μετά την ολοκλήρωση του μεγαλύτερου μέρους της Κοινοτικής πρωτοβουλίας LEADER (τοπικό πρόγραμμα ανάπτυξης του αγροτουρισμού), προκαλεί τον κάθε επισκέπτη σε ένα μικρό οδοιπορικό ταξίδι για να την ανακαλύψει.

Το οδοιπορικό περιλαμβάνει μικρές στάσεις στις κοινότητες του Νομού, διασχίζοντας όλο σχεδόν το Βόρειο οδικό άξονα του Νομού και επιστέφοντας από το Νότιο τμήμα του. Έτσι, δίνεται η ευκαιρία στον επισκέπτη να περπατήσει σε γραφικά σοκάκια, να θαυμάσει τη μακεδονική αρχιτεκτονική, να διανυκτερεύσει σε παραδοσιακούς ξενώνες, να γευτεί ντόπιες λιχουδιές και να έρθει σε επαφή με τη φύση που τόσο του είχε λείψει στην πόλη.

Επίσης, στις 26 Σεπτεμβρίου 2004, πραγματοποιήθηκε Ημερίδα με θέμα την προστασία του περιβάλλοντος, ως προϋπόθεση ανάπτυξης του αγροτουρισμού και ιδίως του οινικού τουρισμού. Η Ημερίδα

διοργανώθηκε από την Ένωση Οινοπαραγωγών του Αμπελώνα της Βόρειας Ελλάδας και έλαβε χώρα στην πόλη της Νάουσας.

Ο αγροτουρισμός είναι αναμφισβήτητα μια πολύ δυναμική και εκπληκτικά εξελισσόμενη μορφή εναλλακτικού τουρισμού. Η Περιφέρεια έχει κάνει αξιόλογη προσπάθεια πάνω σε αυτόν τον τομέα αλλά είναι πολλά αυτά που πρέπει να γίνουν ακόμα. Αυτό που χρειάζεται περισσότερο όμως είναι η σωστή προβολή και προώθηση των τουριστικών της προϊόντων, γιατί ο περισσότερος κόσμος δεν γνωρίζει τι μπορεί να προσφέρει η περιοχή.

7.10.ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Από τα πανάρχαια χρόνια η γη της Μακεδονίας αποτέλεσε κέντρο ανάπτυξης πολλών πολιτισμών. Τα ευρήματα που έχουν ανακαλυφθεί σε όλη σχεδόν την περιφέρεια, καταμαρτυρούν την πλούσια κληρονομιά που έχουμε δεχθεί από τους προγόνους μας. Αποτελούν την ταυτότητα της χώρας μας αφού είναι αδιάσειστα στοιχεία που επιβεβαιώνουν το παρελθόν μας και την εξέλιξή μας μέσα στους αιώνες.

Ο αρχαιολογικός – πολιτισμικός τουρισμός είναι μια δυναμική μορφή εναλλακτικού τουρισμού με κυριότερο θετικό της ότι δεν αντιμετωπίζει το πρόβλημα της εποχικότητας, μπορεί δηλαδή να πραγματοποιηθεί οποιαδήποτε εποχή του χρόνου.

Η Κεντρική Μακεδονία, από αρχαιολογικής και πολιτισμικής πλευράς, αποτελεί πόλο έλξης τόσο για τους επιστήμονες αρχαιολόγους και ιστορικούς, όσο και για τους απλούς πολίτες (ημεδαπούς και αλλοδαπούς), οι οποίοι θέλουν να γνωρίσουν αρχαίους πολιτισμούς και κατ' επέκταση να θαυμάσουν την εξέλιξη του ανθρώπου.

Αν υπάρχει ένας αρχαιολογικός χώρος για τον οποίο ο καθένας μας θα αισθανθεί περήφανος ως Έλληνας, τότε αυτός είναι η *Βεργίνα*, στο **Νομό Ημαθίας**. Οι σύγχρονες ανασκαφές αποκάλυψαν τον χαμένο πλούτο της Ημαθίας, αλλά και ολόκληρης της Ελλάδας.

Εξερευνώντας το Νομό Ημαθίας, συναντάμε κι άλλες περιοχές με αρχαιολογικό ενδιαφέρον! Στο χωριό *Λευκαδιά* έχουν έρθει στο φως πολλά ευρήματα των Κλασικών και Ελληνιστικών χρόνων καθώς και σημαντικοί Μακεδονικοί τάφοι. Στη *Νέα Νικομήδεια* έχει βρεθεί Νεολιθικός οικισμός που χρονολογείται στην 7^η χιλιετία π.Χ., και θεωρείται ο αρχαιότερος γνωστός αγροτικός οικισμός στην Ευρώπη.

Στην πόλη της *Βέροιας* μπορεί κανείς να θαυμάσει τα παλιά αρχοντικά του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα, στις συνοικίες της Κυριώτισσας και του Μπαρμπούτα. Στην πόλη, σε καλή κατάσταση σώζονται μέχρι και σήμερα αρκετά οθωμανικά τζαμιά, το λουτρό και πολλές κατοικίες από τη περίοδο της Τουρκοκρατίας

Ο Νομός *Πέλλας* μπορεί να μην έχει την αίγλη του Νομού Ημαθίας, έχει όμως κι αυτός να επιδείξει αξιόλογα αρχαιολογικά μνημεία, που επιβεβαιώνουν την πλούσια πολιτισμική κληρονομιά της περιοχής

Για τον επισκέπτη που έρχεται πρώτη φορά στην *Έδεσσα*, οι φημισμένοι καταρράκτες της δεν είναι το μοναδικό αξιοθέατο που μπορεί να δει. Εκεί βρίσκεται η Βυζαντινή ή Ρωμαϊκή θολωτή γέφυρα από όπου λέγεται ότι περνούσε η Εγνατία Οδός. Εντύπωση προκαλεί ο Πέτρινος Πύργος με τα έξι ρολόγια στο κέντρο και τα τμήματα του μεσαιωνικού τοίχους της πόλης. Οπωσδήποτε, όταν κάποιος βρεθεί στην Έδεσσα θα πρέπει να επισκεφθεί την αρχαία πόλη στο Λόγγο, η οποία χρονολογείται από τον 4^ο αιώνα π. Χ.

Στο *Μακρυγιάλο*, στην *Πιερία*, υπάρχουν τα ερείπια της Αρχαίας Πύδνας, αποικίας των Ελλήνων του 8^{ου} αιώνα π.Χ.. Στην περιοχή *Δίον*, σε έναν χώρο 1500 στρεμμάτων, εκτείνεται το αρχαιολογικό πάρκο.

Πολλά αξιοθέατα μπορεί κανείς να θαυμάσει και στη *Χαλκιδική*. Στην *Ιερισσό* είναι η περίφημη διώρυγα του Ξέρξη και ο Βυζαντινός Πύργος – οχυρό της Κρούνας που σώζεται σχεδόν ακέραιος. Σε ένα χωριό της Χαλκιδικής, στη *Γαλάτιστα*, ακριβώς στη μέση του χωριού υψώνεται ένας Βυζαντινός πύργος του 14^{ου} αιώνα.

Δεν θα μπορούσαμε να μην αναφέρουμε τη *Θεσσαλονίκη* με τον πασίγνωστο πλέον Λευκό της Πύργο – σήμα κατατεθέν του πολιτισμού της – που χτίστηκε το 1430. Στην πόλη αξίζει κανείς να επισκεφθεί την Αψίδα του Γαλέριου, γνωστή ως Καμάρα, που χρονολογείται στις αρχές του 4^{ου} αιώνα και τη Ροτόντα, το παλαιότερο μνημείο της πόλης.

Όλα τα παραπάνω αρχαιολογικά και ιστορικά μνημεία αναφέρονται ενδεικτικά, στην πραγματικότητα η περιφέρεια έχει πολλά περισσότερα και εξίσου σημαντικά μνημεία να επιδείξει.

Η Ελλάδα είναι γνωστή σε όλο τον κόσμο για την ιστορία και τον πολιτισμό της που ανέκαθεν ήταν από τους κύριους λόγους προσέλκυσης τουριστών στη χώρα μας. Η Κεντρική Μακεδονία έχει να προσφέρει πολλά σε αυτόν τον τομέα αλλά χρειάζεται οργανωμένη και συντονισμένη προσπάθεια από τους αρμόδιους φορείς.

Κάτι που πρέπει να λάβουμε πολύ σοβαρά υπ' όψιν μας είναι πως οι τουρίστες αυτής της μορφής του εναλλακτικού τουρισμού, να μην ενδιαφέρονται για τα αξιοθέατα, πάνω από όλα όμως ενδιαφέρονται για το άνετο ταξίδι τους και την ευχάριστη διαμονή τους (κυρίως οι τουρίστες του εξωτερικού). Θέλουν δηλαδή εκ των προτέρων να

γνωρίζουν τι είναι αυτό που θα πάνε να δουν , πως θα πάνε, που μπορούν να μείνουν και τι άλλες δυνατότητες τους προσφέρει η περιοχή.

Λόγω του ότι ο αρχαιολογικός – πολιτισμικός τουρισμός μπορεί να πραγματοποιηθεί οποιαδήποτε εποχή του χρόνου, ο τρόπος προβολής και προώθησης αυτού του προϊόντος πρέπει να αλλάζει από τους χειμερινούς στους καλοκαιρινούς μήνες και αντίστροφα.

Μια ολοκληρωμένη διαφημιστική καμπάνια πρέπει να περιλαμβάνει :

- Μέσα μεταφοράς προς και από το γεωγραφικό χώρο που επιθυμούν να επισκεφθούν (αεροπλάνα , τρένα, λεωφορεία, ιδιωτικά Ι. Χ)
- Τρόποι πρόσβασης στους αρχαιολογικούς χώρους
- Ξενοδοχεία ή άλλα καταλύματα διαμονής με μια μικρή αναφορά στις υπηρεσίες που προσφέρουν (διατροφή – μπαρ – πισίνα κλπ)
- Άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού που προσφέρει η περιφέρεια, ανάλογα φυσικά με την εποχή (χειμερινός, θαλάσσιος, περιπέτειας κλπ)
- Διευθύνσεις και τηλέφωνα διαφόρων γραφείων που μπορούν οι τουρίστες να απευθυνθούν για την άμεση εξυπηρέτησή τους

Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται ένα αίσθημα ασφάλειας και σιγουριάς στον υποψήφιο επισκέπτη καθώς και η εντύπωση πως το ταξίδι τους θα είναι μια αξέχαστη εμπειρία!

7.11 ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Θαλάσσιος τουρισμός με την ευρύτερη έννοια θα μπορούσε να χαρακτηριστεί κάθε δραστηριότητα, τουριστική ή αναψυχής, που έχει σχέση με τη θάλασσα και τις ακτές. Συνήθως όμως ως θαλάσσιος ή ναυτικός τουρισμός νοούνται οι θαλάσσιες περιηγήσεις – περίπατοι – κρουαζιέρες, καθώς και οι ναυταθλητικές δραστηριότητες όπως : ιστιοπλοΐα, yachting με σκάφη αναψυχής, θαλαμηγούς ή τουριστικά σκάφη. Το σκάφος – πλοίο αναψυχής αποτελεί κύριο συστατικό του θαλάσσιου τουρισμού. Ο ελλιμενισμός των σκαφών σε κοινά λιμάνια ή ειδικούς λιμένες σκαφών αναψυχής , καθώς και διάφορες άλλες

συμπληρωματικές υπηρεσίες – εξυπηρετήσεις συμπληρώνουν το φάσμα του θαλάσσιου τουρισμού.

Η Ελλάδα αποτελεί μια χώρα μοναδική και χαρισματική για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού. Προικισμένη από τη φύση με συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των άλλων χωρών της Ευρώπης, μπορεί και πρέπει να αναπτύξει τον θαλάσσιο τουρισμό, όχι μόνο για τα συναλλαγματικά οφέλη που προσφέρει αλλά και για τις ευνοϊκές επιπτώσεις του στον τουρισμό γενικότερα.

Η Κεντρική Μακεδονία μπορεί να προσφέρει στον επισκέπτη της πολλές επιλογές για να απολαύσει τις χαρές της θάλασσας, στους Νομούς Θεσσαλονίκης, Πιερίας και Χαλκιδικής. Πιο συγκεκριμένα :

Στη Θεσσαλονίκη μπορεί κανείς να κολυμπήσει στην οργανωμένη παραλία του Ε.Ο.Τ. στην Αγία Τριάδα, όπου υπάρχουν σύγχρονες εγκαταστάσεις για όλα τα θαλάσσια σπορ καθώς και στη μεγάλη και απλωτή παραλία της Περαιάς (παραθεριστικό κέντρο-προάστιο της Θεσσαλονίκης). Οι πιο απαιτητικοί των θαλάσσιων σπορ μπορούν να απευθυνθούν στους δυο ναυτικούς ομίλους της Θεσσαλονίκης.

Στα καταγάλανα νερά της Σάρτης, στη Χαλκιδική, μπορεί κανείς να απολαύσει το μπάνιο και την ηλιοθεραπεία του κάνοντας παράλληλα windsurf, jet ski και ιστιοπλοΐα. Η Χαλκιδική γενικότερα φημίζεται για τις οργανωμένες παραλίες της, όπως και αυτή της Νέας Καλλικράτειας και του Μαρμαρά. Αξίζει να αναφέρουμε ότι στο Μαρμαρά βρίσκεται το

τουριστικό συγκρότημα του Πόρτο – Καρράς με τρία ξενοδοχεία, ιδιωτική μαρίνα, χώρους αναψυχής και γήπεδα για σπορ.

Στο νομό Πιερίας, αν κάποιος ενδιαφέρεται για θαλάσσια σπορ μπορεί να κάνει ιστιοπλοΐα ή κωπηλασία στο Ναυτικό όμιλο Κατερίνης.

7.12 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Η σημαντική αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων (στο συνολικό πληθυσμό των αναπτυγμένων ιδιαίτερα χωρών της Δύσης) σε συνδυασμό με τη γενικότερη τάση για περισσότερα και μακρύτερα ταξίδια, των σχετικά εύπορων τμημάτων του πληθυσμού που έχουν περάσει στην περίοδο της τρίτης ηλικίας, έχει διαμορφώσει μια συνεχώς διευρυνόμενη τουριστική αγορά αξιώσεων.

Η ύπαρξη ελεύθερου χρόνου, προσφέρει στους τουρίστες της τρίτης ηλικίας την ευχέρεια του προγραμματισμού και της συστηματικής επιλογής ανεξαρτήτως εποχής. Από την άλλη, οι τουρίστες είναι πολύ ευαίσθητοι στα ζητήματα ποιότητας και συνέπειας. Σύμφωνα με παράγοντες μεγάλων ταξιδιωτικών γραφείων οι ταξιδιώτες της τρίτης ηλικίας θεωρούνται σαν οι πιο πιστοί πελάτες, αρκεί να μένουν ικανοποιημένοι από τις υπηρεσίες που τους προσφέρονται. Όσο πιο μεγάλη είναι η διάθεσή τους για ταξίδια αναψυχής, επισκέψεις και περιηγήσεις, άλλο τόσο δεν μπορούν να ανεχθούν την κακή οργάνωση και την ασυνέπεια, η οποία προκαλεί τάλαιπωρίες.

Οι τουρίστες της τρίτης ηλικίας τείνουν σε δραστηριότητες που παράγουν την κοινωνική ζωή, ευνοούν την κινητικότητα και ερεθίζουν τη σκέψη, υπό την προϋπόθεση των σωστών ρυθμών στο πρόγραμμα των διακοπών, του ήπιου κλίματος και του ευχάριστου περιβάλλοντος. Προτιμούν τον τουρισμό πόλεων και τον θεραπευτικό τουρισμό, την μακρύτερη διαμονή στο ίδιο ξενοδοχείο από την εναλλαγή καταλύματος, τα οργανωμένα ταξίδια εκτός περιόδου αιχμής, το αεροπλάνο και το λεωφορείο από το τρένο ως μέσα μεταφοράς κλπ.

Η Κεντρική Μακεδονία προσφέρεται από πολλές απόψεις ως περιοχή υποδοχής τουριστών τρίτης ηλικίας γιατί διαθέτει όλα όσα ζητούν οι ταξιδιώτες αυτοί : Σύγχρονα και πολυτελή ξενοδοχεία ανάλογα με τις προτιμήσεις τους (μέσα στις πόλεις , κοντά σε βουνό

ή σε θάλασσα) , κέντρα για ιαματικό – θεραπευτικό τουρισμό και φυσικά μοναδικό αρχαιολογικό πλούτο.

Με δεδομένη λοιπόν τη δημογραφική αύξηση της τρίτης ηλικίας και τη συνεχώς ανερχόμενη αγορά, επιβάλλεται ο καθορισμός μιας σαφούς πολιτικής για την αξιοποίηση του τουρισμού της τρίτης ηλικίας που θα αφορά τόσο τον τομέα της εμπορίας του προϊόντος όσο και τη διαμόρφωση του κατάλληλου προϊόντος.

Οι ενέργειες πρέπει να επικεντρωθούν στα εξής.

1. Η στρατηγική του marketing θα πρέπει να περιέχει αντικειμενικούς στόχους για τον τουρισμό της τρίτης ηλικίας.
2. Πρέπει να αναληφθούν ειδικά προγράμματα δημοσίων σχέσεων που να τα χαρακτηρίζει συγκεκριμένη και επαυξημένη έμφαση στον τουρισμό τρίτης ηλικίας. Υπάρχουν ειδικά περιοδικά, τα οποία απευθύνονται σε τουρίστες τρίτης ηλικίας στη Γαλλία , Βρετανία , Αυστρία , και σε αυτά πρέπει να γίνει εντατική διαφήμιση της περιοχής.
3. Οι αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης θα πρέπει να επιδείξουν ειδική φροντίδα για την ικανοποίηση των τουριστών τρίτης ηλικίας με τη δημιουργία κατάλληλων διευκολύνσεων.
4. Οι ξενοδόχοι με τη δική τους σειρά θα πρέπει να οργανώνουν εντός των ξενοδοχείων τους ειδικές δραστηριότητες που να ικανοποιούν τους τουρίστες αυτούς (οργάνωση μαθημάτων μαγειρικής, ζωγραφικής κλπ)

7.13 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΗΣ

Τελευταίο αλλά, σε καμία περίπτωση λιγότερο σημαντικό, αναφέρουμε τον τουρισμό πόλης, μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού που επίσης δεν αντιμετωπίζει το πρόβλημα της εποχικότητας.

Ο τουρισμός πόλης απευθύνεται κυρίως σε άτομα υψηλού εισοδηματικού και πνευματικού επιπέδου. Πραγματοποιείται σε μεγάλα αστικά κέντρα και συνήθως συνοδεύει τον Συνεδριακό και Εκθεσιακό τουρισμό. Σκοπός αυτού του είδους τουριστικής μετακίνησης είναι η περιήγηση στα αξιοθέατα της πόλης, η διασκέδαση και οι αγορές .

Στην περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας , εκτός από τη Θεσσαλονίκη – η οποία είναι ο βασικότερος πόλος έλξης του τουρισμού πόλης, η Βέροια, η Νάουσα και η Χαλκιδική αποτελούν επίσης ιδανικούς προορισμούς.

Για να δούμε καλύτερα το βαθμό της τουριστικής ανάπτυξης της Κεντρικής Μακεδονίας, θεωρήσαμε σκόπιμο να συσχετίσουμε τα τουριστικά προσφερόμενα αγαθά της (στο σύνολό τους) με αυτά μιας γειτονικής περιοχής.

Στις επόμενες σελίδες λοιπόν, ακολουθεί μελέτη σύγκρισης της Κεντρικής με τη Δυτική Μακεδονία.

8. ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Στο πρώτο μέρος της μελέτης γίνεται διάγνωση του δυναμικού της τουριστικής ανάπτυξης των δυο περιφερειών η οποία περιλαμβάνει

- 1) την αξιολόγηση των υφιστάμενων πόρων
- 2) την αξιολόγηση της τουριστικής προσφοράς και της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος και
- 3) την εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας ειδικών περιοχών.

Στη συνέχεια αναλύονται τα πλεονεκτήματα ,τα μειονεκτήματα και οι αδυναμίες της σημερινής τουριστικής ανάπτυξης, επισημαίνονται οι ευκαιρίες και οι απειλές που αντιμετωπίζει το τουριστικό δυναμικό και διερευνάται η δυνητική ζήτηση

Στο δεύτερο μέρος της μελέτης, προτείνεται η στρατηγική τουριστικής ανάπτυξης της περιφέρειας, καθορίζονται στόχοι και άξονες προτεραιότητας και καταστρώνεται πρόγραμμα δράσης .

8.1. ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

8.1.1. Αξιολόγηση των υφιστάμενων πόρων

Τόσο η Κεντρική όσο και η Δυτική Μακεδονία διαθέτουν ποικιλόμορφους και υψηλής αξίας -φυσικούς και πολιτιστικούς- τουριστικούς πόρους, Οι τουριστικοί πόροι καταγράφονται, κατηγοριοποιούνται, χαρτογραφούνται και αξιολογούνται ως προς τον σημερινό και τον δυνητικό βαθμό αξιοποίησής τους

Στην Κεντρική Μακεδονία, στο σύνολο των σημαντικών περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων, όπως:

- ∅ το μεγάλο ανάπτυγμα υψηλής ποιότητας ακτών, ειδικά στην Χαλκιδική, τους "οικουμενικούς" μαγνήτες του Ολύμπου και του Αγίου Όρους,
- ∅ το χριστιανικό, βυζαντινό, νεώτερο και σύγχρονο πολιτιστικό απόθεμα της Θεσσαλονίκης,
- ∅ τα οικοσυστήματα των λιμνών και των ποταμών, τα όρη και τις ορεινές περιοχές φυσικού κάλλους,
- ∅ το "τρίγωνο" Δίου - Βεργίνας - Πέλλας και τους αρχαιολογικούς τόπους της κλασικής και μακεδονικής εποχής ,

έχουν αξιοποιηθεί σε υπέρμετρο βαθμό η θάλασσα και οι ακτές, και σε μικρότερο οι ορεινές ή άλλες περιοχές Η τουριστική ανάπτυξη είναι άνιση, και μόνον κατά τόπους δυναμική.

Κυρίαρχος εμφανίζεται ο θερινός παράκτιος τουρισμός διαμονής στη Χαλκιδική και στην Πιερία αλλά και ο τουρισμός πόλης στην Θεσσαλονίκη, με έντονη την εκθεσιακή και συνεδριακή συνιστώσα. Ωστόσο, η ποικιλία του χώρου και πόρων προσφέρει τη δυνατότητα ανάπτυξης διαφορετικών μορφών τουρισμού.

Στη Δυτική Μακεδονία, μοναδική αμιγώς ηπειρωτική περιφέρεια, βρίσκονται ορισμένα από τα πιο αξιόλογα και ενδιαφέροντα οικοσυστήματα στη χώρα. Στους τουριστικούς πόρους, συγκαταλέγονται:

- ∅ ο εξαιρετικής βιοποικιλότητας Εθνικός Δρυμός Πρεσπών,
- ∅ τα μοναδικά ορεινά δασικά συμπλέγματα της Πίνδου (Εθνικός Δρυμός), του Γράμμου, του Βιτσίου,
- ∅ οι λιμναίες (Καστοριά, Βεγορίτιδα) και παραποτάμιες φυσικές περιοχές
- ∅ τα ιστορικά μνημεία και οι οικισμοί.

Η μικρή ανάπτυξη ανθρώπινης δραστηριότητας, ο αδιατάρακτος χαρακτήρας των περισσότερων οικοσυστημάτων, σε συνδυασμό με την

αυθεντικότητα και την ιστορία του χώρου, καθιστούν την Δυτική Μακεδονία προνομακική σε κάθε προσπάθεια εφαρμογής "εναλλακτικών" προτύπων τουριστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα.

8.1.2 Αξιολόγηση της υφιστάμενης τουριστικής προσφοράς και της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος των δύο Περιφερειών

8.1.2.1 Βαθμός ανάπτυξης προσφοράς

Και οι δύο περιφέρειες δεν χαρακτηρίζονται από εξειδίκευση της οικονομίας τους στον τουρισμό. Η τουριστικά δυναμική (έστω και τοπικά, στην Χαλκιδική - Πιερία και στη Θεσσαλονίκη) Κεντρική Μακεδονία αντιπροσωπεύει, σε όρους ξενοδοχειακής και συναφούς ανωδομής, το 10% του δυναμικού της χώρας. Πολύ περισσότερο υπολείπεται στην ανάπτυξη τουριστικής ανωδομής η Δυτική Μακεδονία, συμβάλλοντας μόλις κατά 1 % στη διαμόρφωση των εθνικών μεγεθών.

Στο εσωτερικό της Κεντρικής Μακεδονίας, οι παράκτιες ζώνες των νομών μαζί με την πόλη της Θεσσαλονίκης συγκεντρώνουν το 90% της ξενοδοχειακής, και το σύνολο της συναφούς ανωδομής της περιφέρειας (99% των ενοικιαζόμενων βοηθητικών καταλυμάτων, 100% των campings). Στις εσωτερικές ζώνες της περιφέρειας, υποδομές μικρής κλίμακας βρίσκονται σε περιοχές όπου εντοπίζονται πόροι ειδικού τουριστικού ενδιαφέροντος, όπως χιονοδρομικά κέντρα (Καϊμάκτσαλαν, Βέρμιο, Σέλι, Άη Λιας) ή ιαματικά λουτρά (Πόζαρ, Νιγρίτα, Ν. Απολλωνία, Λαγκαδάς).

Η Δυτική Μακεδονία, με 4.400 ξενοδοχειακές και 1.745 βοηθητικές κλίνες συνολικά, υπολείπεται σημαντικά στην ανάπτυξη ανωδομής. Η ποιοτική διάρθρωση δεν κρίνεται ικανοποιητική, οι πληρότητες είναι χαμηλές, η βιωσιμότητα των επενδύσεων προβληματική. Παρά ταύτα παρατηρείται πρόσφατα μία ενδιαφέρουσα τάση ανανέωσης του δυναμικού με την ένταξη μικρών οικογενειακών μονάδων στον μη αστικό χώρο.

Η ξενοδοχειακή υποδομή είναι ισοκατανεμημένη σε Καστοριά, Κοζάνη και Φλώρινα, με την πρώτη να διαθέτει σαφώς υψηλότερη ποιότητα κλινών.

Στους νομούς Καστοριάς και Γρεβενών εντοπίζεται η πλειονότητα των βοηθητικών καταλυμάτων. Η πολύ πιο πρόσφατη κατασκευή τους συμβάλλει σε βελτιωμένη ποιοτική διάρθρωση, με σχεδόν το 50% των

κλινών να ανήκουν στις υψηλές κατηγορίες (Α' και Β'), και την πλειοψηφία τους να συγκεντρώνεται στον τουριστικά "νεώτερο" πόλο της Πίνδου (Χιονοδρομικό Βασιλίτσας). Αναμφίβολα υπάρχει μία στροφή στις προτιμήσεις των επισκεπτών προς μικρές μονάδες

Ø Επιχειρήσεις και Φορείς του τουρισμού

Ο κλάδος των τουριστικών επιχειρήσεων παρουσιάζει βιώσιμη οικονομική κατάσταση, κυρίως όσον αφορά τις μεγάλες μονάδες επιχειρήσεις. Ο βαθμός συγκέντρωσης παραμένει χαμηλός (12 επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών άνω του 1 δις δρχ. κατά το έτος 2000), όσο και ο βαθμός διασύνδεσης με υπερεθνικούς τουριστικούς ομίλους αλυσίδες επιχειρήσεων, παρότι πολύ πρόσφατες εξελίξεις δείχνουν κινητικότητα στην κατεύθυνση αυτή (Hayat Regency, Holiday Inn, Kempinsky).

Ο κορμός των επιχειρήσεων εντάσσεται στις ΜΜΕ και στις οικογενειακές ΠΜΕ, ενώ η εποχικότητα των παράκτιων προορισμών συμβάλλει στον "συμπληρωματικό" χαρακτήρα πολλών μικρών εκμεταλλεύσεων.

Στη Θεσσαλονίκη από την άλλη πλευρά, ο κλάδος εμφανίζει σημάδια ωρίμανσης διαφοροποίησης (πρακτορεύσεις, catering, εξειδικεύσεις σε πολιτιστικές και ιδίως συνεδριακές τουριστικές δραστηριότητες).

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - 2003

ΤΑΞΗ	ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΥΝΟΛΟ
ΜΟΝΑΔΕΣ	9	57	134	413	365	27	1005
ΔΩΜΑΤΙΑ	1.492	7.944	7.860	11.029	7.367	436	36.128
ΚΛΙΝΕΣ	2.745	14.873	15.054	21.044	14.091	929	68.736

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - 2003

ΤΑΞΗ	ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΥΝΟΛΟ
ΜΟΝΑΔΕΣ	0	3	24	46	6	3	82
ΔΩΜΑΤΙΑ	0	36	896	887	133	37	1989
ΚΛΙΝΕΣ	0	71	1.734	1.672	237	68	3.782

8.1.2.2 Ζώνες τουριστικής ανάπτυξης

Μέσω της λεπτομερούς ανάλυσης του τουριστικού προϊόντος και της γεωγραφικής κατανομής της ζήτησης και της προσφοράς, αναδείχθηκαν οι επιμέρους περιοχές τουριστικοί προορισμοί. Για τον καθένα, μελετήθηκαν η θέση και η πρόσβαση, οι τουριστικοί πόροι - περιβαλλοντικοί και πολιτιστικοί-, οι τουριστικές υποδομές -καταλύματα και ειδικές υποδομές-, οι τοπικοί αναπτυξιακοί Φορείς που τυχόν υπάρχουν και τέλος, τα έργα/δράσεις, ολοκληρωμένα ή συνεχιζόμενα, που σχετίζονται με τον τουρισμό. Αναδεικνύονται τρεις κύριοι τύποι τουριστικών ζωνών, με διαφορετικά χαρακτηριστικά ωρίμανσης και με διαφορετικές δυνατότητες για την ανάπτυξη του τουρισμού:

- Ø Οι "ανεπτυγμένες" παραθαλάσσιες - παραθεριστικές ζώνες
 K1. Νότια Πιερία - Όλυμπος
 K5. Στρυμωνικός κόλπος και κόλπος Ιερισσού
 K6. Χερσόνησος της Σιθωνίας
 K7. Μέση-δυτική παράκτια Χαλκιδική
 K8. Χερσόνησος της Κασσάνδρας

- Ø Το αστικό - μητροπολιτικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης
 K9. Θεσσαλονίκη

- Ø Οι αναδυόμενες "εσωτερικές" ζώνες θεματικού" ήπιου τουρισμού:
Αυτές της Κεντρικής Μακεδονίας
 K2. Όρος Βέρμιο, Βέροια - Νάουσα
 K3. Όρος Βόρας, Έδεσσα
 K4. Κερκίνη - Δοϊράνη - κοιλάδα Στρυμόνα
 K1 Ο. Λίμνες Λαγκαδά (Βόλβη - Κορώνεια), Βερτίσκο

Και αυτές της **Δυτικής Μακεδονίας**

- Δ1. Λίμνες και Εθνικός Δρυμός Πρεσπών, ορεινός όγκος Βιτσίου
- Δ2. Καστοριά, ορεινό σύμπλεγμα Γράμμου - Βιτσίου, Βόιο όρος
- Δ3. Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Βάλια Κάλντα), Βασιλίτσα
- Δ4. Πιέρια όρη, Πολύφυτος
- Δ5. Άσκιο όρος, Βούρινος, Κοιλάδα Μεσιανού Νερού
- Δ6. Νυμφαίο, Λίμνες Χειμαδίτιδας, Ζάζαρης, Πετρών, Βεγορίτιδας

8.1.3 Εκτίμηση της «φέρουσας ικανότητας» συγκεκριμένων περιοχών της περιφέρειας ως προς τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη

Η εξέταση της φέρουσας ικανότητας επιχειρήθηκε στις εξής "βεβαρυμένες" τουριστικές περιοχές α) χερσόνησος Κασσάνδρας, β) χερσόνησος της Σιθωνίας, γ) νότια Πιερία.

Στην Κασσάνδρα, άνω του 25% της διαθέσιμης, οικιστικά κατάλληλης γεωργικής γης (πλην δασών) καταλαμβάνεται από τουριστικές χρήσεις, κυρίως με το σύστημα της εκτός Σχεδίου δόμησης. Στους οικισμούς, οι υπερβολικές επεκτάσεις που επιχειρήθηκαν κατά τη δεκαετία του 1980, κινούνται εκτός λογικής φέρουσας ικανότητας τόσο ως προς τα διαθέσιμα, όσο και ως προς την ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών. Κρισιμότερο ζήτημα προκύπτει αυτό της επάρκειας πόσιμου νερού, εφόσον εκτιμήθηκε ότι τα ανανεώσιμα διαθέσιμα επαρκούν για την εξυπηρέτηση αιχμών περί τις 80.000 διαμενόντων, μέγεθος κατά τι μικρότερο από τον πληθυσμό αιχμής του έτους 2001. Η μέση φόρτιση αιχμής των ακτών κολύμβησης είναι σημαντική και κυμαίνεται περί τα 12 τ.μ. ανά λουόμενο, με σημαντικές κατά τόπους αποκλίσεις.

Η δραστική μείωση της σημερινής χωρητικότητας των οικισμών (μείωση Σ.Δ., παρένθεση ελεύθερων ζωνών και ζωνών πρασίνου) αξιολογείται ως βασική προϋπόθεση της περαιτέρω τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής σε συνθήκες ποιότητας και αειφορίας, δεδομένου ότι το συνολικό, ασφαλές πληθυσμιακό μέγεθος αιχμής, δεν φαίνεται να μπορεί να υπερβεί τις 140.000 άτομα.

Η Σιθωνία, παρότι νεώτερη τουριστικά περιοχή και με συνολικά μικρότερη ως σήμερα δόμηση και συνεπαγόμενες εντάσεις και βλάβες, χαρακτηρίζεται από εντονότερους ρυθμούς ανάπτυξης και φαίνεται να ακολουθεί την πορεία της Κασσάνδρας. Και εδώ, κρισιμότερο προκύπτει το ζήτημα του πόσιμου νερού (εκτιμήθηκε ότι τα ανανεώσιμα διαθέσιμα επαρκούν για την εξυπηρέτηση αιχμών περί τις 80.000 διαμενόντων, μέγεθος που ισοδυναμεί με τον θεωρητικό πληθυσμό αιχμής του 2001 (13.000 μόνιμοι κάτοικοι, 53.000 κλίνες σε καταλύματα, 10.700 θέσεις σε κάμπινγκ). Η φόρτιση αιχμής των ακτών κολύμβησης αποφέρει ένα οριακό πρότυπο 13 -15 τ.μ. ανά λουόμενο, με σημαντικές κατά τόπους αποκλίσεις.

Το συνολικό οριακό πληθυσμιακό μέγεθος αιχμής δεν φαίνεται να υπερβαίνει τις 100.000 άτομα, με τους οικισμούς να προσεγγίζουν κορεσμό ως προς την επιθυμητή πληρότητα οροφής.

Η παραλιακή νότια Πιερία αποτελεί εντατικά αξιοποιημένη τουριστική περιοχή θερινού τουρισμού διαμονής με προβλήματα

ποιότητας υποδομών και πληρότητας, στην μικρού πλάτους λωρίδα μεταξύ ακτής και ΠΑΘΕ. Δεν παρουσιάζονται ισχυρές εντάσεις στα φυσικά διαθέσιμα, όπως στην περίπτωση των ζωνών της Χαλκιδικής Το ζήτημα εδώ είναι οι κοινωνικές οικονομικές πιέσεις, η εξασφάλιση ποιοτικών σταθεροτύπων στην κατάληψη του χώρου και η διαπιστωμένη ανάγκη ποιοτικής αναβάθμισης

8.1.4 Ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών της σημερινής τουριστικής ανάπτυξης.

Ο συνολικός χώρος της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας εμφανίζεται με "διττή" τουριστική φυσιογνωμία: ανεπτυγμένος παράκτιος θερινός τουρισμός αφενός, αναφυόμενος τουρισμός των εσωτερικών ζωνών προς ειδικές ή διαφορετικές μορφές τουρισμού, αφετέρου.

Τα συμπεράσματα της SWOT ανάλυσης αναφέρονται στο σύνολο του χώρου, με ειδικότερες επισημάνσεις για την Κεντρική (παράκτιος, ώριμος τουρισμός στο πρότυπο "ήλιος και θάλασσα") ή για τη Δυτική Μακεδονία.

Πλεονεκτήματα

- Ø Πλούσιοι φυσικοί περιβαλλοντικοί και πολιτιστικοί πόροι
- Ø Καλός βαθμός ικανοποίησης και καλή προφορική προώθηση
- Ø Λογικά επίπεδα τιμών
- Ø Υπαρξη δυνητικής ζήτησης

Αδυναμίες

- Ø Ανεπαρκής σύνδεση με το ιστορικό πολιτιστικό απόθεμα
- Ø Ανεπαρκής σύνδεση με το φυσικό περιβαλλοντικό απόθεμα
- Ø Ανεπαρκής εκπαίδευση και επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού στον τουρισμό

Ειδικότερα για την Κεντρική Μακεδονία, πλεονέκτημα συνιστά:

- Ø Η καλή συγκοινωνιακή δικτύωση (προορισμός πτήσεων chartered) με τις βασικές αγορές πηγές

ενώ αδυναμίες αποτελούν:

- Ø Η ανεπαρκής προστασία του περιβάλλοντος, η αστική οικιστική υποβάθμιση, η απώλεια παραδοσιακού χαρακτήρα.
- Ø Η χαμηλής ποιότητας προσφορά υπηρεσιών (σε καταλύματα και Κυρίως σε λοιπές εξυπηρετήσεις), η έλλειψη επαγγελματισμού.
- Ø Η δυσκολία ανάπτυξης τουριστικής δραστηριότητας σε περιόδους χαμηλής ζήτησης (Δεκέμβριος Μάρτιος).

Ειδικότερα για τη Δυτική Μακεδονία, πλεονεκτήματα συνιστούν:

- Ø Ο φυσικός πλούτος με κύρια χαρακτηριστικά τους Εθνικούς Δρυμούς, τις περιοχές NATURA 2000 και φυσικού κάλους
- Ø Η μη διαμορφωμένη και κατά συνέπεια προσαρμόσιμη σε υγιείς βάσεις τουριστική πραγματικότητα.
- Ø Οι διατηρούμενες παραδόσεις και τα έθιμα, η ιστορία της περιοχής στο πρόσφατο παρελθόν, καθώς και η πολιτιστική και αρχιτεκτονική της κληρονομιά.

ενώ αδυναμίες αποτελούν:

- Ø Η μη ευχερής πρόσβαση (που ενισχύεται από την έλλειψη διεθνούς αεροδρομίου στην Δ. Μακεδονία).
- Ø Η δυσκολία διαμόρφωσης επαρκούς ζήτησης σε μη θερινή περίοδο.
- Ø Η ανεπαρκής τουριστική προσφορά, ιδίως σε ό,τι αφορά τη διαμονή.

8.1.5 Διερεύνηση των ευκαιριών και των δυνατοτήτων αξιοποίησης, αναβάθμισης και προβολής του δυναμικού των δύο Περιφερειών.

Οι προοπτικές για την Κεντρική Μακεδονία και το κυρίως τουριστικό προϊόν της συνοψίζονται:

- Ø Στην καλή γεωγραφική θέση στις δυτικοευρωπαϊκές και ανατολικοευρωπαϊκές αγορές
- Ø Στην αναγνωρισιμότητα του προορισμού στην Ευρώπη και στις υπερπόντιες αγορές, αν και μικρότερη από αυτήν άλλων Περιφερειών.

- Ø Στη συνεχή θετική τάση ζήτησης του προϊόντος "ήλιος + θάλασσα".
- Ø Στην ύπαρξη πρόσθετων πόρων και δυνατοτήτων δικτύωσης στην περιφέρεια και στον ευρύτερο χώρο, που επιτρέπει διαφοροποίηση από πιθανούς ανταγωνιστές (π.χ. νησιωτικές περιοχές που στηρίζονται κατ' αποκλειστικότητα στο προϊόν "ήλιος και θάλασσα").
- Ø Στη γενικά θετική και φιλική "Εικόνα", στο γεγονός ότι αποτελεί ασφαλή ταξιδιωτικό προορισμό και ευρωπαϊκό προορισμό χωρίς αρνητική εμπειρία ή προκατάληψη.
- Ø Στην αναμενόμενη ώθηση από την Ολυμπιάδα του 2004.

Οι προοπτικές για τη Δυτική Μακεδονία και γενικότερα τις εσωτερικές ζώνες και τη δυνατότητα ανάπτυξης νέων μορφών τουρισμού συνοψίζονται:

- Ø Στη δυνατότητα ανάπτυξης ποικίλων ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, συνδεδεμένων με το ιδιαίτερο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, καθώς και με την τοπική οικονομία.
- Ø Στη βελτίωση των δυνατοτήτων πρόσβασης (Εγνατία οδός και κάθετοι άξονες).
- Ø Στην τάση καθιέρωσης των χειμερινών διακοπών και την αυξανόμενη προτίμηση για διακοπές με συμπληρωματικές δραστηριότητες
- Ø Στην ενσωμάτωση του "εναλλακτικού" τουρισμού στους στόχους της τουριστικής πολιτικής της χώρας
- Ø Στο γεγονός ότι το ξενοδοχειακό δυναμικό είναι καινούριο και προσαρμοσμένο στις ιδιαίτερες απαιτήσεις των επισκεπτών.

8.1.6 Εξέταση των απειλών και εντοπισμός προβληματικών ζωνών τομέων.

Απειλές για τον τουρισμό συνολικά, συνιστούν:

- Ø Ο διεθνής ανταγωνισμός και ο τρόπος ανάπτυξης της αγοράς
- Ø Κίνδυνος περαιτέρω απώλειας μεριδίου αγοράς του ελληνικού τουρισμού, που θα συμπαρασύρει και τον περιφερειακό τουρισμό
- Ø Θεαματική βελτίωση ποιότητας ορισμένων ανταγωνιστικών προορισμών, χωρίς αύξηση τιμών.

- Ø Κίνδυνος να αποβεί (συνολικά η Ελλάδα) ακριβός προορισμός, για νομισματικούς λόγους (Ευρώ).
- Ø Παραδοσιακή ζήτηση που ελέγχεται από τη δύναμη και επιρροή των tour Operators.
- Ø Η κατάσταση στις αγορές πηγές
- Ø Συνεχώς αυξανόμενος ανταγωνισμός, με ολοένα μεγαλύτερη προσφορά και χαμηλότερες τιμές
- Ø Μείωση των επαναλαμβανόμενων επισκέψεων (διεθνώς και γενικώς).
- Ø Ολοένα και πιο σκληρή και καθοδηγούμενη από ενέργειες marketing προσέλκυση τουριστών.
- Ø Αδυναμία υποκατάστασης της δυτικής Ευρώπης από νέες αγορές (π.χ. κεντρική ανατολική Ευρώπη) στο προβλέψιμο μέλλον. Στασιμότητα στις υπερπόντιες αγορές.

Συμπέρασμα: Ο τουρισμός στην Κεντρική Μακεδονία στην κυρίαρχη μορφή του συνολικά απειλείται αν δεν απαντήσει στην πρόκληση του ανταγωνισμού και της βελτίωσης της ποιότητας. Ο τουρισμός στη Δυτική Μακεδονία -και στις ανάλογες εσωτερικές ζώνες απειλείται αν δεν αξιοποιήσει προγραμματισμένα και προς τη σωστή κατεύθυνση την τουριστική προοπτική που διανοίγεται.

8.1.7 ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΔΥΝΗΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

8.1.7.1 Η τουριστική ζήτηση: μεγέθη, τάσεις, χωρική και χρονική κατανομή

Τα τουριστικά ρεύματα διαφοροποιούνται ανά τύπο και περιοχή:

- Ø Στις παράκτιες περιοχές της Κεντρικής Μακεδονίας (Χαλκιδική Πιερία), η ζήτηση ξεκινά από τον Μάιο ως τον οκτώβριο, με αιχμές το δίμηνο Ιούλιος - Αύγουστος.
- Ø Ο αριθμός διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών είναι, στο σύνολο, μεγαλύτερος αυτού των ημεδαπών. Την περίοδο αιχμής καθορίζουν κυρίως οι ημεδαποί τουρίστες, καθώς οι αλλοδαποί εμφανίζουν πιο ομαλή κατανομή στο εύρος Ιούνιος - Σεπτέμβριος.
- Ø Η μέση παραμονή, η προέλευση των τουριστών Κ.α., δείχνουν διαφορές στο προφίλ του μέσου τουρίστα των δυο περιοχών. Σε

γενικές γραμμές η Χαλκιδική φαίνεται να ελκύει τουρισμό μέσω των εισοδημάτων, κυρίως από την Κεντρική Ευρώπη, με την μορφή οργανωμένου τουριστικού πακέτου διακοπών. Η Πιερία έλκει τουρίστες σχετικά χαμηλότερων εισοδημάτων από τις χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας και της Ανατολικής Ευρώπης.

- Ø Η ζήτηση στην Θεσσαλονίκη παρουσιάζεται σταθερή καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, με αιχμές στις περιόδους διοργάνωσης μεγάλων εκδηλώσεων στην πόλη (Σεπτέμβριος Δ.Ε.Θ., Νοέμβριος Φεστιβάλ Κινηματογράφου), ενώ μικρή κάμψη παρατηρείται τους θερινούς μήνες. Οι κύριοι επισκέπτες είναι Έλληνες.
- Ø Σε περιοχές της ενδοχώρας όπου μπορούν να αναπτυχθούν ειδικές μορφές τουρισμού διαφαίνεται μια αξιόλογη ζήτηση. Ο Εθνικός Δρυμός του Ολύμπου π.χ. έλκει περί τις 100.000 επισκέψεις τον χρόνο, με σημαντική συμμετοχή αλλοδαπών, ενώ στοιχεία των Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης στις Πρέσπες, την Κερκίνη και το Δέλτα του Αξιού δείχνουν μια αυξανόμενη επισκεψιμότητα από οργανωμένους και ατομικούς επισκέπτες, με αιχμές την άνοιξη και το φθινόπωρο.

Και οι δύο Περιφέρειες υπολείπονται στην εκμετάλλευση του ξενοδοχειακού τους δυναμικού (σχέση προσφοράς-ζήτησης), σε σχέση με άλλες περιοχές της χώρας, με την Δυτική Μακεδονία να υστερεί σημαντικά. Το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει από την θεώρηση των ποσοστών πληρότητας

Οι πρόσφατες εξελίξεις στη ζήτηση κρίνονται ενθαρρυντικές:

Η Κεντρική Μακεδονία φαίνεται ότι ανακάμπτει από το "σοκ" των αρχών του '90 (Γιουγκοσλαβία). Οι βελτιωμένοι ρυθμοί αναφέρονται ισόρροπα στους αλλοδαπούς και στους ημεδαπούς τουρίστες.

Η Δυτική Μακεδονία παρουσιάζει μεσοπρόθεσμους ρυθμούς ανάπτυξης μεγαλύτερους από τον εθνικό μέσο όρο, και από αυτούς της Κεντρικής Μακεδονίας. Το συνολικό μέγεθος διαμορφώνεται εδώ από την βελτιούμενη ζήτηση των αλλοδαπών, παρά το μικρό ποσοστό συμμετοχής τους στο σύνολο των διανυκτερεύσεων, εφόσον οι "παραδοσιακοί" ημεδαποί επισκέπτες αυξάνονται με ρυθμούς που υπολείπονται του εθνικού μ.ο.

8.1.7.2 Τάσεις της ζήτησης, Προσαρμοστικότητα στις απαιτήσεις της αγοράς

Τα λιγοστά στοιχεία πεδίου που είναι διαθέσιμα για το ειδικό τουριστικό κοινό στην περιοχή Μελέτης και που αφορούν την καταγραφή γνώμης των επισκεπτών στον Όλυμπο και στα Κέντρα Ενημέρωσης των υδροτόπων Κερκίνης και Πρεσπών, επιβεβαιώνουν την αλλαγή του προφίλ των επισκεπτών τουριστών, και συμφωνούν με τις μεταβολές στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια αγορά.

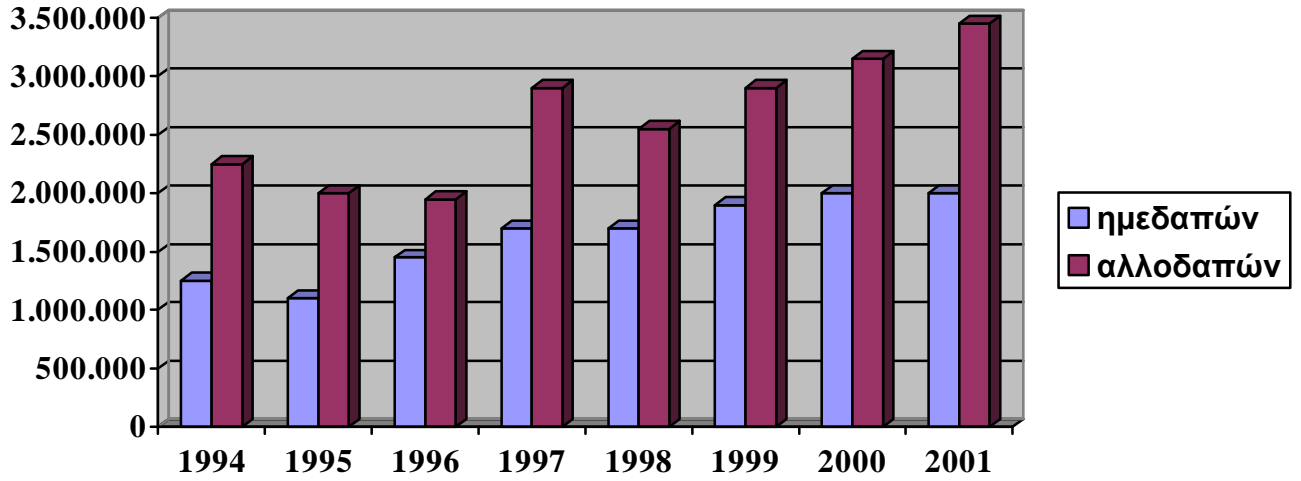
Οι παραπάνω παράγοντες διαμόρφωσης της ζήτησης, προβλέπεται να ενισχύσουν περαιτέρω την ανάπτυξη ποιοτικών και εναλλακτικών τουριστικών προϊόντων.

Κάτω από αυτό το πρίσμα, ο χώρος της Κεντρικής Μακεδονίας, και προνομιακά ο χώρος της Δυτικής Μακεδονίας, διαθέτουν εν δυνάμει συγκριτικά πλεονεκτήματα τα οποία πρέπει να αξιοποιηθούν και να προβληθούν προς τα έξω για την ενίσχυσή τους απέναντι στον διεθνή ανταγωνισμό. Έως σήμερα, η σύνδεση αυτή είναι αποσπασματική και ιδιαίτερα φτωχή. Η κατάσταση αυτή δείχνει την μικρή ικανότητα που έχει επιδείξει ο κλάδος στο να ανταποκριθεί στα νέα δεδομένα της ζήτησης

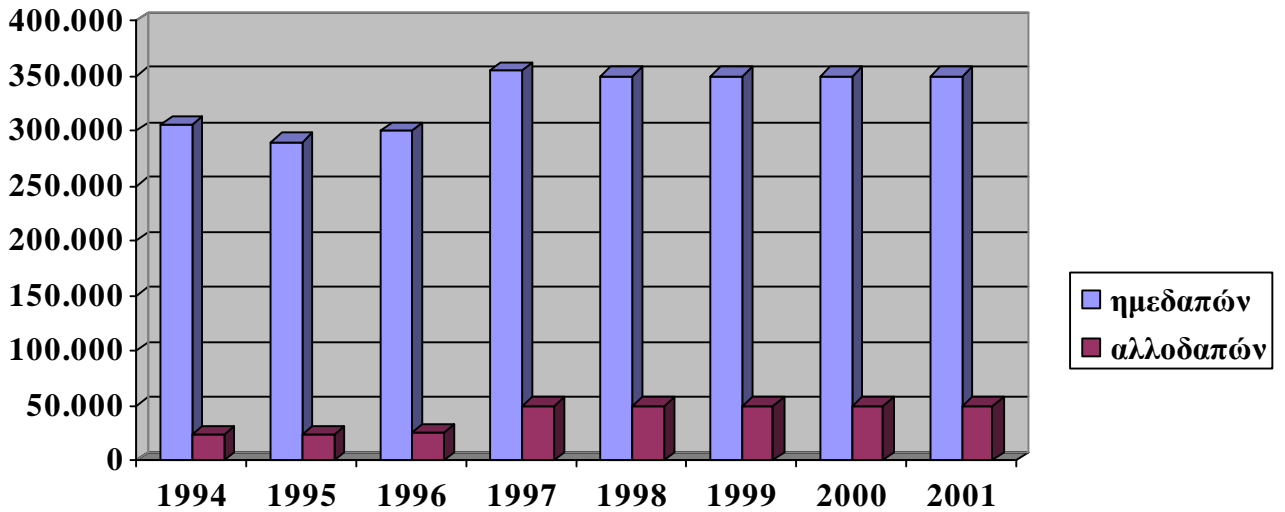
Συγκεκριμένες αδυναμίες εντοπίζονται:

- Ø Στο βαθμό ανάδειξης, τρόπο ενσωμάτωσης στο τουριστικό κύκλωμα και προβολή, των αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και στοιχείων της πολιτιστικής παράδοσης
- Ø Στη διαχείριση των περιβαλλοντικών πόρων (ανεπαρκής προστασία).
- Ø Στον κατακερματισμό των πόρων και την μη ύπαρξη τουριστικών δικτύων και διαδρομών.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

8.2. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

8.2.1. Καθορισμός στρατηγικής για την προώθηση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης των Περιφερειών Δυτικής Μακεδονίας και Κεντρικής Μακεδονίας

8.2.1.1. Ορισμός σκοπών και στόχων

Για τον προσδιορισμό της στρατηγικής βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης στην Κεντρική και Δυτική Μακεδονία, λαμβάνονται υπόψη:

- ∅ οι πιο σύγχρονοι προβληματισμοί και απόψεις για την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, και η ενσωμάτωσή τους σε κείμενα πολιτικής, μελέτες και έρευνες,
- ∅ η κοινοτική και εθνική πολιτική για τον τουρισμό, όπως διατυπώνονται σε σχετικές ανακοινώσεις και προγραμματικά κείμενα,
- ∅ οι νέες τάσεις της ζήτησης και της τουριστικής αγοράς, και βεβαίως
- ∅ το ίδιο το τουριστικό προϊόν, η κατάσταση τουριστικής ανάπτυξης και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας.

Η τουριστική ανάπτυξη στον χώρο της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας έχει να αντιμετωπίσει τις εξής προκλήσεις:

- ∅ Τον συνεχώς αυξανόμενο διεθνή και ευρωπαϊκό ανταγωνισμό,
- ∅ Την ικανότητα προσαρμογής σε νέα πρότυπα βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, καθώς και σε νέα πρότυπα ποιότητας των παρεχόμενων τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών,
- ∅ Την ικανότητα ενσωμάτωσης των νέων τεχνολογιών και της κοινωνίας της πληροφορίας, ως παράγοντα ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας

Ο συνολικός στρατηγικός σκοπός (συνολική στρατηγική), διατυπώνεται επομένως ως εξής:

Προώθηση ενός βιώσιμου, ποιοτικού και ανταγωνιστικού τουρισμού

και συνεπάγεται την μέσω της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, της διαφοροποίησης και της ποιοτικής αναβάθμισης, ανάπτυξη του τομέα του τουρισμού και αύξηση του μεριδίου του στην τουριστική αγορά.

Οι επιμέρους στρατηγικοί στόχοι διατυπώνονται ως εξής:

- ∅ Επέκταση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος προς την κατεύθυνση της βιωσιμότητας.
- ∅ Ενίσχυση της τοπικότητας ως βασικής παραμέτρου της τουριστικής ανάπτυξης.
- ∅ Πρόληψη, μείωση και έλεγχος των επιπτώσεων του τουρισμού στο περιβάλλον.
- ∅ Βελτίωση της ποιότητας και της ανταγωνιστικότητας των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών προϊόντων.
- ∅ Προώθηση του υπεύθυνου, κοινωνικά και πολιτιστικά, αποδεκτού και δίκαιου τουρισμού.

Αναλυτικότερα:

∨ Επέκταση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος προς την κατεύθυνση της Βιωσιμότητας.

Πρόκειται για στρατηγική που στοχεύει στην αύξηση του τουρισμού στην Κεντρική και Δυτική Μακεδονία, μέσα από την επέκταση σε νέες περιοχές και την παραγωγή νέων προϊόντων υπηρεσιών, υπό την προϋπόθεση ότι εξασφαλίζονται όροι βιώσιμης ανάπτυξης τόσο για τον ίδιο τον τουρισμό όσο και για τη συνολική ολοκληρωμένη ανάπτυξη.

Με τον παραπάνω στρατηγικό στόχο, επιδιώκεται συνδυασμένα:

∅ 1. Η ένταξη νέων περιοχών (προορισμών) στο συνολικό τουριστικό προϊόν, οι οποίοι ενισχύονται και αναπτύσσονται σε αειφορικά πλαίσια (στη βάση δηλαδή ήπιας και προσεκτικής αξιοποίησης στοιχείων του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος).

2. Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος στις ήδη ανεπτυγμένες περιοχές (προορισμούς), και η διαχείρισή τους σε πλαίσια ελέγχου και διατήρησης της ποιότητας των βασικών τους φυσικών και λοιπών πόρων και πλεονεκτημάτων.

3. Η ανάπτυξη στο σύνολο των προορισμών του θεματικού τουρισμού, του τουρισμού δηλαδή που απευθύνεται σε επιλεκτικό ή αφοσιωμένο κοινό, ειδικών ενδιαφερόντων.

4. Η δημιουργία δικτύων θεματικού τουρισμού, για την καλύτερη χωρική και χρονική διαχείριση της ζήτησης.

✓ Ενίσχυση της τοπικότητας ως βασικής παραμέτρου της τουριστικής ανάπτυξης

Στην προοπτική του βιώσιμου τουρισμού και με τις σημερινές συνθήκες ανταγωνισμού της τουριστικής αγοράς, η ανάπτυξη - διαχείριση - προβολή του τουρισμού δεν μπορεί να εξαντλείται στην εθνική ή την περιφερειακή διάσταση.

Οι επιμέρους τουριστικοί προορισμοί χρειάζεται να αποκτήσουν ιδιαίτερη οντότητα, ταυτότητα και αναγνωρισιμότητα.

Μέσω της τοπικής κινητοποίησης, σύναψης συμφωνιών και συγκρότησης ζωντανών οργανισμών, είναι δυνατόν να καθοδηγηθεί και να προωθηθεί καλύτερα ο τουρισμός κάθε περιοχής.

Σε τελευταία ανάλυση, η ενίσχυση της τοπικότητας στον τουρισμό αποσκοπεί στην βιώσιμη τοπική ανάπτυξη η οποία ελέγχεται και στηρίζεται από όλους τους συντελεστές του τομέα.

✓ Πρόληψη, μείωση και έλεγχος των επιπτώσεων του τουρισμού στο περιβάλλον

Οι τουριστικές δραστηριότητες ασκούν όλο και εντονότερη πίεση στο περιβάλλον και στους φυσικούς πόρους.

Η ανάπτυξη του τουρισμού δεν μπορεί να συντελεστεί περαιτέρω χωρίς τη διασφάλιση των περιβαλλοντικών όρων βιωσιμότητας. Πολύ περισσότερο αφού και ο τουρισμός στηρίζεται, σαν δραστηριότητα, στην ποιότητα του περιβάλλοντος, με την έννοια ότι αυτή συνιστά κρίσιμο παράγοντα του προσφερόμενου τουριστικού είδους.

Η φιλική προς το περιβάλλον διαχείριση του τουρισμού αναφέρεται τόσο στους φυσικούς πόρους όσο και στις υποδομές και τις υπηρεσίες που προσφέρονται, και έχει εφαρμογή στο σύνολο των προορισμών ανεξαρτήτως της φάσης ανάπτυξής τους.

ν Βελτίωση της ποιότητας και της ανταγωνιστικότητας των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών προϊόντων.

Η ποιότητα των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, αποβλέπει στη βελτίωση της τουριστικής εμπειρίας και την ικανοποίηση των τουριστών.

Η ποιότητα αναφέρεται καταρχήν στα καταλύματα και στις επιχειρήσεις, συμπεριλαμβάνει την ποιότητα των πόρων και των υποδομών που χρησιμοποιούνται και επεκτείνεται στο σύνολο των υπηρεσιών της τουριστικής αλυσίδας.

Η ανταπόκριση του τουριστικού τομέα στην πρόκληση του ανταγωνισμού περνάει μέσα από την ποιότητα.

Η επιδίωξη της ποιότητας ως παράγοντα ανταγωνισμού συνεπάγεται :

- Ø Εκσυγχρονισμό των υποδομών και του τουριστικού εξοπλισμού
- Ø Ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών και της κοινωνίας της πληροφορίας
- Ø Βιώσιμη διαχείριση των φυσικών και πολιτισμικών πόρων
- Ø Ενσωμάτωση καινοτομικών προϊόντων και ειδικών μορφών τουρισμού
- Ø Ανάπτυξη δεξιοτήτων των απασχολούμενων στον τομέα, εκπαίδευση και κατάρτιση

ν Προώθηση του υπεύθυνου, κοινωνικά και πολιτιστικά, αποδεκτού και δίκαιου τουρισμού.

Η κοινωνική και πολιτική διάσταση του τουρισμού αναφέρεται καταρχήν στην ομαλή, δίκαια και επωφελή υπέρ και των δυο συντελεστών, πληθυσμού υποδοχής – τουριστών, προσέγγιση.

Η βίαια τουριστική αξιοποίηση, η έλλειψη σεβασμού προς τις τοπικές συνήθειες και ήθη, ο αποκλεισμός του ντόπιου πληθυσμού ή των υπόλοιπων οικονομικών δραστηριοτήτων από τη συντελούμενη οικονομική ανάπτυξη, δεν προσιδιάζουν στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

Ο υπεύθυνος τουρισμός σε Εθνικό, Περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο :

- Ø καθιερώνει την πλήρη συνεργασία μεταξύ των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, μεταξύ των διαφόρων συμφερόντων πολιτικής, διοικητικής, επαγγελματικής προέλευσης και της συναφούς κοινωνίας των πολιτών, έτσι ώστε όλοι να συμφωνούν με τη διαδικασία και με τις ενέργειες που αναλαμβάνονται
- Ø ευνοεί τις συνεργασίες και τις εταιρικές σχέσεις μεταξύ των επαγγελματιών και των υπόλοιπων συντελεστών της τουριστικής ανάπτυξης, και τέλος
- Ø προωθεί την ανταλλαγή εμπειριών και τη διάδοση καλών πρακτικών.

8.2.1.2 Οι τουριστικοί προορισμοί

Κατά τη Β' Φάση, επιχειρήθηκε η συνολική αξιολόγηση κάθε επιμέρους τουριστικού προορισμού και προσδιορίστηκαν τα πλεονεκτήματα - μειονεκτήματα για την τουριστική ανάπτυξη.

Επιπλέον επιχειρείται κατά τη Β' Φάση η προσαρμογή και η εξειδίκευση των στρατηγικών στόχων στα ειδικά χαρακτηριστικά κάθε προορισμού. Το αποτέλεσμα που προκύπτει καταγράφεται ως ειδικές κατευθύνσεις - μορφές τουρισμού ανά προορισμό, και ενσωματώνεται στο αναλυτικό Πρόγραμμα.

Συγκεκριμένα:

Στο σύνολο των τουριστικών προορισμών, προτείνεται η δημιουργία ενιαίων σχημάτων -συνεργασιών σε τοπικό επίπεδο (τα οποία ορίζονται ως Τοπικά Σύμφωνα για τον Τουρισμό) και τα οποία καλούνται να αναλάβουν την ευθύνη του ενιαίου και ολοκληρωμένου σχεδιασμού και της διαχείρισης της τουριστικής ανάπτυξης, με ειδικούς κάθε φορά στόχους.

Στους παράκτιους προορισμούς της Κεντρικής Μακεδονίας (Κ1, Κ5, Κ6, Κ7, κ8), οι ειδικοί στόχοι είναι:

- Ø η βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών του θερινού τουρισμού,
- Ø η διαχείριση -κατά τόπους- των ζητημάτων φθοράς ή κρίσης,

Ø ο εμπλουτισμός και η προικοδότηση του τοπικού προϊόντος με ειδικές τουριστικές υποδομές, και

Ø η σύνδεσή τους με δίκτυα εναλλακτικού τουρισμού.

Ø Στη Θεσσαλονίκη (προορισμός Κ9), ειδικός στόχος είναι:

Η ανάπτυξη - οργάνωση του τουρισμού πόλης, με κύριες συνιστώσες την εκθεσιακή, τη συνεδριακή, την πολιτιστική αλλά και την καταναλωτική.

Ø Οι υπόλοιποι προορισμοί, οι οποίοι χαρακτηρίζονται και ως νέοι - βιώσιμοι, επικεντρώνουν την προσπάθεια ανάπτυξης του τουρισμού τους σε ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, κατ' αντιστοιχία με τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα, ως εξής:

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ø Όρος Βέρμιο, Βέροια – Νάουσα

Ορεινός και ορεινός - χιονοδρομικός τουρισμός, πολιτιστικός Τουρισμός. Ανάπτυξη - δικτύωση του τουρισμού πόλης μεταξύ Βέροιας - Νάουσας - Έδεσσας.

Ø Όρος Βόρας, Έδεσσα

Ορεινός φυσιολατρικός τουρισμός και τουρισμός άθλησης-περιπέτειας στον ορεινό όγκο. Ανάπτυξη - δικτύωση του τουρισμού πόλης μεταξύ Βέροιας - Νάουσας - Έδεσσας.

Ø Κερκίνη - Δοϊράνη - κοιλάδα Στρυμόνα

Ήπια τουριστική ανάπτυξη με επίκεντρο τον οικοτουρισμό στην Κερκίνη, και διάχυση στους βόρειους οικισμούς της κοιλάδας του Στρυμόνα έως τους λοιπούς διάσπαρτους τουριστικούς πόλους. Ήπια τουριστική αξιοποίηση λίμνης Δοϊράνης

Ø Λίμνες Λαγκαδά (Βόλβη - Κορώνεια), Βερτίσκο

Ήπιος αθλητικός τουρισμός και τουρισμός αναψυχής. Περιβαλλοντική εκπαίδευση. Αγροτουρισμός στον ορεινό όγκο Βερτίσκου Κερδυλλίων.

ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ø Λίμνες και Εθνικός Δρυμός Πρεσπών, ορεινός όγκος Βιτσίου
Ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού. Συνδυασμός με τουρισμό φύσης (φυσιολατρικό ήπιο λιμναίο και ορεινό), αγροτουρισμό, χειμερινό αθλητικό (χιονοδρομικό Βίγλας)

Ø Καστοριά, ορεινό σύμπλεγμα Γράμμου - Βιτσίου, Βόιο όρος

Ήπιος λιμναίος και ορεινός τουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός, αγροτουρισμός, χειμερινός αθλητικός τουρισμός. Ανάπτυξη του τουρισμού πόλης στην Καστοριά

Ø Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Βάλια Κάλντα), Βασιλίτσα
Ήπιος τουρισμός φύσης στον Εθνικό Δρυμό. Χειμερινός αθλητικός τουρισμός στη Βασιλίτσα

Ø Πιέρια Όρη, Πολύφυτος
Ανάπτυξη του αγροτουρισμού, σε συνδυασμό με ήπιο, ορεινό τουρισμό φύσης και με χιονοδρομικό τουρισμό.

Ø Άσκιο όρος, Βούρινος, Κοιλιάδα Μεσιανού Νερού
Ανάπτυξη του αγροτουρισμού και του τουρισμού φύσης

Ø Νυμφαίο, Λίμνες Χειμαδίτιδας, Ζάζαρης, Πετρών, Βεγορίτιδας
Ανάπτυξη ήπιου τουρισμού φύσης στην περιοχή του Νυμφαίου και των λιμνών. Ήπια τουριστική αξιοποίηση της Βεγορίτιδας

8.2.1.3 Τα δίκτυα

Η οργάνωση θεματικών, περιφερειακών και δια-περιφερειακών, τουριστικών δικτύων και διαδρομών, αποτελεί εξίσου βασική συνιστώσα του προτεινόμενου Προγράμματος. Το διαπεριφερειακό χωρικό επίπεδο αναφοράς της Μελέτης, ευνόησε την αναγνώριση της αναγκαιότητας αυτής.

Μέσω των δικτύων θεματικού/ εναλλακτικού τουρισμού οργανώνεται η τουριστική κίνηση και εμπλουτίζεται το τουριστικό προϊόν κάθε προορισμού και συνολικά. Οι δυνατότητες δικτυώσεων μελετώνται κατά την Α' Φάση της Μελέτης και οριστικοποιούνται κατά τη Β' Φάση (Βλέπε Άξονας 4 Μέτρο 4: "Σχεδιασμός και στήριξη δικτύων ειδικού/ εναλλακτικού τουρισμού").

Ανά κατηγορία ειδικής/ εναλλακτικής μορφής τουρισμού, προτείνεται η συγκρότηση των κάτωθι δικτύων και διαδρομών:

Ø Μορφωτικός - πολιτιστικός τουρισμός:

Η Μακεδονία των Μύθων και της προϊστορίας (από το Διονυσιακό Παγγαίο και τον Στρυμόνα έως τα Πιέρια και τον Όλυμπο).

Η "κλασσική" Μακεδονία της ακτογραμμής (από την Αμφίπολη έως την Πύδνα, με σταθμούς τις αποικίες της Χαλκιδικής)

Η Μακεδονία των Βασιλέων και των Ελληνιστικών χρόνων (με επίκεντρο το Τρίγωνο Βεργίνα-ΔίονΠέλλα, και δικτυώσεις προς Αμφίπολη, Ευρωπό, Λευκάδια, Έδεσσα και Βέροια, Θεσσαλονίκη, Αιανήκαι Πέτρες στη Δυτική Μακεδονία).

Η χριστιανική και Βυζαντινή Μακεδονία (στο ίχνος της διαδρομής του Αποστόλου Παύλου, με επίκεντρο τη Θεσσαλονίκη αλλά και την Βέροια και διακλάδωση προς Καστοριά και Πρέσπες).

Η Οθωμανική και νεώτερη Μακεδονία (με επίκεντρο τη Θεσσαλονίκη, τη Νάουσα - Έδεσσα και την πολυπολιτισμική Βέροια).

Ø Θρησκευτικός - προσκυνηματικός τουρισμός:

με αιχμή το Άγιο Όρος και την ιδιαίτερη αίγλη των προσκυνημάτων στον ελληνικό και ευρύτερο ορθόδοξο και καθολικό κόσμο.

Ø Ορεινός - περιηγητικός τουρισμός:

με βάση τα Ευρωπαϊκά μονοπάτια μεγάλων διαδρομών E4 και E6 που συναντώνται στη Μακεδονία, ανάδειξη των ορεινών περασμάτων της Πίνδου και αξιοποίηση και της πολιτισμικής συνιστώσας (δρόμος τωνπραματευτάδων: Σέρβια - Κλεισούρα - Νυμφαίο - Πισοδέρι).

Ø Ορεινός τουρισμός άθλησης και περιπέτειας:

μετά από δικτύωση - εξειδίκευση των οκτώ χιονοδρομικών κέντρων, αξιοποίηση ποταμών και ορεινών όγκων, αλλά και των παραθαλάσσιων περιοχών της Χαλκιδικής και της Πιερίας

Ø Οικολογικός τουρισμός:

στη βάση περιηγητικών διαδρομών στα υγροτοπικά συστήματα, που συνδέουν τις τρεις περιοχές Ραμσάρ (Δέλτα Αξιού - Αλιάκμονα, Κορώνεια - Βόλβη, Κερκίνη) και τις ανάλογες περιοχές του δικτύου Φύση 2000, και επεκτείνονται στη Δυτική Μακεδονία (Πρέσπες, Βεγορίτιδα και "μικρές Λίμνες") και τη Θράκη (Νέστος, Βιστωνίτιδα, Έβρος).

Ø Συνεδριακός τουρισμός:

σε συνδυασμό με τουρισμό κινήτρων και με εκθεσιακό τουρισμό, με χωρική αναφορά στη Θεσσαλονίκη, στη Χαλκιδική και στις πόλεις της Κ. και Δ. Μακεδονίας

Ø Τουρισμός πόλης:

με επίκεντρο τη Θεσσαλονίκη, αλλά και την Καστοριά (και δευτερευόντως τη Φλώρινα), καθώς και τις από παράδοση τουριστικές πόλεις Βέροια - Νάουσα - Έδεσσα.

Ø Αγροτουρισμός:

που βασίζεται στο πλούσιο παραγωγικό - πολιτιστικό - κοινωνικό απόθεμα του Μακεδονικής υπαίθρου, και που μπορεί να οργανώσει συνεκτικές θεματικές διαδρομές, όπως "Οι δρόμοι του κρασιού", ως συνεκτική αγρο-τουριστική διαδρομή, με κλάδους ως τις ΟΠΑΠ Πλαγιές Μελίτωνος και το Άγιον Όρος (Χαλκιδική), τις ΟΠΑΠ Γουμένισσας Νάουσας Αμύνταιου, την Θεσσαλία (Όλυμπος - Ραψάνη) και την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, όπου αξίζει να σημειωθεί ότι επιχειρείται η προβολή και ανάπτυξη από τον ομώνυμο, ενιαίο, τοπικό φορέα ειδικού ενδιαφέροντος.

Ø Θαλάσσιος τουρισμός περιήγησης ή δραστηριοτήτων:

mini κρουαζιέρες - ιστιοπλοΐα - καταδύσεις, στον Θερμαϊκό και στους κόλπους της Χαλκιδικής, σε σύνδεση με τις Σποράδες και τα νησιά του Β. Αιγαίου.

8.2.1.4 Πρόγραμμα δράσης

- Διάρθρωση του Προγράμματος σε Μέτρα και Δράσεις

Σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, το προτεινόμενο Πρόγραμμα Τουριστικής Ανάπτυξης οργανώνεται σε Μέτρα και Δράσεις Ανά Μέτρο, δίνονται η σκοπιμότητα και οι στόχοι, και προσδιορίζονται οι κύριες γραμμές Δράσεων και οι Φορείς που μπορούν να τις αναλάβουν. Ανά Μέτρο επίσης, επιχειρείται η προκαταρκτική εκτίμηση του κόστους και του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης.

Το αναλυτικό Πρόγραμμα περιλαμβάνεται στο Κεφάλαιο 5 της Β' Φάσης και έχει ως εξής:

Άξονας 1: Επέκταση του τουριστικού προϊόντος προς νέους, βιώσιμους, τουριστικούς προορισμούς.

Μέτρο 1.1	<p>Προστασία, αξιοποίηση, διαχείριση του φυσικού και ιστορικού περιβάλλοντος:</p> <p>Έργα και παρεμβάσεις προστασίας και περιβαλλοντικής διαχείρισης των αξιόλογων φυσικών πόρων.</p> <p>Έργα και παρεμβάσεις αποκατάστασης και ανάδειξης των αξιόλογων αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων και μνημείων, και των παραδοσιακών οικιστικών συνόλων.</p> <p>Ενεργός διαχείριση των φυσικών πόρων (εγκατάσταση ειδικών φορέων διαχείρισης) και των ιστορικών πόρων (επισκεψιμότητα, φύλαξη, υποδοχή). Σχεδιασμός και θεσμοθέτηση ειδικών όρων και περιορισμών στις χρήσεις γης και στη δόμηση.</p>
Μέτρο 1.2	<p>Σχεδιασμός, διαχείριση και ενίσχυση των νέων βιώσιμων τουριστικών προορισμών:</p> <p>Τοπικά Σύμφωνα Τοπικά Σχέδια για το συνολικό σχεδιασμό και διαχείριση των νέων προορισμών, ως βιώσιμων τουριστικών προορισμών.</p> <p>Δημιουργία νέων, ήπιων και ειδικά προσαρμοσμένων υποδομών, στους νέους προορισμούς.</p>

Άξονας 2: Δημιουργία νέων ειδικών καθώς και εναλλακτικών τουριστικών προϊόντων

Μέτρο 2.1	<p>Βελτίωση δημιουργία ειδικών, θεματικών, τουριστικών υποδομών:</p> <p>Βελτίωση και δημιουργία νέων ειδικών τουριστικών υποδομών και εξοπλισμού Αξιοποίηση των τουριστικών ακινήτων ΕΟΤ προς την κατεύθυνση των υποδομών ειδικού τουρισμού.</p> <p>Αξιοποίηση των δημόσιων και δημοτικών εκτάσεων προς την κατεύθυνση των υποδομών ειδικού τουρισμού.</p>
Μέτρο 2.2	<p>Ενίσχυση των τουριστικών επιχειρήσεων για την προσφορά υπηρεσιών του θεματικού τουρισμού</p> <p>Παροχή ειδικών κινήτρων σε τουριστικές επιχειρήσεις για βελτίωση δημιουργία ειδικού εξοπλισμού.</p> <p>Ολοκληρωμένα προγράμματα σε θεματικές μορφές προτεραιότητας (συνεδριακός, μορφωτικός I πολιτιστικός, αθλητικός τουρισμός).</p>

Μέτρο 2.3	<p>Στήριξη και ανάπτυξη ειδικών θεματικών μορφών τουρισμού, δικτύων Υποστήριξη της συγκρότησης Δικτύων Διαδρομών: (σχεδιασμός των θεματικών προϊόντων και ενέργειες για την ένταξή τους στηντουριστική αγορά)</p>
-----------	--

Άξονας 3: Αποκατάσταση, σε βιώσιμα πλαίσια, ώριμων τουριστικών περιοχών

I

Μέτρο 3.1	<p>Έλεγχος και διαχείριση της ανάπτυξης των ώριμων τουριστικών περιοχών Προγράμματα εκτίμησης της φέρουσας ικανότητας σε διαμορφωμένες, ώριμες τουριστικές περιοχές, Συστήματα Έγκαιρης Προειδοποίησης Τοπικά Σύμφωνα - Τοπικά Σχέδια για τη διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης τοπικά, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας και την αντιμετώπιση της φθοράς</p>
Μέτρο 3.2	<p>Βελτίωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος στους ώριμους τουριστικούς προορισμούς Υλοποίηση των παρεμβάσεων προτεραιότητας των Τοπικών Σχεδίων του Μέρους 3.1, προς τις ακόλουθες, ενδεικτικές, κατευθύνσεις. Σύνδεση με υποδομές και υπηρεσίες θεματικού τουρισμού. Βελτίωση - δημιουργία ειδικών τουριστικών υποδομών και εξοπλισμού Υποδομές για τη βελτίωση της διακίνησης επισκεπτών. Αντιμετώπιση του 'φθαρμένου' ξενοδοχειακού αποθέματος. Υιοθέτηση εναλλακτικών μορφών διαμονής και εναλλακτικών τύπων καταλυμάτων.</p>

Άξονας 4: Οριζόντιος έλεγχος των επιπτώσεων του τουρισμού στο περιβάλλον

Μέτρο 4.1	<p>Έλεγχος των πρακτικών τουριστικής κατανάλωσης και αναψυχής στη φύση. Υιοθέτηση Χάρτη Καλής Συμπεριφοράς στη Φύση. Υιοθέτηση Κανόνων Ενιαίας Διαχείρισης των τρόπων αναψυχής και ελεύθερου χρόνου σε ανοικτούς, περιβαλλοντικά αξιόλογους, χώρους.</p>
-----------	---

	<p>Γενικά και ειδικά Προγράμματα Ευαισθητοποίησης του κοινού ως προς τις πρακτικές αναψυχής και τις συνέπειές τους.</p> <p>Θέσπιση Βραβείου 'Άριστης Πρακτικής'.</p>
Μέτρο 4.2	<p>Έλεγχος και διαχείριση των μεταφορικών υποδομών στους τουριστικούς προορισμούς</p> <p>Βελτίωση των εξυπηρετήσεων μεταφορών στις κύριες πύλες εισόδου.</p> <p>Βελτίωση των κύριων συνδέσεων μεταξύ των πυλών εισόδου και των τουριστικών προορισμών.</p> <p>Ανάπτυξη εναλλακτικών μεταφορικών συνδέσεων Τοπική διαχείριση των υποδομών και της κυκλοφορίας στους τουριστικούς προορισμούς. Εγκατάσταση ευέλικτων τοπικών δικτύων.</p> <p>Ανάπτυξη εναλλακτικών προς το αυτοκίνητο κυκλοφοριακών δικτύων στους προορισμούς.</p> <p>Διευθετήσεις χώρων στάθμευσης στα τουριστικά αξιοθέατα.</p>
Μέτρο 4.3	<p>Συμβολή του τουριστικού τομέα στη χρηματοδότηση για την προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος</p> <p>Ενθάρρυνση των τουριστικών επιχειρήσεων για τη συμμετοχή τους στη διατήρηση των φυσικών περιοχών.</p> <p>Ενθάρρυνση της εθελοντικής συμβολής των επισκεπτών στην προστασία και διαχείριση ιδιαίτερα αξιόλογων ζωνών</p> <p>Εκστρατείες πληροφόρησης στο τοπικό κοινό και τους επισκέπτες</p>

Άξονας 5: Βελτίωση της ποιότητας και της ανταγωνιστικότητας των παρεχόμενων τουριστικών προϊόντων – υπηρεσιών

Μέτρο 5.1	<p>Υιοθέτηση περιβαλλοντικών προτύπων στις τουριστικές εγκαταστάσεις</p> <p>Παροχή κινήτρων στις τουριστικές επιχειρήσεις για επενδύσεις βελτίωσης των περιβαλλοντικών και ενεργειακών τους επιδόσεων.</p> <p>Υιοθέτηση, ανάπτυξη και πιστοποίηση προτύπων περιβαλλοντικής και ενεργειακής διαχείρισης των τουριστικών εγκαταστάσεων.</p>
Μέτρο 5.2	<p>Υιοθέτηση προτύπων ποιότητας στους τουριστικούς προορισμούς</p> <p>Ολοκληρωμένη διαχείριση ποιότητας στους τουριστικούς</p>

	<p>προορισμούς. Δημιουργία label αειφορικών τουριστικών προορισμών.</p> <p>Υιοθέτηση προτύπων ποιότητας ως προς την αναβάθμιση και προβολή της τοπικής παράδοσης και πολιτισμού. Προγράμματα ευαισθητοποίησης επαγγελματιών/πληθυσμού στην υποδοχή επισκεπτών.</p>
Μέτρο 5.3	<p>Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων τουριστικών επιχειρήσεων</p> <p>Παροχή ειδικών κινήτρων στις τουριστικές επιχειρήσεις για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους, (ενδεικτικά):</p> <p>εισαγωγή νέων τεχνολογιών, βελτίωση εξοπλισμού, συστήματα ποιότητας και σηματοδότησης υπηρεσιών, ανάδειξη δεξιοτήτων του προσωπικού, εφαρμογή 'ηλεκτρονικού' τουρισμού, σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων προβολής, προγράμματα συνεργασίας ξένων επενδύσεων.</p>

Άξονας 6: Βελτίωση της διαχείρισης. Προώθηση σε νέες αγορές

Μέτρο 6.1	<p>Προώθηση συνεργασιών μεταξύ των επαγγελματιών του τομέα</p> <p>Συνεργασίες μεταξύ ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, tour operators, και άλλων επαγγελματιών του κλάδου, με σκοπό τη δημιουργία δικτύων προώθησης στην αγορά. Ανάπτυξη ενώσεων tour operators κατά θέμα ή τουριστικό προορισμό Προώθηση της εταιρικότητας μεταξύ του τουριστικού τομέα και άλλων δραστηριοτήτων και κλάδων. Ευρύτερες συνεργασίες για την προώθηση των πιλοτικών τουριστικών προορισμών και την προσφορά διακοπών εκτός περιόδων αιχμής.</p>
Μέτρο 6.2	<p>Αναζήτηση νέων αγορών</p> <p>Περιφερειακά προγράμματα προβολής - προώθησης στην αγορά (παραγωγή τουριστικού υλικού και εισαγωγή του στον παγκόσμιο ιστό, διακίνηση και προώθηση του υλικού). Ειδικά προγράμματα προβολής και προώθησης (κατά χωρική ή θεματική εξειδίκευση</p>
Μέτρο 6.3	<p>Παρατηρητήρια Τουριστικής Ανάπτυξης</p>

	Σύσταση δύο περιφερειακών, διασυνδεδεμένων, Παρατηρητηρίων: Παροχή υπηρεσιών τεχνογνωστικού και αξιολογικού χαρακτήρα
Μέτρο 6.4	<p>Βελτίωση της κατάρτισης και της κοινωνικο-οικονομικής κατάστασης των απασχολούμενων στον τομέα του τουρισμού</p> <p>Κατάρτιση των managers των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στη διαχείριση ανθρώπινων πόρων. Επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων στον τομέα. Επιμόρφωση επαγγελματιών του ευρύτερου τομέα των υπηρεσιών. Διάδοση και στήριξη νέων επαγγελμάτων που συνδέονται με τον βιώσιμο τουρισμό. Μέτρα στήριξης των εποχιακά εργαζόμενων στον τομέα.</p>

8.3 Στρατηγική μάρκετινγκ και επικοινωνιακή στρατηγική

Περιφερειακά προγράμματα προβολής - προώθησης στην αγορά (παραγωγή τουριστικού υλικού και εισαγωγή του στον παγκόσμιο ιστό, διακίνηση και προώθηση του υλικού).

Ειδικά προγράμματα προβολής και προώθησης (κατά χωρική ή θεματική εξειδίκευση).

9. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑ-ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες μπορεί να στέφθηκαν με απόλυτη επιτυχία και η χώρα μας να δέχθηκε αρκετά συγχαρητήρια από τον παγκόσμιο τύπο για την άριστη διοργάνωσή τους, η επιτυχία της Ελλάδας όμως θα εξαρτηθεί από τη σωστή αξιοποίηση του μετα-ολυμπιακού τοπίου.

Είναι γεγονός ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες καθίστανται , εκ των πραγμάτων , όχημα ανάπτυξης, προόδου και προβολής της Ελλάδας. Η εικόνα της χώρας μας , μετά τους Ολυμπιακούς του 2004, είναι διεθνώς θετική και περιβάλλεται από κύρος και αναγνώριση.

Τώρα , το νεοσύστατο υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης καλείται να κρατήσει ζωντανό το momentum της μεγάλης αυτής επιτυχίας και, με τις ενέργειές του να διατηρήσει την καλή εικόνα της Ελλάδας και στα επόμενα χρόνια. Για να επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει οι αρμόδιοι να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες που έχουν ήδη δημιουργηθεί, ενώ συγχρόνως να διαμορφώσουν και να θέσουν νέους στόχους.

Έτσι λοιπόν, η μετα-ολυμπιακή στρατηγική του υπουργείου επικεντρώνεται :

- Ø Στη μεγιστοποίηση της χρήσης των αθλητικών εγκαταστάσεων για άθληση του κοινού, πέρα από τα στενά πλαίσια των αγώνων
- Ø Στη διεύρυνση των δυνατοτήτων αξιοποίησης των εγκαταστάσεων για τη στήριξη πολλαπλών δραστηριοτήτων.
- Ø Στη χωρική διασπορά των παρεμβάσεων στις πόλεις, ώστε να πολλαπλασιαστούν τα οφέλη για περισσότερες ομάδες του πληθυσμού και να αμβλυνθούν, κατά το δυνατόν , οι ανισότητες (υπερσυγκέντρωση επενδύσεων, δραστηριοτήτων, αναπλάσεων, αύξηση αξιών γης) που αποτελούν προβλήματα των σύγχρονων πόλεων στην περιφέρεια
- Ø Στην αξιοποίηση της τεράστιας δημοσιότητας και προβολής υπέρ του τουριστικού προϊόντος με νέους τρόπους και μεθόδους , παράλληλα με τα κλασικά μέσα.
- Ø Στην αναζήτηση και αξιοποίηση νέων τουριστικών αφορών
- Ø Στη θέσπιση αναπτυξιακού νόμου, με πραγματικά κίνητρα για όλες τις τουριστικές δραστηριότητες.

Στόχοι του υπουργείου είναι:

1. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της τουριστικής βιομηχανίας
2. Η ικανοποίηση των αναγκών τόσο των τουριστών όσο και των τοπικών κοινωνιών
3. Η προστασία και η αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος
4. Η προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Σκοπός αυτών των ενεργειών είναι να καταστεί η Ελλάδα και πάλι πρωταρχικός τουριστικός προορισμός των Ευρωπαίων, αλλά και των πολιτών των αναδυόμενων αγορών, και παράλληλα να επανατοποθετηθεί στον χάρτη, ως χώρα προτεραιότητας στην παγκόσμια τουριστική βιομηχανία.

Αν οι παραπάνω στόχοι επιτευχθούν, τότε σύμφωνα με τα λεγόμενα του υφυπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, στα πλαίσια της ημερίδας « Μεταολυμπιακή Ελλάδα, μια Παγκόσμια Τουριστική Πρόκληση », που πραγματοποιήθηκε στην Κρήτη υπό την αιγίδα της Νομαρχίας Ηρακλείου, οι αφίξεις των τουριστών μπορεί να αυξηθούν από 13 εκατ. σε **20 εκατ. ετησίως**, προς το τέλος της δεκαετίας.!

Πρέπει να πούμε ότι το καλοκαίρι του 2004, ενώ αναμενόταν μεγάλη τουριστική δραστηριότητα, μεγαλύτερη από κάθε άλλη φορά λόγω της προβολής της χώρας μας και πριν τους Ολυμπιακούς, προς έκπληξη όλων ο τουρισμός παρουσίασε μείωση.

Έτσι λοιπόν η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας, όπως και άλλες περιοχές της Ελλάδας δεν επωφελήθηκε από τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Αυτό οφείλεται κυρίως στους εξής λόγους :

- Ø Οι αγώνες που συγκέντρωσαν το παγκόσμιο ενδιαφέρον, οπότε και τον περισσότερο κόσμο, έλαβαν χώρα στην Αθήνα
- Ø Η αρνητικές εντυπώσεις που δημιουργήθηκαν για τη χώρα μας από τα ξένα ΜΜΕ κατά τη διάρκεια των προετοιμασιών των Αγώνων
- Ø Στο φόβο που είχαν προκαλέσει διάφορα γεγονότα τρομοκρατικής φύσεως στον κόσμο και η ανησυχία ότι η Ελλάδα θα αποτελούσε πιθανό στόχο

Η καλή οργάνωση και η ασφαλής διεξαγωγή των αγωνων άλλαξαν την παγκόσμια γνώμη και αυτό ακριβώς πρέπει να εκμεταλλευτεί η

περιφέρεια προωθώντας όσο το δυνατόν μπορεί το τουριστικό της προϊόν.

10. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

§ 10.1 Ποιες είναι οι επιπτώσεις της εισαγωγής του ευρώ στην οικονομία;

Η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος διευκολύνει πολύ τις συναλλαγές εντός της ζώνης του ευρώ, καθώς έχει εκλείψει πλέον το κόστος μετατροπής των εθνικών νομισματικών μονάδων και ο συναλλαγματικός κίνδυνος από μεταβολές των μεταξύ τους ισοτιμιών. Η αποφυγή των διακυμάνσεων της συναλλαγματικής ισοτιμίας και των συνακόλουθων, συχνά αυθαίρετων, μεταβολών της ανταγωνιστικότητας μεταξύ των κρατών μελών της ζώνης ευρώ, διασφαλίζει την ολοκλήρωση αλλά και την περαιτέρω εμβάθυνση της ενιαίας αγοράς αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίου.

Από την εισαγωγή του ευρώ και μάλιστα σε φυσική μορφή (τραπεζογραμμάτια και κέρματα) επωφελούνται ιδιαίτερα οι καταναλωτές, αφού η διαφάνεια των τιμών οδηγεί σε μεγαλύτερη συγκρισιμότητά τους και σε αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων σε επίπεδο ζώνης ευρώ. Οι ίδιες οι επιχειρήσεις πρέπει να γίνουν πιο αποτελεσματικές και καινοτόμες προκειμένου να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις του νέου οικονομικού περιβάλλοντος. Από την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος επωφελούνται επίσης οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, των οποίων η εξαγωγική δραστηριότητα εντείνεται, καθώς το ευρώ μειώνει το κόστος άσκησης τιμολογιακής πολιτικής σε διαφορετικά νομίσματα.

Επιπλέον, το ευρώ δίνει ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη των αγορών και δημιουργώντας ένα υγιές οικονομικό περιβάλλον, με σταθερότητα τιμών και χαμηλά δημοσιονομικά ελλείμματα και δημόσιο χρέος, που εξασφαλίζουν χαμηλότερα επιτόκια και αποτελεσματικότερη κατανομή των οικονομικών πόρων.

Τέλος, το ενιαίο νόμισμα δίνει τη δυνατότητα στη ζώνη του ευρώ να παίζει σημαντικό ρόλο στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον και να

συνεισφέρει στην εδραίωση οικονομικής σταθερότητας παγκοσμίως. Αυτό καταδεικνύεται από τη μεγαλύτερη χρήση του ευρώ εκτός των συνόρων της ζώνης του ευρώ (σε σύγκριση με τη χρήση του συνόλου των εθνικών νομισμάτων πριν την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος}. Η διεθνής χρήση του ευρώ περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την έκδοση χρεογράφων σε ευρώ (από τη συνολική έκδοση διεθνών χρεογράφων το 2000, ποσοστό 34% ήταν εκφρασμένο σε ευρώ, έναντι 42% σε δολάρια και μόνο 11 % σε γιεν, σε τρέχουσες συναλλαγματικές ισοτιμίες), τη διακράτηση από διάφορες χώρες (π.χ. τις υποψήφιες για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση) των επίσημων συναλλαγματικών διαθεσίμων τους σε ευρώ, τη χρήση του ευρώ για παρεμβάσεις στις αγορές συναλλάγματος, καθώς και την υιοθέτησή του, σε διαφορετικούς βαθμούς, από 56 χώρες ως νομίσματος-άγκυρας για τη σταθεροποίηση της συναλλαγματικής τους ισοτιμίας.

§ 10.2 Ποιες είναι οι προτιμήσεις των τουριστών

Δύσκολη και αμφίβολη χρονιά για τον τουρισμό «βλέπουν» το 2004 οι τουριστικοί παράγοντες. Ο τουρισμός βρίσκεται σε κατάσταση αναμονής, ενώ ξενοδόχοι και πράκτορες είδαν τις κρατήσεις να «παγώνουν». Τα τρομοκρατικά κτυπήματα πληγώνουν τον τουρισμό και η ανασφάλεια έχει κυριεύσει πολλούς που επρόκειτο να ταξιδέψουν.

Η Ισπανία και η Γαλλία ήταν οι πιο δημοφιλείς ευρωπαϊκοί προορισμοί των Ευρωπαίων για το 2003, φθάνοντας αντίστοιχα στο 13% και το 12%. Ακολουθεί η Ιταλία με 9%, η Γερμανία με 8%, Μεγάλη Βρετανία, η Ελλάδα με 4% και τέλος η Ολλανδία με 3%

Πάντως, όπως είναι φυσικό, η παγκόσμια κρίση θα πλήξει πρώτα τις περιοχές που έχουν τα περισσότερα προβλήματα (δηλαδή αυτές που δεν έχουν σωστά λιμάνια για τα κρουαζιερόπλοια, που δεν έχουν μαρίνες, που έχουν προβλήματα στο οδικό τους δίκτυο κ.λ.π.).

Πρώτες στις προτιμήσεις των Γερμανών είναι οι κοντινές της χώρες Αυστρία και Ιταλία. Αυτό σημαίνει ότι στις παραλίες μας εικόνες όπως αυτή όλο και θα λιγοστεύουν...

Σύμφωνα με την τελευταία μελέτη της IPK International, για τις παγκόσμιες τάσεις τουρισμού 2003, "World Travel Monitor", που παρουσιάστηκε στο πλαίσιο της διεθνούς τουριστικής έκθεσης του Βερολίνου, δεν είχαν όλοι πτώση στα ταξίδια τη χρονιά που μας πέρασε. Η Αφρική παρουσίασε ρεκόρ στην αύξηση των εξερχόμενων ταξιδιών σε

ποσοστό +3%, με πρώτη χώρα την Αλγερία που είχε αύξηση +7%. Η Ευρώπη παρουσίασε μικρή αύξηση (+0,5%).

Όσον αφορά στα ταξίδια των Ευρωπαίων το ρεκόρ ανήκει στους Έλληνες οι οποίοι σημείωσαν αύξηση στα ταξίδια τους ίση με 13%. Ακολουθούν οι Εσθονοί με 11%, οι Βούλγαροι με 10%, οι Ρώσοι και οι Ιρλανδοί με 6%, και οι Τούρκοι, Σλοβάκοι, και Τσέχοι με 5%. Αναφορικά, με τα χρήματα που ξόδεψαν οι Ευρωπαίοι το 2003 στα εξερχόμενα ταξίδια τους, η μελέτη επισημαίνει ότι συνολικά έφθασαν τα 310 δισ. ευρώ σημειώνοντας αύξηση 2% σε σχέση με το 2002. Για κάθε ταξίδι ξοδεύονται κατά μέσο όρο 912 ευρώ και για κάθε διανυκτέρευση 93 ευρώ.

Η Ισπανία και η Γαλλία ήταν οι πιο δημοφιλείς ευρωπαϊκοί προορισμοί των Ευρωπαίων για το 2003, φθάνοντας αντίστοιχα στο 13% και το 12%. Ακολουθεί η Ιταλία με 9%, η Γερμανία με 8%, η Μεγάλη Βρετανία, η Ελλάδα με 4% και τέλος η Ολλανδία με 3%.

Σε παγκόσμιο επίπεδο οι Ευρωπαίοι προτιμούν τις ακόλουθες περιοχές:

- Ø Αυστραλία 16%
- Ø Καραϊβική 9%
- Ø Αφρική 8%
- Ø Λατινική Αμερική 7%
- Ø Νοτιοανατολική Ευρώπη 7%
- Ø Βόρειος Αφρική - Σαχάρα 3%
- Ø Κεντρική Ευρώπη 3%

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η πορεία της χρήσης του Internet στην αγορά των διακοπών των Ευρωπαίων. Το 2000, είχαν απαντήσει ότι χρησιμοποίησαν το Internet στην διαδικασία απόφασης και αγοράς διακοπών το 20%. Το 2001, το ποσοστό εκείνων που χρησιμοποίησε το Internet έφθασε το 24%. Το 2002, το ποσοστό των χρηστών του Internet έφθασε το 28%.

Στην ίδια έκθεση στο Βερολίνο (από την οποία απουσίαζε εκπρόσωπος του ΕΟΤ!) παρουσιάστηκαν οι ταξιδιωτικές συνήθειες, όπως και οι αγαπημένες χώρες των Γερμανών τουριστών. Οι αγαπημένοι προορισμοί των Γερμανών για τη χρονιά που μας πέρασε ήταν οι ακόλουθοι:

- Ø Αυστρία 15%
- Ø Ιταλία 14%

- Ø Ισπανία 13%
- Ø Γαλλία 10%
- Ø Ολλανδία 4%
- Ø Τουρκία 4%
- Ø Ελβετία 4%

Σύμφωνα με την ίδια έκθεση τα ταξίδια των Γερμανών στο εξωτερικό παρουσίασαν μείωση 3°/ο φθάνοντας τα 73 εκατ. για το 2003.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι το 36°/ο των γερμανών, το 2003, χρησιμοποίησε το Internet για να βρει στοιχεία ή να κάνει κράτηση για τις διακοπές του στο εξωτερικό, ποσοστό που σημείωσε αύξηση 14°/ο σε σχέση με το 2002.

Σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία της ΕΣΥΕ και τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, το 2002 η Ελλάδα με 14.179.999 αφίξεις αλλοδαπών ταξιδιωτών στα σύνορα καταλαμβάνει την 15η Θέση στην παγκόσμια κατάταξη των χωρών υποδοχής, σημειώνοντας αύξηση +0,87% έναντι του 2001.

Οι αεροπορικές αφίξεις αλλοδαπών το 2002 ήταν μειωμένες κατά -3,72 έναντι του 2001 και αποτέλεσαν το 73,61% του συνόλου των αφίξεων. Επίσης μειωμένες εμφανίστηκαν οι αφίξεις θαλασσίως κατά -1,38%, ενώ οι αφίξεις οδικώς παρουσίασαν αύξηση κατά +16,52%, οφειλόμενη σε μεγάλο βαθμό στους ταξιδιώτες προερχόμενους από την Αλβανία.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΣΥΕ για τις διανυκτερεύσεις στις ξενοδοχειακές μονάδες το 2001 πραγματοποιήθηκαν συνολικά 61.567.209 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών (αύξηση 0,43% έναντι του 2000). Οι έλληνες εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικό μέγεθος της ζήτησης δεδομένου ότι πραγματοποίησαν 14.983.243 διανυκτερεύσεις ενώ οι αλλοδαποί 46.636.293.

Οι εισπράξεις από τουριστικές υπηρεσίες κατά το 2002 έφθασαν τα 10.285 εκ. ευρώ, παρουσιάζοντας ελαφρά μείωση κατά -2,8% έναντι του 2001, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος. Με βάση τον σχετικό πίνακα του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, η Ελλάδα κατατάσσεται έτσι στην 10η θέση από άποψη τουριστικών εισπράξεων.

Το ενεργό ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας το 2003 είναι 628.170 κλίνες σε 330.970 δωμάτια που ανήκουν συνολικά σε 8.550 ξενοδοχειακές μονάδες. Υπάρχουν ακόμη 30.241 θέσεις κατασκήνωσης

και 1.005 οικίσκοι σε 352 κάμπινγκς που μπορούν να φιλοξενήσουν άλλα 93.738 άτομα.

Η απασχόληση στον τουριστικό τομέα εκτιμάται ότι ανέρχεται περίπου στο 10% της συνολικής απασχόλησης (6,1% άμεση -3,9% έμμεση).

11 . ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

§ 11. 1 Γενικά – Πίνακες - Διαγράμματα

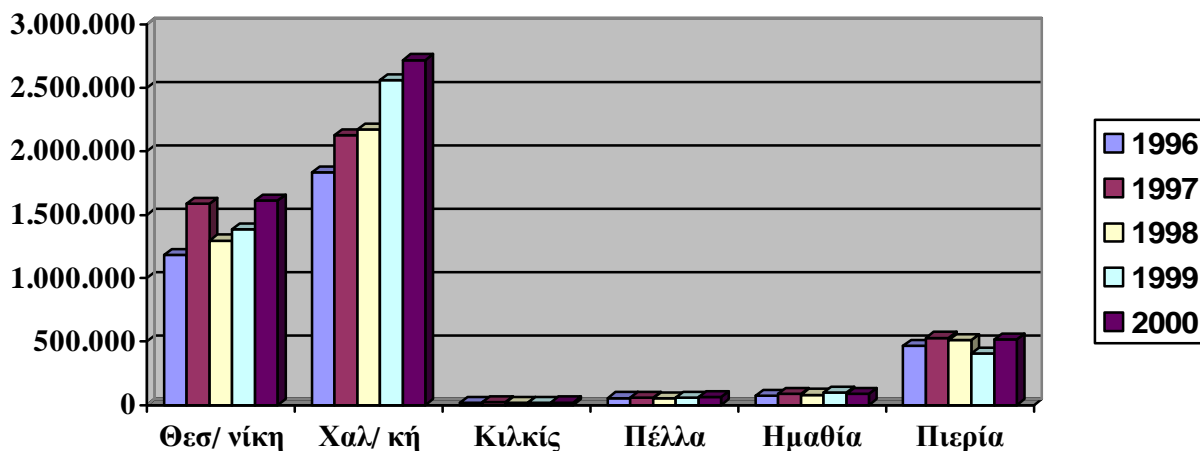
Για να κατανοήσουμε όμως καλύτερα τι συμβαίνει με την τουριστική κίνηση στην Περιφέρεια, καλύτερο θα ήταν να μιλήσουμε σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία που θα μας δώσουν μια ολοκληρωμένη άποψη για το θέμα. Οι πιο κάτω πίνακες θα μας δώσουν να καταλάβουμε τις μεταβολές στην τουριστική κίνηση την τελευταία δεκαετία καθώς και σε ποιες περιόδους χρειάζεται να αυξηθεί η τουριστική κίνηση.

Πίνακας 1.

Σύνολο διανυκτερεύσεων αλλοδαπών & ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα κατά περιφέρεια και νομό

	ΣΥΝΟΛΟ										
	ΕΤΟΣ						ΜΕΤΑΒΟΛΗ				
Νομός	1996	1997	1998	1999	2000	2001	97/96	98/97	99/98	00/99	01/00
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ											
Θεσσαλονίκης	1.180.627	1.588.822	1.293.080	1.385.792	1.611.432		34,57%	-18,61%	7,17%	16,28%	
Χαλκιδικής	1.835.092	2.125.615	2.172.416	2.558.818	2.718.543		15,83%	2,20%	17,79%	6,24%	
Κιλκίς	17.384	20.426	18.315	19.119	19.355		17,50%	-10,33%	4,39%	1,23%	
Πέλλας	54.609	59.431	50.464	58.095	60.789		8,83%	-15,09%	15,12%	4,64%	
Ημαθίας	74.411	85.820	79.826	96.745	88.533		15,33%	-6,98%	21,19%	-8,49%	
Πιερίας	466.643	527.969	511.285	404.357	516.236		13,14%	-3,16%	-20,91%	27,67%	
ΣΥΝΟΛΟ	3.723.994	4.514.708	4.238.365	4.640.638	5.147.096	5.436.928	21,23%	-6,12%	9,49%	10,91%	5,63%

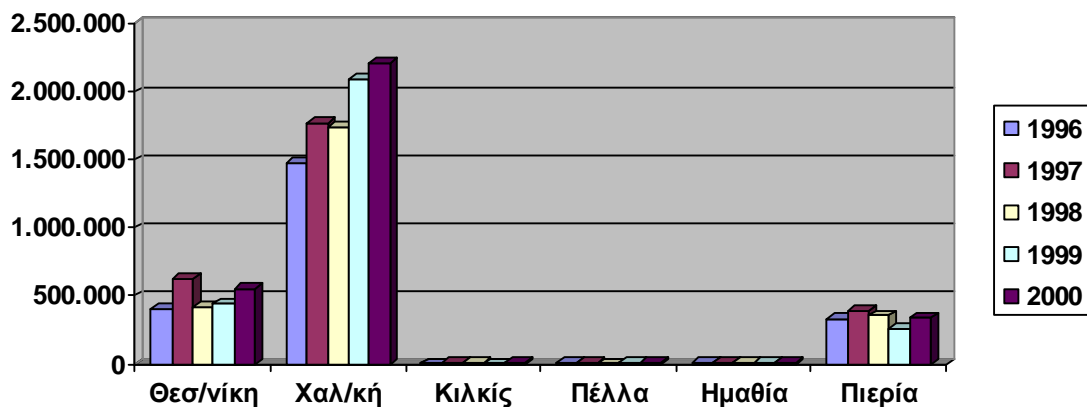
Διάγραμμα 1

Πίνακας 2.

Σύνολο διανυκτερεύσεων αλλοδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα κατά περιφέρεια και νομό

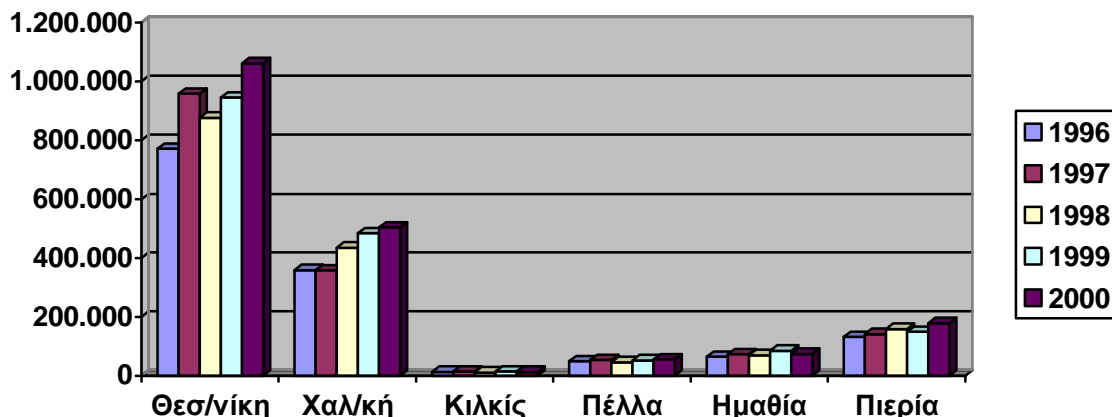
ΣΥΝΟΛΟ											
ΕΤΟΣ							ΜΕΤΑΒΟΛΗ				
Νομός	1996	1997	1998	1999	2000	2001	97/96	98/97	99/98	00/99	01/00
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ											
Θεσσαλονίκης	409.783	630.972	416.848	441.487	550.568		53,98%	-33,94%	5,91%	24,71%	
Χαλκιδικής	1.477.013	1.768.096	1.738.147	2.095.617	2.215.739		19,71%	-1,69%	20,57%	5,73%	
Κιλκίς	3.656	5.505	6.571	4.368	5.268		50,57%	19,36%	-33,53%	20,60%	
Πέλλας	5.067	5.364	4.228	5.769	5.177		5,86%	-21,18%	36,45%	-10,26%	
Ημαθίας	10.179	12.683	10.162	11.230	14.085		24,60%	-19,88%	10,51%	25,42%	
Πιερίας	335.221	387.052	352.644	255.334	338.235		15,46%	-8,89%	-27,59%	32,47%	
ΣΥΝΟΛΟ	2.251.598	2.825.225	2.545.141	2.827.047	3.140.095	3.439.951	25,48%	-9,91%	11,08%	11,07%	9,55%

Διάγραμμα 2.**Πίνακας 3.**

Σύνολο διανυκτερεύσεων ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα κατά περιφέρεια και νομό

Νομός	ΣΥΝΟΛΟ						ΜΕΤΑΒΟΛΗ				
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	97/96	98/97	99/98	00/99	01/00
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ											
Θεσσαλονίκης	770.844	957.850	876.232	944.305	1.060.864		24,26%	-8,52%	7,77%	12,34%	
Χαλκιδικής	358.079	357.519	434.269	463.201	502.804		-0,16%	21,47%	6,66%	8,55%	
Κιλκίς	13.728	14.921	11.744	14.751	14.087		8,69%	-21,29%	25,60%	-4,50%	
Πέλλας	49.542	54.067	46.236	52.326	55.612		9,13%	-14,48%	13,17%	6,28%	
Ημαθίας	64.232	73.137	69.664	85.515	74.448		13,86%	-4,75%	22,75%	-12,94%	
Πιερίας	131.422	140.917	158.641	149.023	178.001		7,22%	12,58%	-6,06%	19,45%	
ΣΥΝΟΛΟ	1.472.396	1.689.483	1.693.224	1.813.591	2.007.001	1.996.977	14,74%	0,22%	7,11%	10,66%	-0,50%

Διάγραμμα 3.

Όπως μπορούμε να δούμε στους παραπάνω πίνακες, η τουριστική κίνηση της Περιφέρειας είναι μεγαλύτερη ως επί το πλείστον στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της, την Θεσσαλονίκη και τη Χαλκιδική. Η πιο μεγάλη άνοδος της κίνησης αναφέρεται στις χρονιές 1997 και 2000 σε αντίθεση με το 1998 που παρουσιάστηκε αισθητή μείωση της τουριστικής κίνησης και αποτέλεσε την χειρότερη τουριστική χρονιά της Περιφέρειας. Βλέπουμε επίσης ότι το μεγαλύτερο μέρος των διανυκτερεύσεων το κατέχουν ημεδαποί παρά αλλοδαποί τουρίστες, αν και αξίζει να σημειωθεί ότι και ο αριθμός των αλλοδαπών επισκεπτών δεν είναι καθόλου αμελητέος.

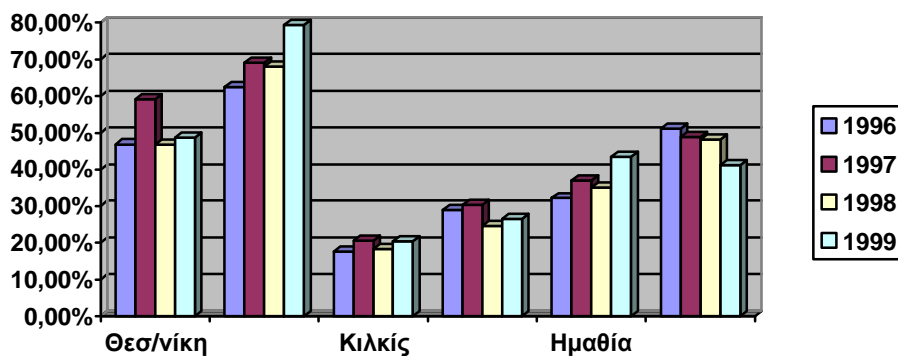
Αξίζει να σημειωθεί ότι ο νομός που προσελκύει το μεγαλύτερο αριθμό τουριστών αμέσως μετά από τη Θεσσαλονίκη και τη Χαλκιδική είναι η Πιερία, ενώ ο νομός με τη μικρότερη τουριστική κίνηση σε σύνολο αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών είναι το Κιλκίς.

Πίνακας 4.

Μέση ετήσια πληρότητα στα ξενοδοχειακά καταλύματα κατά νομό*.

Νομός	ΣΥΝΟΛΟ
-------	--------

	ΕΤΟΣ					ΜΕΤΑΒΟΛΗ			
	1996	1997	1998	1999	2000	97/96	98/97	99/98	00/99
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ									
Θεσσαλονίκης	46,87%	59,10%	46,73%	48,69%	-	12,23	-12,38	1,97	-
Χαλκιδικής	62,48%	69,08%	67,94%	79,28%	-	6,61	-1,14	11,34	-
Κιλκίς	17,55%	20,57%	18,28%	20,34%	-	3,02	-2,29	2,06	-
Πέλλας	28,85%	30,31%	24,53%	26,42%	-	1,46	-5,78	1,89	-
Ημαθίας	32,20%	37,00%	35,13%	43,48%	-	4,80	-1,87	8,35	-
Πιερίας	51,10%	48,89%	48,25%	41,15%	-	-2,20	-0,64	-7,11	-
ΣΥΝΟΛΟ	51,81%	58,88%	53,91%	58,61%	59,99%	7,07	-4,96	4,70	1,38

Διάγραμμα 4.

Και στον παραπάνω πίνακα βλέπουμε επίσης ότι η πληρότητα των τουριστικών καταλυμάτων είναι μεγαλύτερη το έτος 1997 και μικρότερη το 1998, όπως είναι φυσικό σύμφωνα με την προαναφερθείσα τουριστική κίνηση. Και εδώ υπερισχύουν οι δύο μεγάλοι νομοί της Περιφέρειας ενώ το Κιλκίς αναφέρεται πάντα ως το πιο αδύναμο τουριστικό της σημείο.

Το σίγουρο είναι πως μετά από μια αρκετά ανησυχητική ύφεση του τουριστικού φαινομένου, η τουριστική κίνηση αυξάνεται πάλι το 2000 όχι όμως στον βαθμό του 1997.

Το σημείο αυτό πρέπει να απασχολήσει αρκετά την Περιφέρεια γιατί αντί να έχει συνεχόμενη αύξηση του τουρισμού της ανά χρόνο, υπάρχουν αρκετές αυξομειώσεις που αλλοιώνουν τη γενικότερη εικόνα του τουρισμού της. Άλλο ένα αξιοσημείωτο ζήτημα για την Περιφέρεια είναι η συγκέντρωση μαζικού τουρισμού στην Θεσσαλονίκη και Χαλκιδική που στην τελευταία αντιστοιχεί το 40% των κλινών της Περιφέρειας.

Όπως παρατηρούμε από τα στατιστικά στοιχεία, το σύνολο των διανυκτερεύσεων των τουριστών στην περιφέρεια γενικά παρουσιάζει μια μικρή αύξηση κάθε χρόνο. Αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι οι αποκλίσεις των αυξομειώσεων είναι σχετικά μικρές που σημαίνει ότι η τουριστική κίνηση παραμένει σχεδόν η ίδια χωρίς καμία αξιόλογη βελτίωση. Το επίσης αξιοσημείωτο είναι ότι η τουριστική κίνηση συσσωρεύεται στις δύο πολυσύχναστες περιοχές, της Θεσσαλονίκης και της Χαλκιδικής, κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες. Οπότε καταλαβαίνουμε πως όλα αυτά που αναλύσαμε στα προηγούμενα κεφάλαια συμφωνούν απόλυτα με τα στατιστικά στοιχεία που παρουσιάσαμε πιο πάνω. Έτσι λοιπόν το συμπέρασμα που βγαίνει είναι ότι είναι επιτακτική η ανάγκη για αποκέντρωση του τουρισμού και στις λιγότερο γνωστές περιοχές της περιφέρειας το οποίο επιτυγχάνεται με την άμβλυνση της εποχικότητας. Βλέπουμε ότι ακόμα και στη Χαλκιδική όπου κατέχει το 40% των κλινών της περιφέρειας η τουριστική κίνηση μειώνεται αισθητά κατά τους χειμερινούς μήνες.

Πιο κάτω θα πρέπει να αναφέρουμε και να αναλύσουμε τι πρέπει να κάνει η Περιφέρεια για να ενισχύσει αφενός το τουριστικό προϊόν της και να αυξήσει αφετέρως την τουριστική της κίνηση καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

§ 11.2 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Τροχοπέδη στην προσπάθεια εξέλιξης της περιοχής είναι το γεγονός ότι πρόκειται για μια γεωγραφική περιφέρεια, που το κύριο εισόδημά της προέρχεται από την γεωργία και την κτηνοτροφία, σε μικρότερο βαθμό από την βιομηχανία και σε σχετικά λίγες περιπτώσεις από τον τουρισμό και αυτό σε ερασιτεχνικό επίπεδο. Έτσι λοιπόν η Περιφέρεια θα πρέπει

να ενισχύσει την ζήτηση και την προσφορά για την επίτευξη αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος.

§ 11.3 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

11.3.1 Αξιοποίηση των τουριστικών πόρων της Περιφέρειας-Ανάπτυξη και αναβίωση εγκαταλελειμμένων περιοχών

Διαμόρφωση ενός ποιοτικού και πολύμορφου τουριστικού προϊόντος, μέσω της ποιοτικής αναβάθμισης των καταλυμάτων και των τουριστικών υπηρεσιών, την αξιοποίηση και ένταξη στο τουριστικό προϊόν νέων φυσικών πόρων (ποτάμια, σημεία οικολογικού ενδιαφέροντος) και ποιοτικού πλούτου (βυζαντινά, μεταβυζαντινά και νεώτερα μνημεία, παραδοσιακή αρχιτεκτονική κλπ) και της δημιουργίας υποδομών για την ικανοποίηση ποικίλων αναγκών και ενδιαφερόντων των τουριστών. Στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης είναι σκόπιμο να διευρυνθεί η δυνατότητα αξιοποίησης των εγκαταλελειμμένων περιοχών, μέσω επενδύσεων. Η επιτυχία ενός τέτοιου σχεδίου θα έδινε ζωή στις περιοχές αυτές αλλά κυρίως θα έθετε σε κίνηση την τοπική οικονομία, με τρόπο ώστε να υπάρξει ανάσχεση του ρεύματος εγκατάλειψης.

Στόχος είναι να συνδυαστεί η αναξιοποίητη ενδοχώρα με το υφιστάμενο τουριστικό προϊόν των γειτονικών ανεπτυγμένων περιοχών και να προσελκύσουν σταδιακά ζήτηση και άλλων μορφών τουρισμού. Η πολιτική αυτή υλοποιείται μέσω του Γ΄ ΚΠΣ, με ειδική δράση που καλύπτει προγράμματα-δράσεις οικοτουρισμού.

11.3.3. Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου

Σταδιακή επιμήκυνση, αρχικά προς τους μέσους μήνες και στη συνέχεια καθ' όλη τη χειμερινή περίοδο. Η πολιτική αυτή υποστηρίζεται με ειδικές ενέργειες προς τους διοργανωτές τουριστικών πακέτων προς τις ανεπτυγμένες τουριστικές περιοχές τους μήνες Μάρτιο και Νοέμβριο.

11.3.3 Τουριστική ζήτηση υψηλότερου εισοδήματος

Η πολιτική αυτή υλοποιείται σταδιακά ως εξής:

- Ø προσπάθεια ποιοτικής αναβάθμισης, εμπλουτισμού και διαφοροποίησης της τουριστικής προσφοράς, ώστε να ανταποκρίνεται στις υψηλές απαιτήσεις της ζήτησης
- Ø σταθερός προσανατολισμός του μάρκετινγκ του τουρισμού της Περιφέρειας προς τις αντίστοιχες εισοδηματικές ομάδες και χώρες

Ø προσέλκυση ομάδων από οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες.

11.3.5 Ενίσχυση αστικού τουρισμού

Λόγω της συνεχούς διάδοσης των επαγγελματικών ταξιδιών και των συνεδρίων, παρατηρείται αυξητική τάση στον αστικό τουρισμό. Η Περιφέρεια κάνει αρκετές προσπάθειες για να επωφεληθεί από αυτό το είδος τουρισμού που επιτρέπει και την επέκταση της τουριστικής περιόδου την χειμερινή περίοδο. Ιδίως στο μητροπολιτικό κέντρο της Περιφέρειας, η Θεσσαλονίκη, οργανώνονται αρκετά συχνά συνέδρια, πολιτιστικές εκδηλώσεις, εκθέσεις κτλ, που με κατάλληλο προγραμματισμό και έγκαιρη προβολή κατορθώνει να προσελκύσει τουρισμό και την εκτός αιχμής περίοδο.

Η πολιτική ενίσχυσης της ζήτησης όμως πρέπει να είναι συντονισμένη με μια πολιτική παροχής τουριστικού προϊόντος που πρέπει να ανταποκρίνεται στα χαρακτηριστικά μιας τέτοιας ζήτησης.

11.3.6 Ενίσχυση του πελατοκεντρικού τουρισμού

Ο τουρισμός της Περιφέρειας πρέπει να εξελιχθεί σταδιακά από μαζικό σε επιλεκτικό και πολυμορφικό, προσανατολισμένο στις απαιτήσεις και τα ενδιαφέροντα του καταναλωτή, έτσι να περιοριστεί η δυνατότητα υποκατάστασης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας από άλλους προορισμούς, με την ανάδειξη της μοναδικότητας των πόρων της. Η εξέλιξη αυτή δεν συνεπάγεται καθόλου τον περιορισμό του οργανωμένου τουρισμού, αλλά την ποιοτική βελτίωσή του. Πρόκειται για μια συντονισμένη προσπάθεια για την ποιοτική αναβάθμιση, βελτίωση της εισοδηματικής διαστρωμάτωσης και χρονική επέκταση της τουριστικής ζήτησης στην Περιφέρεια.

§ 11. 4. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

11.4.1. Εκσυγχρονισμός των καταλυμάτων-βελτίωση και έλεγχος ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών

Με το Β' ΚΠΣ χρηματοδοτήθηκαν και ολοκληρώνονται μια σειρά από έργα τουριστικής υποδομής στην Περιφέρεια τα οποία αναβαθμίζουν και εμπλουτίζουν το ελληνικό τουριστικό προϊόν.

Στο Γ'ΚΠΣ προβλέπεται η προώθηση εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής (μαρίνων, χιονοδρομικών κέντρων κλπ) ως ιδιωτικών επενδύσεων ενισχυμένων μέσω του αναπτυξιακού νόμου. Επίσης εντάσσονται:

- Ø επενδύσεις σε εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής,
- Ø επενδύσεις ποιοτικού εκσυγχρονισμού ξενοδοχειακών μονάδων και κάμπινγκ
- Ø επενδύσεις ποιοτικού εκσυγχρονισμού λοιπών μορφών καταλυμάτων που δεν υπάγονται όμως στον αναπτυξιακό νόμο
- Ø επενδύσεις οργανωτικού εκσυγχρονισμού για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ όλων των κλάδων του τουριστικού τομέα
- Ø καινοτόμες επενδύσεις για την ένταξη της ελληνικής κουζίνας και στοιχεία του πολιτισμού στο τουριστικό προϊόν
- Ø κοινή επένδυση του κράτους με τους συλλογικούς φορείς του τομέα για τη δημιουργία δικτύου στήριξης μικρομεσαίων τουριστικών επιχειρήσεων
- Ø επενδύσεις εισόδου των επιχειρήσεων στην ψηφιακή οικονομία (Πρόγραμμα 'Δικτυωθείτε').

Το επόμενο βήμα είναι η ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος. Για το λόγο αυτό έχει συστηθεί στην Περιφέρεια (όπως και σε πολλές περιοχές της χώρας άλλωστε), μια Κεντρική Ομάδα, με σκοπό την διενέργεια ελέγχων σε τουριστικές επιχειρήσεις, με έμφαση στις περιοχές που παρουσιάζουν μεγαλύτερο τουριστικό ενδιαφέρον. Σε περιπτώσεις ανεπαρκής παροχής υπηρεσιών, έλλειψη καθαριότητας ή πλημμελής συντήρηση κτιρίων, γίνονται συστάσεις και επιβάλλονται πρόστιμα.

Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων 'πρόσβασης' προς τη Περιφέρεια όπως κατάσταση αεροδρομίου, λιμανιών κλπ. Πέραν των σημαντικών έργων που έχουν ήδη εκπονηθεί ή προγραμματίζονται λαμβάνεται και πρόνοια για τον εντοπισμό των τυχόν λειτουργικών προβλημάτων και τη λήψη περαιτέρω οργανωτικών μέτρων, με συνεργασία με τον ΕΟΤ, που συγκεντρώνει και αξιολογεί τη σχετική πληροφόρηση και τα παράπονα τουριστών και tour operators.

11.4.2 Διαφοροποίηση και εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος

Όπως αναλύσαμε και πιο πάνω, άκρως σημαντική είναι η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού και απαιτεί προτεραιότητα, λόγω του ρόλου του στην άμβλυνση της χωρικής συγκέντρωσης τουριστικής δραστηριότητας αλλά και για τη αναβάθμιση και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος. Πάνω σε αυτό το ζήτημα εξετάζονται μελέτες που μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν:

- Ø καταγραφή και αξιολόγηση δυνατοτήτων ανάπτυξης σε Δήμους και Νομούς της Περιφέρειας. Στόχος είναι να αξιοποιηθούν εκείνοι οι τουριστικοί πόροι που αποτελούν συγκριτικό πλεονέκτημα των διάφορων περιοχών, ώστε να διαμορφωθούν εξειδικευμένα θεματικά προϊόντα, με βάση τα ενδιαφέροντα ειδικών ομάδων τουριστών.
- Ø ευέλικτα τοπικά επιχειρηματικά σχήματα που ιδρύονται με απλές διαδικασίες και σύγχρονες προδιαγραφές
- Ø δημιουργία νέων επαγγελματιών οικοτουρισμού (πχ οδηγοί βουνού, εκτροφείς αλόγων κλπ) και της εκπαίδευσης στελεχών
- Ø προσπάθεια μαζικής στροφής της νέας γενιάς αγροτών ή και των παλαιότερων προς δραστηριότητες και καλλιέργειες παραδοσιακών προϊόντων

Όλα αυτά στοχεύουν στην δημιουργία πακέτων συνεργασίας ανάμεσα στο βουνό και την θάλασσα, στον παραδοσιακό και νέο τουρισμό καθώς και στην ανάπτυξη του αγροτικού χώρου και την αναβίωση των ορεινών και ημιορεινών ζωνών.

11.4.4 Ασφάλιση τουριστικών επιχειρήσεων έναντι εξωγενών κινδύνων

Το τουριστικό προϊόν, λόγω της φύσης του (μαζικές συγκεντρώσεις ατόμων, διακίνηση σε ομάδες τουριστών, φυσικές καταστροφές κλπ), εκτίθεται σε αυξημένους επιχειρηματικούς κινδύνους με αποτέλεσμα να καλούνται όλοι οι επιχειρηματίες όλων των κλάδων του τουρισμού και ιδιαίτερα οι μικρομεσαίοι, να αντιμετωπίζουν επιβαρύνσεις αστάθμητου οικονομικού ύψους και σύνθετου περιεχομένου. Ήδη προωθείται η δημιουργία ειδικού φορέα ασφάλισης των τουριστικών επιχειρήσεων προς ανάληψη των κινδύνων. Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται ένα επιπλέον κίνητρο το οποίο αναστέλλει τους όποιους ενδοιασμούς των επιχειρηματιών για την δημιουργία μιας τουριστικής υποδομής.

§ 11. 5 ΑΜΕΣΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

11.5.4 Προβολή και διαφήμιση της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

Τα προηγούμενα χρόνια, χαρακτηριστική ήταν η έλλειψη ουσιαστικής και επαρκούς διαφήμισης της περιοχής της Κεντρικής Μακεδονίας. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι μέχρι πρόσφατα πολλές περιοχές της Περιφέρειας εμφανίζονταν μόνο αναφορικά έως καθόλου στα διαφημιστικά φυλλάδια του ΕΟΤ και σε τουριστικά περιοδικά.

Αποτέλεσμα αυτού ήταν η δημιουργία προτύπων τουριστικών προορισμών, πχ ελληνικά νησιά, όχι μόνο στο εσωτερικό αλλά και στο εξωτερικό, αποκλείοντας έτσι στη σκέψη του τουρίστα-καταναλωτή, περιοχές που στην ουσία καλύπτουν τις ίδιες τουριστικές ανάγκες και προσφέρουν εναλλακτικούς τρόπους διακοπών που μπορούν να συνδυάσουν βουνό και θάλασσα και να πραγματοποιηθούν και τις υπόλοιπες εποχές του χρόνου εκτός από το καλοκαίρι.

Τα τελευταία όμως χρόνια γίνονται αρκετές προσπάθειες για την προβολή της Περιφέρειας και την προώθηση του τουριστικού προϊόντος της αλλά οι προσπάθειες αυτές θα πρέπει να συνεχιστούν ακόμα πιο πολύ δίνοντας περισσότερη σημασία στην ενίσχυση των ιδιαιτεροτήτων κάθε περιοχής που συμβάλλει στην απόκτηση συγκεκριμένης ταυτότητας.

Σε συνεργασία με τον κεντρικό φορέα τουρισμού, τον ΕΟΤ, τους υπόλοιπους αρμόδιους φορείς του τουρισμού και τους τοπικούς και επιχειρηματικούς φορείς, η Περιφέρεια θα πρέπει να προβεί στην χάραξη ενός σχεδίου προβολής των περιοχών της που θα περιλαμβάνει τη δημιουργία εταιριών marketing οι οποίες θα έχουν τη ευθύνη προβολής του τουριστικού προϊόντος με οργανωμένες καμπάνιες και διαφημιστικές εκστρατείες, αναδεικνύοντας την μοναδικότητα της περιοχής. Βέβαια προς την κατεύθυνση αυτή συμβάλλει και η τροποποίηση νομοσχεδίου σχετικά με την προβολή κάθε νομού.

Μόλις φέτος η Περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας είχε την πρώτη της δυναμική παρουσία στις εκθέσεις I.T.B. του Βερολίνου από 12 έως 16 Μαρτίου και της Βουδαπέστης από 18 έως 21 Μαρτίου 2004. Η παρουσία στις εκθέσεις έγινε στο πλαίσιο του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κεντρικής Μακεδονίας, το οποίο προβλέπει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα τουριστικής προβολής με οργάνωση εκθέσεων τουρισμού στο εξωτερικό και στο εσωτερικό. Και στις δυο εκθέσεις η Περιφέρεια πρόβαλλε σε αυτόνομο περίπτερο τους τουριστικούς πόρους των επτά νομών της ζώνης ευθύνης της και η

συμμετοχή τόσο των εκπροσώπων των επτά Νομαρχιών και της ίδιας της Περιφέρειας, όσο και των επιχειρηματιών του τουριστικού κλάδου, ξενοδόχων και τουριστικών πρακτόρων ήταν ιδιαίτερα σημαντική.

Στην έκθεση I.T.B. του Βερολίνου που αποτελεί το τουριστικό χρηματιστήριο παγκοσμίως, το περίπτερο της Περιφέρειας συγκέντρωσε το ενδιαφέρον σημαντικού αριθμού επισκεπτών.

Σε ό,τι αφορά την έκθεση της Βουδαπέστης, και η ελληνική συμμετοχή ήταν πολυπληθέστερη, αλλά και ο αριθμός των επισκεπτών του περιπτέρου σημαντικά μεγαλύτερος. Στην έκθεση αυτή, διοργανώθηκε από την Περιφέρεια και συνέντευξη Τύπου, όπου σημειώθηκε τεράστια συμμετοχή δημοσιογράφων και εκδηλώθηκε μεγάλο ενδιαφέρον για την περιοχή.

Οι παραπάνω εκθέσεις αποτελούν ένα σημαντικό βήμα της Περιφέρειας για τη προβολή της η οποία επιβάλλεται να συνεχιστεί και με άλλους τρόπους όπως:

- Ø συμμετοχή και σε τοπικές εκθέσεις όπως στην PHILOXENIA
- Ø ηλεκτρονική διαφήμιση και παρουσία στο διαδύκτιο
- Ø προβολή μέσω των ΜΜΕ
- Ø παραγωγή έντυπου υλικού και διάθεσή του

Για όλα τα παραπάνω χρειάζεται συνεχής και οργανωμένη προσπάθεια πρώτα από τους φορείς της Περιφέρειας και έπειτα από την Πολιτεία για μια επιτυχημένη και ολοκληρωμένη προβολή της περιοχής.

11.5.5 Τεχνολογική αναβάθμιση τουριστικών επιχειρήσεων

Ο τουρισμός γίνεται πλέον βασικός χρήστης των κυριοτέρων καινοτόμων τεχνολογιών, ενώ νέες εξελίξεις στην τεχνολογία των μεταφορών θα βελτιώσουν την κινητικότητα, την ασφάλεια και την άνεση των τουριστών που ταξιδεύουν με οποιοδήποτε μέσο μεταφοράς, οι τηλεπικοινωνίες και οι τεχνολογίες της πληροφορίας θα αλλάξουν ριζικά τις εμπορικές στρατηγικές των τουριστικών επιχειρήσεων και θα προσφέρουν νέους τρόπους προβολής των τουριστικών προορισμών της Περιφέρειας.

11.5.6 Κατάταξη καταλυμάτων

Έχει θεσμοθετηθεί το νέο σύστημα κατάταξης των ξενοδοχείων σε κατηγορίες Αστέρων, αντί των τάξεων που ίσχυαν έως σήμερα. Το νέο σύστημα περιλαμβάνει για πρώτη φορά, εκτός από τις υποχρεωτικές Τεχνικές Προδιαγραφές και λειτουργικά-ποιοτικά κριτήρια (πχ παρεχόμενες υπηρεσίες), με βάση τα οποία θα γίνεται η αξιολόγηση και κατάταξη των ξενοδοχειακών μονάδων. Με το σύστημα αυτό επιτυγχάνεται η βελτίωση της συνολικής ποιότητας των ξενοδοχείων με τρόπο αναγνωρίσιμο από τους ξένους καταναλωτές και επαγγελματίες του Τουρισμού. Το σύστημα αυτό έχει αποτελέσει ‘εργαλείο ποιότητας’ για την προετοιμασία της ξενοδοχειακής υποδομής της χώρας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Παρόμοιο σύστημα κατάταξης των μη κύριων καταλυμάτων, δηλ των ενοικιαζόμενων δωματίων και διαμερισμάτων, σε κατηγορίες κλειδιών, έχει ήδη θεσμοθετηθεί και η εφαρμογή του έχει ξεκινήσει.

11.5.7 Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού του τουρισμού

Η τουριστική εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού ενισχύει και συμβάλλει στην ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών.

Με την κατάλληλη εκπαίδευση και κατάρτιση αυξάνεται αναμφίβολα η ποιοτική και ποσοτική προσφορά των εργαζομένων στον τουριστικό κλάδο. Ενώ οι θέσεις και ο αριθμός των σπουδαστών στο σύστημα της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης αυξήθηκαν, δημιουργήθηκαν αρκετά προβλήματα όπου γίνεται προσπάθεια εξάλειψής τους.

Είναι γνωστό ότι η Πολιτεία αλλά και η Περιφέρεια ειδικότερα είχαν για πολλά χρόνια ρίξει το μικρότερο βάρος στην τουριστική κατάρτιση και τώρα που απαιτείται περισσότερη εξειδίκευση στον κλάδο αυτό για την ανταγωνιστικότητα της περιοχής στο εξωτερικό και στο εσωτερικό η δομή του συστήματος παρουσιάζει κενά που η Περιφέρεια καλείται να επικαλύψει.

Τα τελευταία χρόνια όμως, λόγω της αναγνώρισης του τουρισμού ως πρωταρχικού παράγοντα για την ανάπτυξη της οικονομίας της περιοχής, διευρύνθηκε το φάσμα των προσφερόμενων ειδικοτήτων και παρατηρήθηκε μια ταχύτατη εξάπλωση της τουριστικής εκπαίδευσης. Πρωταρχικό ρόλο πρέπει να έχει ο σύγχρονος σχεδιασμός προγραμμάτων σπουδών τα οποία να ακολουθούν τις μεταβολές που συντελούνται ή εκκολάπτονται στον τουριστικό τομέα και τα θέματα εκπαίδευσης πρέπει να τυγχάνουν της προσοχής που τους αρμόζει.

Επίσης πολύ μεγάλη σημασία για την τουριστική εξειδίκευση έχει και η πρακτική εξάσκηση, με την οποία επιτυγχάνεται η απόκτηση των αναγκαίων προσόντων δηλ. των βασικών γνώσεων που απαιτούνται ανάλογα με την ειδικότητα, και των ιδιοτήτων συμπεριφοράς όπως π.χ. η ευγενική και η φιλική συμπεριφορά, η ικανότητα χειρισμού αντιπαραθέσεων, η ευελιξία κλπ. Η πρακτική άσκηση θεωρείται ότι μπορεί να συμβάλλει σε σημαντικό βαθμό στα περισσότερα προσόντα.

Είναι ανάγκη να καταβληθεί μια συνολική προσπάθεια από την Περιφέρεια σε όλες τις βαθμίδες της τουριστικής εκπαίδευσης για αναθεώρηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και το σκέλος της πρακτικής άσκησης να μην αποτελεί απλή προϋπόθεση για την απόκτηση τίτλου αλλά να καταστεί οργανικό τμήμα του μηχανισμού των εξετάσεων, με τη θέσπιση κατάλληλων δοκιμασιών που θα έχουν σκοπό να μετρήσουν τα αποτελέσματά της.

Η διαδικασία όμως βελτίωσης της ποιότητας των τουριστικών σπουδών μπορεί να επιτευχθεί με μέτρα όπως τα εξής:

- Ø Εκσυγχρονισμός σχολών με νέες τεχνολογίες-αναβάθμιση και διαπίστευση ειδικοτήτων
- Ø Ένταξη νέων ειδικοτήσεων που καλύπτουν τις θέσεις των εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Ø Η συνεργασία με εκπαιδευτικά ιδρύματα άλλων χωρών που προσφέρουν προγράμματα τουριστικών σπουδών με την ανταλλαγή σπουδαστών
- Ø Η διοχέτευση μέρους των πόρων που διατίθενται από την Περιφέρεια αλλά και την Πολιτεία για την τουριστική εκπαίδευση στην προσπάθεια βελτίωσης της ποιότητας των σπουδών σε επιλεγμένες μονάδες ή τμήματα του όλου κλάδου
- Ø Η συνεχής αναβάθμιση των διαδικασιών πιστοποίησης έτσι ώστε οι σχετικές εξετάσεις να συλλαμβάνουν την ουσία
- Ø Η φροντίδα για τη βελτίωση της ποιότητας των εκπαιδευτικών

Ιδιαίτερα στον τουριστικό τομέα όπου η ποιότητα υστερεί, ορισμένα ιδρύματα και προγράμματα θα μπορούσαν να επιλεγούν και σε αυτά να χορηγούνται οι ανάλογοι πόροι προκειμένου να ακολουθούν μια πολιτική ποιότητας και πρωτοπορίας. Παρ' όλες τις προσπάθειες για αποτελεσματικότερες δομές εκπαίδευσης είναι ανάγκη να δοθεί επίσης περισσότερη προσοχή στα κίνητρα προσέλκυσης ικανών εκπαιδευτών.

Όπως λοιπόν αναλύσαμε παραπάνω, βλέπουμε πως η Περιφέρεια έχει αρχίσει να αντιμετωπίζει σοβαρά την δυνατότητα οικονομικής εκμετάλλευσης της περιοχής μέσω του τουρισμού. Τόσο η Περιφέρεια

και η Πολιτεία, με τα κίνητρα που προσφέρουν, όσο και οι ιδιώτες, με τον τρόπο που εκμεταλλεύονται τα κίνητρα αυτά, φέρουν την ευθύνη για την τουριστική προβολή και την οικονομική εξέλιξη της Κεντρικής Μακεδονίας ως ένας τόπος που μπορεί να προκαλέσει τα ενδιαφέρον των τουριστών.

12. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Όπως λοιπόν αναλύσαμε παραπάνω, βλέπουμε πως η Περιφέρεια έχει αρχίσει να αντιμετωπίζει σοβαρά την δυνατότητα οικονομικής εκμετάλλευσης της περιοχής μέσω του τουρισμού κυρίως τα τελευταία χρόνια. Τόσο η Περιφέρεια και η Πολιτεία, με τα κίνητρα που προσφέρουν, όσο και οι ιδιώτες, με τον τρόπο που εκμεταλλεύονται τα κίνητρα αυτά, φέρουν την ευθύνη για την τουριστική προβολή και την οικονομική εξέλιξη της Κεντρικής Μακεδονίας ως ένας τόπος που μπορεί να προκαλέσει τα ενδιαφέρον των τουριστών. Ένα μεγάλο κίνητρο ανάπτυξης αποτέλεσαν αναμφισβήτητα οι Ολυμπιακοί Αγώνες που για την επιτυχία τους χρειάστηκε να εκσυγχρονιστούν αλλά και να κατασκευαστούν σύγχρονες υποδομές και τουριστικά καταλύματα.

Αυτό που πρέπει να γίνει είναι η ολοκληρωμένη ενημέρωση των κατοίκων της Περιφέρειας, από τους αρμόδιους φορείς, για τα οικονομικά οφέλη του τουρισμού ώστε να μην προκαλείται ανασφάλεια σε όσους θα μπορούσαν να ασχοληθούν με τον τουρισμό περισσότερο επαγγελματικά. Με τον τρόπο αυτό, τα οικονομικά κίνητρα που προσφέρει το κράτος στην περιφέρεια δεν μένουν ανεκμετάλλευτα.

Η αναβάθμιση των τουριστικών υπηρεσιών σε συνδυασμό με την αναβάθμιση των άλλων υπηρεσιών της περιφέρειας, καθώς και η ολοκληρωμένη κατάρτιση των τουριστικά ενασχολούμενων, με τον τρόπο που αναλύθηκε παραπάνω είναι πολύ σημαντική για την παραπέρα ανάπτυξη του τουρισμού στην Περιφέρεια.

Σίγουρα η Περιφέρεια έχει όλες τις δυνατότητες και τις προοπτικές για την επίτευξη του στόχου αυτού. Χρειάζεται συνειδητοποίηση, ευαισθητοποίηση καθώς και συνεργασία όλων των Φορέων οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για την τουριστική ανάπτυξη και προβολή της.

Όταν λοιπόν, όλοι οι φορείς που έχουμε αναφέρει συνεργαστούν, όταν κατανοήσουν ότι ο τουρισμός είναι η μεγαλύτερη βιομηχανία, που όπως λέγεται απλόχερα μας χάρισε η φύση, τότε η Περιφέρεια θα μπορέσει να αποτελέσει ένα σημαντικό φόρο αισιοδοξίας και προοπτικής.

Οι βάσεις για να εξελιχθεί η Κεντρική Μακεδονία σε μια βιώσιμη τουριστική επιχείρηση υπάρχουν έχουν αρχίσει να εκμεταλλεύονται σε μεγάλο βαθμό και είναι στο χέρι των ιθυνόντων αυτό να συνεχιστεί έτσι ώστε η Περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας να αποτελέσει τα επόμενα χρόνια έναν από τους μεγαλύτερους τουριστικούς προορισμούς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

▼ INTERNET

www.TravelDailyNews.gr

www.holidayshop.gr

www.e-city.gr

www.forthnet.gr

www.mnec.gr

www.ota.gr

www.medialab.ntua.gr

www.macedonia.gr

www.imathia.gr

www.pella.gr

www.kilkis.gr

www.halkidiki.gr

www.pieria.gr

www.thesalonica.gr

www.periferiakianaptixi.gr

www.urenio.gr

www.mfa.gr

www.rmc.gr

www.gnto.gr

www.poet.gr

www.gsrt.gr (Γενική Γραμματεία

www.lectus.gr

Έρευνας κ τεχνολογίας-Τομέας Τουρισμού)

www.Akalanthis.gr

www.pepkm.gr

www.Imathia.gr

www.gothes.gr

www.Iama.gr

www.vres.gr

www.3-5-pigadia.gr

www.g-hotels.gr

▼ ΒΙΒΛΙΑ

ΚΩΣΤΑΣ Ν. ΚΑΡΑΒΑΡΙΤΗΣ «Επαγγελματικός τουρισμός Συνεδρίων, Κινήτρων, Εκθέσεων», Εκδόσεις INTERBOOKS , Αθήνα 1992

ΣΤΕΛΙΟΣ ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ «Τουρισμός- Οικονομικές Προσεγγίσεις» , Εκδόσεις ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ, Αθήνα 1997

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΜΙΛΗΣ «Οικοτουρισμός, η εναλλακτική προοπτική
αειφόρου ανάπτυξης», Εκδόσεις ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ, Αθήνα 2001

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΛΟΓΟΘΕΤΙΔΗΣ «Εναλλακτικός τουρισμός - Τουριστική
Πολιτική», Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ, Αθήνα 1982

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ-Ο
Χειμερινός Τουρισμός Στην Ελλάδα, Αθήνα 2001

✓ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟΥ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ-ΞΕΝΙΑ, Νοέμβριος 2003

ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟΥ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ-ΞΕΝΙΑ, Ιούνιος 2003

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ, Απρίλιος-Μάιος 2003

ΕΛΛΑΔΑ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΠΩΝ, 2001

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ-
WWW.TRAVELLING.GR, Μάιος 2003

✓ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Ε.Ο.Τ.-ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ